КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ
СОТУНУН
БЮЛЛЕТЕНИ

БЮЛЛЕТЕНЬ
ВЕРХОВНОГО
СУДА
КЫРГЫЗСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

№1 (73)
2024-ж.

1991-ЖЫЛЫ ЯНВАРДА
НЕГИЗДЕЛГЕН

ОСНОВАН В ЯНВАРЕ
1991 ГОДА

РЕДАКЦИЯЛЫК КОЛЛЕГИЯ
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Давлетов А.А.
(коллегиянын төрагасы,
юридика илимдеринин доктору)
(председатель коллегии,
доктор юридических наук)

Коллегиянын мүчөлөрү:
Члены коллегии:
Чаргынова Т. Т.
Токтомамбетов К.Б.
Аманалиева Б.К.
Мыкыев С.А.
Бапаев К.А.
Мамытканова Ч. Дж.
Дүйшенова Э.М.

М А З М У Н У

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму жөнүндө.. 4

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.А.Мусаевдин кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы...5

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Ш.Р.Камчыбековдун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы...15

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Ж.Бакированын административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы...20

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2023-жылы караган иштери боюнча маалымат (2022-жылга салыштырмалуу)...28

Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун 2023-жылы караган иштери боюнча маалымат (2022-жылга салыштырмалуу)..33

Кыргыз Републикасынын сот тутумуна 100 жыл 68

Сүрөттөр...71

«Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча соттук практика тууралуу» Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы №26 токтому...76

«Соттор тарабынан айлана-чөйрөнү коргоого байланышкан жарандык иштерди кароодо мыйзамдарды колдонуунун айрым маселелери жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы №27 токтому 85

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2018-жылдын 28-февралындагы №4 "Соттук чечим жөнүндө" токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы №28 токтому..94

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2019-жылдын 24-майындагы №13 "Соттук өкүм жөнүндө" токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы №29 токтому..95

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2022-жылдын 25-февралындагы "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун алдындагы Илимий-консультациялык кеңештин курамын бекитүү жөнүндө" №8-токтомуна өзгөртүү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы №31 токтому..96

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.А.Мусаевдин кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы...105-114

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Ш.Р.Камчыбековдун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы..106

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Ж. Бакированын административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы...112

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2024-жылы караган иштери боюнча маалымат (2023-жылга салыштырмалуу)...116

Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун 2024-жылы караган иштери боюнча маалымат(2023-жылгасалыштырмалуу)..121

Кутман курагыңыздар кут болсун 258

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун Пленуму

“Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына ылайык, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун жыйналыштары 2024-жылдын 22-февралында жана 17-октябрында өткөрүлдү.

Пленумдун жыйналышына Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын кызматкерлери, Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын соттор жана прокуратура органдары менен өз ара аракеттенүү бөлүмүнүн, Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитетинин, Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин өкүлдөрү катышты. Жергиликтүү соттордун судьялары видеоконференц-байланыш тутумун пайдалануу аркылуу катышышты.

2024-жылдын 22-февралындагы Пленумдун жыйналышында Жогорку соттун төрагасынын орун басарларынын - Жогорку соттун соттук коллегияларынын төрагаларынын 2023-жылдагы коллегиялардын иши жөнүндө маалыматтары угулду.

2024-жылдын 17-октябрындагы Пленумдун жыйналышында төмөнкү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун токтомдору кабыл алынды:

«Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча соттук практика тууралуу»;

«Соттор тарабынан айлана-чөйрөнү коргоого байланышкан жарандык иштерди кароодо мыйзамдарды колдонуунун айрым маселелери жөнүндө»;

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2018-жылдын 28-февралындагы №4 “Соттук чечим жөнүндө” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө»;

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2019-жылдын 24-майындагы №13 “Соттук өкүм жөнүндө” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө»;

«Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2022-жылдын 25-февралындагы “Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун алдындагы Илимий-консультациялык кеңештин курамын бекитүү жөнүндө” №8-токтомуна өзгөртүү киргизүү жөнүндө.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Мусаевдин кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясы тарабынан (мынадан ары соттук коллегия) **2023**-жылы жергиликтүү соттордун мыйзамдуу күчүнө кирген актыларын кассациялык тартибинде 1069 кылмыш иши (1398 адамга карата) каралган. Бул көрсөткүч мурунку жылга караганда 21,9 % көптүк кылат, анткени **2022**-жылы – 835 кылмыш иш каралган.

799 кассациялык даттануулардан – 331 (41,4 %) даттануу канааттандырылып, ал эми 468 (58,5 %) канааттандырылуусуз калтырылган.

260 прокурордун сунуштарынын 113 (43,4%) канааттандырылып, 147 (56,5 %) канааттандыруусуз калтырылган. Ошондой эле 10 кассациялык өндүрүш кыскартылган.

Мындан сырткары, кассациялык тартипте 15 соттук материал каралып, анын ичинен 10 соттук материал күчүндө, 2 жокко, 3 кассациялык өндүрүш кыскартылган, башкача айтканда 2023-жылы 34,7% азыраак түшкөн (2022-жылы – 23).

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 655 адамдарга карата иштер каралып, алардын ичинен 538 (82,1 %) арыз жана 8 (1,2 %) сунуш канааттандырылган, 104 (15,8 %) арыз жана 5 (0,7 %) сунуш канааттандыруусуз калтырылган, ал эми 2022-жылга салыштырмалуу 2023-жылы 52,7 % адамдарга карата төмөнүрөөк иш каралган (2022-жылы – 1387).

Экстрадиция материалдары боюнча 282 материалдар түшүп, алардын ичинен 260 каралып: 226 (86,9 %) прокурордун сунушу канааттандырылып, 7 (2,6 %) сунуш канааттандыруусуз, сунушту чакыртып алуу 27 (10,3 %), ал эми, экстрадиция материалдарын кароосуз кайтарылгандыгы боюнча 4 (1.5%), башкача айтканда 2023-жылы соттук коллегия 42,6 % көбүрөөк карашкан (2022-жылы – 149).

2023-жылы соттук коллегиянын бир судьясына орто эсеп менен бир айда болгон иш жүктөм жалпы 19 ишти түздү (2022-ж. – 26,9 иш) анын ичинде 10 кылмыш-жаза иш (2022-ж. – 9,7 иш); 9 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча иштер, соттук материалдар жана экстрадиция материалдар (2022-ж. – 17,4 иш).

Кассациялык жана апелляциялык даттануу менен сунуштардын негизинде каралган жергиликтүү соттордун иш кароосунун сапаты төмөндөгүдөй көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт (адамдардын саны боюнча):

Биринчи инстанциялык соттор тарабынан жалпы 11 661 адамга карата соттук актылар кабыл алынган, анын ичинен апелляциялык тартипте 3 173 адамга карата кылмыш иши каралып: 1 618 адамга карата күчүндө (50,99 %), 634 адамга карата жокко чыгарылып (19,98 %), 921 адамга карата өзгөртүлгөн (29,02 %).

Ал эми кассациялык тартипте 1 398 адамга карата (1069 иш) каралып, алардын ичинен: - 815 адамга карата биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун өкүмдөрү күчүндө калтырылган (58,29 %); - 277 адамга карата өзгөртүлгөн (19,81 %); - 20 адамга карата кароосуз калтырылган (1,43 %), - 195 адамга карата жокко чыгарылган (13,94 %); - 61 адамга карата экинчи инстанциялык соттун өкүмү жокко чыгарылып, биринчи инстанциялык соттун өкүмү күчүндө калтырылган (4,36 %); - 30 адамга карата кыскартылган (2,78 %) анын ичинен:

- кылмыштын курамы жок болгонуна байланыштуу 21 адамга карата иш (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 2 пункту негизинде);
- жосундун декриминалдашуусуна байланыштуу 1 адамга карата иш (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 10 пунктунун негизинде);
- жабырлануучу жеке-айык айыптоону колдоодон баш тартканда – 7 адамга карата иш (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 13 пунктунун негизинде);
- каза болгондугуна байланыштуу 1 адамга карата иш (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 7 пунктунун негизинде).

Бүгүнкү күндө Кыргыз Республикасында соттук практикада болуп жаткан көйгөйлүү маселелерге, ошондой эле соттордун ишин уюштуруу, процессуалдык ченемдерин сакталышы, соттук чечимдердин аткарылышы, сот адилеттигин ишке ашырууну камсыздоо маселелери чоң мааниге ээ.

Белгилүү болгондой, сот тутумунда түзүлгөн инстанциялык баскычта апелляциялык инстанциядагы соттордун ролу абдан чоң. Жогору турган соттор тарабынан чыгарылган сот чечимдери тилекке каршы тийиштүү тариздөөнүн жана юридикалык негиздүүлүктүн дайыма эле үлгүсү болуп кызмат кылбайт.

Аппеляциялык инстанция соту биринчи инстанция сотунун мыйзамдуу чечимин негизсиз жокко чыгарган учурлар дагы кездешет. Анын жыйынтыгы болуп Жогорку соттун токтому боюнча облустук соттун чечими жокко чыгарылып, райондук соттун чечими күчүндө калтырылууда. 2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттордун 61 адамдарга карата соттук актылары жокко чыгарылып (өткөн 2022-жылы 35 адамдарга карата), биринчи инстанциядагы соттун чечими күчүндө калтырылган.

Таблица №1

	Соттордун аталышы	Жылдар	Соттук актылардын саны	Адамдарга карата
1	Бишкек шаардык соту	2023-ж.	13	14 адамга карата
2	Ош облустук соту	2023-ж.	4	10 адамга карата
3	Чүй облустук соту	2023-ж.	8	12 адамга карата
4	Жалал-Абад облустук соту	2023-ж.	6	6 адамга карата
5	Ысык-Көл облустук соту	2023-ж.	4	4 адамга карата
6	Баткен облустук соту	2023-ж.	3	7 адамга карата
7	Нарын облустук соту	2023-ж.	3	4 адамга карата
8	Талас облустук соту	2023-ж.	4	4 адамга карата

Соттук актылардын бузулушунун дагы бир себеби, апелляциялык инстанциядагы соттордун процесстик мыйзамдарында көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарын толук колдонбой, чечим чыгаруудан качып, формалдуу негизде биринчи инстанциядагы соттун соттук актысын жокко чыгарып, ишти кайра кароого жибергендиги. Ошондой эле, соттор тарабынан иш үчүн мааниге ээ болгон фактыларга баа бербестен кабыл алынган соттук актылар да кездешүүдө.

Экинчи инстанциядагы сот кылмыш - жаза ишин апелляциялык тартипте караган учурда иштин фактылай жагдайларын белгилөөнүн жана жазык мыйзамын колдонуунун тууралыгын, ошондой эле ишти кароодо жана чечүүдө жазык процесстик мыйзамдын сакталышын текшерүүгө, жазык иши боюнча чогулган тергөө жана биринчи инстанциядагы соттун жыйынтыгын тастыктоочу же четке кагуучу баардык материалдарга жана биринчи инстанциядагы соттук отурумунун жүрүшүнө, анын өкүмүнө толук баа берүүгө толук укуктуу экендигин белгилеп кетким келет.

Мындан сырткары, соттук коллегиянын практикасында жергиликтүү соттун соттук актысы жогорудагы негиздер менен жокко чыгарылып, иш жаңыдан кароого кайра жиберилген болсо, ушул эле иш мурда Жогорку сот тарабынан жергиликтүү соттордун кемчиликтерин четтетүү жана ишти мыйзамга ылайык так кароо керектигин көрсөтүү менен жаңыдан кароого жиберилген учурлар бар экендигин белгилеп кетүү зарыл.

Мисалы:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 11-майындагы токтому менен Октябрь райондук сотунун 2021-жылдын 27-майындагы жана Бишкек шаардык сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2021-жылдын 18-ноябрындагы Н.Н.Сыдыковго карата чыгарылган өкүмдөрү жокко чыгарылып, кылмыш ишти кайра кароо үчүн Октябрь райондук сотуна жөнөтүлгөн.

Бирок, кайра эле ошол иш кассациялык тартипте кароого түшүп Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 23-августундагы токтому менен Октябрь райондук сотунун 2023-жылдын 2-февралындагы жана Бишкек шаардык сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 29-мартындагы Н.Н.Сыдыковго карата чыгарылган өкүмдөрү жокко чыгарылып, кылмыш иши кайра кароого Октябрь райондук сотуна жөнөтүлгөн.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 11-октябрындагы токтому менен Ош облустук сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 28-июлундагы З.А.Туйбаевага карата чыгарылган өкүмү жокко чыгарылып, кылмыш иши кайра кароого Ош облустук сотуна жөнөтүлгөн.

Ошол эле иш кайра келип, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 12-апрелиндеги токтому менен Ош облустук сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 23-январындагы З.А.Туйбаева карата чыгарылган өкүмү жана аныктамасы жокко чыгарылып, кылмыш иши кайра кароого Ош облустук сотуна жөнөтүлгөн.

3. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 20-апрелиндеги токтому менен Чуй облустук сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2021-жылдын 29-ноябрындагы З.К.Сатывалдиев, Дж.Бейшенов, Дж.Бейшеновага карата чыгарылган өкүмү жокко чыгарылып, кылмыш иши кайра кароого Чүй облустук сотуна жөнөтүлгөн.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 16-январындагы токтому менен Чуй облустук сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 16-августундагы З.К.Сатывалдиев, Дж.Бейшенов, Дж.Бейшенова карата чыгарылган өкүмү жокко чыгарылып, кылмыш иши кайра кароого Чүй облустук сотуна жөнөтүлгөн.

Ошондой эле соттук коллегия тарабынан жергиликтүү соттордун соттук актылары 195 адамга карата жокко чыгарылгандыгын белгилейм, анын себептери:

1. иштин материалдарынын иликтенбегендиги;
2. соттун тыянактарынын иштин фактылай жагдайларына ылайык келбеши;
3. иштин материалына туура юридикалык баа берилбегендиги;
4. туура эмес квалификациялагандыгы;
5. процессуалдык жана материалдык укук ченемдер туура колдонулбагандыгы саналат.
6. "Өкүм жөнүндө" Жогорку сотунун Пленумунун токтомун талаптары сакталбаганы

Мисалы:

1.) Мухамедсали уулу Ибрагимге карата чыгарылган Чүй облусунун Сокулук райондук сотунун 2022-жылдын 7-июлундагы жана Чуй облустук сотунун кылмыш иштери жана жоруктар жөнүндө иштери боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 5-октябрындагы өкүмдөрү жокко чыгарылып, кылмыш иш жаңыдан башка курамда кароо үчүн Чүй облусунун Сокулук райондук сотуна жиберилген.

Негиз: Биринчи жана апелляциялык инстанциядагы соттор И.Мухамедсали уулуна Кыргыз Республикасынын КЖКнин 280-беренесинин 2-бөлүгүнүн 1-пункту боюнча жаза дайындоодо өзүнүн соттук актысында соттолгондун мурдагы Чүй облустук сотунун 2022-жылдын 15-апрелиндеги өкүмү боюнча өтөлбөгөн жазанын мөөнөтү жаңы өкүмгө жарым-жартылай кошулууга жатаарын көрсөтүп, бирок аталган өкүм иш материалдарына тиркелген эмес жана ага кандай жаза дайындалып, өтөлбөгөн жазанын канча мөөнөтү калгандыгы тууралуу маалымат жок. Тактап айтканда, И.Мухамедсали уулуна жаза дайындоодо жазаларды бириктирип, жаңы чечим кабыл алууда эки инстанциядагы соттор эмненин негизинде жогорудагыдай тыянакка келгендиги белгисиз. *Судья Солкулук райондук соту А.Э.Боромбаев*, *Чүй облустук сотунун судьялары баяндоочу Т.Абдырашитов, судьялар: А.Абдугапаров, У.Калыбеков)*

2.) Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун токтому менен Боржуев Какенге карата чыгарылган Жалал-Абад облустук сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2022-жылдын 21-июнундагы аныктамасы жокко чыгарылган. Кылмыш иш жаңыдан башка курамда кароо үчүн Жалал-Абад облустук сотуна жиберилген.

Негиз**:** Кыргыз Республикасынын КЖПКнин 27-беренесинин 1-бөлүгүнүн 12-пунктунда кылмыш куугунтугунун эскирүү мөөнөтү өтүп кеткенде кылмыш иши козголушу мүмкүн эмес, ал эми козголгон иш кыскартылууга жатаары көрсөтүлгөн. Ошондой эле ушул эле берененин 4-бөлүгүнүн талабына ылайык эгерде айыпталуучу буга каршы болсо, ушул берененин 1-бөлүгүнүн 10-12 жана 14-пункттарында көрсөтүлгөн негиздер боюнча ишти кыскартууга жол берилбейт. Бул учурда иш боюнча өндүрүш улантыла берет жана ага негиздер болгондо актоо өкүмүн же соттолгон адамды жаза өтөөдөн бошоткон айыптоо өкүмүн чыгаруу менен аяктайт. Ал эми бул иштин ичиндеги материалдарга караганда биринчи инстанциядагы соттук отурумда айыпталуучунун жактоочусу А. Кадыркулов Кыргыз Республикасынын ЖКнин 359-беренесинин 1,2-бөлүктөрү менен угузулган айыбы боюнча Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 26-беренесинин 1-бөлүгүнүн 12-пунктунун талабына ылайык эскирүү мөөнөтү өтүп кеткендигине байланыштуу К. Боржуевдин кылмыш ишин кыскартып берүүнү суранган. Ал эми айыпталуучу К.Боржуев бул өтүнүчтү колдоорун билдирген. Мамлекеттик айыптоочу Т.Кенжебаев айыпталуучу К.Боржуевдин Кыргыз Республикасынын ЖКнин 359-беренесинин 1,2-бөлүктөрү менен угузулган айыбы боюнча кылмыш ишти Кыргыз Республикасынын ЖПКнин 26-беренесинин 1-бөлүгүнүн 12-пунктунун талабына ылайык, кыскартып, ал эми Кыргыз Республикасынын Жазык кодексинин 210-беренесинин 1-бөлүгү менен угузулган айыбы боюнча эң минималдуу жаза белгилеп, пробациялык көзөмөл колдонууну сураган. Бирок апелляциялык инстанциядагы сот жабырлануучунун апелляциялык даттануусунун негизинде ишти карап, соттук отурумда К.Боржуев күнөөсүн мойнуна албай актап берүүнү сурангандыгын негиз кылып, Кыргыз Республикасынын КЖПКнин талаптарын эске албастан биринчи инстанциядагы соттун соттук актысын жокко чыгарып негизсиз жыйынтыкка келген. (*Ош облусунун судьялары О.Тункатаров, У.Мукамбетов, К.Эстебесов – баяндоочу).*

3) Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2023-жылдын 30-майындагы токтому менен Адиева Ырысбу Арыковнага карата чыгарылган Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун 2022-жылдын 28-октябрындагы жана Бишкек шаардык сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 24-январындагы өкүмдөрү жокко чыгарылган. Кылмыш иши жаңыдан башка курамда кароо үчүн Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотуна жиберилген.

Негиз: Биринчи жана апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан жогоруда көрсөтүлгөн соттук актыларын кабыл алууда иштин ичиндеги материалдарга тийиштүү түрдө баа берилбегендиги көрүнөт. Атап айтканда, соттор тарабынан жабырлануучу жана күбөлөр менен айыпталуучунун көрсөтмөлөрүндөгү карама-каршылыктар жоюлган эмес. Биринчи жана апелляциялык инстанциядагы соттор, кылмыш иш боюнча жогорудагыдай

чечим кабыл алууда далилдердин жыйындысын толугу менен изилдебестен, актоо өкүмүнө ылайык келген далилдерди колдонуп, ал эми ылайык келбегендери тууралуу юридикалык баа бербестен жыйынтыкка келген. (*Свердлов райондук сотунун судьясы Т.К. Абыкеев, Бишкек шаарынын судьялары баяндоочу-А.Кубатов А.Момуналиев, Н.Кожомбердиев)*

Таблица №2

	Соттун аталышы	**Биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун соттук актылары жокко чыгарылган саны**	**Апелляциялык инстанциядагы сотунун соттук актылары жокко чыгарылып, кайра кароого ошол эле сотко жөнөтүлгөндүн саны**	**Жалпы**
1	Бишкек шаардык соту жана райондук соттор	21	14	35
2	Чүй облустук жана райондук соттор	20	9	29
3	Ош облустук жана райондук соттор	9	9	18
4	Жалал-Абад облустук жана райондук соттор	8	8	16
5	Баткен облустук жана райондук соттор	5	0	5
6	Талас облустук жана райондук соттор	3	0	3
7	Ыссык-Көл облустук жана райондук соттор	5	2	7
8	Нарын облустук жана райондук соттор	3	0	3
		Жалпы 74	**Жалпы 42**	

Бишкек шаары жана облустук соттору боюнча эң көп бузулган соттук актылар Бишкек шаардык сотунун судьялары А.Момуналиев, З.Джунусов (баяндоочулар) – 8, Чүй облустук сотунун судьясы Т.Абдырашитов (баяндоочу) - 9, Жалал-Абад облусунун сотунун судьясы У. Муканбетов (баяндоочу) – 8, Талас облусунун судьясы Т. Умуркулов (баяндоочу) – 6.

Ошондой эле белгилей кетсек, 2023-жылдын биринчи жарым жылдыгында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары тарабынан кылмыш иштерин кароонун сапатын жакшыртуу маселеси боюнча жергиликтүү сотторго методикалык жана практикалык жардам көрсөтүү максатында кылмыш иштер жана соттук материалдар текшерилип келген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары кылмыш иштерин жана соттук материалдарын текшерүүдө жергиликтүү соттор тарабынан канча бир КЖПКнын талаптарын бузулгандыгы боюнча фактылар табылган.

Мисалы:

Чүй облусунун Жайыл райондук сотунун судьялары

Судья Г.Жоробаева**:** - Р.Маматовго карата козголгон кылмыш иши боюнча 2022-жылдын башынан баштап сот отурумун протоколдору же аудио-видео жаздыруулар боюнча дисктери жок болгондугу аныкталган. Ошондой эле кылмыш иш 2022-жылдын 10-октябрында Р.Маматовго издөө жарыяланып, өндүрүштү токтотуу боюнча токтом чыгарылып, ал эми 2023-жылдын 13-мартында башкача айтканда 1 жыл өткөндөн кийин эскертме жөнөткөн.

Судья Н.Сооронбаев**:** - Т.Шералиевге карата козголгон кылмыш иши боюнча сот отурумун протоколдору же аудио-видео жаздыруулар боюнча дисктердин жоктугу, сот

отурумунун катчысы тарабынан түзүлө турган протоколдорунун жоктугу, тараптарга жөнөтүлгөн тескемелерде чыгыш № жана колу коюлбаганы аныкталган. Ошондой эле аталган кылмыш иш негизсиз токтотулган. Судья Н.Сооронбаевдин аталган иш боюнча иш кагаздарынын маанисине, кабыл алынган чечимдеринин аткарылуусуна жана жалпы иш материалдарына жетишсиз жана тийиштүү көңүл бурбагандыгы аныкталган.

Жалал-Абад облусунун Аксы райондук сотунун *(мурда Нарын облусунун Кочкор райондук сотунун)* судьясы

Судья Ө.Сарыбаедин өндүрүшүндө И.А.Калбаялиев, Т.Расулбек уулу, С.Сулайманова, Д.Кичинебатыровго карата козголгон кылмыш иши Наарын шаардык сотунан Кочкор райондук сотуна 2016-жылдын 8-апрелинде келип түшкөн. Бирок, судья М.Султаналиев Жалал-Абад облусунун Аксы райондук сотуна которулгандыгына байланыштуу кылмыш иши 2022-жылдын 24-майында Кочкор райондук сотунун судьясы О. Сарыбаевдин өндүрүшүнө өткөрүлүп берилген. Бул кылмыш иши боюнча судья М.Султаналиев тарабынан 2016-жылдын 28-апрелинен 2022-жылдын 15-апрелине чейинки 6 жылда 3 жолу экспертиза дайындалып, иштин каралуусу токтотулуп, **судья** М.Султаналиев тарабынан көзөмөлдөнбөй, натыйжада бул кылмыш иштин каралуусу жылдап созулуп, соттук кароонун процессуалдык мөөнөтү бузулган, ошондой эле бул жагдай бул кылмыш иштин эскирүү мөөнөтүнүн өтүшүнө таасирин тийгизген.

Ош облусунун Кара-Суу райондук соту

Судья Б.Иманбеков: – Р.Нурматова, А.Абылова, З.Паттахунова карата козголгон жазык иши 2022-жылдын 20-июлунда сот өзүнүн өндүрүшүнө кабыл алган, бирок бир жылга жакын иш каралып бүтө элегин, кылмыш ишке тийиштүү документтер ишке тигилбегени, соттук отурумунун протоколу жоктугу аныкталган.

И.Алибеков, У.Кочорбай уулуна карата козголгон кылмыш иштердин соттук отурумунун протоколдорунда судьянын жана катчынын колдору коюлбай калганы аныкталган.

Г.Базарбаеванын кылмыш иши 2022-жылдын 9-сентябрындагы өкүмү менен судья Б.Иманбековго айып пул түрүндөгү жаза берген, бирок ЖКнин талаптарына ылайык айып жазасы кошумча жаза болуп эсептелинет, ал эми негизи жазасы эркиндигинен ажыратуу жазасы болуп эсептелинет.

Ош облусунун Ноокат райондук соту

Судья К.Калиева: - М.Юлдашевдин кылмыш иши боюнча ишти кароодо соттук отурумду 2023-жылдын 22-февралынан 2023-жылдын 28-апрелине жылдырган (2 айга).

М.Маккамбаевдин кылмыш иши 2022-жылдын 3-октябрында сот өндүрүшүнө келип түшкөн. Ишти боюнча сот отуруму 2022-жылдын 14-октябрына дайындалган, тараптар келбегендигине байланыштуу ишти кароо 2022-жылдын 3-ноябрына жылдырылган. Кийин 2022-жылдын 3-ноябрында тараптардын келбегендигине байланыштуу ишти кароодо сот отуруму: 2022-жылдын 23-ноябрына, 2022-жылдын 23-ноябрынан 2022 жылдын 17-декабрына, 2022-жылдын 17-декабрынан 2023-жылдын 17-январына, 2023-жылдын 17-январынан 2023-жылдын 15-февралына, 2023-жылдын 15-февралынан 2023-жылдын 7 мартына, 2023-жылдын 7-мартынан 2023-жылдын 14-апрелине жылдырылган *(ар бир сот отуруму 1 айга жылдырылган).*

И.Маматкадировдун кылмыш иши боюнча 2022-жылдын 10-июнунда айыптоо өкүмү чыккан, айыптоо өкүмүндө негизги жаза белгиленип, бирок кошумча жаза берилбей калган *(2017-жылдагы редакциясы менен).*

Аталаган изилдөөнүн негизинде Кыргыз Республикасынын Жогорку соту - Судьялар кеңешине жергиликтүү соттордун судьяларына Кыргыз Республикасынын судьясынын ар-намыс кодекси менен бекитилген компетенттүүлүк жана аракетчилдик принциптерин одоно бузулгандыгы үчүн судьяга дисциплинардык чара көрүү сунушу менен кайрылган.

Анын жыйынтыгында:

1. 2023-жылдын 9-сентябрындагы Судьялар кеңешинин чечими менен Жалал-Абад

облусунун Аксы райондук сотунун *(мурда Нарын облусунун Кочкор райондук сотунун)* судьясы М.К.Султаналиевге карата сунуш канааттандыруусуз калтырылган.

2. 2023-жылдын 22-сентябрындагы Судьялар кеңешинин чечими менен Чүй облусунун Жайыл райондук сотунун судьясы Г.Ч.Жоробаевага карата сунуш канааттандырылып, эскертүү жарыяланган.

3. 2023-жылдын 10-октябрындагы Судьялар кеңешинин чечими менен Ош облусунун Кара-Суу райондук сотунун судьясы Б.О.Иманбековго карата сунуш канааттандырылып, ага эскертүү жарыяланган.

4. 2023-жылдын 22-сентябрындагы Судьялар кеңешинин чечими менен Чүй облусунун Жайыл райондук сотунун судьясы Н.К.Сооронбаевге карата сунуш канааттандырылып, ага эскертүү жарыяланган.

5. 2023-жылдын 10-октябрындагы Судьялар кеңешинин чечими менен Ош облусунун Ноокат райондук сотунун судьясы К.Дж.Калиевага карата сунуш канааттандырылып, ага эскертүү жарыяланган.

Мындан сырткары, жергиликтүү соттор, тергөө жана прокурорлор КЖПКнын талаптарын бузгандыгына байланыштуу соттук коллегия тарабынан 2023-жылында 2 жеке аныктама кабыл алынган.

Судьялар	Кимге карата	Соттук	Жооп
А.Сыдыков – төрагалык кылуучу Т.Бекешов - К.Токтомамбетов - баяндоочу 2023-жылдын 7-августунда чыгарылган	Арыкбаев Рустамдын кылмыш ишин кароодо Бишкек шаарынын Ленин райондук сотунун судьясы М.Б.Тентимишовдун, Бишкек шаардык сотунун судьялары М.С.Динеев, А.М.Карабеков, А.Т.Калбаевдин Кыргыз Республикасынын КЖПКнин талаптарын одоно түрдө бузгандыгына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Жогорку сонунун төрагасы З.Базарбековдун көңүлүн буруу боюнча жеке аныктама	Судьялар кеңешине	Ленин райондук сотунун судьясы М.Б.Тентимишов, Бишкек шаардык сотунун судьялары М.С.Динеев, А.М.Карабеков, А.Т.Калбаевдин – эскертүү жарыяланган.
А.Сыдыков – төрагалык кылуучу Т.Бекешов - Н.Атаназаров - баяндоочу 2023-жылдын 13-декабрында чыгарылган	Абдуллаев Рустамбек Бахаповичтин кылмыш иши боюнча Кыргыз Республикасынын УКМКнин Жалал-Абад облусу боюнча Башкы башкармалыгынын ТБнүн улук тергөөчүсү юстициянын ага лейтенанты Т.Н. Арыбаев жана Жалал-Абад облусунун прокурорунун орун басары юстициянын майору Зулпукар уулу З. Кыргыз Республикасынын КЖПКнин талаптарын одоно түрдө бузгандыгы үчүн жеке аныктама	Судьялар кеңешине	Комиссия түзүлүп, кызматтык изилдөө жүргүзүүдө

Ошондой эле жергиликтүү соттор чыгарган жеке аныктамалар жөнүндө айта кетсем: милиция кызматкерлери, прокурорлор, жактоочулар, УКМК кызматкерлери тарабынан

КЖПКнын талаптарын бузулгандыгы үчүн 2023-жылында 444 жеке аныктама кабыл алынган, анын ичинен:

1. Бишкек шаарынын жана райондук соттору тарабынан – 147
2. Чүй облусунун жана райондук соттору тарабынан – 108
3. Ош облусунун жана райондук соттору тарабынан – 71
4. Жалал-Абад облусунун жана райондук соттору тарабынан – 25
5. Талас облусунун жана райондук соттору тарабынан – 21
6. Ысык – Көл облусунун жана райондук соттору тарабынан – 28
7. Баткен облусунун жана райондук соттору тарабынан – 20
8. Нарын облусунун жана райондук соттору тарабынан – 24

Актоо өкүмдөр боюнча, тергөө жана прокурорлор тарабынан кылмыш-жаза иштери толук изилденбей жана юридикалык так баа берилбегендиктен 2023-жылында соттор тарабынан 264 актоо өкүмдөрү кабыл алынган.

№	Облустар жана Бишкек шаары	Өкүм чыгаруу менен каралган иштердин саны	Өкүм чыгаруу менен каралган иштер боюнча адамдардын саны	Анын ичинен	
				Соттолгон адамдардын саны	Акталган адамдардын саны
1	Нарын	159	232	228	4
2	Талас	217	264	259	5
3	Чүй	1155	1441	1349	92
4	Ысык-Көл	489	557	547	10
5	Бишкек	1317	1660	1524	136
6	Ош	881	1073	1041	32
7	Баткен	334	397	385	12
8	Жалал-Абад	706	889	869	20
	Баардыгы	5258	6513	6202	311

2023-жылда апелляциялык инстанциядагы соттордун актоо өкүмдөрүнө даттанууларды караганы жана айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алынгандыгы:

Адамдарга карата актоочу өкүмдөр апелляциялык тартипте каралган				айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алган (адамдарга карата)
жалпы даттанылган	жокко чыгарылган	күчүндө калтырылган	өзгөртүлгөн	
297	49	202	46	57

2023-жылда Жогорку сот тарабынан актоо өкүмдөрүнө карата кассациялык даттанууларды караганы жана айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алынгандыгы:

Адамдарга карата актоочу өкүмдөр кассациялык тартипте каралган				айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алган (адам. карата)
жалпы даттанылган	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү жокко чыгарылган	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү күчүндө калтырылган	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү өзгөртүлгөн	
117	29	87	1	0

(311-297=14+202+57=273-117=156+87+21 (КЖПКнин 27-б.) = 264 адамга карата).

Мындан сырткары белгилеп кетсем, 2023-жылында мамлекеттик айыптоочулар айыптоодон баш тарткан учурлар дагы көбөйүүдө. Анын себептери, айыпталуучунун жосунунда кылмыштын курамы жок болгондугуна байланыштуу 14 адамга карата кылмыш-жаза иш кыскарылган:

1. Свердлов райондук соту – 3 адамга карата
2. Ленин райондук соту – 3 адамга карата
3. Октябрь райондук соту - 1 адамга карата
4. Чүй райондук соту – 1 адамга карата
5. Аксы райондук соту – 1 адамга карата
6. Сузак райондук соту - 1 адамга карата
7. Ош облустук соту – 1 адамга карата
8. Ош шаардык соту – 2 адамга карата
9. Баткен райондук соту – 1 адамга карата

Ошондой эле экстрадиция соттук материалдарына кайрыла кетсек, 2023-жылында мамлекеттик айыптоочу тарабынан 27 сунуш чакыртып алынган, ал эми канааттандыруусуз калтырылгандыгы - **7**.

Канааттандыруусуз калтыруунун бирден-бир себеби бул соттолгон адамдар Кыргыз Республикасынын жараны болбогондугу:

Мисалы: Соттолгон Т.Мамедов Азербайжан Республикасынан жараны болгон, Кыргыз Республикасынын аймагында туруктуу жери жок, бирок ага карабастан Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынан сунуш түшкөн (18-январь 2023-жылдын КР Жогорку сотунун токтому).

Соттолгон Р.Турсуновдун материалында Кыргыз Республикасынын жараны болгону тууралуу бир дагы маалымат жок, башкача айтканда паспорт же башка өздүгүн аныктаган документтери тиркелбеген, андан сырткары соттолгон Р.Турсуновдун көрсөтмөсүнө ылайык ал Россия Федерациясынын жараны болгон (19- декабрь 2023-жылдын КР Жогорку сотунун токтому).

Мөөнөтү өтүп каралган кылмыш-жаза иштер боюнча маалымат:

Жергиликтүү соттор тарабынан Кыргыз Республикасынын КЖПКда көрсөтүлгөн кылмыш иштердин мөөнөттөрү боюнча талаптарды бузуп, иштерди караган учурлар дагы бар, алар жалпы Республика боюнча 1 510 ишти түзгөн, анын ичинен:

1) Бишкек шаары жана райондук соттор боюнча – 527 иш,
2) Нарын облусу жана райондук соттор боюнча – 23 иш,
3) Баткен облусу жана райондук соттор боюнча – 37 иш,
4) Ысык-Көл облусу жана райондук соттор боюнча – 123 иш,
5) Жалал-Абад облусу жана райондук соттор боюнча – 86 иш,
6) Ош облусу жана райондук соттор боюнча 366 иш,
7) Талас облусу жана райондук соттор боюнча 17 иш,
8) Чүй облусу жана райондук соттор боюнча – 331 иш.

Мисалы:

1) Р.М.Алыбаеванын кылмыш-жаза иши 2020-жылдын 24-сентябрында Биринчи май райондук сотунун өндүрүшүнө түшкөн. Бирок, аталган иш 2023-жылдын 3-июлунда каралган, башкача айтканда 2 жыл 10 айда соттук акт кабыл алынган *(судья Ч.М.Уметалиева)*
2) У.Бралкиеванын иши боюнча, иш 2021-жылдын 30-сентябрында Биринчи май райондук сотуна түшүп, бирок 2023-жылдын 27-январында аталган иш каралган, башкача айтканда 1 жыл 4 айда соттук акт кабыл алынган *(судья Ч.М.Уметалиева)*
3) Сыдыков И.Дж., А.А. Торобековдун иши 2021-жылдын 24-февралында Биринчи май

райондук сотуна түшкөн. Бирок, иш 2023-жылдын 9-январында каралган, башкача айтканда 1 жыл 11 айда соттук акт кабыл алынган *(судья М.Термечиков)*

4) Батыралиева А.Дж., Хезан Цзяньхун, Шаршенбаева К.А., Султанова С.А., Алутина А.И., Джумалиева А.М., Д.А. Исмаилованын иши 2018-жылдын 3-ноябрында Биринчи май райондук сотуна түшкөн. Бирок, 2023-жылдын 27-сентябрында аталган иш каралган, башкача айтканда 4 жыл 11 айда соттук акт кабыл алынган *(судья М.Термечиков)*
5) М.Сагынбековдун иши боюнча 2020-жылдын 15-июнунда Нарын шаардык сотунун өндүрүшүнө түшкөн. Бирок, 2023-жылдын 10-октябрында аталган иш каралып, башкача айтканда 2 жыл 4 айда соттук акт кабыл алынган *(судья Г.Эрматова).*
6) А.Р.Мамбетказиеванын иши боюнча 2016-жылдын 20-октябрында Джети-Өгүз райондук сотуна түшкөн. Бирок, 2023-жылдын 12-январында аталган иш каралган, башкача айтканда 6 жыл 3 айда соттук акт кабыл алынган *(судья Н.А.Бекташов).*

Жергиликтүү соттор тарабынан токтотулган иштер боюнча маалымат:

Республика боюнча жергиликтүү соттор тарабынан 465 кылмыш иштери токтотулуп турат, анын ичинен:

1. Бишкек шаары жана райондук соттор – 244
2. Чүй облусу жана райондук соттор – 87
3. Нарын облусу жана райондук соттор – 4
4. Баткен облусу жана райондук соттор – 8
5. Ысык-Кол облусу жана райондук соттор – 25
6. Жалал-Абад облусу жана райондук соттор – 46
7. Ош облусу жана райондук соттор – 39
8. Талас облусу жана райондук соттор – 12

Кылмыш иштерди өндүрүштөн токтотуунун себептери болуп - тараптар келбегендигине, айыпталуучу ооруп жаткандыгына байланыштуу, тараптардын өтүнүчтөрү боюнча жана соттук экспертизаларга жөнөтүү саналат.

Материалдык зыян боюнча 2023-жылдын маалыматы:

Материалдык зыян келтирилгендиги боюнча жергиликтүү соттор тарабынан жалпы мамлекеттин пайдасына - 964 825 977,68 сом, тарапка – 710 809 356,856 сом өндүрүлгөн.

Аткарылганы: мамлекетке – 160 722 370,88 сом, тарапка 237 443 973 сом.

№	Соттун аты жөнү	Канча сумма		Канча төлөнгөнү		Калдык	
		Мамлекетке	Тарапка	Мамлекетке	Тарапка	Мамлекетке	Тарапка
1	Бишкек шаардык соту жана район-дук соттор	578 312 578,2	422 377 845,956	11 077 980,4	78 499 393,6	567 234 597,8	343 878 452,356
2	Чуй облусу жана райондук соттор	14 874 570	159 233 819	1 041 131	99 767 971	8 180 613	50 835 656
3	Ош облусу жана райондук соттор	223 718 951		105 129 000	4 740 010	54 260 553	59 789 388
4	Жалал-Абад облу-су жана райондук соттор	84 073 627	93 655 225	14 317 739	39 481 332	69 755 888	54 173 893
5	Талас облусу жана райондук соттор	20 606 967,08	13 538 378	5 301 214,08	699 693	15 305 753	12 838 685

6	Ыссык-Көл облусу жана райондук соттор	6 028 873	14 164803	3 595 964	6 758 204	2 432 909	7 406 599
7	Нарын облусу жана райондук соттор	10 288 058,4	16 707 73,9	610 918,4	1 571 619,4	9 677 140	15 136 418
8	Баткен облусу жана райондук соттор	26 922 353	6168512	19 648 424	5 925 750	17 219 535	7 273 929

Моралдык зыян боюнча 2023-жылдын маалыматы:
Моралдык зыян келтирилгендиги боюнча жергиликтүү соттор тарабынан жалпы мамлекеттин пайдасына – 0, тарапка - 12 489 157 00 сом өндүрүлгөн.
Аткарылганы: мамлекетке – 0, тарапка 607 000 сом

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Ш.Р. Камчыбековдун жарандык жана экономикалык иштер боюнча сот коллегиясынын 2023-жылдагы ишинин жыйынтыктары жөнүндө БАЯНДАМАСЫ

2023-жылы жарандык жана экономикалык иштерди жана сот материалдарын кароо боюнча соттор тарабынан аткарылган иштерге токтолгум келет.

2023-жылы 1-инстанциядагы сотторго 91 986 доо арыз жана 20 701 соттук материалдар келип түшкөн, бардыгы - 112 687 иш. 2022-жылга салыштырмалуу өткөн жылы 19 459 ишке көп түшкөн. Өсүш 17,30% түзөт.

2023-жылы доо арызды бергенде төлөнгөн мамлекеттик алымдын суммасы 205 026 520,74 сомду түздү. Сот тарабынан иштерди кароонун жыйынтыгы боюнча 207 282 526,42 сом өндүрүлгөн. Ишти кароого байланышкан коромжулар 125 950,64 сом түзгөн.

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан кассация тартибинде 2780 жарандык иш каралган, бул көрсөткүч 2022-жылга салыштырмалуу 33,2% көбүрөөк, ошондой эле 570 соттук материал каралып, 2022-жылга салыштырмалуу 33% төмөн. Жалпысынан 3350 жарандык жана экономикалык иштер каралган (анын ичинен экономикалык иштер- 312) бул көрсөткүч 2022-жылга салыштырмалуу 15,1% көбүрөөк (2022 жылы - 2845 иш). Соттук коллегиянын бир судьясына орточо иш жүктөмү айына 19,42 иш же жылына 233,14 иш түзгөн.

Иштердин эң көп даттанылуучу категориялары:

- бүтүмдү жарактуу/жараксыз деп табуу жөнүндө – 562;
- карызды өндүрүү жөнүндө – 333;
- турак жайдан чыгаруу жөнүндө – 206;
- мурастоо жөнүндө – 156;
- жер укуктук мамилелеринен келип чыгуучу иштер боюнча – 156 иштер.

Каралган иштердин сапаты боюнча белгилеп кетсек, 78 жарандык жана экономикалык иштер, 35 соттук материалдар боюнча жаңы чечимдерди кабыл алган, 15 жарандык жана экономикалык иштер боюнча жергиликтүү соттордун соттук актылары өзгөртүлгөн, 407 жарандык жана экономикалык иштер жана 37 соттук материалдар боюнча сот актылары жокко чыгарылып жаңы кароого жөнөтүлгөн.

Жергиликтүү соттордун соттук актыларын бекитүү жалпысынан 74,4% түзүп, мурдагы жылга салыштырмалуу 7% төмөн. Бул көрсөткүч судьялардын ишинин сапаты төмөндөп кеткендигин тастыктап турат.

Акыркы мезгилде сот тутуму кабыл алынган сот актылары үчүн коом тарабынан чоң сынга алынып келет. Алардын айрымдары адилеттүү жана негиздүү - бул фактыны моюнга

алышыбыз керек. Ушуга байланыштуу мыйзам бузууларга жол бербестен, сот адилеттигин кесипкөй жана адилеттүү жүзөгө ашыруу зарыл. Кабыл алынган сот актысына тараптардын түшүнбөстүгүн жоюу үчүн судьялар өз чечимин түшүндүрүшү керек, анткени бардык жарандар юридикалык жактан компетенттүү эмес жана сот актысынын мазмунун дайыма эле түшүнө беришпейт, бул жарандардын нааразычылыгын азайтууга мүмкүндүк берет.

Жүргүзүлүп жаткан соттук реформанын алкагында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы З.К. Базарбеков тарабынан адилеттүү, заманбап жана санариптик сот системасын түзүү боюнча зор иштерди жүргүзүп жатат, анын бири - судьяларды ротациялоо.

Судьяларды ротациялоонун натыйжасында биздин өлкөнүн региондорунда иштерди кароонун сапатынын деңгээли жогорулаганы көрүнүп турат. Демек, судьялардын ротациясы өзүнүн оң натыйжаларын берди деп айтууга болот. Ошол эле учурда, статистикалык маалыматтардан көрүнүп тургандай, Чүй облусунун жергиликтүү сотторунун көрсөткүчтөрү мурунку жылдарга салыштырмалуу төмөндөгөн. Ошол эле учурда облустук соттун төрагасынын орун басары И.Горшковская тарабынан сот адилеттигин ишке ашырууда ката кетирген биринчи инстанциядагы судьяларды методикалык жана насааттык иштер жүргүзүлүп жатканын белгилеп кетким келет.

Ал эми судья өзүнүн кесиптик милдеттерин ак ниет, адилет, жогорку кесиптик деңгээлде аткарууга тийиш экендигин белгилеп кетким келет. Судья өзүнүн кесиптик квалификациясын жогорулатуу менен дайыма алектенүүгө, сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча милдеттерди жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон билимин жогорку деңгээлде кармап турууга милдеттүү.

Эгерде райондук соттордун бекитүү көрсөткүчтөрү жөнүндө айта турган болсок, апелляциялык тартипте даттанылган сот актылары боюнча жогорку көрсөткүчкө Бишкек шаарынын Свердлов райондук соту ээ - 80%.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун ичинен соттук актыларды бекитүүнүн эң жогорку көрсөткүч Нарын облустук сотуна таандык - 83,05%,

-Баткен облустук соту - 82,67%,

-Жалал-Абад облустук соту - 80,71%,

-Бишкек шаардык соту - 76,78%,

-Талас облустук соту - 76,67%,

-Ош облустук соту - 76,17%,

-Ысык-Көл облустук соту - 71,52%,

-Чүй облустук соту - 67,92%.

Экинчи инстанциядагы соттордун судьяларынын ичинен соттук актыларынын бекитилишинин эң төмөнкү көрсөткүч жөнүндө айта турган болсок, Нарын облустук сотунда - судья Б.Мусурманкулов – 58,33%;

-Чүй облустук сотунда - судья Г.Кожобекова – 56,45%;

-Баткен облустук сотунда – судья З.Алгожоев – 55,56%;

-Ысык-Көл облустук сотунда - судья А.Абдраимов – 55%;

-Талас облустук сотунда - судья М.Пазылов – 50%.

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча жергиликтүү соттордун кассациялык тартипте даттанылган соттук актыларын жокко чыгаруунун негизги себептерин аныктоо үчүн Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан 2023-жылдын жыйынтыгы боюнча изилдөө жүргүзүлгөн.

Изилдөөнүн жыйынтыгына ылайык, 113 соттук акт (19,76%) материалдык укуктун бузулушунан, 444 акт (77,62%) процесстик укуктун бузулушунан, 15 акт (2,62%) материалдык жана процесстик укуктун ченемдеринин бузулушунан улам жокко чыгарылган.

Кассациялык тартипте каралган иштерден көрүнүп тургандай, жарандык иштерди кароодо төмөн турган соттор материалдык укуктарды колдонууда сот актыларынын жокко

чыгарылышына жана жаңы чечимдердин кабыл алынышына алып келген бузууларга жол беришкен. Бул судьялар аталган иштерди кароодо дайыма эле иштин материалдарына жетиштүү көңүл бурбай, аларга туура эмес баа берип, материалдык укуктун ченемдерин туура эмес колдонушаарын көрсөтүп турат.

Ал эми сот актыларын жокко чыгаруунун эң негизги себептери процессуалдык мыйзамынын талаптарын бузуу болуп саналат. Жергиликтүү соттордун 459 соттук актысы (же 80,24%) Кыргыз Республикасынын ЖПКнын 339,341-беренелеринде каралган процесстик укуктун ченемдерин соттордун бузуусунун натыйжасында гана жокко чыгарылган.

Кабыл алынган чечимдерди жокко чыгаруу жана иштерди жаңыдан кароого жиберүү үчүн негиз болгон негизги процессуалдык бузуулардын катарына чечимдин мыйзамдуулугуна жана негиздүүлүгүнө түздөн-түз таасир келтирген процесстик ченемдеринин олуттуу бузуулары киришет.

Тактап айтканда, соттор тарабынан иштин бардык материалдарын жана жагдайларын толук эмес жана жетишсиз изилдөөгө байланыштуу, ишти кароодо укуктары жана милдеттери козголгон кызыкдар жактарды ишке катышууга тартылбаган үчүн, ишти апелляциялык инстанцияда кароонун чектерин жөнгө салуучу процесстик мыйзамдардын ченемдерин этибарга албагандыгы. Сот актыларын жокко чыгаруунун көрсөтүлгөн негиздери соттор көбүнчө ишти формалдуу түрдө соттук териштирүүгө даярдаганын көрсөтөт.

Апелляциялык инстанциядагы соттор айрым учурларда жаңы фактыларды аныктоо, жаңы жагдайларды иликтөө, иштин материалдарындагы далилдерге жаңы баа берүү, иш боюнча жаңы чечим кабыл алуу боюнча ыйгарым укуктарын эске алышпай, формалдуу түрдөө биринчи инстанциядагы соттун чечимин бузуп, ишти жаңы кароого жөнөтүшөт.

Жалпысынан изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча соттор соттук актылардын сапатын жакшыртуу зарылдыгын көрсөттү, буга тиешелүү түрдө ар бир судьянын өзүнчө жана бүтүндөй соттун ишинин көрсөткүчтөрүнө оң таасирин тийгизет. Соттордун төрагалары иштерди кароонун сапатын, соттук актыларды даярдоонун сапатын жогорулатууну, сот адилеттигин жүзөгө ашырууда негизсиз кийинкиге калтырууну жана ишти кароону чою фактыларын жокко чыгарууга карата чараларды көрүшү зарыл.

Көрсөтүлгөн кемчиликтерди жоюу үчүн жергиликтүү соттордун төрагалары процессуалдык мыйзамдардын туура колдонулушуна туруктуу негизде жана усулдук көзөмөл жүргүзүүсү зарыл.

Статистикалык маалыматтарга ылайык соттордо процесстик мөөнөттөрдү бузуу менен иштерди кароо фактылары бар экендиги көрүнүп турат, алар 2023-жылы каралган бардык иштердин - 2,59% түзөт.

Мында негизги себептер катары тараптардын келбей калышы, тараптардын өтүнүчтөрү боюнча иштин кийинкиге калтырылышы ж.б. негиздер көрсөтүлөт. Бирок жогоруда айтылгандар сот процесстеринин талаптагыдай уюштурулбагандыгы, айрым судьялардын кызматтык милдеттерин аткарууга жеңил мамилеси, соттордун аппаратынын кызматкерлеринин аткаруучулук тартибинин төмөндүгү, соттордун төрагалары тарабынан талаптагыдай көзөмөл жоктугу иштерди кароонун процесстик мөөнөттөрүнүн бузулушунун себептери болуп саналаарын билдирет. Бул жетишсиздик сот адилеттигинин натыйжалуулугуна терс таасирин тийгизүүдө, ошондуктан жергиликтүү соттордун төрагаларынын өз милдеттерин талаптагыдай аткаруу, анын ичинде иштердин кыймылын көзөмөлдөө боюнча да өзгөчө көңүлүн буруу зарыл деп эсептейм.

Акыркы мезгилде ак ниетсиз тараптар тарабынан ишти кароону создуктуруу үчүн негизсиз өтүнүчтөрдү киргизип жана аларга карата даттанууларды берүү байкалган. Ушуга байланыштуу негизги иштен айрым соттук актыларга өзүнчө даттануу жөнүндө “Иш кагаздарын жүргүзүү боюнча” Нускамага өзгөртүүлөр киргизилген. Бул жаңылык өз жемишин берип, доону камсыз кылуу боюнча чараларды кабыл алууда негизсиз даттануулардын саны

эселеп төмөндөдү. Бирок азыркы учурда тараптар ишти кароону создуктуруу максатында иштердин сотко караштуулугу боюнча соттук актыларга даттанууларды берип жатышат. Бул маселени чечүү талкуулоодо турат жана анын натыйжалары боюнча тиешелүү чаралар көрүлөт.

Ошондой эле ишти кароо мөөнөтүн өткөрүп жиберүүнүн себептеринин бири болуп судьяларга иш жүктөмүнүн көптүгү болуп эсептелет. Статистикалык маалыматтарга ылайык, Ош жана Бишкек шаарларында, Аламүдүн, Сокулук, Кара-Суу райондук сотторунда жана башкаларда судьялардын жогорку жүктөмү байкалууда.

Аталган көйгөйдү чечүү үчүн коллегиянын судьялары тарабынан Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлиги менен бирдикте Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө мыйзам долбоору иштелип чыккан, ага ылайык талашсыз талаш-тартыштарды соттор тарабынан кароону алып салуу жана аларды нотариустарга өткөрүп берүү, мисалы, алименттерди өндүрүү жөнүндө соттук буйруктар ж.б. Мындан тышкары, айрым категориядагы иштер боюнча талашты сотко чейин милдеттүү түрдө чечүү үчүн жана экстерриториалдык караштуулукту киргизүү жөнүндө талкуулар болуп жатат. Бул мыйзам долбоорлору кабыл алынган учурда судьялардын иштерди кароо боюнча иш жүктөмү төмөндөйт, демек сот адилеттигинин сапаты жогорулайт деп үмүттөнөбүз.

Ошондой эле апелляциялык/кассациялык даттануу берүү тартибин сактабаган тараптын даттанууларын кайтарып берүү маселеси бар. Кээде тараптар ошол эле соттук актыларга карата бир нече жолу даттануу менен кайрылышы мүмкүн, бул соттун кошумча убакыт жана материалдык чыгымдарына алып келет. Мындан тышкары, тараптар даттануу берүүнүн мөөнөтүн өткөрүп жиберишет Бул маселе коллегия тараптан талкууланып, аны жоюу үчүн процессуалдык мыйзамдарга зарыл болгон учурда өзгөртүүлөр киргизилет.

2023-жылы бардык каралган иштерден арыздарды кароосуз калтырганы - 10% түзгөн. Бул көрсөткүчтүн себептеринин бири доогердин келбегендигине байланыштуу атайын арызды кароосуз калтырган ар кандай себептер менен ишти кароону каалабаган судьялардын аракеттеринен деп эсептейм. Бул кыянаттыктар бир нече ай же жылдар бою каралып келген татаал иштер боюнча да байкалат. Арызды негизсиз кароосуз калтыруу, ага даттанууга кошумча бюджеттик каражаттардын чыгымдалышына, ошондой эле жарандардын наразычылыгына алып келет. Андыктан, судьялар арызды негизсиз кароосуз калтырууну практикадан четтетиши керек.

Ошондой эле мамлекеттик органдар жана прокуратура органдары тарабынан доо арыздарын берүүдө даярдыгы начардыгын белгилеп кетким келет. Бул жагдай соттор тарабынан доону аргасыз кайтарууга же кароосуз калтырууга алып келет.

Азыркы учурда соттордун кароосунда прокуратура органдары, мамлекеттик органдар иш боюнча тарап катары, тактап айтканда доогер, жоопкер, кызыкдар жак катары чыккан учурлар көп кездешет.

Мында процесстик документтерди берүүнүн сапаты, ошондой эле мамлекеттик органдардын жана прокуратура органдарынын өкүлдөрүнүн катышуусунун сапаты өтө төмөн деңгээлде турат.

Кыргыз Республикасынын процесстик мыйзамдарынын талаптарында доо арызын, өтүнүчтөрдү, апелляциялык/кассациялык даттанууларды берүүнүн так тартиби, формасы жана мазмуну каралган.

Бирок, аталган документтерди берүүдө прокуратура органдары жана мамлекеттик органдар документтерди берүү тартибин сакташпайт, мисалы, кайсы мыйзам бузуулганын жана доо/даттануу берүүнүн так себептерин көрсөтүшпөйт. Мамлекеттик органдар тарабынан берилген документтердин сапаты грамматикалык жактан да, аналитикалык жактан да өтө төмөн деңгээлде турат.

Доо арыздарын берүүдө мамлекеттик органдардын өкүлдөрү тарабынан атайын ыйгарым укуктар камсыздаган ишеним кат тиркелбейт, ушуга байланыштуу доолордун, өтүнүчтөрдүн же даттануулардын кемчиликтерин жою үчүн кайра кайтарылып берилет. Ал айрым учурларда доо/даттануу мөөнөтүн өткөрүп жиберүүгө жана мамлекеттик бюджеттин ашыкча чыгымдарына алып келет.

Андан тышкары, ишке катышкан мамлекеттик органдардын жана прокуратура органдарынын өкүлдөрү негизинен иштин жагдайлары менен жакшы тааныш эмес, иш боюнча органдын пикирин так айта албайт жана негизинен ишти чечүүнү соттун кароосуна калтырат, б.а. талаш боюнча органдардын пикири жок.

Ушуга байланыштуу, сот отурумдарына катышкан прокуратуранын жана мамлекеттик органдардын кызматкерлерин сотто өз органдарынын кызыкчылыгын татыктуу коргоо үчүн окутуунун зарылдыгы бар деп эсептейм.

Мыйзамдарда белгиленгендей, жарандык сот өндүрүшүнүн максаты юридикалык жактардын жана жарандардын бузулган же талашылып жаткан укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо гана эмес, мыйзамдуулукту, укук тартибин бекемдөөгө жана укук бузуулардын алдын алууга көмөк көрсөтүү болуп саналат.

Мында сот соттук териштирүүнүн жүрүшүндө мыйзамдуулуктун одоно бузулушу аныкталган учурда КР ЖПКнын 226-беренесине ылайык тиешелүү мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын дарегине жеке аныктама чыгаруу боюнча ыйгарым укуктарга ээ.

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан 1 жеке аныктама чыгарылган жана ал аткарылган.

Жергиликтүү соттордун тарабынан 153 жеке аныктама чыгарылган, алардын ичинен 120 жооптор алынган.

Бул көрсөткүч албетте 2022-жылга салыштырмалуу бир нече ирээт жогору, бирок азыркы учурда жеке аныктамаларды аткарбоо жана формалдуу аткаруу фактылар да жок эмес. Соттор тарабынан жеке аныктамаларды аткаруу үчүн мыйзамдарда каралган чараларды толук колдонбогондугу көрүнүп жатат. Ошондой эле жеке аныктаманы аткарбагандыгынын себептеринин бири аныктама чыгарылганга чейин күнөөлүү кызматкердин жумуштан бошотулгандыгы да эске алуу керек.

Коллегия тарабынан соттук иштерди жана материалдарды кароонун жыйынтыгы боюнча, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумдарынын токтомдорунда камтылбаган Кыргыз Республикасынын процесстик мыйзамдарын колдонуу маселелери боюнча жергиликтүү судьяларга түшүндүрмөлөр берилген.

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялар тарабынан 2023-жылы түздөн-түз сотторго баруу менен судьяларга усулдук жардам көрсөтүлгөн. Судьяларга усулдук жардам көрсөтүүнүн жыйынтыгы боюнча соттордо бир катар мыйзам бузуулар да аныкталган.

Мисалы, көптөгөн соттордо иш жүргүзүүсү Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексинин ченемдеринин жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотундагы жана жергиликтүү сотторундагы иш-кагаздар өндүрүшү Нускамасынын талаптарын бузуу менен жүргүзүлөт. Көп учурларда ишти өндүрүшкө кабыл алуу жана даярдоо тууралуу аныктамаларда, сот жыйналышынын протоколдорунда соттордун жана сот отурумунун катчысынын кол тамгалары коюлган эмес.

Өндүрүштөн токтотулган иштер иликтенип, анда иш боюнча өндүрүштүн токтотулушуна себеп болгон жагдайлар жоюлгандагы боюнча аракеттер жасалбаган, же болбосо өтө кеч жасалган жана кээ бир учурларда андай иш аракеттер жасалгандыгы тууралуу тастыктаган далилдер ишке тиркелбеген. Мисалы катары келтирсек, Ысык-Көл райондук сотундагы өндүрүшү токтотулган иштер иликтенип, өз убагында суроо талап-кат жөнөтүлбөгөндүгү, анын себебинен жарандык иштер кайра жандандырылбай, негизсиз токтотулуп тургандыгы да аныкталган.

Башка мисал келтирсек, Баткен облусунун Лейлек райондук сотунун судьясы М.Жапаров тарабынан мыйзам бузуулар аныкталып, ага карата Кыргыз Республикасынын Судьяларкеңешинесунуштамажөнөтүлүп,алсудьянынжүрүм-турумунункынтыксыздыгынын талаптарын бузгандыгына байланыштуу ал Кыргыз Республикасынын Президентинин 2023-жылдын 24-июлундагы жарлыгы менен жергиликтүү соттун судьясынын кызматынан бошотулган.

Ушуга байланыштуу, жергиликтүү соттордун жана облустук соттордун төрагалары судьялар тарабынан мыйзам бузуу фактылары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна белгилүү болушун күтпөстөн, судьянын аракеттерине баа берүү үчүн сунуштарды өз алдынча Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешине жөнөтүүсү зарыл. Жергиликтүү соттордун төрагаларынын мындай ыйгарым укуктар мыйзам менен бекитилген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан мыйзамдардын айрым ченемдерин колдонуу маселелери боюнча бир нече Пленумунун токтомунун долбоорлору даярдалып, талкуулоодо турат жана аны кабыл алуу жакынкы убакта ишке ашат деп ишенебиз.

Маалымат катары, соттук коллегиясына 2023-жылы 1205 кайрылуу келип түшкөн, анын ичинен 1035 жарандардын кайрылуулары, 170 кат Кыргыз Республикасынын Президентинин Аппаратынан, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинен, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнөн, министрликтерден жана ведомстволордон келип түшкөн. Бардык келип түшкөн даттануулар, каттар, кайрылуулар «Жарандардын кайрылууларын кароо тартиби жөнүндө» мыйзамга ылайык, арыз ээлери койгон маселелерди чечүү менен чечилген.

Коллегиянын судьялары сот адилеттигин жүзөгө ашыруу менен гана чектелбестен, башка чөйрөлөрдө да активдүү катышышат.

Ошентип, судья К.К. Жунушпаев Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин төрагасы, судья Д.Э. Арстанбаева Кыргыз Республикасынын Судьялар ассоциациясынын төрагасы, судья А.К. Молдакунов Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин мүчөсү, судьялар А.А. Сейдакматова жана Н.М. Асанова Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги иштери боюнча кеңешинин мүчөлөрү, судья Т.Т.Чаргынова Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун катчысы болуп эмгектенет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Ж.Бакированын административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы

2023-жылы административдик соттор тарабынан жалпысынан 5570 (100%) иш жана соттук материалдар каралган. Алардын ичинен 2109 (38,1%) иш апелляциялык тартипте даттанылып, кассациялык тартипте 1275 (23,1%) иш даттанылган. Бул көрсөткүч соттордун көпчүлүк соттук актылары менен тараптардын макул болгондугун далилдейт.

Эми, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясы кассациялык тартипте караган иштерге токтолсок, 2023-жыл ичинде алып барган иши төмөнкү статистикалык көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт.

Жалпы кассация иретинде 2023-жылы соттук коллегияга 1275 иш түшкөн, (2022-ж. -1151, салыштырмалуу 124 ишке же 9,7% жогорулаган), алардын ичинен административдик иштердин саны – 1189 (2022-ж.- 1019) же болбосо 2022-жылга салыштырмалуу 14,2% өскөн, административдик иштер боюнча соттук материалдар - 86 (2022-ж. - 132) же болбосо 2022-жылга салыштырмалуу 53,4% төмөндөгөн.

Каралган иштердин саны - 995 (2022-ж. – 919, салыштырмалуу 76 ишке же 8,2% көбөйгөн, алардын ичинен 933 административдик иш (2022-ж.- 828), 62 административдик иштер боюнча соттук материалдар (2022-ж. -91), арыз ээлерине кайтарылганы – 259 (2022-ж -227), ал эми 2024-жылдын башына калганы - 158 иш.

Соттук коллегиянын ар бир судьясынын иш-жүктөмү бир айда 15 ишти түзгөн (2022-жылы -13).

Каралган 933 административдик иштердин ичинен: 726 иш боюнча соттук актылар күчүндө калтырылган, бул баардык каралган административдик иштердин 77,8% түзөт (2022-жылы 74,2%), 204 иш боюнча сот актылар бузулган же 21,8% түзөт (2022-жылы 24,7%), 3 иш боюнча кассациялык даттануу кароосуз калтырылган же 0,3% түзөт (2022-жылы 0,4%).

Бузулган 204 иштердин ичинен 121 иш кайра кароого жөнөтүлгөн, 16 иш боюнча жаңы чечим кабыл алынган, 13 иш боюнча сот өндүрүшү токтотулган.

Категориялар боюнча карасак, эң эле көп иштер жер тилкесин берүү, алып коюу менен байланышкан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын чечимдерин толугу менен же айрым бөлүгүн, аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндөгү иштер, тагыраак айтканда каралганы - 583, салык талаштары боюнча иштер – 56, андан кийин мамлекеттик бийлик органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес укуктук актыларын жокко чыгаруу жөнүндөгү талаштар боюнча **-** 53 иш, шайлоо иштери боюнча - 8 иш, сотто каралган аткаруу документтерин аткарууда сот аткаруучусунун токтомун жана аракетин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндө иштери боюнча – 67 иш түзөт.

Биринчи инстанциядагы соттордун актыларын кассация тартибинде кароонун жыйынтыгына ылайык бузулган соттук актылардын жалпы даттанылган санга карата пайыздык көрсөткүчтөрү төмөндөгүдөй:

- Бишкек шаарынын административдик соту, жалпы даттанылганы - 295 (100%) (*2022ж.-191 (100%*), күчүндө калганы - 261 (88,4%) **(**2022-ж. - 162 (85,1%), бузулганы - 33 (11,1%) (*2022ж.-28 (14,6%*); кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы - 1 (0,3%);

- **Жалал-Абад облусунун административдик соту**, жалпы даттанылганы - 133 (100%) *(2022ж.-125 (100%),* күчүндө калганы - 120 (90,2%) **(**2022-ж. - 98 (78,4%), бузулганы - 12 (9,2%) *(2022ж.-27 (21,6%),* кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы - 1 (0,7%);

- Ош облусунун административдик соту, жалпы даттанылганы - 114 (100%) (*2022ж.-182 (100%*), күчүндө калганы - 86 (75,4%) (2022-ж. - 158 (86,8%), бузулганы - 28 (24,5%) (*2022ж.- 24 (13,1%*);

- Чүй облусунун административдик соту, жалпы даттанылганы - **77** (100%) (*2022ж.-68(100%*), күчүндө калганы - 66 (85,7%) (2022-ж. - 49 (72,1%), бузулганы - 10 (13,1%) *(2022ж.-17 (25%)*; кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы - 1 (1,2%);

- **Ысык-Көл облусунун административдик соту**, жалпы даттанылганы - 40 (100%) (*2022ж.- 40 (100%*), күчүндө калганы - 29 (72,5%) **(**2022-ж. - 25 (62,5%), бузулганы - **11** (27,5%) (*2022ж.*- 14 (35%);

- **Нарын облусунун административдик соту**, жалпы даттанылганы - 25 (100%) (*2022ж.-14 (100%*), күчүндө калганы **- 23 (92%) (**2022-ж. - 11 (78,5%), бузулганы - 2 (80%) (*2022ж.- 3 (21,4%*);

- **Баткен облусунун административдик соту**, жалпы даттанылганы - 25 (100%) (*2022ж.- 17 (100%*), күчүндө калганы - 19 (76%) **(**2022-ж. - 11 (64,7%), бузулганы - 6 (24%) (*2022ж.- 6 (35,2%*);

- **Талас облусунун административдик соту**, жалпы даттанылганы - 21 (100%) (*2022ж.- 27 (100%*), күчүндө калганы - 17 (81,1%) (2022-ж. - 23 (85,1%), бузулганы - 4 (19,1%) (*2022ж.- 3 (11,1%*).

Биринчи инстанциядагы соттордун жогорудагы көрсөткүчтөрүнө караганда, 2022-жылга салыштырмалуу 2023-жылы Бишкек, Жалал-Абад, Чүй, Ысык-Көл, Нарын, Баткен облустарынын административдик сотторунун күчүндө калтырылган иштердин сан өлчөмү жогорулап, ал эми Ош, Талас облустарынын административдик сотторунун көрсөткүчү төмөндөгөн.

Биринчи инстанциядагы соттордун судьяларынын көрсөткүчтөрүнө ылайык кассациялык тартипте каралган иштер боюнча төмөнкү судьялар жакшы ийгиликтерди жаратты дегенге негиз бар, себеби алар караган иштердин соттук актыларынын бекемделүүсү 90%-100% түзгөн:

Бишкек шаарынын административдик сотунун судьясы Ч.Досмамбетованын 81 ишинен 75 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (92,5%), судья М.Тагаев 101 ишинен 91 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (90%);

Жалал-Абад облусунун административдик сотунун судьясы А.Кудайбергенов 72 ишинен 68 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (94,4%);

Нарын облусунун административдик сотунун судьясы А.Ахметова 11 ишинен 11 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (100%).

Ошону менен бирге караган иштердин сапаты төмөн деген судьяларга көңүл бурсак, бул Ош облусунун административдик сотунун судьясы Ж.Жаныбекова 63 ишинен 45 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (71,4%), 18 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (28,5%), Баткен облусунун административдик сотунун судьясы А.Тилемишов 9 ишинен 5 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (55,5%), 4 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (44,4%), Ысык-Көл облусунун административдик сотунун судьясы А.Мамадалыев 25 ишинен 18 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (72%), 7 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (28%). Бул судьялар өздөрүнүн соттук актыларынын жокко чыгарылган себептерин карап, мыйзамдарды колдонуу боюнча бирдиктүү соттук тажрыйбаны иликтеп, өзүнүн соттук квалификациясын жогорулатуунун үстүнөн иштеп, ишти кароо сапатына көңүл бөлүүсү керек.

Ар бир облустук соттор боюнча ала турган болсок:

- **Бишкек шаардык соту**, жалпы даттанылганы - 358 (100%) *(2022-ж.-258 (100%)*, күчүндө калганы - 293 (81,8%) (2022-ж. - 194 (75,1%), бузулганы - 64 (17,8%) *(2022-ж.- 62 (24,1%)*, кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы **-** 1 (0,2%);

- **Жалал-Абад облустук соту**, жалпы даттанылганы - 173 (100%) *(2022-ж.- 168 (100%)*, күчүндө калганы - 141 (81,5%) (2022-ж. - 128 (76,1%), бузулганы - 31 (18,1%) *(2022-ж.- 40 (23,8%),* кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы - 1 (0,5%);

- **Ош облустук соту**, жалпы даттанылганы - 172 *(2022-ж.- 231 (100%),* күчүндө калганы - 129 (75%) (2022-ж. - 180 (78,1 %), бузулганы - 43 (25%) *(2022-ж.- 50 (21,6%)*;

- **Чүй облустук соту**, жалпы даттанылганы - 116 *(2022-ж.- 105 (100%)*, күчүндө калганы - 94 (81,1%) (2022-ж. - 69 (65,7%), бузулганы - 21 (18,1%) *(2022-ж.- 33 (31,4%)*; кассациялык даттануу кароосуз калтырылганы **-**1 (0,8%);

- **Ысык-Көл облустук соту**, жалпы даттанылганы - 69 *(2022-ж.- 44 (100%)*, күчүндө калганы - 46 (66,6%) (2022-ж. - 27 (61,3%), бузулганы - 23 (33,3%) *(2022-ж.- 16 (36,3%)*;

- **Баткен облустук соту**, жалпы даттанылганы - 34 *(2022-ж.-28 (100%)*, күчүндө калганы - 25 (73,5%) (2022-ж. - 20 (71,4%), бузулганы - 9 (26,4%) *(2022-ж.- 8 (28,5%)*;

- **Нарын облустук соту**, жалпы даттанылганы - 32 *(2022-ж.-23 (100%),* күчүндө калганы - 22 (68,75%) (2022-ж. - 19 (82,6%), бузулганы - 10 (31,25%) *(2022-ж.- 4 (17,3%)*;

- **Талас облустук соту**, жалпы даттанылганы - 27 *(2022-ж.- 36 (100%),* күчүндө калганы - 18 (66,6 %) (2022-ж. - 28 (77,7%), бузулганы - 9 (33,3%) *(2022ж.- 6 (16,6%).*

Апелляциялык инстанциядагы соттордун жогорудагы көрсөткүчтөрүнө караганда, 2022-жылга салыштырмалуу 2023-жылы Жалал-Абад, Ысык-Көл, Чүй, Баткен облустук сотторунун күчүндө калтырылган иштердин сан өлчөмү жогорулап, ал эми Ош, Нарын, Талас облустук сотторунун көрсөткүчү төмөндөгөн.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун судьяларынын көрсөткүчтөрүнө караганда, кассациялык тартипте каралган иштерден төмөнкү судьялар жакшы ийгиликтерди жаратты дегенге негиз бар, себеби алар караган иштердин соттук актыларынын бекемделүүсү 80-86% түзгөн:

Бишкек шаардык сотунун судьясы Б.Сатыбалдиев 72 ишинен 61 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (84,7%);

Жалал-Абад облустук сотунун судьясы К.Аманов 56 ишинен 46 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (82,1%), судья Н.Кыдыралиева 45 ишинен 38 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (84,4%);

Ош облустук сотунун судьясы А.Алыбаев 53 ишинен 43 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (81,1%);

Чүй облустук сотунун судьясы Ж.Мурзалиева 27 ишинен 23 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (85,1%);

Баткен облустук сотунун судьясы А.Алдашов 8 ишинен 7 иши боюнча соттук актылар күчүндө калган (87,5%).

Ошону менен бирге караган иштердин сапаты төмөн деген судьяларга көңүл бурсак, бул Талас облустук сотунун судьясы А.Абылакимов 13 ишинен 8 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (61,5%), 5 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (38,4%), Ош облустук сотунун судьясы М.Джаналиева 53 ишинен 34 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (64,1%), 19 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (36,4%), Баткен облустук сотунун судьясы Б.Ибраимов 13 ишинен 8 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (61,5%), 5 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (38,4%), Ысык-Көл облустук сотунун судьясы А.Бердибеков 27 ишинен 17 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (63%), 10 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (43,4%), судья А.Абдраимов 23 ишинен 13 иши боюнча соттук актылар күчүндө калып (56,5%), 10 иши боюнча соттук актылар жокко чыгарылган (43,4%). Бул судьялар өздөрүнүн соттук актыларынын жокко чыгарылган себептерин карап, мыйзамдарды колдонуу боюнча бирдиктүү соттук тажрыйбаны иликтеп, өзүнүн соттук квалификациясын жогорулатуунун үстүнөн иштеп, ишти кароо сапатына көңүл бөлүүсү керек.

Административдик сот өндүрүшүнүн эң негизги милдети административдик иштерди адилеттүү, калыс жана өз убагында кароо жолу менен жеке адамдардын укуктарын, эркиндиктерин жана кызыкчылыктарын жана юридикалык жактардын административдик-укуктук (жалпы-укуктук) мамилелер чөйрөсүндөгү укуктарын жана кызыкчылыктарын административдик органдар жана алардын кызмат адамдары тарабынан бузулуусунан коргоо болуп эсептелинет.

Кассация иретинде 2023-жылы соттук коллегияда каралган 933 (2022-жылы - 828) административдик иштерге сересеп жүргүзүүдө, административдик доо менен сотко кайрылган тараптардын эсеби төмөндөгүдөй:

жеке адамдардан – 511, алардын ичинен иштер маңызы жана маңызы эмес каралып, канааттандырылган доолордун эсеби - 295, канааттандыруусуз калтырылганы – 216;

юридикалык жактардан – 155, алардын ичинен маңызы менен каралып, канааттандырылган доолордун эсеби 34, канааттандыруусуз калтырылганы – 58 (*калган 63 иш маңызы боюнча каралбаган)*;

прокуратурадан –181, алардын ичинен маңызы менен каралып, канааттандырылган доолордун эсеби 36, канааттандыруусуз калтырылганы – 7 иш, (*калган 138 иш маңызы боюнча каралбаган, тактап айтканда доо берүү мөөнөтү менен байланышкан иштер*);

мамлекеттик органдардан жана мекемелерден – 29, алардын ичинен маңызы менен каралып, канааттандырылган доолордун эсеби 6, канааттандыруусуз калтырылганы – 4 ;

жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынан – 53, алардын ичинен маңызы менен каралып, канааттандырылган доолордун эсеби - 12, канааттандыруусуз калтырылганы – 6 иш *(калган 35 иштер маңызы боюнча каралбаган*).

Эми, жыл ичинде соттук актылардын жокко чыгарылышынын себептерине жана негиздерине токтолсок, алар мурдатан бери белгиленип келгендей, материалдык укук ченемдердин туура эмес колдонулушу, процесстик укук ченемдердин бузулуп, иштин жагдайлары толук изилденбегени кайталанууда.

Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 12-беренесинде көрсөтүлгөндөй, судьялар административдик иштерди кароодо активдүү ролду ойноп, талашты чечүүдө, мааниси бар баардык жагдайларды аныкташы керек. Ишке керектүү далилдерди процесстин катышуучуларынан талап кылуу менен эле чектелбестен, керектүү далилдерди өзү да тийиштүү түрдө тараптардан суратып алууга укуктуу.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын АПКнын 32-беренесине ылайык, эгерде сот актысы белгилүү бир жактарга сөзсүз же түздөн-түз жайылтылса, анда сот бул жактарды үчүнчү жак катары процесске катыштыруу үчүн ишке тартуусу керек. Бирок соттор процесстик укук ченемдин бул талабын эске албай, тараптардын укуктарына жана мыйзамдуу кызыкчылыктарына таасирин тийгизген чечимдерди кабыл алышууда.

Мындан сырткары, Кыргыз Республикасынын 2023-жылдын 11-апрелиндеги Мыйзамы менен Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 110-беренесинин 8-бөлүгү өзгөртүлүп, 10 жылдан кечиктирбестен сотко административдик доо менен кайрылуу мөөнөтү белгиленген. Соттор административдик доо берүү мөөнөтүн калыбына келтирүү өтүнүчтөрдү кароодо жоопкерчиликти белгилөөчү же күчөтүүчү, жарандарга, юридикалык жактарга жаңы жоопкерчиликтерди жүктөөчү же болбосо алардын абалын начарлатуучу ченемдик укуктук актылар артка карата колдонулбагандыгын, административдик доо сотко Кыргыз Республикасынын АПКнын 110-беренесинин 1, 8-бөлүктөрүнө өзгөртүүлөр киргизилген убакытка чейин берилгендиктен белгиленгендей ченемдик укуктук актынын колдонулушу ал күчүнө киргизилгенге чейин келип чыккан мамилелерге карата жайылтылбагандыгын эске албай, укук ченемди туура эмес колдонуп, талаштагы административдик актылар кабыл алынган күндөн тартып 10 жылдан ашык убакыт өткөндүгүн көрсөтүп, иш боюнча өндүрүштү токтотушкан. Соттор ишти сот өндүрүшүнөн токтотуудан мурда административдик доо берүү мөөнөтү өткөнбү же өтпөгөнбү, эгерде өткөн болсо, ал мөөнөт жүйөлүү же жүйөөсүз себептерден улам өткөрүлгөндүгүн тактап, андан кийин калыбына келтирилүүгө же келтирилбөөгө жатаарын аныктоого тийиш.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун соттук актылардын бузулушунун себеби Кыргыз Республикасынын АПКнин 24-главасында көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарын толук колдонбогону көп кездешүүдө. апелляциялык инстанциядагы сот биринчи инстанциядагы сот тарабынан келтирилген мүчүлүштүктөрдү жойбостон, анын соттук актыларын жаңы кароого жөнөткөн учурлар көп кездешет. Апелляциялык инстанциядагы сот тарабынан биринчи инстанциядагы соттун кемчиликтерин толуктоо менен мыйзамдуу жана негиздүү соттук акты кабыл алууга тийиш болсо да, мындай аракеттер жасалбаган учурлар бар.

Бузулуп же өзгөртүлгөн соттук актылардын дагы бир себептеринин бири бул жергиликтүү соттордун ишти кароодо материалдык укук ченемдердин туура эмес колдонушу болуп келгендиктен, административдик иштер боюнча соттук коллегия тарабынан соттук тажрыйбаны жалпылоо, соттук статистиканы анализдөө жана Жогорку соттун Пленумунун ишин камсыздоо бөлүмү менен биргеликте соттук тажрыйбаларды жалпылоо багытында иш-чаралар жүргүзүлгөн. Атап кетсек, төмөндөгүдөй:

- 2020-2022-жылдары боюнча соттор тарабынан кайтадан ачылган же жаңы жагдайлар боюнча мыйзамдуу күчүнө кирген сот актыларын кайра кароо жөнүндө арыздары боюнча;
- 2020-2022-жылдары боюнча бажы талаштары жөнүндөгү иштерди кароо боюнча;
- Жарандык абал актыларынын жазууларынын туура эместиктерин аныктоо боюнча соттук жалпылоо жүргүзүлгөн.

Аталган жалпылоолор боюнча сунуштар иштелип чыгып, жергиликтүү сотторго маалымкаттар жиберилген.

Ошондой эле, жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы менен бирге “Кайтадан ачылган же жаңы жагдайлар боюнча мыйзамдуу күчүнө кирген сот актыларын кайра кароо жөнүндө арыздарынын кароонун тартиби тууралуу” Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун токтомунун долбоору даярдалып, Пленумдун кароосуна коюлганы турат.

Ал эми, Жогорку сот биринчи жана апелляциялык инстанциялардагы соттордун соттук актыларын жокко чыгарып, жаңы чечим кабыл алган соттук актыларынын негиздерине токтолсок, алар төмөндөгүдөй:

- бул административдик доогердин мыйзам менен корголуучу укугу жана кызыкчылыгы бузулгандыгын тастыктоочу далилдер жоктугу;
- мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун аткаруу

органдарынын ыйгарым укуктарынын чегинде мыйзамдуу жана негиздүү актыларды кабыл албагандыгы, алардын компетенциясына кирген маселелерди өз убагында жана сапаттуу карабагандыгы;

- талаш жараткан административдик актылар Кыргыз Республикасынын Конституциясына, мыйзамдарына жана башка ченемдик укуктук актыларына ылайык келбей, мыйзамдарда каралган административдик жол-жоболорду сактоо менен чыгарылбагандыгы;
- административдик доо берүү мөөнөтүнүн жүйөөсүз себептер менен өткөрүлгөндүктөн сот өндүрүшүн токтотулгандыгы;
- кассациялык даттанууну (сунуштаманы) берген адам сот актысы чыгарылганга чейин андан баш тарткандыктан, иш боюнча кассациялык өндүрүштү токтотулгандыгы.

Жогорку сот тарабынан кассациялык даттанууну кайтаруунун себептерине токтолуп кетсек, жүргүзүлгөн талдоого ылайык кассациялык даттануулар (сунуштамалар) негизинен Кыргыз Республикасынын АПКнин 254-беренесинде каралган негиздер боюнча кайтарылып берилген, тактап айтсак кассациялык даттануу Кодексте белгиленген мөөнөт аяктагандан кийин берилгендигинен жана өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүү тууралуу өтүнүчтүн жоктугунан, өкүл тарабынан берилген кассациялык даттанууга (сунуштамага) ишеним кат же өкүлдүн ыйгарым укуктарын күбөлөндүрүүчү башка документ түп нускада же болбосо талаптагыдай күбөлөндүрүлгөн көчүрмөдө тиркелбей жана юридикалык жактын жетекчисинин колу ошол юридикалык адамдын мөөрү менен ырасталбай берилгендиктен, ошондой эле, даттануу берүүдө мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгү тууралуу далилдер тиркелбегендигинин же мамлекеттик алым толугу менен төлөнбөгөндүгүнүн кесепетинен кассациялык даттануулар кайтарылып берилген учурлар көп кездешкен. Айрым учурларда бир эле даттануу жогорудагы себептер боюнча бир нече жолу кайра кайтарылып, натыйжада кассациялык даттануу берүү мөөнөтүнүн бузулушуна алып келген.

Андыктан, бул көйгөйдү чечүү үчүн Кыргыз Республикасынын АПКнине өзгөртүү киргизүү керектигин белгилегим келет. Апелляциялык жана кассациялык даттанууларды да кыймылсыз калтырууну сунуш кылабыз. Анткени даттануулар кайтарылып, алар 1-инстанцияга жиберилип, тараптар убаракерчилик тартып, процесстик мөөнөттү өткөрүп алып жатышат.

Мындан сырткары, административдик иштер Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотуна кассациялык даттануулар менен келип түшкөндө, иш материалдары менен почта аркылуу жиберилген соттук билдирүүлөрдүн жана сот актыларынын реестрлери гана тиркелген, бирок алардын көчүрмөлөрү жиберилгенин жана аларды дарекетелүүчү алгандыгын тастыктоочу документтер тиркелбеген. Бул жагдай процессуалдык мыйзамдардын талаптарын одоно бузуу болуп саналат. Жергиликтүү соттордун судьялары тарабынан ишти кароодо мыйзамдардын талаптарын мындай одоно бузууларды болтурбоо үчүн 2023-жылдын 23-мартында эскертүү кат жиберилген.

Аны менен бирге административдик иштер боюнча Жогорку сотко келип түшкөн даттанууларды кароодо жергиликтүү соттор тарабынан административдик иштерди кароо мөөнөтү бузулгандыгы аныкталууда.

Ошондой эле, жергиликтүү соттор тарабынан административдик иштерди кароо сот өндүрүшү жүргүзүлгөн тил бузулууда. Биринчи инстанциядагы сотто иш башталганда сот өндүрүшү мамлекеттик тилде жүргүзүлүп, бирок соттук актылар расмий тилде кабыл алынууда же тескерисинче болууда. Кыргыз Республикасынын Административдик-процесстик кодексинин 6-беренесинин 2-беренесине ылайык административдик сот өндүрүшү жүзөгө ашырылууга тийиш.

Дагы бир белгилеп кетчү жагдай, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2023-жылдын биринчи жарым жылдык иш планына ылайык, жергиликтүү соттордун судьяларына тажрыйбалык жана методикалык жардам көрсөтүү максатында 2023-жылдын

апрель айында административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялары тарабынан жергиликтүү соттордун ишмердүүлүгү текшерилип, анын жыйынтыгында бир нече катачылыктар жол берилгендиги аныкталды. Текшерүүнүн жыйынтыгында судьялардын катышуусунда чогулуш өткөрүлүп, аларга кетирилип жаткан кемчиликтерди жоюу максатында бир топ сунуштар берилди.

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту кассациялык тартипте караган мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдар тарабынан берилген административдик доолору боюнча иштерге сересеп жүргүзсөк, мамлекеттик органдар административдик доосунда көрсөтүлгөн жүйөөлөр өз ордун таппай, талаштагы административдик актылар менен алардын кандайдыр бир укуктары же кызыкчылыктары бузулбагандыктан, административдик доолор мазмуну боюнча сапатсыз, негизсиз түзүлүп, доолор канааттандыруусуз калтырылган учурлар кездешет. Ошондой эле, мамлекеттик органдары жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдары административдик доо менен сотко кеч кайрылып, доо берүү мөөнөтүн калыбына келтирүү өтүнүчтөрүндө формалдуу жүйөөлөр көрсөтүлүп, өтүнүчтөр канаттандыруусуз калтырылып, сот өндүрүшү токтотулуп, же доолор кароосуз калтырылган учурлар көп кездешүүдө.

Ал эми, мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдары административдик жоопкер болгон учурларга токтолсок, Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 51-беренесине (далилдөө милдети) ылайык, сотто даттанылып жаткан актынын, аракеттин (аракетсиздиктин) мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн далилдөө милдети ушундай актыны кабыл алган же ушундай аракетке (аракетсиздикке) жол берген жоопкерге жүктөлөт. Жоопкер административдик актыны кабыл алууга себепчи болгон негиздерге гана таяна алат деп көрсөтүлгөн. Бул мыйзамдын укук ченеми көп учурларда мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдары тарабынан сакталбай келүүдө.

Мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдары кабыл алган административдик актыларын, аракеттеринин (аракетсиздиктеринин) мыйзамдуулугун жана негиздүүлүгүн толугу менен далилдей алышпайт. Буга себеп катары, сотко катышкан өкүлдөрү процесске даярданбай келишет, керектүү документтерди, далилдерди сотко камсыз кылышпайт, сотто берген түшүндүрмөлөрү бүдөмүк. Соттук отурумдарга жүйөсүз себептер менен келбей коюшкандыктан, ишти объективдүү кароо максатында соттор отурумдарды башка күнгө жылдыруу учурлары көп болот.

Соттор тарабынан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызмат адамдарынын аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндө иштерин кароодо алардын тийиштүү Жоболорунда бекитилген ыйгарым укуктарына ылайык иш жүргүзбөгөндүгү аныкталууда.

Бул жагдайларга далил катары 2023-жыл ичинде жергиликтүү соттор тарабынан аларга карата чыгарылган 58 жеке аныктамалар (*административдик соттор – 41, Бишкек шаардык жана облустук соттор - 17*) жана процесстик мажбурлоо чарасы катары сотко урмат көрсөтпөгөндүгү үчүн (соттук жыйынга себепсиз келбегендиги, соттук талаптарды аткарбагандыгы үчүн, ж.б.) 41 соттордун аныктамалары менен айып пулдар салынган. Ар бир аймакка бөлүп карасак:

Бишкек шаары боюнча – 6 жеке аныктама, 3 айып пул салынган аныктама;
Чүй облусу боюнча – 13 жеке аныктама, айып пул жок;
Ысык-Көл облусу боюнча – 4 жеке аныктама, 11 айып пул салынган аныктама;
Талас облусу боюнча – 8 жеке аныктама, 1 айып пул салынган аныктама;
Нарын облусу боюнча – 11 жеке аныктама, айып пул жок;
Жалал-Абад облусу боюнча – 6 жеке аныктама, 10 айып пул салынган аныктама;
Ош облусу боюнча – 4 жеке аныктама, 12 айып пул салынган аныктама;
Баткен облусу боюнча – 6 жеке аныктама, 4 айып пул салынган аныктама.

58 жеке аныктамалардын 2сү гана Жогорку сотко чейин даттанылып, күчүндө калтырылган, ал эми айып пул салынган соттук аныктамалар даттанылбаган. Аталган жеке аныктамалар жана айып пул салынган аныктамалар негизинен 60% аткарылып, салынган айып пулдар төлөнүп, мыйзам бузуулар боюнча мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызмат адамдарына ички ведомстволук тартиптик жазалар (эскертүүлөр, түшүндүрүүлөр, жумуштан бошотулган) колдонулгандыгы жана мындан ары мыйзам бузууларга жол берилбестиги жөнүндө маалыматтар берилген.

Жогоруда айтылган кемчиликтер жеке адамдардын укуктарын, эркиндиктерин жана кызыкчылыктарын жана юридикалык жактардын административдик-укуктук (жалпы-укуктук) мамилелер чөйрөсүндөгү укуктарын жана кызыкчылыктарын административдик органдар жана алардын кызмат адамдары тарабынан бузулуусуна алып келип, мамлекеттик органдарга жана кызмат адамдарына болгон ишенич жоготулат. Андыктан, мамлекеттик органдары жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары мыйзамдын үстөмдүгүн, мыйзамдуулуктун чыңдалышын, ошондой эле инсандын, коомдун жана мамлекеттин мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарынын сакталышын камсыз кылуу аракетин күчөтүү керек.

“Жарандардын кайрылууларын кароо тартиби жөнүндө” КР Мыйзамынын негизинде жыл ичинде соттук коллегиянын судьялары жана консультанттарынын аткаруусуна КР Президентинин аппаратынан, КР Жогорку Кеңешинен, КР Өкмөтүнөн, ар тармактагы министрликтерден, ведомстволордон, жарандардан жана юридикалык жактардан түшкөн арыздар жана кайрылуулар – 110 келип түшүп, аларга мыйзамда белгиленген мөөнөтүн сактоо менен жооптору даярдалган. Алардын ичинде эң эле көп жылдагыдай соттордун ишти кароодо кандайдыр бир жеке кызыкчылыктары бар экендиги, соттор бир жактуу иштерди карап жаткандыгы, ушул себептерден сотторго ишенбөөчүлүк пайда болуп жаткандыгы жөнүндө арыздануулары, кайрылуулары жылдан жылга көбөйүүдө.

Мындан сырткары, Жогорку соттун соттук статистиканы анализдөө бөлүмү берген маалыматына караганда, 2023-жылы жергиликтүү соттор боюнча Сот Департменти берген отчетко ылайык, Жогорку соттун эсептик счетуна 3 555 355 сом мамлекеттик алым түшкөн (соттук иштер боюнча түшкөн алымдар).

Жарандардын ишенимин бекемдөөгө жана сот бийлигинин беделин жогорулатууга көмөк көрсөтүү үчүн багытталган www.act.sot.kg интернет-ресурсунда соттук актыларды жарыялоого коллегиянын судьялары активдүү катышып келүүдө.

Эл аралык уюмдар менен, анын ичинде жакынкы жана алыскы чет элдик соттор менен карым-катнаш бутагы боюнча чет элдик донорлордун чакыруусу менен соттук коллегиянын судьялары жергиликтүү соттордун судьялары менен көптөгөн семинарларга, конференцияларга, жолугулушуларга катышып келишти.

Мындан сырткары, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту өзүнө тиешелүү маселелер боюнча мыйзам чыгаруу демилге укугуна ээ болгондон кийин, Кыргыз Республикасынын Административдик-процесстик кодексине өзгөртүүлөрдү киргиздик. Ошондой эле, республика боюнча административдик соттордун судьяларынын иш жүктөмү көбөйгөндүгүнө байланыштуу административдик соттордун судьяларынын штаттык бирдиктери боюнча мыйзам өзгөртүлүп, 6 штаттык бирдиктер кошулду.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьяларынын квалификацияларын жогорулатуу максатында Мамлекеттик максаттуу программасынын алкагында Сот адилеттигинин жогорку мектеби менен биргеликте бир топ актуалдуу темаларды камтыган тренингдерди өткөрүү 2024-жылга пландаштырылды.

Жогорудагыларды жыйынтыктап айтканда, сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун сапатын жогорулатып, жакшыртуу үчүн соттук коллегия мындан ары дагы аракетин жумшаарын белгилеп кетем.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2023-жылдагы иши боюнча маалымат (2022-жылга салыштырмалуу)

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 98-беренесине ылайык Жогорку соту сот бийлигинин эң жогорку органы болуп саналат жана жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча сот процессинин катышуучуларынын кайрылуулары боюнча мыйзамда аныкталган тартипте сот чечимдерин кайра кароону жүзөгө ашырат. Жогорку соттун Пленуму сот тажрыйбасынын маселелери боюнча түшүнүк берет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегияларынын статистикалык маалыматтары боюнча 2023-жылы каралган соттук иштер төмөндөгүдөй мүнөздө маалымданат.

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук иштердин жана соттук материалдардын келип түшүшү жана каралышы

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук иштердин келип түшүшү

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна кассациялык тартипте 5545 соттук иш түшкөн (2022-ж. – 4797), 2022-жылга салыштырмалуу 13,49% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- 1106 жазык (2022-ж. - 1025), 7,32% көбөйгөн;
- 3244 жарандык жана экономикалык (2022-ж. - 2729), 15,88% көбөйгөн;
- 1189 административдик (2022-ж. - 1019), 14,30% көбөйгөн;
- 6 жоруктар жөнүндө иштер (2022-ж. - 24).

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук материалдардын келип түшүшү

Отчёттук мезгил ичинде 1820 соттук материалдар түшкөн, ал эми 2022-жылы 2553 соттук материалдар түшкөн, 2023-жылы 28,71% аз түшкөн, алардын ичинен:

- 454 жазык иштери боюнча (2022-ж. - 368), 18,94% көбөйгөн;
- 646 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 1185) 45,49% азайган;
- 634 жарандык жана экономикалык иштер боюнча (2022-ж. - 862), 26,45% азайган;
- 86 административдик иштер боюнча (2022-ж. - 132), 34,85% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча – 6).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан соттук иштердин каралышы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегиялары тарабынан 2023-жылы 4787 соттук иш каралган (2022-ж. – 3785), 2022-ж. салыштырмалуу 20,93% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- 1069 жазык (2022-ж. - 835), 21,89% көбөйгөн;
- 2785 жарандык жана экономикалык (2022-ж. - 2092), 24,88% көбөйгөн;
- 933 административдик (2022-ж. - 828), 11,25% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө иштер 30).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан соттук материалдардын каралышы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан 2023-жылы 1572 соттук материал каралган (2022-ж. – 2414), 2022-жылга салыштырмалуу 34,88% азайган, алардын ичинен:

- 400 жазык иштери боюнча (2022-ж. - 385), 3,75% көбөйгөн;
- 539 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. - 1177), 54,21% азайган;
- 571 жарандык жана экономикалык иштер боюнча (2022-ж. - 758), 24,67% азайган;
- 62 административдик иштер боюнча (2022-ж. - 91), 2022-жылга салыштырмалуу 31,87% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча – 3).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан жазык иштердин жана жазык иштери боюнча соттук материалдардын каралышы

Жазык иштердин каралышы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 2023-жылы 1398 адамга карата 1069 жазык иши каралган, мурунку отчёттук мезгилге салыштырмалуу 21,89% көбүрөөк иш каралган (2022-ж. – 1079 адамга карата 835 иш).

799 (2022-ж. – 596) кассациялык даттануулардын ичинен канааттандырылганы - 331 (2022-ж. – 223), 25,41% көбөйгөн.

260 (2022-ж. – 225) прокурордун сунуштарынан канааттандырылганы - 113 иш (2022-ж. - 91), 13,46% көбөйгөн.

10 иш боюнча кассациялык өндүрүш кыскартылган (2022-ж. - 14), 2022-жылга салыштырмалуу 28,57% азайган.

117 адамга карата 91 иш кассациялык тартипте даттанылган (2022-ж. – 110 адамга карата 87 иш), анын ичинен:

- 87 адамга карата же 74,36% I жана II-инстанциялардын өкүмдөрү күчүндө калтырылган (2022-ж. – 89 же 80,91%);
- 29 адамга карата же 24,79% I жана II-инстанциялардын өкүмдөрү жокко чыгарылган (2022-ж. – 21 же 19,09%);
- 1 адамга карата же 0,85% II-инстанциянын өкүмү өзгөртүлгөн.

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттор тарабынан каралган жазык иштердин сапаты (адамга карата)

2023-жылы жалпысынан 1398 ада мга карата соттук актылар даттанылган (2022-ж. - 1079), 2022-жылга салыштырмалуу 22,82% көбөйгөн.

653 адамга карата чыгарылган биринчи инстанциянын соттук актылары даттанылган (2022-ж. - 549), 2022-жылга салыштырмалуу 15,93% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 362 адамга карата күчүндө калтырылган (2022-ж. - 353), 2,49% көбөйгөн;
- 138 адамга карата жокко чыгарылган (2022-ж. – 97), 29,71% көбөйгөн;
- 153 адамга карата өзгөртүлгөн (2022-ж. – 99), 35,29% көбөйгөн.

736 адамга карата чыгарылган апелляциялык инстанциянын соттук актылары даттанылган (2022-ж. - 511), 2022-жылга салыштырмалуу 30,57% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 452 адамга карата күчүндө калтырылган (2022-ж. - 290), 35,84% көбөйгөн;
- 160 адамга карата жокко чыгарылган (2022-ж. - 122), 23,75% көбөйгөн;
- 124 адамга карата өзгөртүлгөн (2022-ж. - 99), 20,16% көбөйгөн.

9 адамга карата кассациялык өндүрүш кыскартылган (2022-ж. – 19), 2022-жылга салыштырмалуу 52,63% азайган.

Кассациялык тартипте каралаган жазык иштердин негизги категориялары

Менчикке каршы кылмыштар боюнча - 325 иш же 30,40% (2022-ж. - 304 же 36,41%), 2022-жылга салыштырмалуу 6,46% көбөйгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 209-бер. (алдамчылык) - 171 (2022-ж. – 167), 2,34% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 205-бер. (уурдоо) - 39 (2022-ж. - 40), 2,50% азайган;
- КРнын КЖКнин 207-бер. (каракчылык) - 25 (2022-ж. - 27), 7,41% азайган;
- КРнын КЖКнин 210-бер. (ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу) - 24 (2022-ж. - 17), 29,17% көбөйгөн;
- башка кылмыштар 66 (2022-ж. - 53), 19,70% көбөйгөн.

Өмүргө же ден соолукка каршы кылмыштар боюнча - 146 иш же 13,66% (2022-ж. - 129 же 15,45%), 2022-жылга салыштырмалуу 11,64% көбөйгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 122-бер. (киши өлтүрүү) - 57 (2022-ж. – 54), 5,26% көбөйгөн;

- КРнын КЖКнин 130-бер. (ден соолукка оор зыян келтирүү) - 34 (2022-ж. - 37), 8,11% азайган;
- башка кылмыштар 55 (2022-ж. - 38), 30,91% көбөйгөн.

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтык кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштар боюнча - 139 иш же 13% (2022-ж. – 73 же 8,74%), 2022-ж. салыштырмалуу 47,48% көбөйгөн, алардын ичинен:
- КРнын КЖКнин 337-бер. (кызмат абалынан кыянаттык менен пайдалануу) - 65 (2022-ж. - 34), 47,69% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 343-бер. (опузалап пара алуу) - 11 (2022-ж. - 6), 45,45% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 338-бер. (бийликтен аша чабуу) - 7 (2022-ж. – 8), 12,50% азайган;
- башка кылмыштар – 56 (2022-ж. - 25), 55,36% көбөйгөн.

Баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды, алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштар боюнча - 124 иш же 11,60% (2022-ж. – 113 же 13,53%), 2022-жылга салыштырмалуу 8,87% көбөйгөн, алардын ичинен:
- КРнын КЖКнин 282-бер. (баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатында мыйзамсыз даярдоо) - 89 (2022-ж. - 82), 7,87% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 283-бер. (баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатысыз мыйзамсыз даярдоо) - 30 (2022-ж. – 28), 6,67% көбөйгөн;
- башка кылмыштар 5 (2022-ж. - 3), 40% көбөйгөн.

Жазык иштер боюнча соттук материалдарын каралышы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 2023-жылы 400 соттук материал караган (2022-ж. – 385), мурунку отчёттук мезгилге салыштырмалуу 3,75% көп каралган.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 539 соттук материал караган (2022-ж. - 1177), 54,21% аз каралган, алардын ичинен:
- канааттандырылганы – 438 (2022-ж. - 244);
- канаттандыруусуз калтырылганы – 101 (2022-ж. - 933).

(2022-ж. - жоруктар жөнүндө 34 адамга карата 30 иш каралган, анын ичинен күчүндө калтырылганы 1 соттук актысы же 2,94%, жокко чыгарылганы 20 же 58,82%, өзгөртүлгөнү 2 же 5,88%, кассациялык өндүрүштүн кыскартылганы 11 же 32,35%. Жаңы же кайтадан ачылгын жагдайлар боюнча 3 жоруктар жөнүндө соттук материал каралган.

Жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2023-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:
- жазык иштер 9,9;
- соттук материалдар 8,6.

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 18,5 ишти түзгөн.

(Салыштырмалуу 2022-жылы 1 айга болгон иш жүктөм, жазык иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча – 8; соттук материалдар боюнча – 14,4; жалпы - 22,5 ишти түзгөн).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан жарандык, экономикалык иштердин жана соттук материалдардын каралышы

Жарандык жана экономикалык иштердин каралышы:

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан кассациялык тартипте 2785 иш каралган, 2022-жылдын ушул эле мөөнөтүндөгү көрсөткүчкө салыштырмалуу 24,88% көп каралган (2022-ж. - 2092).

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттор тарабынан каралган жарандык жана экономикалык иштердин сапаты

2023-жылы даттанылган соттук актылар:

1) биринчи инстанциядагы соттордун - 1528 же 54,87% (2022-ж. – 1089 же 52,06%), 2022-ж. салыштырмалуу 28,73% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы 1096 же 43,75% (2022-ж.– 776 же 42,15%);
- жокко чыгарылганы 270 же 10,78% (2022-ж. – 206 же 11,19%);
- өзгөртүлгөнү 8 же 0,32% (2022-ж. – 7 же 0,38%);
- мөөнөтүн калыбына келтирүүдөн баш тартылганы - 154 (2022-ж. – 100).

2) апелляциялык инстанциядагы соттордун – 1257 же 45,13% (2022-ж. – 1003 же 47,94%) 2022-ж. салыштырмалуу 20,21% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы 763 же 30,46% (2022-ж.– 617 же 33,51%);
- жокко чыгарылганы 361 же 14,41% (2022-ж. – 230 же 12,49%);
- өзгөртүлгөнү 7 же 0,28% (2022-ж. – 5 же 0,27%);
- мөөнөтүн калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 126 (2022-ж. – 151).

Кассациялык тартипте каралган жарандык жана экономикалык иштердин негизги категориялары:

- бүтүмдөрдү жарактуу/жараксыз деп таануу – 516 же 20,60% (2022-ж. – 324 же 17,60%), 2022-жылга салыштырмалуу 37,21% көбөйгөн;
- карызды өндүрүү боюнча 293 же 11,70% (2022-ж. - 170 же 9,23%), 41,98% көбөйгөн;
- эмгек талаштары 248 же 9,90% (2022-ж. - 172 же 9,34%), 30,65% көбөйгөн, алардын ичинен мурунку жумушуна кайрадан калыбына келтирүү – 173 же 6,91% (2022-ж. – 131 же 7,12%), 24,28% көбөйгөн;
- үй-бүлөлүк мамилелерден келип чыккан иштер боюнча 212 же 8,46% (2022-ж. 172 же 9,34%), 18,87% көбөйгөн;
- турак жайдан чыгаруу боюнча 188 же 7,50% (2022-ж. - 142 же 7,71%), 24,47% көбөйгөн;
- мурастоо укуктары боюнча 135 же 5,39% (2022-ж. – 106 же 5,76%), 2022-ж. салыштырмалуу 21,48% көбөйгөн;
- материалдык зыяндын ордун толтуруу боюнча 118 же 4,71% (2022-ж. - 64 же 3,48%), 45,76% көбөйгөн.

Жарандык иштер боюнча соттук материалдарын каралышы

2023-жылы 571 жарандык иштер боюнча соттук материалдар каралган, 2022-жылдын ушул эле мөөнөтүнө салыштырмалуу 24,67% аз каралган (2022-ж. - 758).

Жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2023-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:

- жарандык жана экономикалык иштер - 16,6;
- соттук материалдар – 3,4;

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 20 ишти түзгөн.

(Салыштырмалуу 2022-жылы бир айга болгон иш жүктөм, жарандык иштер боюнча – 13,4; соттук материалдар боюнча - 4,8; жалпысынан – 18,2 ишти түзгөн).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан административдик иштердин жана соттук материалдардын каралышы

Административдик иштердин каралышы

2023-жылы 933 административдик иштер каралган, өткөн жылга салыштырмалуу 11,25% көбөйгөн (2022-ж. – 828).

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттордун караган административдик иштеринин сапаты:

2023-жылы даттанылган соттук актылар:

1) биринчи инстанциядагы соттордун – 659 же 70,63% (2022-ж.– 573 же 69,20%), 2022-жылга салыштырмалуу 13,05% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы 550 же 59,14% (2022-ж.– 450 же 54,88%);
- жокко чыгарылганы 106 же 11,40% (2022-ж. – 115 же 14,02%);
- кассациялык даттануунун кароосуз калтырылганы – 3 (2022-ж. – 4);
- (2022-ж. - мөөнөтүн калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 4).

2) апелляциялык инстанциядагы соттордун - 274 же 29,37% (2022-ж. – 255 же 30,80%), 2022-жылга салыштырмалуу 6,93% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы 176 же 18,92% (2022-ж. – 165 же 20,12%);
- жокко чыгарылганы 98 же 10,54% (2022-ж. – 90 же 10,98%).

Кассациялык тартипте каралган административдик иштердин негизги категориялары

- жер тилкелери боюнча кабыл алынган административдик актыны же административдик органдын аракеттерин (аракетсиздигин) толук же бир бөлүгүн талашуу жөнүндө 581 же 62,68% (2022-ж. – 600 же 73,89%), 3,17% азайган;
- административдик органдын административдик актысын толук же бир бөлүгүн жараксыз деп таануу жөнүндө 53 же 5,72% (2022-ж. – 73 же 8,99%), 27,40% азайган;
- административдик органдын аракеттерин (аракетсиздиктерин) толук же бир бөлүгүн жараксыз деп таануу жөнүндө 31 же 3,34% (2022-ж. – 25 же 3,08%), 2022-жылга салыштырмалуу 19,35% көбөйгөн.

Административдик иштер боюнча соттук материалдарын каралышы

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 62 административдик иштер боюнча соттук материалдар каралган (2022-ж. – 91), 2022-жылга салыштырмалуу 31,87% аз каралган.

Административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2023-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:

- административдик иштер – 13;
- соттук материалдар – 0,9.

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 13,8 ишти түзгөн.

(Салыштырмалуу 2022-жылы бир айга болгон иш жүктөм, административдик иштер боюнча – 11,5, соттук материалдар боюнча – 1,2, жалпысынан – 12,7 ишти түзгөн).

Маалымат Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук тажрыйбаны жалпылоо, соттук статистиканы талдоо жана Пленумдун ишин камсыздоо бөлүмү тарабынан даярдалды

Кыргыз Республикасынын сотторунун 2023-жылы каралган иштери боюнча маалымат (2022-жылга салыштырмалуу)
Жергиликтүү соттор

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө" Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 32-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун тутумун төмөндөгүлөр түзөт: биринчи инстанциядагы соттор: райондук соттор, административдик соттор, шаардагы райондук соттор, шаардык соттор; экинчи инстанциядагы соттор: облустук соттор, Бишкек шаардык соту.

Райондук соттор, шаарлардагы райондук соттор, шаардык соттор жана административдик соттор алардын компетенциясына таандык болгон сот иштерин карашып, биринчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзүшөт.

Облустук соттор, Бишкек шаардык соту алардын компетенциясына таандык болгон сот иштерин апелляциялык даттануу арыздар, прокурордун сунушу боюнча карашып, экинчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзүшөт.

Соттук иштердин жана соттук материалдардын I инстанциядагы сотторго келип түшүүсү жана каралышы

Соттук иштердин I инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 132 523 иш келип түшкөн (2022-ж. – 121754), 2022-жылга салыштырмалуу 8,84% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- 10 135 кылмыш (2022-ж. – 11 146), 9,07% азайган;
- 26 130 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 26 956), 3,06% азайган;
- 91 986 жарандык (2022-ж. – 79 757), 15,33% көбөйгөн;
- 4272 административдик иштер (2022-ж. – 3802), 2022-жылга салыштырмалуу 12,36% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү иш 93).

Соттук материалдардын I инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2023-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 66 111 соттук материал келип түшкөн (2022-ж. – 56 449), 2022-жылга салыштырмалуу 17,12% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш иштери боюнча 5086 (2022-ж. – 4789), 6,2% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча - 1031 (2022-ж. – 1996), 48,35% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материалдар 37 419 (2022-ж. – 34 579), 8,21% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 3 (2022-ж. - 21);
- бузуулар жөнүндөгү материалдар 32 (2022-ж. – 27);
- укук бузуулар жөнүндөгү материал 858 (2022-ж. - 710), 20,85% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 20 702 (2022-ж. – 13 471), 53,68% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 980 (2022-ж. - 844), 2022-жылга салыштырмалуу 16,11% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү материал 12).

Биринчи инстанция сотторуна келип түшкөн иштер жана материалдардын жалпы саны:

2023-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 198 634 иш жана соттук материалдар түшкөн (2022-ж. – 178 203), 2022-жылга салыштырмалуу 11,47% көбөйгөн.

Соттук иштердин I инстанциядагы соттордо каралышы

2023-жылы I инстанциядагы соттордо 132 703 соттук иш каралган (2022-ж. – 120 540), 2022-жылга салыштырмалуу 10,09% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- 10 612 кылмыш иш (2022-ж. – 10 860), 2,28% азайган;
- 6 жоруктар жөнүндөгү иш (2022-ж. – 264);
- 25 955 укук бузуулар жөнүндөгү иш (2022-ж. – 26 677), 2,70% азайган;
- 91 540 жарандык иш (2022-ж. – 79 171), 15,62% көбөйгөн;
- 4590 административдик иш (2022-ж. – 3568), 2022-жылга салыштырмалуу 28,64% көбөйгөн.

Соттук материалдардын I инстанциядагы соттордо каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы соттордо 65 837 соттук материал каралган (2022-ж. – 56 966), 2022-жылга салыштырмалуу 15,57% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш иштери боюнча 5152 (2022-ж. – 4899), 5,16% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1053 (2022-ж. – 2364), 55,46% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материалдар 37 413 (2022-ж. – 34 580), 8,19% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 2 (2022-ж. - 27);
- бузуулар жөнүндөгү материалдар 31 (2022-ж. – 35);
- укук бузуулар жөнүндөгү материал 847 (2022-ж. - 671), 26,23% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 20 354 (2022-ж. – 13 544), 50,28% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 985 (2022-ж. – 834), 2022-жылга салыштырмалуу 18,11% көбөйгөн;
- (2022-ж жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 12).

Биринчи инстанция сотторунда каралган иштер жана материалдардын жалпы саны:

2023-жылы биринчи инстанциядагы сотто – 198 540 иш жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 177 506), 2022-жылга салыштырмалуу 11,85% көбөйгөн.

I инстанциядагы соттордун сот иштерин жана материалдарын аймактар боюнча кароосу

1. **Бишкек шаарында** 68 834 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 58 548), 2022-жылга салыштырмалуу 17,57% көбөйгөн.

Соттук иштер – 39 680 (2022-ж. – 34 586), 2022-жылга салыштырмалуу 14,73% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 3367 кылмыш (2022-ж. – 3795), 11,28% азайган;
- 7670 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 7061), 8,62% көбөйгөн;
- 27 201 жарандык иш (2022-ж. – 22 506), 20,86% көбөйгөн;
- 1442 административдик (2022-ж. – 1091), 2022-жылга салыштырмалуу 32,17% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 133).

Соттук материалдар – 29 154 (2022-ж. – 23 962), 2022-жылга салыштырмалуу 21,67% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 711 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 789), 9,89% азайган;
- 437 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 849), 48,53% азайган;
- 17 822 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2022-ж. – 15 859), 12,38% көбөйгөн;
- 147 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 80), 83,75% көбөйгөн;

- 31 бузуулар жөнүндөгү материалдар (2022-ж. - 30);

- 1 жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал;

- 9757 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 6067), 60,82% көбөйгөн;

- 248 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 288), 2022-жылга салыштырмалуу 13,89% азайган.

2**. Чүй облусунда** 36 451 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 34 434), 2022-жылга салыштырмалуу 5,86% көбөйгөн.

Соттук иштер – 25 105 (2022-ж. – 23 691), 2022-жылга салыштырмалуу 5,97% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 2525 кылмыш (2022-ж. - 2536), 0,43% азайган;

- 4 жоруктар жөнүндө (2022-ж. – 100);

- 3815 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 4806), 20,62% азайган;

- 17 875 жарандык (2022-ж. – 15 691), 13,92% көбөйгөн;

- 886 административдик (2022-ж. - 558), 2022-жылга салыштырмалуу 58,78% көбөйгөн.

Соттук материалдар – 11 346 (2022-ж. – 10 743), 2022-жылга салыштырмалуу 5,61% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 2662 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 2365), 12,56% көбөйгөн;

- 236 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 564), 58,16% азайган;

- 4143 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 4803), 13,74% азайган;

- 1 жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2022-ж. – 3);

- 125 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 79), 58,23% көбөйгөн;

- 3988 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 2767), 44,13% көбөйгөн;

- 191 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 162), 2022-жылга салыштырмалуу 17,9% көбөйгөн.

3. **Ош облусунда** 31 013 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 29 350), 2022-жылга салыштырмалуу 5,67% көбөйгөн.

Соттук иштер – 21 838 (2022-ж. – 21 043), 2022-жылга салыштырмалуу 3,78% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 1574 кылмыш (2022-ж. – 1515), 3,89% көбөйгөн;

- 4318 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 4460), 3,18% азайган;

- 15 155 жарандык (2022-ж. - 14 478), 4,68% көбөйгөн;

- 791 административдик (2022-ж. – 581), 2022-жылга салыштырмалуу 35,45% көбөйгөн;

- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 9).

Соттук материалдар – 9175 (2022-ж. – 8307), 2022-жылга салыштырмалуу 10,45% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 485 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 513), 5,46% азайган;

- 134 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 324), 58,64% азайган;

- 5943 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 5523), 7,6% көбөйгөн;

- 97 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 107), 9,35% азайган;

- 2309 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 1642), 40,62% көбөйгөн;

- 207 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 196), 2022-жылга салыштырмалуу 5,61% көбөйгөн.

- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча – 2);

4. **Жалал-Абад облусунда** 23 704 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 21 132), 2022-жылга салыштырмалуу 12,17% көбөйгөн.

Соттук иштер – 17 173 (2022-ж. – 16 109), 2022-жылга салыштырмалуу 6,61% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 1186 кылмыш (2022-ж. – 1074), 10,43% көбөйгөн;
- 1 жоруктар жөнүндө (2022-ж. – 11);
- 3152 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 3540), 10,96% азайган;
- 12 200 жарандык (2022-ж. – 10 902), 11,91% көбөйгөн;
- 634 административдик (2022-ж. – 582), 2022-жылга салыштырмалуу 8,93% көбөйгөн.

Соттук материалдар - 6531 (2022-ж. – 5023), 2022-жылга салыштырмалуу 30,02% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 673 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 689), 2,32% азайган;
- 99 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 260), 61,92% азайган;
- 3818 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 2777), 37,49% көбөйгөн;
- 109 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 111), 1,80% азайган;
- 1606 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 1123), 43,01% көбөйгөн;
- 226 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 48), 2022-жылга салыштырмалуу 370,83% көбөйгөн, башкача айтканда 4 эсе көп;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча материал 1, жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал 14).

5. **Ысык-Көл облусунда** 17 770 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 14 263), 2022-жылга салыштырмалуу 24,59% көбөйгөн.

Соттук иштер – 12 677 (2022-ж. – 9859), 2022-жылга салыштырмалуу 28,58% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 779 кылмыш (2022-ж. – 842), 7,48% азайган;
- 2829 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. - 2820), 0,32% көбөйгөн;
- 8720 жарандык (2022-ж. – 5921), 47,27% көбөйгөн;
- 349 административдик (2022-ж. – 273), 2022-жылга салыштырмалуу 27,84% көбөйгөн;
- (2022-ж. – 2 жоруктар жөнүндө, 1 экономикалык).

Соттук материалдар – 5093 (2022-ж. – 4404), 2022-жылга салыштырмалуу 15,64% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 282 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 211), 33,65% көбөйгөн;
- 56 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 160), 65% азайган;
- 2862 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 2777), 3,06% көбөйгөн;
- 129 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 56), 130,36% көбөйгөн, башкача айтканда 2 эсе көп;
- 1725 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 1150), 50% көбөйгөн;
- 39 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 48), 2022-жылга салыштырмалуу 18,75% азайган.
- (2022-ж. – жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 2).

6. **Баткен облусунда** 7549 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 7690), 2022-жылга салыштырмалуу 1,83% азайган.

Соттук иштер – 5859 (2022-ж. – 5729), 2022-жылга салыштырмалуу 2,27% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 526 кылмыш (2022-ж. – 491), 7,13% көбөйгөн;

- 1 жоруктар жөнүндө (2022-ж. – 5);
- 1484 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 1432), 3,63% көбөйгөн;
- 3591 жарандык (2022-ж. – 3596), 0,14% азайган;
- 257 административдик (2022-ж. – 205), 2022-жылга салыштырмалуу 25,37% көбөйгөн.

Соттук материалдар – 1690 (2022-ж. – 1961), 2022-жылга салыштырмалуу 13,82% азайган, алардын ичинен:

- 119 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 144), 17,36% азайган;
- 45 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 120), 62,50% азайган;
- 1168 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 1351), 13,55% азайган;
- 28 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 35), 20% азайган;
- 307 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 281), 9,25% көбөйгөн;
- 23 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 22), 2022-жылга салыштырмалуу 4,55% көбөйгөн;
- (2022-ж.-жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 5, бузуулар жөнүндөгү материалдар 3).

7**. Нарын облусунда** 7448 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 6780), 2022-жылга салыштырмалуу 9,85% көбөйгөн.

Соттук иштер – 6131 (2022-ж. – 5476), 2022-жылга салыштырмалуу 11,96% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 290 кылмыш (2022-ж. – 277), 4,69% көбөйгөн;
- 1525 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 1415), 7,77% көбөйгөн;
- 4209 жарандык (2022-ж. – 3627), 16,05% көбөйгөн;
- 107 административдик (2022-ж. – 156), 2022-жылга салыштырмалуу 31,41% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 1).

Соттук материалдар - 1317 (2022-ж. – 1304), 2022-жылга салыштырмалуу 0,99% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 100 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 70), 42,86% көбөйгөн;
- 25 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 29), 13,79% азайган;
- 704 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 763), 7,73% азайган;
- 107 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 120), 10,83% азайган;
- 341 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 272), 25,37% көбөйгөн;
- 40 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 46), 2022-жылга салыштырмалуу 13,04% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 1, жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1, бузуулар жөнүндөгү материалдар 2).

8. **Талас облусунда** 5771 соттук иштер жана соттук материалдар каралган (2022-ж. – 5300), 2022-жылга салыштырмалуу 8,89% көбөйгөн.

Соттук иштер - 4240 (2022-ж. – 4048), 2022-жылга салыштырмалуу 4,74% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 365 кылмыш (2022-ж. – 330), 10,61% көбөйгөн;
- 1162 укук бузуулар жөнүндө (2022-ж. – 1143), 1,66% көбөйгөн;
- 2589 жарандык (2022-ж. – 2450), 5,67% көбөйгөн;
- 124 административдик (2022-ж. – 122), 2022-жылга салыштырмалуу 1,64% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 3).

Соттук материалдар – 1531 (2022-ж. – 1252), 2022-жылга салыштырмалуу 22,28% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 120 кылмыш иштер боюнча (2022-ж. – 118), 1,69% көбөйгөн;

- 21 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2022-ж. – 58), 63,79% азайган;

- 953 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги (2022-ж. – 727), 31,09% көбөйгөн;

- 105 укук бузуулар жөнүндө материал (2022-ж. – 83), 26,51% көбөйгөн;

- 321 жарандык иштер боюнча (2022-ж. – 242), 32,64% көбөйгөн;

- 11 административдик иштер боюнча (2022-ж. – 24), 2022-жылга салыштырмалуу 54,17% азайган.

Кылмыш иштердин жана соттук материалдардын I инстанциядагы сотторго келип түшүшү жана каралышы

I инстанциядагы сотторго кылмыш иштердин келип түшүшү жана каралышы

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 10 135 кылмыш иши келип түшкөн (2022-ж. – 11 146), 2022-жылга салыштырмалуу 9,07% азайган. Иш боюнча өндүрүш менен аяктаган кылмыш иштеринин саны 10 612 түздү (2022-ж. – 10 860), башкача айтканда 2,28% азайган.

Процесстик мөөнөттөрдү бузуу менен каралган кылмыш иштердин саны – 1223 же 11,52% түздү (2022-ж. - 927 же 8,54%).

Акталган адамдардын саны 311 түзгөн (2022-ж. - 283), 2022-жылга салыштырмалуу 9,89% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыштын курамы болбогондуктан – 293 же 94,21% (2022-ж. – 270 же 95,41%), 8,52% көбөйгөн;

- кылмыш окуясы болбогондуктан – 18 же 5,79% (2022-ж. - 12 же 4,24%), 50% көбөйгөн;

- (2022-ж. - кылмыш мыйзамынан алып караганда келтирилген залал укук чегинде болгондо – 1 же 0,35%).

- 6513 адамга карата 5258 иш өкүм чыгаруу менен каралган (2022-ж. – 6165 адамга карата 5071 иш), 2022-жылга салыштырмалуу ишке карата 3,69%, адамга карата 5,64% көбөйгөн. Бул көрсөткүч каралып бүткөн иштердин санына карата 49,55% түздү (2022-ж. – 46,69%).

2023-жылы 4843 адамга карата 4113 кылмыш иши же бүткөн иштердин 38,76% сот өндүрүшүнөн кыскартылган (2022-ж. – 5314 адамга карата 4418 иш же 40,68%), 2022-жылга салыштырмалуу иштер боюнча 6,90%, адамга карата 8,86% азайган.

Негиздери боюнча (адамдарга карата):

- жабырлануучу айыптоону колдоодон баш тарткандыгына байланыштуу – 4138 же 85,44% (2022-ж. – 4143 же 77,96%), 0,12% азайган;

- эскирүү мөөнөтү өтүп кеткендигине байланыштуу – 359 же 7,41% (2022-ж. - 449 же 8,45%), 20,04% азайган;

- тараптардын жарашуусуна байланыштуу – 140 же 2,89% (2022-ж. – 576 же 10,84%), 75,69% азайган;

- кылмыш жоопкерчилигинен бошотулууга жаткан адамдарга карата – 122 же 2,52% (2022-ж. - 45 же 0,85%), 171,11% көбөйгөн, башкача айтканда 2 эсе көп;

- кылмыш сот өндүрүшүн жүргүзүү учурунда каза болгон адамга карата – 28 же 0,58% (2022-ж. - 21 же 0,40%), 33,33% көбөйгөн;

- прокурордун айыптоону колдоодон баш тарткандыгына байланыштуу – 21 же 0,51% (2022-ж. - 27 же 0,51%), 22,22% азайган;

- жабырлануучунун арызы жок болгондо – 18 же 0,37% (2022-ж. - 11 же 0,21%), 63,64% көбөйгөн;

- жосундун декриминалдашуусуна байланыштуу – 10 же 0,21% (2022-ж. - 23 же 0,43%), 56,52% азайган;

- кылмыш курамы болбогондугуна байланыштуу – 3 же 0,06% (2022-ж. – 3 же 0,06%);

- ишти кыскартуу жөнүндө тергөөчүнүн, прокурордун токтому - 2 же 0,04%;

- кылмыш куугунтугун жүргүзүү мүмкүн эместигинен – 1 же 0,02% (2022-ж. - 3 же 0,06%), 66,67% азайган;

- кылмыш окуясы болбогондугуна байланыштуу 1 же 0,02%;

- (2022-ж. - кылмыш мыйзамынан алып караганда зыян келтирген жосун укукка ылайык келгенде 8 или 0,15%, мунапыс актысынын негизинде 3 же 0,06%, кылмышты аягына чыгаруудан ыктыярдуу баш тарткандыгына байланыштуу 2 же 0,04%).

56 адамга карата медициналык мүнөздөгү мажбурлоо чаралары колдонулган (2022-ж. – 74 адамга карата).

- 2 адамга карата тарбиялык мүнөздөгү мажбурлоо чаралары колдонулган (2022-ж. – 5 адамга карата).

Прокурорго 247 адамга карата 175 иш кайтарылды (2022-ж. - 468 адамга карата 411 иш), анын ичинен (иштер):

- айыптоо актысы КР ЖПКнын талаптарын бузуу менен түзүлгөнү 27 (2022-ж. - 24);

- сотто жоюлбай турган тергөөнүн өксүктөрүн толуктоо үчүн прокурорго 11 (2022-ж. – 20);

- айыпталуучунун өздүгү аныкталбаганда 4 (2022-ж. – 11);

- айыптоо актысынын көчүрмөсү берилбеген 1 (2022-ж. – 10);

- материалдык зыяндын же моралдык зыяндын ордун толтурууну жана мүлктү конфискациялоону камсыз кылуу чаралардын көрүлбөгөндүгү 2 (2022-ж. – 2);

- башка негиздер менен 130 (2022-ж. – 344).

Каралып бүткөн иштерге салыштырмалуу бул иштер боюнча көрсөткүч 1,65% түзгөн (2022-ж. - 3,78%).

Башка сотторго берилген иштер – 653 (2022-ж. – 703).

Бириктирилген – 347 иш (2022-ж. - 180).

Каралган кылмыш иштердин негизги категориялары жана аларга карата кылмыш жазаларын дайындоо:

2023-жылы баардыгы биригип 6202 адам соттолгон (алардын ичинен аялдар - 724, жашы жетпегендер - 159), 2022-ж. караганда (2022-ж. - 5882, алардын ичинен 577 - аялдар, 140 - жашы жетпегендер) 320 адамга же 5,44% көбөйгөн.

Пробациялык көзөмөлдү колдонуу менен жазадан бошотулгандар (ЖКнин 83-бер.) 2176 адамды же жалпы соттолгондордун 35,09% түзгөн (2022-ж. – 2188 же 37,20%), 2022-жылга салыштырмалуу 0,55% азайган.

Айып пул 1853 адамга карата колдонулган же 29,88% түзгөн, (2022-ж. – 1525 же 25,93%), 21,51% көбөйгөн.

Эркинен ажыратуу жазасы 1487 адамга карата белгиленген же 23,98% түзгөн (2022-ж. – 1408 же 23,94%), 5,61% көбөйгөн.

Коомдук иштер 428 адамга же 6,90% колдонулган (2022-ж. – 457 же 7,77%), 6,35% азайган.

Түзөтүү жумуштары 17 адамга же 0,27% колдонулган (2022-ж. – 14 же 0,24%), 21,43% көбөйгөн.

Эркиндигин чектөө 13 адамга же 0,21% колдонулган (2022-ж. – 39 же 0,66%), 66,67% азайган.

Өмүр бою эркинен ажыратуу жазасы 13 адамга карата белгиленген же 0,21% түзгөн (2022-ж. – 11 адамга карата же 0,19%), 18,88% көбөйгөн.

Шарттуу соттолгондордун саны (КЖКнин 63-бер.) 10 адамды же 0,16% түзгөн (2022-ж. – 27 же 0,46%), 62,96% азайган.

Башка жазалар 205 адамга же 3,31% колдонулган (2022-ж. - 205 же 3,49%).

(2022-ж. - белгилүү бир кызмат ордун ээлөө, же болбосо белгилүү бир иш менен

алектенүү укугунан ажыратуу жазасы 7 адамга карата же 0,12% колдонулган, тартиптик аскер бөлүгүндө кармоо 1 адамга же 0,02% колдонулган).

Менчикке каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы менчикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 1689 адам соттолгон же баардык соттолгон адамдардын санынын 27,23% түзгөн (2022-ж. – 1604 же 27,27%), 2022-жылга салыштырмалуу 5,3% көбөйгөн, алардын ичинен (адамга карата):

- алдамчылык (КЖКнин 209-бер.) - 561 (2022-ж. - 509), 10,22% көбөйгөн;
- уурдоо (КЖКнин 205-бер.) – 397 (2022-ж. - 475), 16,42% азайган;
- тоноо (КЖКнин 206-бер.) – 278 (2022-ж. - 243), 14,4% көбөйгөн;
- каракчылык (КЖКнин 207-бер.) – 173 (2022-ж. - 184), 5,98% азайган;
- ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу (КЖКнин 210-бер.) – 51 (2022-ж. - 46), 10,87% көбөйгөн;
- опузалап талап кылуу (КЖКнин 208-бер.) – 26 (2022-ж. - 17), 52,94% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 203 (2022-ж. - 130).

Коомдук коопсуздукка жана коомдук тартипке каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы коомдук коопсуздукка жана коомдук тартипке каршы кылмыштар үчүн 438 адам соттолгон же баардык соттолгондордун 7,06% түзгөн (2022-ж. – 359 же 6,10%), 2022-жылга салыштырмалуу 22,01% көбөйгөн, алардын ичинен (адамга карата):

- ээнбаштык (КЖКнин 280-бер.) – 242 (2022-ж. - 229), 5,68% көбөйгөн;
- куралды, ок-дарыларды мыйзамсыз жүгүртүү (КЖКнин 267-бер.) – 132 (2022-ж. - 106), 24,53% көбөйгөн;
- башка кылмыштар 64 (2022-ж.-24), 2022-жылга салыштырмалуу 62,50% көбөйгөн.

Өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы 746 адам өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштар үчүн соттолгон же баардык соттолгон адамдардын санынын 12,03% түзгөн (2022-ж. – 713 же 12,12%), 2022-жылга салыштырмалуу 4,42% көбөйгөн, алардын ичинен (адамга карата):

- ден соолукка оор зыян келтирүү (КЖКнин 130-бер.) - 236 (2022-ж. - 227), 3,96% көбөйгөн;
- ден соолукка женил залал келтирүү (КЖКнин 136-бер.) – 216 (2022-ж. - 186), 16,13% көбөйгөн;
- киши өлтүрүү (КЖКнин 122-бер.) - 154 (2022-ж. - 177), 12,99% азайган;
- ден соолукка анча оор эмес зыян келтирүү (КЖКнин 131-бер.) – 100 (2022- ж. - 81), 23,46% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 40 (2022-ж. - 42).

Мамлекеттин жана муниципалдык кызматтын кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы коррупциялык мүнөздөгү же башка кылмыштарды жасагандыгы үчүн 410 адам же жалпы соттолгондордун ичинен 6,61% соттолгон, (2022-ж. - 330 же 5,61%), 2022-жылга салыштырмалуу 24,24% көбөйгөн, алардын ичинен (адамга карата):

- кызмат абалынан кыянаттык менен пайдалануу (КЖКнин 337-бер.) – 199 (2022-ж. - 104), 91,34% көбөйгөн;
- коррупция (КЖКнин 336-бер.) – 16 (2022-ж. – 80 адам), 80% азайган;
- кызматтык жасалмачылык (КЖКнин 346-бер.) – 56 (2022-ж. - 39), 43,58% көбөйгөн;
- шалаакылык (КЖКнин 348-бер) – 49 (2022-ж. - 28), 75% көбөйгөн;
- опузалап пара талап кылуу (КЖКнин 343-бер.) – 32 (2022-ж. – 27 адам), 18,51% көбөйгөн;

- бийликтен аша чабуу (КЖКнин 338-бер.) – 14 (2022-ж. - 15), 6,67% азайган;
- башка кылмыштар – 44 (2022-ж. – 37).

Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 114 адам же соттолгондордун 1,84% соттолгон (2022-ж. – 101 же 1,72%), 2022-жылга салыштырмалуу 12,87% көбөйгөн, алардын ичинен (адамга карата):

- зордуктоо (КЖКнин 154-бер.) - 81 (2022-ж. – 75), 8% көбөйгөн;
- сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер (КЖКнин 155-бер) – 25 (2022-ж. – 20), 2022-жылга салыштырмалуу 25% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 8 (2022-ж. - 6).

Баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштарды жасагандыгы үчүн 739 адам же баардык соттолгондордун 11,92% соттолгон (2022-ж. – 812 же 13,80%), 2022-жылга салыштырмалуу 8,99% азайган, алардын ичинен (адамга карата):

- баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатысыз мыйзамсыз даярдоо (КЖКнин 283-бер.) – 439 (2022-ж. – 515), 14,76% азайган;
- баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатында мыйзамсыз даярдоо (КЖКнин 282-бер.) – 282 (2022-ж. - 270), 4,44% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 18 (2022-ж - 27), 2022-жылга салыштырмалуу 33,33% азайган.

Башкаруу тартибине каршы кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы башкаруу тартибине каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 405 адам же баардык соттолгон адамдардын 6,53% соттолгон (2022-ж. – 424 же 7,21%), 2022-жылга салыштырмалуу 4,48% азайган, алардын ичинен (адамга карата):

- мамлекеттик чек арадан мыйзамсыз өтүү (КЖКнин 378-бер.) – 184 (2022-ж. - 253), 27,27% азайган;
- документтердин жасалмасы (КЖКнин 379-бер.) – 204 (2022-ж. - 148), 37,83% көбөйгөн;
- бийлик өкүлүн коркутуу же ага карата зомбулук (КЖКнин 374-бер.) – 13 (2022-ж - 8), 2022-жылга салыштырмалуу 62,5% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 4 (2022-ж. - 15).

Сот актыларын жана башка аткаруу документтерин аткарууга каршы кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2023-жылы 180 адам сот актыларын жана башка аткаруу документтерин аткарууга каршы кылмыштар үчүн соттолгон, же баардык соттолгон адамдардын 2,90% түзгөн (2022-ж. – 238 же 4,05%), 2022-жылга салыштырмалуу 24,37% азайган, алардын ичинен (адамга карата):

- айып салууга соттолгон адамдын сот өкүмүн аткарбоосу (КЖКнин 370-бер.) – 99 (2022-ж. - 161), 38,51% азайган;
- эркиндигинен ажыратуу жайларынан же кайтаруудан качуу (КЖКнин 368-бер.) – 48 (2022-ж - 58), 17,24% азайган;
- башка кылмыштар – 33 (2022-ж. - 19).

Үй-бүлөлүк зомбулуктан жабыркаган адамдар:

Жыныс боюнча статистика:

2023-жылы үй-бүлөлүк зомбулуктан 221 адам жабыркаган, анын ичинде 23 эркек жана 198 аял, анын ичинде 24 жашы жетпегендер. 2022-жылы 233 адам жабыркаган, анын ичинде 36 эркек, 197 аял, анын ичинде 18 жашы жетпегендер. Бул 2022-жылга салыштырганда 5,15% аз.

Үй-бүлөлүк зомбулуктун түрлөрү:

- физикалык зомбулук 189 (2022-ж. – 221), 14,48% аз;
- психикалык зомбулук 1 (2022-ж. – 2), 50% аз;
- сексуалдык зомбулук 17 (2022-ж. – 10), 41,18% көп;
- башка түрдөгү зомбулук 14.

Кылмыштын кесепетинен келтирилген материалдык чыгымдарды мамлекетке өндүрүү:

2023-жылы соттор тарабынан каралган кылмыш иштери боюнча 418 125 453 (418 миллион 125 миң 453 сом) өлчөмүндө мамлекетке материалдык зыян келтирилгени аныкталган (2022-ж. – 1 138 416 444 сом), 2022-жылга салыштырмалуу 63,27% азайган.

Өндүрүлгөнү:

- сотто өкүм чыкканга чейин 19 598 551 (19 миллион 598 миң 551 сом) же 4,69% (2022-ж. –84 426 281 сом же 7,42%);

- тергөөгө чейинки иш аракет жана тергөө маалында 2 715 240 (2 миллион 715 миң 240 сом) же 0,65% (2022-ж. - 2 188 664 сом же 0,19%);

- сотко чейинки өндүрүш маалында 174 360 754 (174 миллион 360 миң 754 сом) же 41,70% (2022-ж. –125 318 223 сом же 11,01%).

Жалпысынан ордун толтуруусу 47,04% же 196 674 545 (196 миллион 674 миң 545 сом) түздү (2022-ж. – 18,62% же 211 933 168 сом).

Зыяндын төлөнбөй калган өлчөмү 222 820 188 (222 миллион 820 миң 188 сом) (2022-ж. – 926 483 276 сом), 2022-жылга салыштырмалуу 75,95% азайган.

Кызматтык кылмыш иштер боюнча – 121 787 358 (121 миллион 787 миң 358 сом) же 54,66% түздү (2022-ж. – 826 537 204 сом же 89,21%), анын ичинен:

- кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануу (КЖКнин 337-бер.) – 121 460 974 сом (2022-ж. - 812 857 312 сом);
- (2022-ж. - коррупция (КЖКнин 336-бер.) – 8 887 200 сом);
- Башка кылмыштар – 326 384 сом (2022-ж. - 4 792 692 сом).

Менчикке жана экономикалык ишти жүргүзүү тартибине каршы кылмыштар – 72 963 060 (72 миллион 963 миң 060 сом) же 32,75%, (2022-ж. – 94 430 394 сом же 10,19%), алардын ичинен:

- уюмдардан бюджетке салыкты жана (же) башка милдеттүү төлөмдөрдү төлөөдөн качуу (КЖКнин 243-бер.) – 18 447 747 сом (2022-ж. - 1 503 378 сом);
- ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же төлөмөр болуу (КЖКнин 210-бер.) – 22 522 294 сом (2022-ж. - 19 833 024 сом);
- алдамчылык (КЖКнин 209-бер.) – 7 141 285 сом (2022-ж. - 2 739 962 сом);
- башка кылмыштар – 50 001 194 сом (2022-ж. - 70 354 030 сом).

Башка кылмыштар боюнча (КЖКнин 267, 303, 310, 370, 379-бер.) – 2 920 310 (2 миллион 920 миң 310 сом) же 1,31% (2022-ж. –5 515 678 сом же 0,60%).

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 10 612 кылмыш иштеринин ичинен 3173 адамга карата 2476 иш же 23,33% экинчи инстанциядагы соттордо каралып, анын 1618 же даттанылгандардын санынын 50,99% күчүндө калтырылган.

Биринчи инстанциядагы соттордун кылмыш иштери боюнча сот актыларынын туруктуулугу 88,72% түздү.

Кылмыш иштери боюнча соттук материалдардын каралышы

2023-жылы I инстанциядагы соттор тарабынан кылмыш иштери боюнча 5086 соттук материал түшкөн (2022-ж. – 4789), 2022-жылга салыштырмалуу 6,2% көбөйгөн, алардын ичинен:

- башка сотторго берилген иштер 19 же 0,37% (2022-ж. – 46 же 0,96%), 58,70% азайган;
- кайтарылганы 304 же 5,98% (2022-ж. – 332 же 6,93%), 8,43% азайган.

Каралганы 4829 соттук материал (2022-ж. – 4521), 6,81% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы 2404 же 49,78% (2022-ж. – 2155 же 47,67%), 11,55% көбөйгөн;
- канааттандыруусуз калтырылганы 2425 же 50,22% (2022-ж. – 2366 же 52,33%), 2022-жылга салыштырмалуу 2,49% көбөйгөн.

Аткаруу менен байланышкан маселелерди чечүү боюнча 2493 материал каралган, алардын ичинен канааттандырылганы 1148 же 46,05% (2022-ж. - канааттандырылганы 1088 же 47,59%), анын ичинен:

- жазадан шарттуу-мөөнөтүнөн мурда бошотуу 957, алардын ичинен канааттандырылганы 369 же 38,56%;
- пробациялык көзөмөлдү колдонуу менен жазадан бошотууну жокко чыгаруу жөнүндө 297, алардын ичинен канааттандырылганы 192 же 64,65%.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1031 материал түшкөн (2022-ж. 1996), 2022-жылга салыштырмалуу 48,35% азайган, алардын ичинен:

- кайтарылганы 60 же 5,82% (2022-ж. - 45 же 2,25%);
- кыскартылганы 4 же 0,39% (2022-ж. – 12 же 0,60%).

Каралганы 989 соттук материал (2022-ж. – 2307), 57,13% азайган, анын ичинен:

- канааттандырылганы 895 же 90,50% (2022-ж. – 633 же 27,44%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 94 же 9,50% (2022-ж. – 1674 же 72,56%).

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде каралган соттук материалдар:

2023-жылы I инстанциядагы соттор тарабынан сотко чейинки өндүрүш тартибинде 37 419 соттук материал түшкөн (2022-ж. – 34 579), 2022-жылга салыштырмалуу 8,21% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кайтарылганы 331 же 0,88% (2022-ж. – 403 же 1,17%), 17,87% азайган;
- кыскартылганы 56 же 16,92% (2022-ж. - 50 же 0,14%), 12% көбөйгөн;
- башка сотко өткөрүлүп берилгени 9 же 16,07% (2022-ж. – 14 же 0,04%), 35,71% азайган.

Каралганы 37 017 (2022-ж. – 34 113), 2022-жылга салыштырмалуу 8,51% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы 34 142 же 92,23% (2022-ж. – 31 628 же 92,72%), 2022-жылга салыштырмалуу 7,94% көбөйгөн, алардын ичинен: прокурордун сунушу боюнча – 33 723 (2022-ж. – 31 303), арыздар боюнча – 419 (2022-ж. – 325);
- канааттандыруусуз калтырылганы 2875 же 7,77% (2022-ж. – 2485 же 7,28%), 15,69% көбөйгөн, алардын ичинен: прокурордун сунушу боюнча – 2377 (2022-ж. – 2173), арыздар боюнча – 498 (2022-ж. – 312).

Категория боюнча статистика:

Тинтүү жана алып коюу өндүрүшү - 4661 же 12,59% анын 4521 же 97% канааттандырылган (2022-ж. – 6036 же 17,69%, канааттандырылганы 5862 же 97,12), 22,78% төмөндөгөн.

Атайын тергөө аракеттерин өткөрүү – 12 215 же 33%, алардын 11 758 же 96,26% канааттандырылган (2022-ж. – 11 192 же 32,81%, канааттандырылганы 10 731 же 95,88%), 9,14% көбөйгөн.

Бөгөт коюу чарасын тандоо - 8565 же 23,14% каралып, анын 7339 же 85,75%

канааттандырылган (2022-ж. - 7972 же 23,37%, канааттандырылганы - 6934 же 86,98), 7,43% көбөйгөн, анын ичинен:

- камакка алуу 8237 же 95,17% (2022-ж. - 7402 же 92,85%);
- үй камагы 314 же 3,67% (2022-ж. - 519 же 6,51%);
- башка жакка кетпөө жөнүндө кол кат алуу 7 же 0,08% (2022-ж. - 41 же 0,51%);
- жашы жете элек баланы көз салуусуна берүү 6 же 0,07% (2022-ж. - 7 же 0,09%);
- аскер бөлүгүнүн командачылыгынын көзөмөлдөөсүнө берүү 1 же 0,01% (2022-ж. - 3 же 0,04%).

Кылмыш жасаганга шектүү адамды кармоонун мыйзамдуулугу жана негиздүүлүгү жөнүндө – 4745 же 12,82%, анын ичинен 4733 же 99,75% канааттандырылган.

Камакта кармоо мөөнөтүн узартуу – 2239 же 6,05%, анын ичинен 2067 же 92,32% канааттандырылган (2022-ж. – 2181 же 6,39%, канааттандырылганы – 2020 же 92,62%), 2,65% көбөйгөн.

Башка чаралар – 4592 же 12,41% (2022-ж. – 6732 же 19,73%), 2022-ж. салыштырмалуу 31,79% азайган.

Укук бузуулар жөнүндөгү иштердин каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 26 130 укук бузуулар жөнүндөгү иштер түшкөн (2022-ж. – 26 956), бул көрсөткүч 2022-жылга салыштырмалуу 3,07% аз, анын ичинен:

- кайтарылганы 1585 иш же 6,07% (2022-ж. - 1217 же 4,51%);
- башка сотторго берилгени 42 иш же 0,16% (2022-ж. – 94 же 0,35%);

Каралып бүткөнү 24 328 иш (2022-ж. – 25 366), 2022-ж. салыштырмалуу 4,09% азайган.

Жаза чарасын колдонуу жөнүндө 22 101 иш 22 103 адамга карата же каралып бүткөн иштердин санынын 90,85% (2022-ж. – 23 737 иш же 93,58%), анын ичинен (адамга карата):

- башкаруу укугунан ажыратуу 8025 же 36,31%;
- айып пул 7300 же 33,03% (2022-ж. – 14 521 же 61,16%);
- камак 3579 же 16,19% (2022-ж. - 1438 же 6,06%);
- коомдук иштер 3148 же 14,24% (2022-ж. - 7588 же 31,96%);
- эскертүү 44 же 0,20% (2022-ж. - 194 же 0,82%);
- чет өлкөлүк жарандарды чыгарып жиберүү 7 же 0,10% (2022-ж. – 1).

Кыскартылганы 1308 иш же 5,38% (2022-ж. - 1258 же 4,96%).

Жазадан бошотуу менен 47 иш же 0,19% (2022-ж. - 27 же 0,11%).

Укук бузуу жөнүндө иш боюнча ыйгарым укуктуу органдын токтомдоруна даттануулар – 872 иш же 3,58% (2022-ж. - 344 же 1,36%), анын ичинен:

- укук бузуу жөнүндө токтомду өзгөртүүсүз калтыруу жөнүндө 216 иш же 24,77% (2022-ж. - 216 же 62,79%);
- укук бузуу жөнүндө токтомду жокко чыгаруу жана өндүрүштөн кыскартуу жөнүндө 656 иш же 75,23% (2022-ж. - 128 же 37,21%).

Жоопкерчиликке тартылганы – 22 103 адам (2022-ж. – 23 742), анын ичинен:

- жеке адамы 20 560 же 93,02%, анын ичинен аялдар – 1385 (2022-ж. – 22 636 же 95,34%, анын ичинен аялдар - 2031);
- кызмат адамы – 1529 же 6,92% (2022-ж. - 1104 же 4,65%);
- юридикалык жак – 14 же 0,06% (2022-ж. - 2 же 0,01%).

Укук бузуулар жөнүндө иштердин негизги категориялары:

Автомототранспорт жана электротранспорт кыймылынын жана аларды эксплуатациялоонун коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 12 938 иш же 53,18% (2022-ж. – 13 511 же 53,26%), анын ичинен:

- мас абалындагы айдоочунун транспорт каражатын башкаруусу, мас абалындагы же

транспорт каражатын башкарууга укугу жок адамга транспорт каражатын башкарууга берүү (193-бер.) – 12 153 иш (2022-ж. – 13 466).

Коомдук тартипти камсыз кылуу, курал-жаракты, башка кооптуу предметтерди жана заттарды жүгүртүү, ошондой эле коомдук жана өрт коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 4636 иш же 19,06% (2022-ж. - 4456 же 17,57%), анын ичинен:

- майда бейбаштык (126-бер.) – 4030 (2022-ж. – 3562);
- баңгизат каражаттарын же психотроптук заттарды медициналык көрсөтмөлөрү жок колдонуу, коомдук жайларда спирт ичимдиктерин ичүү (127-бер.) – 511 иш (2022-ж. – 800).

Балдардын кызыкчылыктарына жана үй-бүлө мамилелеринин тартибине каршы укук бузуулар – 2613 иш же 10,74% (2022-ж. - 2873 же 11,33%), анын ичинен:

- үй-бүлөлүк зомбулук (70-бер.) – 2573 (2022-ж. – 2839).

Укук бузуулар жөнүндөгү соттук материалдардын каралышы

2023-жылы 858 укук бузуулар жөнүндөгү соттук материалдар түшкөн (2022-ж. – 710), анын ичинен:

- кайтарылганы 63 материал же 7,34% (2022-ж. – 116 же 16,34%);
- башка сотко берилгени 2 материал же 0,23% (2022-ж. - 1 же 0,14%);
- каралып бүткөнү 782 материал (2022-ж. – 554), 2022-ж. салыштырмалуу 41,15% көбөйгөн.

Мүлктү убактылуу алып коюу жөнүндө 217 материал же 27,75% (2022-ж. - 184 же 33,21%), анын ичинен:

- убактылуу алып коюлган мүлктү жок кылуу жөнүндө 113 материал (2022-ж. – 69);
- убактылуу алып коюлган мүлктү конфискациялоо жөнүндө 88 материал (2022-ж. – 100);
- убактылуу алып коюлган мүлктү ээсине кайтарып берүү жөнүндө 16 материал (2023-ж. – 15).

Жаза чарасын өзгөртүү жөнүндө 565 материал же 72,25% (2022-ж. - 370 же 66,79%), анын ичинен:

- сунуштун канааттандырылганы 459 материал (2022-ж. – 320);
- сунуштун канааттандыруусуз калтырылганы 106 материал (2022-ж. – 50).

Бузуулар жөнүндөгү соттук материалдардын каралышы:

2023-жылы 31 бузуулар жөнүндөгү соттук материалдар каралган (2022-ж. – 35), алардын ичинен:

- кыскартылганы 13 материал (2022-ж. – 6);
- өзгөртүүсүз калтырылганы 13 материал (2022-ж. - 15);
- кайтарылганы 5 материал (2022-ж. - 11);
- (2022-ж. - караштуулугу боюнча жиберилгени 3).

Жоруктар жөнүндө иштердин каралышы:

2023-жылы каралып бүткөн иштердин саны 6 иш (2022-ж. – 264), анын ичинен:

- кыскартылганы 4 иш (2022-ж. – 264);
- чечим чыгаруу менен 1 иш;
- прокурорго кайтарылганы 1 иш.

Жоруктар жөнүндө соттук материалдардын каралышы:

Жаңы же жаңыдан ачылган жагдайлар боюнча 2 материал каралган (2022-ж. – 27), анын ичинен:

- канааттандыруусуз калтырылганы 2 материал (2022-ж. – 6);
- (2022-ж. - канааттандырылганы 19 материал, чакыртып алганы 2).

Жарандык иштердин жана соттук материалдардын
I инстанциядагы сотторго келип түшүүсү жана каралышы

I инстанциядагы сотторго жарандык иштердин келип түшүүсү жана каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 91 986 доо арыз келип түшкөн (2022-ж. – 79 757), иштердин көбөйүшү 15,33% түздү, алардын ичинен:

- кайтарылганы 9688 (2022-ж. – 11 659), 16,91% азайган;

- соттун буйругун берүү жөнүндө арызды кабыл алуудан баш тартылганы 5404 (2022-ж. - 1081), 399,9% көбөйгөн, башкача айтканда дээрлик 5 эсе көп».

- кемчиликтерди оңдоо мөөнөтү бүткөндүктөн, кыймылсыз калтырылган доо арыздардын кайтарылып берилгени 4169 (2022-ж. - 1458), 185,93% көбөйгөн, башкача айтканда 2,85 эсе көп;

- доо арызды кабыл алуудан баш тартылганы 619 (2022-ж. – 677), 8,57% азайган;
- башка сотторго жиберилгени 599 (2022-ж. - 604), 0,83% азайган;
- бир өндүрүшкө бириктирилгени 177;

Каралып бүткөн иштердин саны 70 884 (2022-ж. – 63 692), 2022-жылга салыштырмалуу 10,15% көбөйгөн.

Чечим кабыл алуу менен 41 753 жарандык иш түздү (2022-ж. – 38 834), анын ичинен доону толук канааттандыруу менен 36 494 иш же чечим кабыл алуу менен каралган иштердин санынын 87,40% түзгөн (2022-ж. – 34 029 же 87,63%). Чечим чыгаруу менен каралган иштердин көбөйүшү 2919 ишти же 7,51% түздү.

Соттун буйругу менен чыгарылганы 17 318 иш (2022-ж. – 12 432), 2022-ж. салыштырмалуу 39,3% көбөйгөн.

Кароосуз калтырылганы 10 648 (2022-ж. – 11 423), 6,78% азайган.

Өндүрүш токтотулганы 1165 (2022-ж. – 1003), 16,15% көбөйгөн.

Процесстик мөөнөттү бузуу менен 2722 иш каралган же өндүрүштө жалпы бүткөн иштердин санынын 3,84% түздү (2022-ж. – 2394 же 3,76%).

I инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык иштердин негизги категориялары:

Жарандык иштердин негизги категориялары:

Үй-бүлөлүк талаш-тартыштар – 24 704 же өндүрүштө бүткөн иштердин санынын 34,85% (2022-ж. – 24 573 же 38,58%), 0,53% көбөйгөн, анын ичинен:

- нике бузуу 12 510 же 50,64% түздү (2022-ж. – 12 540 же 51,03%);
- алимент өндүрүү 9241 же 37,41% (2022-ж. – 8861 же 36,06%).

Карызды өндүрүү – 11 616 же 16,39% (2022-ж. – 10 044 же 15,77%), 15,65% көбөйгөн, анын ичинен юридикалык жактардын ортосундагы талаш-тартыш – 944 (2022-ж. - 421).

Турак-жай талаш-тартыштары – 2746 же 3,87% (2022-ж. – 2972 же 4,67%), 7,60% азайган, анын ичинен:

- турак–жайдан чыгаруу 727 же 26,47% (2022-ж. – 673 же 22,64%).

Бүтүмдү жараксыз деп табуу – 2166 же 3,06% (2022-ж. – 2185 же 3,43%), 0,87% азайган, анын ичинен юридикалык жактардын ортосундагы талаш-тартыш 228 (2022-ж. – 76).

Эмгектик талаш-тартыштар – 536 же 0,76% (2022-ж. – 577 же 0,91%), 7,11% азайган, анын ичинен:

- жумушуна кайрадан орноштуруу 286 же 53,36% (2022-ж. – 307 же 53,21%).

Өзгөчө өндүрүшүндөгү иштер – 6843 же 9,65% (2022-ж. – 7461 же 11,71%), 8,28% азайган, анын ичинен:

- юридикалык мааниси бар фактыларды аныктоо 3549 же 51,86% (2022-ж. – 3798 же 50,90%).

Мурас боюнча талаш-тартыштар – 769 же 1,08% (2022-ж. – 797 же 1,25%), 3,51% азайган.

Башка талаштар – 21 504 же 30,34% (2022-ж. – 15 083 же 23,68%), 2022-жылга салыштырмалуу 42,57% көбөйгөн.

2023-жылы жарандык иштер боюнча бюджеттин пайдасына өндүрүлгөн мамлекеттик алымдын өлчөмү 205 026 520 (205 миллион 026 миң 520) сомду түзгөн (2022-ж. - 374 829 657), 45,30% азайган.

1-инстанциядагы соттор тарабынан каралган 91 540 жарандык иштин ичинен 5360 сот актысы же 5,85% 2-инстанциядагы соттордо даттанылган, анын 3316 сот актысы же даттанылган иштердин санынын 61,86% күчүндө калтырылган.

Жарандык иштер боюнча сот актыларынын туруктуулугу 97,89% түздү (2022-ж. – 97,47%).

Жарандык иштер боюнча соттук материалдардын келип түшүүсү жана каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 20 702 жарандык иштер боюнча соттук материалдар келип түшкөн (2022-ж. – 13 471), 2022-ж. салыштырмалуу 53,67% көбөйгөн, анын ичинен:

- кайтарылганы 2468 (2022-ж. – 1235), 99,83% көбөйгөн;
- башка сотко берилгени 52 (2022-ж. – 20), 160% көбөйгөн;
- каралганы 17 834 соттук материал, алардын ичинен 13 484 материал боюнча арыздар канааттандырылган (2022-ж. – 12 289, анын ичинен канааттандырылганы - 9029), 2022-жылга салыштырмалуу 32,26% көбөйгөн.

I инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары:

Жарандык иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары:

- доону камсыз кылуу, аны алмаштыруу жана жокко чыгаруу боюнча 5568 же 31,22% (2022-ж. – 3454 же 28,11%), 61,2% көбөйгөн;
- соттук чечимдерди аткарууга байланышкан маселелер боюнча 982 же 5,51% (2022-ж. – 1435 же 11,68%), 31,57% азайган;
- чечимди аткарууну жылдыруу жана создуу, чечимди аткаруунун ыкмасын жана тартибин өзгөртүү 646 же 3,62% (2022-ж. – 537 же 4,37%) 20,29% көбөйгөн;
- соттун тапшырмалары боюнча 522 же 2,93% (2022-ж. – 513 же 4,17%), 2022-жылга салыштырмалуу 1,75% көбөйгөн.

Административдик иштердин жана соттук материалдардын I инстанциядагы сотторго келип түшүүсү жана каралышы

I инстанциядагы сотторго административдик иштердин келип түшүүсү жана каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 4272 административдик иш келип түшкөн (2022-ж. – 3802), иштердин көбөйүшү 12,36% түздү, алардын ичинен:

- кайтарылганы 1175 же 27,50% (2022-ж. – 1169 же 30,75%), 0,51% көбөйгөн.
- доо арызын кабыл алуудан баш тартылганы 491 же 11,49% (2022-ж. – 318 же 8,36%), 54,4% көбөйгөн;
- башка сотторго берилген иштер 34 же 0,80% (2022-ж. – 11 же 0,29%), 209,09% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп;
- бир өндүрүшкө бириктирилгени 29 же 0,68% (2022-ж. - 106 же 2,79), 72,64% азайган.

Каралып бүткөн иштердин саны 2861 же 66,97% (2022-ж. – 1962 же 51,60%), 45,82% көбөйгөн.

Чечим кабыл алуу менен 1740 же каралып бүткөн иштердин 60,82% түздү (2022-ж. – 1169 же 59,58%), 2022-ж. салыштырмалуу 48,84% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы (толугу менен же жарым-жартылай) 863 же чечим чыгаруу менен каралган иштердин санынын 30,16% (2022-ж. – 716 же 36,49%);

- канааттандыруусуз калтырылганы 877 же 30,65% (2022-ж. – 453 же 23,09%).

Кароосуз калтыруу менен – 480 же 16,78% (2022-ж. - 486 же 24,77%), 1,23% азайган.

Өндүрүштөн кыскартуу менен 641 же 22,40% (2022-ж. – 307 же 15,65%), 2022-жылга салыштырмалуу 108,79% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп.

Процесстик мөөнөттү бузуу менен 1035 каралган же 36,18% түздү (2022-ж. – 430 же 21,92%), 2022 салыштырмалуу 140,69% көбөйгөн, 2 эсе көп.

I инстанциядагы соттор тарабынан каралган административдик иштердин негизги категориялары

Мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын, чечимдерин жана аракеттерин талашуу тууралуу - 123 же каралып бүткөн иштердин 4,30% (2022-ж. – 30 же 1,53%), 310% көбөйгөн, б.а. 4 эсе көп.

Мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын нормативдик актыларын талашуу тууралуу 269 же 9,40% (2022-ж. – 160 же 8,15%), 68,12% көбөйгөн;

Мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдардын аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу - 1501 же 52,46% (2022-ж. - 1269 же 64,68%), 18,28% көбөйгөн;

Башка категориялар - 968 же 33,83% (2022-ж. – 503 же 25,64%), 2022-жылга салыштырмалуу 92,44% көбөйгөн.

Доо арызын бергенде төлөнгөн мамлекеттик алымдын суммасы – 3 531 955 (3 миллион 531 миң 955) сом жана сот тарабынан бюджетке өндүрүлгөн – 646 252 (646 миң 252) сом (2022-ж. доо арызын бергенде – 3 324 094 сом, сот тарабынан өндүрүлгөнү – 359 995 сом).

1-инстанциядагы соттор тарабынан каралган 4590 административдик иштин ичинен 1740 сот актысы же 37,90% 2-инстанциядагы соттордо даттанылган, анын 1262 сот актысы же даттанылган иштердин санынын 72,52% күчүндө калтырылган.

Административдик иштер боюнча сот актыларынын туруктуулугу 92,45% түздү (2022-ж. – 91,34%).

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын келип түшүшү жана каралышы:

2023-жылы I инстанциядагы сотторго 980 административдик иштер боюнча соттук материалдар келип түшкөн (2022-ж. - 844), 2022-ж. салыштырмалуу 16,11% көбөйгөн.

Кайтарылганы 194 же 19,80% (2022-ж. – 214 же 25,36%), 9,35% азайган.

Башка сотко берилгени 6 же 0,61% (2022-ж. – 3 же 0,36%), 100% көбөйгөн.

Каралганы 785 же 80,10% (2022-ж. – 617 же 73,10%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 525 же 66,88% (2022-ж. – 380 же 61,59%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 240 же 30,57% (2022-ж. – 214 же 34,68%);
- кыскартылганы 2 же 0,25% (2022-ж. – 2 же 0,32%);
- кароосуз калтырылганы 18 же 2,29% (2022-ж. – 21 же 3,40%).

I инстанциядагы соттор тарабынан каралган административдик иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары:

- доону камсыз кылуу жөнүндө 418 же жалпы каралган арыздардын санынын 53,25% (2022-ж. – 335 же 54,29%), 24,77% көбөйгөн;
- доону камсыз кылууну жокко чыгаруу 197 же 25,10% (2022-ж. – 132 же 21,39%), 49,24% көбөйгөн;
- жаңыдан ачылган жагдайлар же жаңы жагдайлар боюнча кайра кароо 88 же 11,21% (2022-ж. – 80 же 12,97%), 10% көбөйгөн.

Биринчи инстанциядагы соттордун иш жүктөмү

1 инст. соттору (облус боюнча)	2023	2022	Административдик сот	2023	2022
Бишкек шаары боюнча	62,87	52,35	Бишкек шаары	28,17	38,31
Чүй облусу боюнча	46,79	43,22	Чүй облусу	22,44	30
Ош облусу боюнча	43,13	40,35	Ош облусу	27,72	32,38
Жалал-Абад облусу боюнча	43,27	37,96	Жалал-Абад облусу	23,89	26,25
Баткен облусу боюнча	37,86	38,87	Баткен облусу	11,67	9,45
Ысык-Көл облусу боюнча	55,71	44,68	Ысык-Көл облусу	16,17	13,42
Нарын облусу боюнча	43,46	39,15	Нарын облусу	6,13	8,41
Талас облусу боюнча	39,14	35,79	Талас облусу	5,63	6,08

2023-жылы биринчи инстанциядагы соттордун бир судьяга болгон иш жүктөмү орточо эсеп менен республика боюнча 1 айга 49,9 ишти, ал эми административдик соттордо 20,2 ишти түзгөн (2022-ж. – 43,97; административдик соттордо – 21,58).

Соттук иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүүсү жана каралышы:

Соттук иштердин апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 12 386 иш келип түшкөн, алар биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынын 9,45% түзгөн (2022-ж. – 10 686 же 8,87%), 2022-жылга салыштырмалуу 13,73% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- кылмыш 2803 (2022-ж. – 2486), 12,75% көбөйгөн;
- укук бузуулар жөнүндө 628 (2022-ж. – 533), 17,82% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндө 2 (2022-ж. – 47);
- жарандык жана экономикалык 7009 (2022-ж. – 6180), 13,41% көбөйгөн;
- административдик 1944 (2022-ж. – 1440), 2022-жылга салыштырмалуу 35% көбөйгөн.

Соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 5909 соттук материалдар келип түшкөн, алар биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынын 9% түзгөн (2022-ж. – 6166 же 10,83%), 2022-жылга салыштырмалуу 4,17% азайган, алардын ичинен, материалдар:

- кылмыш иштер боюнча 523 (2022-ж. – 429), 21,91 көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 717 (2022-ж. – 1572), 54,39% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2849 (2022-ж. – 2288), 24,51% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 (2022 – 28);
- укук бузуулар боюнча 16 (2022-ж. – 6), 166,66% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп;
- жарандык жана экономикалык иштер боюнча 1638 (2022-ж. – 1674), 2,15% азайган;
- административдик иштер боюнча 165 (2022-ж. – 136), 2022-жылга салыштырмалуу 21,32% көбөйгөн;
- (2022-ж. - бузуулар жөнүндө 33).

Соттук иштердин апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 10 156 иш каралган (2022-ж. – 8541), 2022-жылга салыштырмалуу 18,9% көбөйгөн, алардын ичинен, иштер:

- кылмыш 2476 (2022-ж. – 2117), 16,95% көбөйгөн;
- укук бузуулар жөнүндө 577 (2022-ж. – 440), 31,13% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндө 3 (2022-ж. – 64);
- жарандык жана экономикалык 5360 (2022-ж. – 4673), 14,7% көбөйгөн;
- административдик 1740 (2022-ж. – 1247), 2022-жылга салыштырмалуу 39,53% көбөйгөн.

Соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 4804 соттук материалдар каралган (2022-ж. – 5241), 2022-жылга салыштырмалуу 8,34% азайган, алардын ичинен:

- кылмыш иштери боюнча 477 (2022-ж. – 325), 46,76% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 719 (2022-ж. – 1671), 56,97% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2183 (2022-ж. – 1769), 23,4% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 (2022-ж. – 35);
- укук бузуулар боюнча 14 (2022-ж. – 5), 180% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп;
- жарандык иштер боюнча 1288 (2022-ж. – 1285), 0,23% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 122 (2022-ж. – 118), 2022-ж. салыштырмалуу 3,38% көбөйгөн;
- (2022-ж. - бузуулар жөнүндө 33).

2-инстанциядагы соттор тарабынан апелляциялык тартипте иштерди аймактар боюнча каралышы

2023-жылы апелляциялык соттор 14 960 иш жана соттук материалдарын карады (2022-ж. – 13 782), 2022-ж. салыштырмалуу 8,54% көбөйгөн, анын ичинде:

1. **Бишкек шаардык соту** – 5796 иш жана соттук материал же 38,74% (2022-ж. – 5382 же 39,05%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 7,69% көбөйгөн.

Иштер – 3575 (2022-ж.- 3083), 15,95% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш 838 (2022-ж. – 778), 7,71% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндө 1 (2022-ж. – 14);
- укук бузуулар 237 (2022-ж. – 135), 75,55% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 1906 (2022-ж. – 1745), 9,22% көбөйгөн;
- административдик 593 (2022-ж. – 411), 44,28% көбөйгөн.

Соттук материал – 2221 (2022-ж. – 2299), 3,39% азайган, алардын ичинен:

кылмыш иштер боюнча 103 (2022-ж. – 80), 28,75% көбөйгөн;

- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 263 (2022-ж. – 569), 53,78% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 1217 (2022-ж. – 940), 29,46% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 588 (2022-ж. – 639), 7,98% азайган;
- административдик иштер боюнча 50 (2022-ж. – 42), 19,04% көбөйгөн;
- (2022-ж. - бузуулар жөнүндө 29).

1. **Ош облустук соту** – 2454 иш жана соттук материал же 16,40% (2022-ж. – 2559 же 18,57%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 4,10% азайган.

Иштер – 1767 (2022-ж. – 1755), 0,68% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш 411 (2022-ж. – 368), 11,68% көбөйгөн;
- укук бузуулар 72 (2022-ж. – 67), 7,46% көбөйгөн;

- жарандык жана экономикалык 963 (2022-ж. – 1045), 7,85% азайган;
- административдик 321 (2022-ж. – 258), 24,41% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 17).

Соттук материал – 687 (2022-ж. – 804), 14,55% азайган, алардын ичинен:
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 126 (2022-ж. – 346), 63,58% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 344 (2022-ж. – 264), 30,3% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 196 (2022-ж. – 154), 27,27% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 21 (2022-ж. – 26), 19,23% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 14).

2. Чүй облустук соту – 2754 иш жана соттук материал же 18,41% (2022-ж. – 2419 же 17,55%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 13,84% көбөйгөн.

Иштер – 1838 (2022-ж. – 1370), 34,16% көбөйгөн, алардын ичинен:
- кылмыш 571 (2022-ж. – 411), 38,92% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндө 1 (2022-ж. – 22);
- укук бузуулар 99 (2022-ж. – 70), 41,42% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 958 (2022-ж. – 740), 29,45% көбөйгөн;
- административдик 209 (2022-ж. – 127), 64,56% көбөйгөн.

Соттук материал – 916 (2022-ж. – 1049), 12,68% азайган, алардын ичинен:
- кылмыш иштер боюнча 282 (2022-ж. – 195), 44,61% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 153 (2022-ж. – 367), 58,31% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 214 (2022-ж. – 196), 9,18% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 (2022-ж. – 11);
- укук бузуулар жөнүндө 4 (2022-ж. – 1), 300% көбөйгөн, б.а. 3 эсе;
- жарандык сот өндүрүшүндө 241 (2022-ж. – 256), 5,86% азайган;
- административдик сот өндүрүшүндө 21 (2022-ж. – 23), 8,70% азайган.

3. Жалал-Абад облустук соту – 1782 иш жана соттук материал же 11,91% (2022-ж. – 1583 же 11,49%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 12,57% көбөйгөн.

Иштер – 1313 (2022-ж. – 1067), 23,05% көбөйгөн, алардын ичинен:
- кылмыш 310 (2022-ж. – 259), 19,69% көбөйгөн;
- жоруктар жөнүндө 1 (2022-ж. - 9);
- укук бузуулар 66 (2022-ж. – 57), 15,78% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 572 (2022-ж. – 507), 12,82% көбөйгөн;
- административдик 364 (2022-ж. – 235), 54,89% көбөйгөн.

Соттук материал – 469 (2022-ж. – 516), 9,11% азайган, алардын ичинен:
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 74 (2022-ж. – 167), 55,69% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 242 (2022-ж. – 214), 13,08% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 131 (2022-ж. – 120), 9,16% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 22 (2022-ж. – 15), 46,66% көбөйгөн.

4. Ысык-Көл облустук соту – 1036 иш жана соттук материал же 6,93% (2022-ж. – 718 же 5,21%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 44,28% көбөйгөн.

Иштер – 815 (2022-ж. – 456), 78,72% көбөйгөн, алардын ичинен:
- кылмыш 136 (2022-ж. – 107), 27,1% көбөйгөн;
- укук бузуулар 31 (2022-ж. – 35), 11,43% азайган;
- жарандык жана экономикалык 523 (2022-ж. – 246), 112,6% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп;

- административдик 125 (2022-ж. – 68), 83,82 көбөйгөн.

Соттук материал – 221 (2022-ж. – 262), 15,65% азайган, алардын ичинен:

- кылмыш иштер боюнча 28 (2022-ж. – 20), 40% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 48 (2022-ж. – 109), 55,96% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 72 (2022-ж. – 57), 26,31% көбөйгөн;
- жарандык иштер боюнча 71 (2022-ж. – 60), 18,33% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 2 (2022-ж. – 5), 60% азайган;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 10, бузуулар жөнүндө 1).

5. Баткен облустук соту – 456 иш жана соттук материал же 3,05% (2022-ж. – 463 же 3,36%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 1,51% азайган.

Иштер – 338 (2022-ж. – 306), 10,45% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш 101 (2022-ж. - 91), 10,98% көбөйгөн;
- укук бузуулар 24 (2022-ж. – 23), 4,34% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 163 (2022-ж. – 145), 12,41% көбөйгөн;
- административдик 50 (2022-ж. – 45), 11,11% көбөйгөн;
- (2022-ж. - жоруктар жөнүндө 2).

Соттук материал – 118 (2022-ж. – 157), 24,84% азайган, алардын ичинен:

- кылмыш иштер боюнча 29 (2022-ж. – 18), 61,11% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 28 (2022-ж. – 54), 48,15% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 43 (2022-ж. – 61), 29,51% азайган;
- жарандык иштер боюнча 18 (2022-ж. – 23), 21,74% азайган;
- (2022-ж. - административдик иштер боюнча 1).

6. Нарын облустук соту – 346 иш жана соттук материал же 2,31% (2022-ж. – 342 же 2,48%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 1,17% көбөйгөн.

Иштер – 244 (2022-ж. – 268), 8,96% азайган, алардын ичинен:

- кылмыш 44 (2022-ж. – 55), 20% азайган;
- укук бузуулар 14 (2022-ж. – 22), 36,36% азайган;
- жарандык жана экономикалык 144 (2022-ж. – 144);
- административдик 42 (2022-ж. – 47), 10,64% азайган.

Соттук материал – 102 (2022-ж. - 74), 37,84% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш иштер боюнча 28 (2022-ж. – 7), 300% көбөйгөн, б.а. 3 эсе;
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 15 (2022-ж. – 25), 40% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 26 (2022-ж. – 18), 44,44% көбөйгөн;
- укук бузуулар жөнүндө 8 (2022-ж. – 3), 166,67% көбөйгөн¸б.а. 2 эсе көп;
- жарандык иштер боюнча 20 (2022-ж. – 16), 25% көбөйгөн;
- административдик иштер боюнча 5 (2022-ж. – 3), 40% көбөйгөн;
- (2022-ж. - бузуулар жөнүндө 2).

7. Талас облустук соту – 336 иш жана соттук материал же 2,25% (2022-ж. – 316 же 2,29%) каралган, 2022-ж. салыштырмалуу 6,33% көбөйгөн.

Иштер – 266 (2022-ж. – 236), 12,71% көбөйгөн, алардын ичинен:

- кылмыш 65 (2022-ж. – 48), 35,42% көбөйгөн;
- укук бузуулар 34 (2022-ж. – 31), 9,68% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 131 (2022-ж.– 101), 29,7% көбөйгөн;

- административдик 36 (2022-ж. – 56), 35,71% азайган.

Соттук материал 70 (2022-ж. – 80), 12,50% азайган, алардын ичинен:

- кылмыш сот өндүрүш тартибинде 7 (2022-ж. – 5), 40% көбөйгөн;
- кылмыш сот өндүрүшүндө карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 12 (2022-ж. – 34), 64,71% азайган;
- сотко чейинки өндүрүш 25 (2022-ж. – 19), 31,58% көбөйгөн;
- укук бузуулар жөнүндө 2 (2022-ж. – 1), 100% көбөйгөн;
- жарандык сот өндүрүшүндө 23 (2022-ж. – 17), 26,09% көбөйгөн;
- административдик сот өндүрүшүндө 1 (2022-ж. – 3), 66,67% азайган;
- (2022-ж. - бузуулар жөнүндө 1).

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан кылмыш иштердин каралышы

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 3173 адамга карата 2476 кылмыш иши каралган, 2022-жылга салыштырмалуу 16,91% көбөйгөн (2022-ж. - 2846 адамга карата 2118 иш).

Кыргыз Республикасынын ЖПК көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору каралган - 426 иш болду, баардык каралган иштердин санынын 17,21% түздү (2022-ж. – 287 же 13,55%).

Кайтарылган иштердин саны – 337 кылмыш иши (2022-ж. – 320), 2022-жылга салыштырмалуу 5,31% көбөйгөн.

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча I инстанциядагы соттор тарабынан каралган кылмыш иштердин сапаты (адамга карата)

- 1618 адамга карата кабыл алынган соттук актылар өзгөртүүсүз калтырылган, бул даттангандардын санынын 50,99% түзгөн (2022-ж. – 1322 же 46,45%), 2022-жылга салыштырмалуу 22,38% көбөйгөн;
- 634 адамга карата соттук актылар жокко чыгарылган же 19,98% түзгөн (2022-ж. – 534 же 18,76%), 2022-жылга салыштырмалуу 18,73% көбөйгөн, алардын ичинен – 66 актоо өкүмдөрү (2022-ж. – 28);
- 921 адамга карата өкүм өзгөртүлгөн же 29,03% түзгөн (2022-ж. – 989 же 34,75%), 2022-жылга салыштырмалуу 6,88% азайган, алардын ичинен:
  - жаңы жаза чараларын аныктоо менен 59 (2022-ж. - 76), 2022-жылга салыштырмалуу 22,37% азайган;
  - квалификацияны өзгөртпөстөн жаза чарасын төмөндөтүү менен 95 (2022-ж. - 93), 2,15% көбөйгөн;
  - кылмыштын квалификациясын өзгөртүү менен 71 (2022-ж. - 97), 26,80% азайган;
  - башкалар 696 (2022-ж. - 723), 2022-жылга салыштырмалуу 3,77% азайган;
- (2022-ж. - апелляциялык өндүрүштүн кыскартылганы 1 же 0,04%).

Апелляциялык тартипте каралган кылмыш иштердин негизги категориялары:

- менчикке каршы кылмыштар боюнча 834 же 33,68% (2022-ж. - 741 же 34,99%), 12,55 көбөйгөн;
- ден соолукка жана өмүргө каршы кылмыштар боюнча 321 же 12,96% (2022-ж. – 316 же 14,92%), 1,58% көбөйгөн;
- мамлекеттик жана муниципалдык кызматтык кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштар боюнча 274 же 11,07% (2022-ж. – 162 же 7,65), 69,14% көбөйгөн;
- коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар боюнча 136 же 5,49% (2022-ж. – 116 же 5,48%), 17,24% көбөйгөн;
- калктын ден соолугуна жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар боюнча 254 же 10,26% (2022-ж. – 257 же 12,13%), 1,17% азайган;

- башкалар 657 иш же 26,53% (2022-ж. – 526 же 24,83%), 2022-жылга салыштырмалуу 24,92% көбөйгөн.

Кылмыш иштер боюнча соттук материалдардын каралышы:

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 2022-жылы кылмыш иштер боюнча 477 соттук материал каралган (2022-ж. - 325), 2022-жылга салыштырмалуу 46,76% көбөйгөн, алардын ичинен биринчи инстанциядагы соттордун актылары өзгөртүүсүз калтырылганы – 332 же жалпы каралган материалдардын 69,60% (2022-ж. - 225 же 69,23%), 2022-жылга салыштырмалуу 47,56% көбөйгөн.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 719 соттук материал каралган (2022-ж. – 1671), 2022-жылга салыштырмалуу 56,97% азайган, алардын ичинен:

- канааттандырылганы 665 же 92,49% (2022-ж. – 393 же 23,52%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 43 же 5,98% (2022-ж. – 1253 же 74,99%);
- кыскартылганы 11 же 1,53% (2022-ж. – 25 же 1,50%).

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде материалдардын каралышы:

2023-жылы сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2183 материал каралган (2022-ж. - 1769), 2022-жылга салыштырмалуу 23,4% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы 1811 же 82,96% (2022-ж. – 1383 же 78,18%), 30,95% көбөйгөн;
- жокко чыгарылганы 146 же 6,69% (2022-ж. – 160 же 9,04%), 8,75% азайган;
- өзгөртүлгөнү 226 же 10,35% (2022-ж. - 226 же 12,78%)

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде каралган соттук материалдардын негизги категориялары:

- камакка алуу 1069 же 48,97% (2022-ж. - 875 же 49,46%), 22,17% көбөйгөн;
- сотко чейинки өндүрүштүн кызмат адамдарынын аракеттерине, чечимдерине даттануулар 180 же 8,25% (2022-ж. - 174 же 9,84%), 3,45% көбөйгөн;
- камакта кармоо мөөнөтүн узартуу 285 же 13,06% (2022-ж. – 191 же 10,80%), 49,21% көбөйгөн;
- үй камагы 148 же 6,78% (2022-ж. - 160 же 9,04%), 7,50% азайган;
- кылмыш жасаганга шектүү адамды кармоонун мыйзамдуулугу жана негиздүүлүгү жөнүндө – 107 же 4,90%;
- мүлккө камак салуу жана бошотуу жөнүндө – 129 же 5,91% (2022-ж. – 57 же 3,22%), 126,32% көбөйгөн, б.а. 2 эсе көп;
- башкалар 265 же 12,14% (2022-ж. - 312 же 17,64%), 2022-жылга салыштырмалуу 15,06% азайган.

Укук бузуулар жөнүндө иштердин апелляциялык тартипте каралышы:

2023-жылы 577 укук бузуулар жөнүндөгү иштер каралган (2022-ж. – 440), 2022-ж. ылга салыштырмалуу 31,14% көбөйгөн.

Каралып бүткөн иштердин негизги көрсөткүчтөрүнүн динамикасы (адамга карата):

- өзгөртүүсүз калтырылганы 428 же сот актыларына даттанган адамдардын санынын 74,18% (2022-ж. – 310 же 70,45%), 38,06% көбөйгөн;
- жокко чыгарылганы 107 же 18,54% (2022-ж. - 88 же 20%), 21,59% көбөйгөн.

Ыйгарым укуктуу органдын токтомуна даттануу боюнча кабыл алынган соттордун токтомдору боюнча:

- апелляциялык даттанууну канааттандыруусуз калтыруу менен 20 же 3,47% (2022-ж. - 4 же 0,91%);
- укук бузуу жөнүндө ыйгарым укуктуу органдын токтомун өзгөртүүсүз калтыруу менен 7 же 1,21% (2022-ж. - 12 же 2,73%);

- ыйгарым укуктуу органдын укук бузуу жөнүндө токтомун жокко чыгаруу жана өндүрүштү кыскартуу менен 3 же 0,52% (2022-ж. - 11 же 2,50%);

- башка негиздер менен жокко чыгарылганы 12 же 2,08% (2022-ж. - 15 же 3,41%).

Укук бузуулар жөнүндө иштердин негизги категориялары:

Автомототранспорт жана электротранспорт кыймылынын жана аларды эксплуатациялоонун коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 193 же 33,45% (2022-ж. - 87 же 19,77%).

Коомдук тартипти камсыз кылуу, курал-жаракты, башка кооптуу предметтерди жана заттарды жүгүртүү, ошондой эле коомдук жана өрт коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 131 же 22,70% (2022-ж. - 176 же 40%).

Ден соолукка каршы укук бузуулар – 92 же 15,94% (2022-ж. - 82 же 18,64%).

Балдардын кызыкчылыктарына жана үй-бүлө мамилелеринин тартибине каршы укук бузуулар – 40 же 6,93% (2022-ж. - 41 же 9,32%).

Укук бузуулар жөнүндө материалдардын апелляциялык тартипте каралышы

2023-жылы укук бузуулар жөнүндө 14 материал каралган (2022-ж. – 5), алардын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 12 же 85,71% (2022-ж. - 4 же 80%);
- жокко чыгарылганы 2 же 14,29% (2022-ж. - 1 же 20%).

Бузуулар жөнүндө материалдардын апелляциялык тартипте каралышы

(2022-жылы бузуулар жөнүндө 33 материал каралган, алардын ичинен: биринчи инстанциянын соттук актысы күчүндө калтырылганы – 32 же 96,97%, жокко чыгарылганы – 1 же 3,03%).

Жоруктар жөнүндө иштердин апелляциялык тартипте каралышы:

2023-жылы 3 адамга карата 3 жоруктар жөнүндөгү иштер каралган (2022-ж. – 73 адамга карата 64 иш).

Каралып бүткөн иштердин негизги көрсөткүчтөрүнүн динамикасы (адамга карата):

- өзгөртүүсүз калтырылганы 1 же сот актыларына даттанган адамдардын санынын 33,33% (2022-ж. – 31 же 42,47%);
- жокко чыгарылганы 2 же 66,67% (2022-ж. – 39 же 53,42%);
- (2022-ж. - өзгөртүлгөнү 3 же 4,11%).

Жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 соттук материал каралган (2022-ж. – 35), алардын ичинен: канааттандыруусуз калтырылганы 1 (2022-ж. - канааттандыруусуз калтырылганы 5 же 14,29%, канааттандырылганы 29 же 82,86%, кыскартылганы 1 же 2,86%).

Бишкек шаардык соту жана облустук соттордун кылмыш иштерин, укук бузуулар жөнүндөгү иштерин жана соттук материалдарын кароо:

1. **Бишкек шаардык соту** - 1087 адамга карата 838 кылмыш иши же 33,84% (2022-ж. - 1145 адамга карата 778 иш же 36,75%), анын ичинен:

- 666 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 61,27% түздү (2022-ж. – 643 же 56,16%);

- 160 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 14,72% түздү (2022-ж. – 188 же 16,42%);

- 261 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 24,01% түздү (2022-ж. – 313 же 27,34%);

- (2022-ж. - 1 же 0,09% апелляциялык өндүрүштү токтотуу жөнүндө аныктама кабыл алынды).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 103 же 21,59% соттук материалдары каралды (2022-ж. – 80 же 24,62%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 54 же 52,43% (2022-ж. - 52 же 65%);
- жокко чыгарылганы 48 же 46,60% (2022-ж. - 27 же 33,75%);
- өзгөртүлгөнү 1 же 0,97% (2022-ж. - 1 же 1,25%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 263 же 36,58% материал каралып (2022-ж. – 569 же 34,05%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 246 же 93,54% (2022-ж. - 153 же 26,89%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 9 же 3,42% (2022-ж. - 393 же 69,07%);
- кыскартылганы 8 же 3,04% (2022-ж. - 23 же 4,04%).

Сотко чейинки өндүрүш - 1217 же 55,75% (2022-ж. – 940 же 43,06%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 1058 же 86,94% (2022-ж. - 792 же 84,26%);
- жокко чыгарылганы 46 же 3,78% (2022-ж. - 55 же 5,85%);
- өзгөртүлгөнү 113 же 9,29% (2022-ж. - 93 же 9,89%).

(2022-ж. – 29 бузуулар жөнүндөгү соттук материалдар же 87,88% каралган).

Жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 1 адамга карата 1 иш же 33,33% каралды (2022-ж. – 16 адамга карата 14 иш же 21,88%), анын ичинен: 1 адамга карата сот актысы жокко чыгарылды (2022-ж. – 3 адамга карата сот актысы жокко чыгарылды же 18,75%, 12 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 75% түздү, 1 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 6,25% түздү).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 237 же 41,07% каралды (2022-ж. – 135 же 30,68%), анын ичинен:

- 186 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 78,48% түздү (2022-ж. - 97 же 71,85%);
- 49 сот актысы жокко чыгарылып, 20,68% түздү (2022-ж. – 38 же 28,15%);
- 2 сот актысы өзгөртүлүп 0,84% түздү.

2. **Ош облустук соту** - 528 адамга карата 411 кылмыш иши же 16,60% (2022-ж. – 433 адамга карата 368 кылмыш иши же 14,86%), анын ичинен:

- 265 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 50,19% түздү (2022-ж. – 190 же 43,88%);
- 120 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 22,73% түздү (2022-ж. – 81 же 18,71%);
- 143 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 27,08% түздү (2022-ж. – 162 же 37,41%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 126 же 17,52% материал каралып (2022-ж. – 346 же 20,71%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 114 же 90,48% (2022-ж. - 96 же 27,75%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 9 же 7,14% (2022-ж. - 250 же 72,25%);
- кыскартылганы – 3 же 2,38%.

Сотко чейинки өндүрүш – 344 же 15,76% (2022-ж. - 264 же 12,09%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 263 же 76,45% (2022-ж. - 191 же 72,35%);
- жокко чыгарылганы 30 же 8,72% (2022-ж. - 17 же 6,44%);
- өзгөртүлгөнү 51 же 14,83% (2022-ж. - 56 же 21,21%).

(2022-ж. - 18 адамга карата 17 жоруктар жөнүндөгү иштер же 26,56% каралды, анын ичинен: 9 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 50%, 8 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 44,44%, 1 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 5,56% түздү, канааттандыруу менен 14 же 40% жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал каралган).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 72 же 12,48% каралды (2022-ж. – 67 же 15,23%), анын ичинен:

- 67 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 93,06% түздү (2022-ж. – 53 же 79,10%);

- 5 сот актысы жокко чыгарылып, 6,94% түздү (2022-ж. – 9 же 13,43%);
- (2022-ж. - 5 сот актысы өзгөртүлүп, 7,46% түздү).

3. **Чүй облустук соту** - 724 адамга карата 571 кылмыш иши же 23,06% (2022-ж. – 528 адамга карата 411 кылмыш иши же 16,60%), анын ичинен:

- 361 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 49,86% түздү (2022-ж. – 228 же 43,18%);
- 168 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 23,20% түздү (2022-ж. – 126 же 23,86%);
- 195 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 26,93% түздү (2022-ж. – 174 же 32,95%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 282 же 59,12% соттук материалдары каралды (2022-ж. – 195 же 60%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 224 же 79,43% (2022-ж. - 138 же 70,77%);
- жокко чыгарылганы 56 же 19,86% (2022-ж. - 54 же 27,69%);
- өзгөртүлгөнү 2 же 0,71% (2022-ж. - 3 же 1,54%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 153 же 21,28% материал каралып(2022-ж. – 367 же 21,96%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 141 же 92,16% (2022-ж. - 63 же 17,17%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 12 же 7,84% (2022-ж. - 304 же 82,83%).

Сотко чейинки өндүрүш – 214 же 9,80% (2022-ж. - 196 же 11,08%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 168 же 78,50% (2022-ж. - 156 же 79,59%);
- жокко чыгарылганы 23 же 10,75% (2022-ж. - 10 же 5,10%);
- өзгөртүлгөнү 23 же 10,75% (2022-ж. - 30 же 15,31%).

Жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 1 адамга карата 1 иш же 33,33% каралды (2022-ж. - 27 адамга карата 22 иш же 34,38%), анын ичинен: 1 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды (2022-ж. - сот актысы өзгөртүүсүз калтырылылганы 7 же 25,93%, 19 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 70,37% түздү, 1 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 3,70% түздү).

Жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 соттук материал каралып (2022-ж. – 11 же 31,43%), анын ичинен: канааттандыруусуз калтырылганы 1 (2022-ж. - канааттандыруусуз калтырылганы 5 же 45,45%, канааттандырылганы 5 же 45,45%, кыскартылганы 1 же 9,09%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 99 иш же 17,16% каралды (2022-ж. – 70 же 15,91%), анын ичинен:

- 62 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 62,63% түздү (2022-ж. – 47 же 67,14%);
- 36 сот актысы жокко чыгарылып, 36,36% түздү (2022-ж. – 23 же 32,86%);
- 1 сот актысы өзгөртүлүп 1,01% түздү.

Укук бузуулар жөнүндөгү материалдар боюнча 4 же 28,57% материал каралды (2022-ж. – 1 же 20%), анын ичинен:

- 3 же 75% өзгөртүүсүз калтырылды;
- 1 же 25% жокко чыгаруу менен каралды (2022-ж. – 1).

4. **Жалал-Абад облустук соту** - 407 адамга карата 310 кылмыш иши же 12,52% (2022-ж. - 324 адамга карата 259 кылмыш иши же 12,23%), анын ичинен:

- 160 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 39,31% түздү (2022-ж. - 100 же 30,86%);
- 108 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 26,54% түздү (2022-ж. - 71 же 21,91%);
- 139 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 34,15% түздү (2022-ж. - 153 же 47,22%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 74 же 10,29% соттук материал каралып (2022-ж. - 167 же 9,99%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 71 же 95,95% (2022-ж. - 48 же 28,74%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 3 же 4,05% (2022-ж. - 119 же 71,26%).

Сотко чейинки өндүрүш – 242 же 11,09% (2022-ж. - 214 же 12,10%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 196 же 80,99% (2022-ж. - 131 же 61,21%);
- жокко чыгарылганы 33 же 13,64% (2022-ж. - 61 же 28,50%);
- өзгөртүлгөнү 13 же 5,37% (2022-ж. - 22 же 10,28%).
-

Жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 1 адамга карата 1 иш же 33,33% каралды (2022-ж. - 10 адамга карата 9 иш же 14,06%), анын ичинен: 1 адамга карата сот актысы жокко чыгарылды (2022-ж. - сот актысы жокко чыгарылды 7 же 70%, 3 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 30% түздү).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 66 иш же 11,44% каралды (2022-ж. – 57 же 12,95%), анын ичинен:

- 58 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 87,88% түздү (2022-ж. – 47 же 82,46%);
- 18 сот актысы жокко чыгарылып, 12,12% түздү (2022-ж. – 10 же 17,54%).

5. **Ысык-Көл облустук соту** – 148 адамга карата 136 кылмыш иши же 5,49% каралды (2022-ж. - 150 адамга карата 107 кылмыш иши же 5,05%), анын ичинен:

- 60 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 40,54% түздү (2022-ж. - 46 же 30,67%);
- 30 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 20,27% түздү (2022-ж. - 27 же 18%);
- 58 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 39,19% түздү (2022-ж. - 77 же 51,33%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 28 же 5,87% (2022-ж. - 20 же 6,15%) соттук материалдары каралды, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 18 же 64,29% (2022-ж. - 13 же 65%);
- жокко чыгарылганы 10 же 35,71% (2022-ж. - 7 же 35%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 48 же 6,68% (2022-ж. - 109 же 6,52%) соттук материал каралып, анын ичинен:

- канааттандырылганы 47 же 97,92% (2022-ж. - 6 же 5,50%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 1 же 2,08% (2022-ж. - 103 же 94,50%).

Сотко чейинки өндүрүш – 72 же 3,30% (2022-ж. - 57 же 3,22%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 50 же 69,44% (2022-ж. - 44 же 77,19%);
- жокко чыгарылганы 7 же 9,72% (2022-ж. - 6 же 10,53%);
- өзгөртүлгөнү 15 же 20,83% (2022-ж. - 7 же 12,28%).

(2022-ж. - бузуулар жөнүндөгү соттук материал 1 же 3,03%, жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 10 же 28,57% соттук материал каралды).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 31 иш же 5,37% каралды (2022-ж. – 35 же 7,95%), анын ичинен:

- 25 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 80,65% түздү (2022-ж. – 20 же 57,14%);
- 6 сот актысы жокко чыгарылып, 19,35% түздү (2022-ж. – 15 же 42,86%).

6. **Баткен облустук соту** - 137 адамга карата 101 кылмыш иши же 4,08% (2022-ж. - 125 адамга карата 91 кылмыш иши же 4,30%), анын ичинен:

- 63 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 45,99% түздү (2022-ж. - 60 же 48%);
- 23 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 16,79% түздү (2022-ж. - 14 же

11,20%);

- 51 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 37,23% түздү (2022-ж. - 51 же 40,80%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 29 же 6,08% (2022-ж. - 18 же 5,54%) соттук материалдары каралды, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 22 же 75,86% (2022-ж. - 12 же 66,67%);
- жокко чыгарылганы 7 же 24,14% (2022-ж. - 5 же 27,78%);
- (2022-ж. - өзгөртүлгөнү 1 же 5,56%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 28 же 3,89% (2022-ж. - 54 же 3,23%) соттук материал каралып, анын ичинен:

- канааттандырылганы 22 же 78,57% (2022-ж. - 11 же 20,37%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 6 же 21,43% (2022-ж. - 43 же 79,63%).

Сотко чейинки өндүрүш – 43 же 1,97% (2022-ж. - 61 же 3,45%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 38 же 88,37% (2022-ж. - 45 же 73,77%);
- жокко чыгарылганы 2 же 4,65% (2022-ж. - 7 же 11,48%);
- өзгөртүлгөнү 3 же 6,98% (2022-ж. - 9 же 14,75%).

(2022-ж. - жоруктар жөнүндөгү иштер боюнча 2 адамга карата 2 иш же 3,13% каралды).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 24 иш же 4,16% каралды (2022-ж. – 23 же 5,23%), анын ичинен:

- 18 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 75% түздү, (2022-ж. – 18 же 78,26%);
- 6 сот актысы жокко чыгарылып, 25% түздү (2022-ж. – 5 же 21,74%).

7. **Нарын облустук соту** – 58 адамга карата 44 кылмыш иши же 1,78% (2022-ж. - 81 адамга карата 55 иш же 2,60%) каралды, анын ичинен:

- 21 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 36,21% түздү (2022-ж. – 27 же 33,33%);
- 12 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 20,69% түздү (2022-ж. – 11 же 13,58%);
- 25 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 43,10% түздү (2022-ж. – 43 же 53,09%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 28 же 5,87% (2022-ж. - 7 же 2,15%) соттук материалдары каралды, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 11 же 39,29% (2022-ж. - 7);
- жокко чыгарылганы 6 же 21,43%;
- өзгөртүлгөнү 11 же 39,29%.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 15 же 2,09% соттук материал каралып (2022-ж. – 25 же 1,50%), анын ичинен:

- канааттандырылганы 14 же 93,33% (2022-ж. - 5 же 20%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 1 же 6,67% (2022-ж. - 20 же 80%).

Сотко чейинки өндүрүш – 26 же 1,19% (2022-ж. - 18 же 1,02%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 20 же 76,92% (2022-ж. - 11 же 61,11%);
- жокко чыгарылганы 2 же 7,69% (2022-ж. - 2 же 11,11%);
- өзгөртүлгөнү 4 же 15,38% (2022-ж. - 5 же 27,78%).

(2022-ж. - бузуулар жөнүндө 2 же 6,06%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 14 иш же 2,43% каралды (2022-ж. – 22 же 5%), анын ичинен:

- 10 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 71,43% түздү (2022-ж. – 18 же 81,82%);
- 4 сот актысы жокко чыгарылып, 28,57% түздү (2022-ж. – 3 же 13,64%);
- (2022-ж. - 1 сот актысы өзгөртүлүп, 4,55% түздү).

Укук бузуулар жөнүндөгү материалдар боюнча 8 же 57,14% материал каралды (2022-ж. – 3 же 60%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 7 же 87,50% (2022-ж. - 3);
- жокко чыгарылганы 1 же 12,50%.

8. **Талас облустук соту** – 84 адамга карата 65 кылмыш иши же 2,63% (2022-ж. - 60 адамга карата 48 иш же 2,27%) каралды, анын ичинен:

- 22 адамга карата сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 26,19% түздү (2022-ж. - 28 же 46,67%);
- 13 адамга карата сот актысы жокко чыгарылып, 15,48% түздү (2022-ж. - 16 же 26,67%);
- 49 адамга карата сот актысы өзгөртүлүп, 58,33% түздү (2022-ж. – 16 же 26,67%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 7 же 1,47% (2022-ж. - 5 же 1,54%) соттук материалдары каралды, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 3 же 42,86% (2022-ж. - 3 же 60%);
- жокко чыгарылганы 4 же 57,14% (2022-ж. - 2 же 40%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 12 же 1,67% (2022-ж. - 34 же 2,03%) соттук материал каралып, анын ичинен:

- канааттандырылганы 10 же 83,33% (2022-ж. - 11 же 32,35%);
- канааттандыруусуз калтырылганы 2 же 16,67% (2022-ж. - 21 же 61,76%);
- (2022-ж. - кыскартылганы 2 же 5,88%).

Сотко чейинки өндүрүш – 25 же 1,15% (2022-ж. - 19 же 1,07%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 18 же 72% (2022-ж. - 13 же 68,42%);
- жокко чыгарылганы 3 же 12% (2022-ж. - 2 же 10,53%);
- өзгөртүлгөнү 4 же 16% (2022-ж. - 4 же 21,05%).

(2022-ж. - бузуулар жөнүндөгү соттук материал 1 же 3,03%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 34 иш же 5,89% каралды (2022-ж. – 31 же 7,05%), анын ичинен:

- 29 сот актысы өзгөртүүсүз калтырылды, бул 85,29% түздү (2022-ж. – 20 же 64,52%);
- 5 сот актысы жокко чыгарылып, 14,71% түздү (2022-ж. – 10 же 32,26%);
- (2022-ж. - 1 сот актысы өзгөртүлүп, 3,23% түздү).

Укук бузуулар жөнүндөгү материалдар боюнча 2 күчүндө калтыруу менен же жалпы каралган иштердин санынын 40% каралды (2022-ж. – 1 же 20%).

Жарандык, экономикалык иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан жарандык жана экономикалык иштердин каралышы:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 5360 жарандык иш каралган (2022-ж. – 4673), 2022-жылга салыштырмалуу 14,7% көбөйгөн.

Кыргыз Республикасынын ЖПК көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору 633 иш каралган же 11,81% (2022-ж. – 397 же 8,50%).

Кароосуз кайтарылган иштер 1666, бул жалпы келип түшкөн иштердин 23,77% түзөт (2022-ж. – 1413 же 22,86%), бул өткөн жылга салыштырмалуу 17,91% көп.

Өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 320 же 5,97% (2022-ж. – 587 же 12,56%), 2022-жылга салыштырмалуу 45,49% азайган.

Чечимдерге апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча I инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык жана экономикалык иштердин сапаты:

2023-жылы жалпы 3777 чечим же каралган иштердин санынын 70,47% даттанылган (2022-ж. – 2984 же 63,86%), 2022-жылга салыштырмалуу 26,58% көбөйгөн, алардын ичинен, чечимдер:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 2425 же апелляциялык тартипте каралган чечимдердин санынын 64,20% (2022-ж. – 1835 же 61,49%);
- толук жокко чыгарылганы 1047 же 27,72% (2022-ж. – 871 же 29,19%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы 130 же 3,44% (2022-ж. – 84 же 2,82%):

жокко чыгарылган чечимдердин ичинен:

▪ жаңы чечим кабыл алынганы 650 же 55,23% (2022-ж. – 510 же 53,40%);
▪ жаңыдан кароого жөнөтүлгөнү 329 же 27,95% (2022-ж. – 296 же 30,99%);
▪ кароосуз калтырылганы 73 же 6,20% (2022-ж. – 67 же 7,02%);
▪ өндүрүштөн токтотулганы 125 же 10,62% (2022-ж. – 82 же 8,59%);

- чечимдин толук өзгөртүлгөнү 23 же 061% (2022-ж. – 15 же 0,50%);
- айрым бөлүгүндө өзгөртүлгөнү 152 же 4,02% (2022-ж. – 179 же 6%).

Аныктамаларга апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча I инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык иштердин сапаты:

2023-жылы 1263 аныктама же каралган иштердин санынын 23,56% даттанылган (2022-ж. – 1102 же 23,58%), 2022-жылга салыштырмалуу 14,61% көбөйгөн, алардын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 891 же апелляциялык тартипте даттанылган аныктамалардын санынын 70,55% (2022-ж. – 713 же 64,70%);
- толук жокко чыгарылганы 364 же 28,82% (2022-ж. – 375 же 34,03%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы 6 же 0,48% (2022-ж. – 9 же 0,82%);

жокко чыгарылгандардын ичинен:

▪ I инстанциядагы сотторго жаңыдан кароого жиберилгени – 339 же 91,62% (2022-ж. – 307 же 79,95%);
▪ жаңы аныктама кабыл алынганы – 31 же 8,38% (2022-ж. – 77 же 20,05%);

- толук өзгөртүлгөнү 1 же 0,08% (2022-ж. – 1 же 0,09%);
- айрым бөлүгүндө өзгөртүлгөнү 1 же 0,08% (2022-ж. – 4 же 0,36%);

Апелляциялык тартипте каралган жарандык иштердин негизги категориялары

- үй-бүлөлүк талаш-тартыштар 710 же 13,25% (2022-ж. – 667 же 14,27%), 6,45% көбөйгөн;
- бүтүмдөрдү анык/жараксыз деп таануу 973 же 18,15% (2022-ж. - 687 же 14,70%), 41,63% көбөйгөн;
- карызды өндүрүп алуу 892 же 16,64% (2022-ж. – 692 же 14,81%), 28,9% көбөйгөн;
- турак жай талаштары 388 же 7,24% (2022-ж. – 373 же 7,98%), 4,02% көбөйгөн, анын ичинен турак-жайдан чыгаруу – 320 же 5,97% (2022-ж. – 270 же 5,78%);
- эмгек талаштары 355 же 6,62% (2022-ж. – 369 же 7,90%), 3,79% азайган, анын ичинен жумушуна кайрадан калыбына келтирүү тууралуу - 240 же 4,48% (2022-ж. – 251 же 5,37%);
- мурастоо укуктары боюнча талаштар 222 же 4,14% (2022-ж. – 157 же 3,36%), 2022-жылга салыштырмалуу 41,4% көбөйгөн.

Апелляциялык тартипте жарандык иштер боюнча соттук материалдардын каралышы:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 1288 жарандык иштер боюнча соттук материалдар каралган (2022-ж. - 1285), 2022-жылга салыштырмалуу 0,23% көбөйгөн, алардын ичинен:

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 61 же 4,74% (2022-ж. – 62 же 4,82%);

арыздар боюнча :

- каралганы – 89 же каралган сот материалдардын санынын 6,91% (2022-ж. – 93 же 7,24%), 2022-жылга салыштырмалуу 4,30% азайган, алардын ичинен:

- ▪ арызды канааттандыруу менен 41 же каралган арыздардын санынын 46,07% (2022-ж. – 36 же 38,71%);
- ▪ канааттандыруусуз калтырылганы 47 же 52,81% (2022-ж. – 52 же 55,91%);
- ▪ (2022-ж. - кароосуз калтырылганы 5 же 5,38%);

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 1 же 1,12%;

даттануулар боюнча 1138 материал каралган:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 844 же каралган сот материалдардын санынын 74,17% (2022-ж. – 924 же 81,77%);
- толук жокко чыгарылганы 264 же 23,20% (2022-ж. – 186 же 16,46%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы 16 же 1,41% (2022-ж. – 13 же 1,15%);

жокко чыгарылгандардын ичинен:

- ▪ өндүрүштөн токтотулганы 4 же 1,43% (2022-ж. – 4 же 2,01%);
- ▪ жаңы чечим кабыл алынганы 195 же 69,64% (2022-ж. – 130 же 65,33%);
- ▪ жаңыдан кароого жөнөтүлгөнү 64 же 22,86% (2022-ж. – 61 же 30,65%);
- ▪ талаштын маңызы боюнча чечилгени 13 же 4,64% (2022-ж. – 3 же 1,51);
- ▪ кароосуз калтырылганы 4 же 1,43% (2022-ж. – 1 же 0,50%);

- өзгөртүлгөнү 14 же 1,23% (2022-ж. – 7 же 0,62%).

Бишкек шаардык соту жана облустук соттордун жарандык жана экономикалык иштерин кароо

1. **Бишкек шаардык соту** – 1906 жарандык иш же 35,56% (2022-ж. - 1745 же 37,34%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 1279 же 71,85% (2022-ж. - 1153 же 70,09%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 462 же 25,96% (2022-ж. – 463 же 28,15%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 39 же 2,19% (2022-ж. – 29 же 1,76%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 126 (2022-ж. – 100).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 588 соттук материал же 45,65% (2022-ж. - 639 же 49,73%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 397 же 76,49% (2022-ж. – 487 же 86,35%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 117 же 22,54% (2022-ж. – 75 же 13,30%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 5 же 0,96% (2022-ж. – 2 же 0,35%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу – 23 (2022-ж. - 29).

Арыздар боюнча – 46 (2022-ж. – 46), алардын ичинен: канааттандыруу менен 20, канааттандыруусуз менен 26 арыз.

2. **Ош облустук соту** 963 жарандык иш же 17,97% (2022-ж. – 1045 же 22,36%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 603 же 66,41% (2022-ж. – 456 же 60,72%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 285 же 31,39% (2022-ж. – 241 же 32,09%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 20 же 2,20% (2022-ж. – 54 же 7,19%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 55 (2022-ж. – 294).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 196 соттук материал же 15,22% (2022-ж. -154 же 11,98%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 151 же 82,97% (2022-ж. – 112 же 80,58%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 31 же 17,03% 2022-ж. – 25 же 17,99%);
- (2022-ж. - сот актысынын өзгөртүлгөнү 2 же 1,44%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 7 (2022-ж. - 5).

Арыздар боюнча – 7 (2022-ж. – 10), алардын ичинен: канааттандыруу менен 2, канааттандыруусуз менен 5 арыз.

3. **Чүй облустук соту** – 958 жарандык иш же 17,87% (2022-ж. – 740 же 15,84%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 555 же 60,79% (2022-ж. – 424 же 61,99%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 323 же 35,38% (2022-ж. – 234 же 34,21%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 35 же 3,83% (2022-ж. – 26 же 3,80%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 45 (2022-ж. – 56).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 241 соттук материал же 18,71% (2022-ж. -256 же 19,92%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 150 же 72,46% (2022-ж. – 174 же 80,56%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 54 же 26,09% (2022-ж. – 39 же 18,06%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 3 же 1,45% (2022-ж. – 3 же 1,39%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 9 (2022-ж. – 12).

Арыздар боюнча – 25 (2022-ж. – 28), алардын ичинен: канааттандыруу менен 12, канааттандыруусуз менен 12, өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу менен 1.

4. **Жалал-Абад облустук соту** – 572 жарандык иш же 10,67% (2022-ж. - 507 же 10,85%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 279 же 52,35% (2022-ж. – 206 же 52,02%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 223 же 41,84% (2022-ж. – 152 же 38,38%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 31 же 5,82% (2022-ж. – 38 же 9,60%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 39 (2022-ж. – 111).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 131 соттук материал же 10,17% (2022-ж. - 120 же 9,34%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 73 же 64,04% (2022-ж. – 79 же 77,45%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 38 же 33,33% (2022-ж. – 23 же 22,55%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 3 же 2,63%;
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 11 (2022-ж. – 10).

Арыздар боюнча – 6 (2022-ж. - 8) түздү, алардын ичинен: канааттандыруу менен 3, канааттандыруусуз менен 3.

5. **Ысык-Көл облустук соту** – 523 жарандык иш же 9,76% (2022-ж. - 246 же 5,26%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 333 же 68,80% (2022-ж. – 104 же 44,44%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 133 же 27,48% (2022-ж. – 118 же 50,43%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 18 же 3,72% (2022-ж. – 12 же 5,13%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 39 (2022-ж. – 12).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 71 соттук материал же 5,51% (2022-ж. - 60 же 4,67%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 32 же 56,14% (2022-ж. – 36 же 63,16%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 23 же 40,35% (2022-ж. – 21 же 36,84%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 2 же 3,51%;
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 9 (2022-ж. – 3).

Арыздар боюнча – 5, алардын ичинен: канааттандыруу менен 4, канааттандыруусуз менен 1.

6. **Баткен облустук соту** – 163 жарандык иш же 3,04% (2022-ж. - 145 же 3,10%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 111 же 68,10% (2022-ж. – 95 же 65,52%);
-

- сот актысынын жокко чыгарылганы 39 же 23,93% (2022-ж. – 38 же 26,21%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 13 же 7,98% (2022-ж. – 12 же 8,28%).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 18 соттук материал же 1,40% (2022-ж. - 23 же 1,79%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 12 же 66,67% (2022-ж. – 17 же 73,91%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 6 же 33,33% (2022-ж. – 6 же 26,09%).

7. **Нарын облустук соту** – 144 жарандык иш же 2,69% (2022-ж. - 144 же 3,08%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 74 же 54,01% (2022-ж. – 68 же 49,28%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 57 же 41,61% (2022-ж. – 60 же 43,48%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 6 же 4,38% (2022-ж. – 10 же 7,25%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 7 (2022-ж. – 6).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 20 соттук материал же 1,55% (2022-ж. - 16 же 1,25%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 11 же 61,11% (2022-ж. – 11 же 78,57%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 7 же 38,89% (2022-ж. – 3 же 21,43%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 2 (2022-ж. – 1).
- (2022-ж. - арыздар боюнча 1).

8. **Талас облустук соту** – 131 жарандык иш же 2,44% (2022-ж. - 101 же 2,16%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 82 же 67,21% (2022-ж. – 42 же 45,16%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 25 же 20,49% (2022-ж. – 33 же 35,48%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 15 же 12,30% (2022-ж. – 18 же 19,35%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 9 (2022-ж. – 8).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 23 соттук материал же 1,79% (2022-ж. - 17 же 1,32%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 18 же 78,26% (2022-ж. – 8 же 53,33%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 4 же 17,39% (2022-ж. – 7 же 46,67%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 4,35%;
- (2022-ж. - өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 2).

Административдик иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы

Административдик иштердин апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

Отчёттук мезгилде апелляциялык тартипте 1740 административдик иштер каралган (2022-ж. – 1247), 2022-жылга салыштырмалуу 39,53% көбөйгөн.

Кыргыз Республикасынын АПКде көрсөтүлгөн процесстик мөөнөтүн өткөрүү менен каралган иштердин саны 114 же 6,55% түздү (2022-ж. - 49 же 3,93%).

Кароосуз кайтарылганы 240 иш же түшкөн иштердин санынын 12,35% (2022-ж. – 204 же 14,17%), 2022-жылга салыштырмалуу 17,65% көбөйгөн.

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча I инстанциядагы соттор тарабынан каралган административдик иштердин сапаты:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 1262 биринчи инстанциядагы соттордун соттук актылары (алардын ичинен 656 аныктама жана 606 чечим) же 75,84% (2022-ж. – 830 же 70,04%);
- жокко чыгарылганы 397 соттук акт (205 аныктама жана 192 чечим) же 23,86% (2022-ж. – 345 же 29,11%);
- өзгөртүлгөнү 5 соттук акты (1 аныктама, 4 чечим) же 0,30% (2022-ж. - 10 же 0,84%);

- апелляциялык даттанууну кароосуз калтыруу менен 2;

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 74 (2022-ж. – 62).

Каралган административдик иштердин категориялары:

Мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын, чечимдерин жана аракеттерин талашуу тууралуу – 168 же 9,66% (2022-ж. – 285 же 22,85%), 5,62% азайган, алардын ичинен:

- айыл өкмөтү 132 (2022-ж. – 178);
- шаардык мэриялар 29 (2022-ж. – 96);
- өкмөт 4 (2022-ж. – 3);
- жергиликтүү кеңештер 3 (2022-ж. – 8).

Мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын нормативдик актыларын талашуу тууралуу - 371 же 21,32% (2022-ж. – 265 же 21,25%), 40% көбөйгөн, алардын ичинен:

- салык талаш-тартыштары 83 (2022-ж. – 73);
- качкындардын статусу жөнүндө талаш-тартыштар 81 (2022-ж. – 26);
- бажы талаш-тартыштары 15 (2022-ж. – 11).

Мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдарынын административдик актыларын, аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу – 929 же 53,39% (2022-ж. - 570 же 45,71%), 2022-жылга салыштырмалуу 62,98% көбөйгөн.

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын апелляциялык тартипте каралышы:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 122 административдик иштер боюнча соттук материалдар каралган (2022-ж. – 118), 2022-жылга салыштырмалуу 3,39% көбөйгөн, алардын ичинен:

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу – 1 (2022-ж. - 2).

арыздар боюнча:

- каралганы 15 (2022-ж. – 16), алардын ичинен:
- арызды канааттандыруу менен 9 (2022-ж. – 4);
- канааттандыруусуз калтырылганы 6 (2022-ж. – 12).

даттануулар боюнча:

- өзгөртүүсүз калтырылганы 80 же каралган сот материалдардын 75,47% (2022-ж. – 73 же 73%);
- толук жокко чыгарылганы 25 же 23,58% (2022-ж. – 24 же 24%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы 1 же 0,94% (2022-ж. - 2 же 2%), алардын ичинен:
  - жаңы чечим кабыл алуу менен 15 (2022-ж. - 14);
  - жаңыдан кароого жөнөтүлгөнү 11 (2022-ж. - 12);
- (2022-ж. - өзгөртүлгөнү 1 же 1%);

Бишкек шаардык соту жана облустук соттордун административдик иштерин кароо:

1. **Бишкек шаардык соту** – 593 административдик иш же 34,08% (2022-ж. - 411 же 32,96%), анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 432 же 75% (2022-ж. - 310 же 78,68%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 143 же 24,83% (2022-ж. - 83 же 21,07%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 0,17% (2022-ж. - 1 же 0,25%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 16 (2022-ж. - 17);
- апелляциялык тартиптеги арыз кароосуз калтырылганы – 1.

Соттук материал - 50 же 40,98% (2022-ж. - 42 же 35,59%) каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 28 же 71,79% (2022-ж. - 24 же 77,42%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 11 же 28,21% (2022-ж. - 7 же 22,58%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 1;

Арыздар боюнча 10 (2022-ж. - 11) түздү, алардын ичинен канааттандыруу менен 7, канааттандыруусуз калтырылганы 3 арыз.

2. **Ош облустук соту** – 321 административдик иш же 18,45% (2022-ж. - 258 же 20,69%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 227 же 75,17% (2022-ж. - 144 же 59,50%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 72 же 23,84% (2022-ж. - 97 же 40,08%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 3 же 0,99% (2022-ж. - 1 же 0,41%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 19 (2022-ж. - 16).

Соттук материал - 21 же 17,21% (2022-ж. - 26 же 22,03%) каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 15 же 71,43% (2022-ж. – 18 же 69,23%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 6 же 28,57% (2022-ж. - 8 же 30,77%).

3. **Чүй облустук соту** – 209 административдик иш же 12,01% (2022-ж. - 127 же 10,18%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 136 же 70,83% (2022-ж. - 72 же 62,07%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 56 же 29,17% (2022-ж. - 43 же 37,07%);
- (2022-ж. - сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 0,86%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 17 (2022-ж. - 11).

Соттук материал - 21 же 17,21% (2022-ж. - 23 же 19,49%) каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 14 же 73,68% (2022-ж. - 9 же 50%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 5 же 26,32% (2022-ж. - 8 же 44,44%);
- (2022-ж. - сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 5,56%, өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу – 2).

Арыздар боюнча – 2 (2022-ж. - 3) түздү, алардын ичинен канааттандыруу менен 1, канааттандыруусуз калтырылганы 1 арыз.

4. **Жалал-Абад облустук соту** – 364 административдик иш же 20,92% (2022-ж. - 235 же 18,85%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 286 же 81,71% (2022-ж. - 154 же 68,14%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 63 же 18% (2022-ж. - 68 же 30,09%);
- сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 0,29% (2022-ж. - 4 же 1,77%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 13 (2022-ж. - 9);
- апелляциялык тартиптеги арыз кароосуз калтырылганы – 1.

Соттук материал – 22 же 18,03% (2022-ж. - 15 же 12,71%) каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 18 же 94,74% (2022-ж. - 11 же 84,62%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 1 же 5,26% (2022-ж. - 2 же 15,38%).

Арыздар боюнча – 3 (2022-ж. – 2) түздү, алардын ичинен канааттандыруу менен 1, канааттандыруусуз калтырылганы 2 арыз.

5. **Ысык-Көл облустук соту** – 125 административдик иш же 7,18% (2022-ж. - 68 же 5,45%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 82 же 69,49% (2022-ж. - 47 же 72,31%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 36 же 30,51% (2022-ж. - 18 же 27,69%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 7 (2022-ж. - 3).

Соттук материал – 2 же 1,64% (2022-ж. - 5 же 4,24%) каралган, анын ичинен:

- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 2 (2022-ж. - 4 же 80%);
- (2022-ж. - сот актысынын жокко чыгарылганы 1 же 20%).

6. **Баткен облустук соту** – 50 административдик иш же 2,87% (2022-ж. - 45 же 3,61%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 44 же 88% (2022-ж. - 34 же 75,56%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 6 же 12% (2022-ж. - 9 же 20%);
- (2022-ж. - сот актысынын өзгөртүлгөнү 2 же 4,44%).
(2022-ж. **-** соттук материал - 1 же 0,85%).

7. **Нарын облустук соту** – 42 административдик иш же 2,41% (2022-ж. - 47 же 3,77%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 27 же 67,50% (2022-ж. - 31 же 68,89%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 13 же 32,50% (2022-ж. - 14 же 31,11%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 2 (2022-ж. - 2).

Соттук материал – 5 же 4,10% (2022-ж. – 3 же 2,54%), каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 2 же 40% (2022-ж. - 3);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 3 же 60%.

8. **Талас облустук соту** – 36 административдик иш же 2,07% (2022-ж. - 56 же 4,49%), анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы 28 же 77,78% (2022-ж. - 38 же 73,08%);
- сот актысынын жокко чыгарылганы 8 же 22,22% (2022-ж. - 13 же 25%);
- (2022-ж. - сот актысынын өзгөртүлгөнү 1 же 1,92%, өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 4).

Соттук материал – 1 же 0,82% (2022-ж. - 3 же 2,54%) каралган, анын ичинен:
- сот актысынын өзгөртүүсүз калтырылганы – 1 (2022-ж. - 3).

Апелляциялык инстанциядагы соттордун иш жүктөмү:

2023-жылы апелляциялык инстанциядагы соттордун бир судьяга болгон иш жүктөмү орточо эсеп менен 1 айга 11,1 ишти түзгөн (2022-ж. – 10,3):

Соттун аталышы	**2023**	**2022**
Бишкек шаардык соту	15,1	14
Чүй облустук соту	12,7	11,2
Ош облустук соту	13,6	14,2
Жалал-Абад облустук соту	11,4	10,1
Ысык-Көл облустук соту	8,6	5,9
Баткен облустук соту	4,7	4,8
Нарын облустук соту	3,6	3,5
Талас облустук соту	3,5	3,2

Маалымат Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун аппаратынын
соттук статистиканы талдоо
сектору тарабынан даярдалды

Кыргыз мамлекетинин сот системасы жүз жылдыгын белгиледи
1924 ж.– 2024 ж.

2024-жылдын өзгөчөлүгү Кыргыз Республикасынын сот тутумунун жүз жылдыгын белгилөө болду. Дээрлик бүт календардык жыл ушундай маанилүү күнгө карата иш-чаралар менен коштолду. Республика боюнча судьялар тарабынан ачык лекциялар, спорттук мелдештер өткөрүлүп, кыргыз сотунун кылымдык тарыхына арналган теле сюжеттер үчүн интервью берилди. Негизги майрам сентябрда өткөрүлдү.

Кыргыз Республикасынын Президенти Садыр Жапаров 2024-жылдын 20-сентябрда "Ынтымак Ордодо" бир катар чет өлкөлөрдүн сот тутумунун жетекчилерин кабыл алды.

Мамлекет башчысы Түркия Республикасынын Жогорку кассациялык сотунун төрагасы Өмер Керкез, Азербайжан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы Инам Керимов, Молдова Республикасынын Жогорку сот палатасынын төрагасынын милдетин аткаруучу Стелла Прокопчук, Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун төрагасы Алексей Дронов, Көзкарандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык сотунун төрагасы Андрей Плотников, Кытай Эл Республикасынын Жогорку элдик сотунун төрагасынын орун басары Дэн Сюмин, Беларусь Республикасынын Жогорку сотунун биринчи орун басары Валерий Калинкович, Казакстан Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча коллегиясынын төрайымы Назгүль Рахметуллина, Тажикстан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Саидали Сабзали, Өзбекстан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Шухрат Полванов, Армения Республикасынын Кассациялык сотунун Коррупцияга каршы палатасынын төрагасы Артур Давтян жана Европа комиссиясынын демократия үчүн укук боюнча вице-президенти (Венеция комиссиясы) Вероника Билковаларды кабыл алды.

Президент сот органдарынын жетекчилери менен салам алышууда Кыргыз Республикасынын сот тутумунун 100 жылдык мааракеси – мамлекеттин өнүгүү жолундагы тарыхый окуя экенин айтты. Буга байланыштуу ал бул тарыхый окуяга жогорку даражалуу коноктордун катышкандыгы үчүн ыраазычылык билдирди.

Садыр Жапаров ар бир мамлекеттин өнүгүшүндө сот системасынын ролу жогору экенин белгилеп, Кыргызстандын сот тутуму, анын ичинде судьялар менен сот системасынын кызматкерлери укуктук мамлекеттин калыптанышына баа жеткис салым кошуп, жарандардын мыйзамдуу укуктары менен эркиндигин ишенимдүү коргоп келе жатканын айта кетти.

Жолугушуудан кийин Т.Сатылганов атындагы Кыргыз улуттук филармониясында Кыргыз Республикасынын Президенти Садыр Жапаровдун катышуусунда сот тутумунун 100 жылдыгына арналган расмий салтанаттуу иш-чара болуп өттү.

Иш-чарага Кыргыз Республикасынын сот корпусунун өкүлдөрү, сот тутумунун ардагерлери, Жогорку Кеңештин депутаттары, Министрлер Кабинетинин мүчөлөрү, дипломатиялык корпустун жана эл аралык уюмдардын өкүлдөрү катышты.

Мындан тышкары, Кытай, Түркия, Азербайжан, Молдова, Беларус, Казакстан, Тажикстан, Өзбекстан жана Арменияның Жогорку сотторунун төрагалары жана орун басарлары, ошондой эле Евразия экономикалык биримдиги сотунун жана Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык сотунун Төрагалары жана Укук аркылуу демократия үчүн Европа комиссиясынын вице-президенти катышышты.

Өз сөзүндө мамлекет башчысы Садыр Жапаров быйыл Кара-Кыргыз автономиялуу облусунун түзүлгөнүнө туура 100 жылдын жүзү болгондугун, ушул даңазалуу дата менен катар Кыргыз Республикасынын сот тутумунун басып өткөн бир кылымдык байсалдуу жолун салтанаттуу белгилеп олтурабыз деп белгиледи.

"*Мамлекет менен тагдырлаш болгон сот тутуму өлкөнүн түптөлүшүнө, өнүгүшүнө,*

өзүнүн бараандуу салымын кошту десем жаңылышпайм. Анткени сот тутумунун өлкөдө адилеттүүлүк менен укук тартибин камсыз кылуудагы, укуктук мамлекетти өнүктүрүүдөгү ролу абдан жогору.

Сот тутумунун өкүлдөрүнүн адилеттүүлүк үчүн күн сайын күрөшүнүн, талыкпаган эмгегинин жана ошондой эле терең билим менен мол тажрыйбага тунган кесипкөйлүгүнүн аркасында өлкөбүздө мыйзам үстөмдүгү өкүм сүрүүдө .Мына ошондуктан жалпы сот тутумунун бардык өкүлдөрүнүн салымын терең урматтоо менен белгилейбиз. Сот тутумунун 100 жылдык маарекесин салтанаттуу белгилөө менен биз өткөн тарыхтан сабак алып, келечекке жаңы максаттарды коюп, сот тутумубузду мындан ары да өркүндөтүүгө умтулабыз", — деп билдирди мамлекет башчысы Садыр Жапаров.

Бир күн мурда 2024-жылдын 19-сентябрында Бишкекке 12 мамлекеттен 9 делегация келген.

Ошол учурдагы Жогорку соттун төрагасы Замирбек Базарбеков Бишкекте Кыргыз Республикасынын сот тутумунун жүз жылдыгын белгилөө үчүн келген делегациялардын жетекчилери менен эки тараптуу жолугушууларды өткөргөн: Түркия Республикасынын Жогорку кассациялык сотунун төрагасы Өмер Керкез, Азербайжан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы Инам Керимов, Молдова Республикасынын Жогорку сот палатасынын төрагасынын милдетин аткаруучу Стелла Прокопчук, Евразия экономикалык бирлигинин Сотунун төрагасы Алексей Дронов, Көзкарандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Экономикалык сотунун төрагасы Андрей Плотников, Беларусь Республикасынын Жогорку сотунун биринчи орун басары Валерий Калинкович, Казакстан Республикасынын Жогорку сотунун жазык иштери боюнча коллегиясынын төрайымы Назгүль Рахметуллина, Тажикстан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Саидали Сабзали, Өзбекстан Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Шухрат Полванов, Армения Республикасынын Кассациялык сотунун Коррупцияга каршы палатасынын төрагасы Артур Давтян жана Европа комиссиясынын демократия үчүн укук боюнча вице-президенти (Венеция комиссиясы) Вероника Билкова. Ошондой эле Кытай Эл Республикасынын Жогорку элдик сотунун төрагасынын орун басары Дэн Сюмин менен эки тараптуу жолугушуу болду.

Мындан тышкары, 2024-жылдын 18-сентябрында республиканын жогорку сот органынын чоң залында «Кыргыз Республикасынын сот тутумуна 100 жыл» юбилейлик медалын иштеп жаткан судьяларга тапшыруу аземи болуп өткөндүгүн белгилей кетүү маанилүү.

Бул маанилүү датага байланыштуу жана сот тутумунун ардагерлеринин эмгегин жогору баалоо менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун токтому менен 100дөн ашуун мурдагы судьялар сыйланышты.

Ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Аппаратынын бир катар кызматкерлерине юбилейлик медаль ыйгарылды.

«ЭНЕСАЙ»

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
WWW.SOT.KG
100
100 ЛЕТ СУДЕБНОЙ СИСТЕМЕ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
THE JUDICIAL SYSTEM OF THE
KYRGYZ REPUBLIC 100TH ANNIVERSARY
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ЖОГОРКУ СОТУ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН

ТОКТОМУ

2024-жылдын 17-октябры Бишкек шаары

№26

«Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча соттук практика тууралуу»

Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар үчүн жоопкерчилик жөнүндө мыйзамдарды соттор тарабынан туура колдонуу, бир түрдүү соттук практиканы түзүү жана ушул категориядагы иштерди кароодо соттук каталардын келип чыгышын болтурбоо максатында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму, 2021-жылдын 15-ноябрындагы №134 «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» конституциялык Мыйзамынын 18 жана 19-беренелерин жетекчиликке алып, сотторго төмөнкүдөй түшүндүрмөлөрдү берүүнү токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин (мындан ары - КР КЖК) 154, 155-беренелеринде каралган кылмыштарга жабырлануучунун эркине каршы жана макулдугусуз жабырлануучуга же башка адамдарга зомбулук көрсөтүү же аны колдоном деп коркутуу жолу менен, же жабырлануучунун алсыз абалын пайдалануу менен жасалган жыныстык катнаш, бачабаздык, лесбиянчылык же бузуку формадагы сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер кирээрине соттордун көңүлү бурулсун.

Адамды шантаж жолу менен же жабырлануучунун материалдык же башка көз карандылыгын пайдалануу менен жыныстык катнашка, бачабаздыкка, лесбиянчылыкка же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоого мажбурлоо КР КЖКнын 156-беренесинде каралган кылмыштын курамын түзөт.

Жосунду квалификациялоо үчүн көрсөтүлгөн кылмыштарды жасоонун жүйөсү (жыныстык муктаждыкты канааттандыруу, өч алуу, улуттук же диний жек көрүү, жабырлануучуну басынтууну каалоо ж. б.) мааниге ээ эмес.

2. КР КЖКнын 154-156-беренелеринде каралган кылмыштардын ар биринин объектиси жабырлануучунун жыныстык кол тийбестиги же жыныстык эркиндиги болуп эсептелээри сотторго түшүндүрүлсүн жана соттор иштерди кароодо күнөөлүүнүн аракеттеринин мүнөзүн жана жабырлануучу менен болгон өз ара мамилесин, ниетинин багытын жана мазмунун, күнөөсүнүн формасын, зомбулукту колдонуунун мүнөзүн, максаттарын жана жүйөлөрүн жана ишти туура чечүү жана чечим кабыл алуу үчүн мааниси бар башка жагдайларды кылдат тактоого тийиш.

3. КР КЖКнын 154-беренесинин мазмуну боюнча зордуктоо деп аял менен табигый түрдө, ага каршы (жабырлануучуга же анын жакындарына зомбулук көрсөтүү же аны колдонуу коркунучу менен) же жабырлануучунун эркинен тышкары (анын алсыз абалын пайдалануу менен) жасалган жыныстык акт түшүнүлөт.

Кылмыш жасоо учуруна карата 14 жашка толгон, акыл-эси жайында эркек адам гана түздөн-түз аткаруучу катары кылмыштуу кол салуунун субъектиси боло алат. Бирок, топтук зордуктоодо, топто эркек кишилердин гана болушу жана ар бири жабырлануучу менен жыныстык катнашта болушу шарт эмес. Жыныстык катнаш бир адам тарабынан жасалып, ал эми калгандары ага көмөктөшкөн учурда дагы зордуктоо топтук болуп эсептелет. Мындай ролду аялдар деле аткарышы мүмкүн. Тактап айтканда, аял каралып жаткан кылмыштын уюштуруучусу, шыкакчысы же жардамчысы ролдорунда боло алат. Эгерде ал жабырлануучунун каршылыгын жеңүүгө катышса, анда аны зордуктоонун кошо аткаруучусу катары таануу керек.

Зордуктоо фактысын шарттаган мыйзамсыз аракеттердин тизмеси толук болуп саналат. Ошондуктан, жыныстык катнаш макулдугуна башка ыкмалар менен жеткен адамдын, мисалы, тажатма сунуштар аркылуу, алдоо же ишенимди кыянаттык менен пайдалануу жолу менен жыныстык катнашка баруу (сүйүүсүн мойнуна алуу, никеге туруучуга атайылап жалган убада берүү, сексуалдык кызмат үчүн акы төлөө жана ушул сыяктуу) аракеттери зордуктоо катары бааланбайт.

4. Бала жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштардын эң аялуу курмандыгы болуп саналат, анткени күнөөлүү адам жаш курагына байланыштуу бала эмне болуп жатканын түшүнө электигинен пайдаланат, аны коркутуу, эмне болгонун эч кимге айтпоого көндүрүү оңой. Ошондуктан балага каршы жасалган жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар үчүн катуураак жоопкерчилик каралган.

Он алты жашка чыга элек адам менен жыныстык катнашта болуу жана сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер үчүн кылмыш жоопкерчилиги, ошондой эле он алты жашка чыга элек адам менен жыныстык катнашта болуу жана сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер зомбулук көрсөтпөстөн же аны колдонуу коркунучу жок жасалган, ал эми жабырлануучу адам жасалып жаткан аракеттердин мүнөзүн жана маанисин түшүнгөн учурларда да пайда болот.

Эгерде жабыр тарткан адам өзүнүн акыл-эсинин артта калышынын же жаш курагынын натыйжасында аны менен жасалган аракеттердин мүнөзүн жана маанисин түшүнө албаса, мындай адам менен жыныстык катнашка жабыр тарткан адамдын алсыз абалын пайдалануу менен зордуктоо катары кароо зарыл.

5. Ар кандай жыныстагы адамдарга карата өмүрү жана ден соолугу үчүн коркунучтуу эмес зомбулук көрсөтүү менен же аны жабырлануучуга же башка адамдарга карата колдонуу коркунучу менен, же жабырлануучунун алсыз абалын пайдалануу менен жасалган, бачабаздык, лесбиянчылык же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер (аналдык жана оралдык секс, бузуку формадагы жыныстык актыны тууроо) сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер деп таанылат (КР КЖКнын 155-беренеси).

6. Эгерде зордуктоо - бул эркек менен аялдын ортосундагы табигый формадагы жыныстык катнаш болсо, анда сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер жыныстык муктаждыкты башка жолдор менен канааттандыруу, анын ичинде аялды күч колдонуу же аны колдоном деп коркутуу жолу менен жыныстык акт жасоого мажбурлоо катары көрсөтүлөт.

Ошентип, кылмыш курамы кылмыш субъекттери менен айырмаланат.

Эгерде зордуктоонун түздөн-түз субъектиси эркек гана адам, ал эми жабыр тарткан тарап аял гана болсо, анда сексуалдык мүнөздөгү зордук-зомбулуктун субъектиси жана жабыр тарткан адам каалаган жыныстагы адам болушу мүмкүн.

7. Соттор бачабаздык деп эркек менен эркек жыныстык катнаш аркылуу, активдүү өнөктөштүн жыныстык мүчөсүн пассивдүү өнөктөштүн арткы жыныстык тешигине киргизүү аркылуу жыныстык кумарды күч менен канааттандыруу эсептелерин унутпашы керек.

Жыныстык кумарды канааттандыруунун башка формалары, мисалы, жыныстык органды оозго киргизүү бачабаздык деп эсептелинбейт, бирок сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттер катары каралышы мүмкүн.

Сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерге эркек менен аялдын жыныстык байланышынын айрым түрлөрү кирет, мисалы, оралдык секс, аналдык секс, жыныстык органга кол же кандайдыр бир нерсе менен кирүү ж.б.

Лесбияндык - аялдардын гомосексуализминин бир түрү, ал аялдардын бири-бирине карата сексуалдык мүнөздөгү аракеттерди (жыныстык акт имитациясы, оралдык-жыныстык катнаш, мастурбация ж.б.) жасоосу аркылуу жыныстык кумарды күч менен канааттандыруу болуп саналат.

8. Зордук-зомбулук жабыр тарткан адамдын каршылыгын жеңүүгө багытталган аракеттерди жасоо экендигин эске алуу зарыл, атап айтканда, кийим-кечесин айруу, уруп-

сабоо, дене-бойду оорутуу, денеге залал келтирүү, дем алуу жолдорун кысуу, организмге каршы же эркине каршы спирт, дары-дармек препараттарын, психотроптук, ууландыруучу заттарды, баңги каражаттарын ж.б. киргизүү, ошондой эле анын эркиндигинен ажыратуу же чектөө сыяктуу (колду кармоо, байлап коюу, бөлмөгө камоо ж. б.) жабыр тарткан адамга карата физикалык таасир этүү.

Эгерде зордуктоодо, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоодо жабырлануучунун ден соолугуна жеңил же анча оор эмес зыян келтирилсе, жосун КР КЖКнын 154, 155-беренелеринин диспозицияларында камтылат жана кошумча квалификацияны талап кылбайт.

Эгерде зыян зордуктоо, сексуалдык мүнөздөгү зордук-зомбулук аракеттерден кийин болсо, анда кылмыштардын чыныгы жыйындысы орун алат.

Ден соолукка атайылап оор залал келтирүү КРнын КЖКнын 130-беренесинин 2-бөлүгү боюнча кошумча квалификацияны талап кылат.

Ден соолукка келтирилген зыяндын оордугу эксперттик корутундунун негизинде белгиленет.

9. Жабыр тарткан адамдын каршылыгын басуу каражаты катары колдонулуучу коркунуч деп жабырлануучуга же башка адамдарга карата физикалык зомбулук көрсөтүү коркунучу түшүнүлөт.

Коркунучтун формасы ар кандай болушу мүмкүн жана конкреттүү сөздөрдөн, жаңсоолордон, иш-аракеттерден, курал-жарактарды же денеге зыян келтирүү үчүн колдонула турган нерселерди көрсөтүүдөн, куралды тууураган нерселерден турат жана жабыр тарткан адам аларды чыныгы курал экен деп кабыл алат.

Коркунуч реалдуу болушу керек, башкача айтканда, коюлган талаптар аткарылбаса, анын ишке ашышына күмөн туулбашы керек.

Мында соттор мындай коркунучту түзүлгөн убакытка, жерине жана кырдаалга (адамдардын тобу менен курчап турган чөйрө, туңгуюк жана ээн жер, түнкү убакыт ж.б.) негизденип, жабырлануучу тарабынан реалдуу коркунуч катары кабыл алынышы мүмкүн экендигин эске алуусу зарыл.

Зордуктоодо же сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоодо жабырлануучунун каршылыгын жеңүү же алдын алуу максатында өлтүрөм деп коркутуу КР КЖКнын 154, 155-беренелеринин диспозициялары менен камтылган жана КЖКнын 139-беренеси боюнча кошумча квалификацияны талап кылбайт.

Зордуктоо же сексуалдык мүнөздөгү башка зомбулук аракеттер жасалгандан кийин жабырлануучуну коркутуп коюу жана окуянын ачыкка чыгышына бөгөт коюу максатында өлтүрүү, ден соолугуна оор зыян келтирүү, ошого тете башка оор зомбулук менен коркутуу бул коркунуч ишке ашат деп кооптонууга негиз болсо КР КЖКнин 139-беренеси боюнча өз алдынча квалификациялануга, ал эми жалпысынан жосун - көрсөтүлгөн ченемдин жана КР КЖКнын 154-155-беренелеринин тиешелүү бөлүгүнүн жыйындысы боюнча квалификациялануга тийиш.

10. Зордуктоо жөнүндө (154-берене) жана сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер жөнүндө (155-берене) иштерди кароодо соттор зомбулук же аны колдонуу коркунучу көрсөтүлгөн кылмыштардын объективдүү тарабынын белгилери катары күнөөлүү тарабынан жыныстык актыны, бачабаздык, лесбиянчылык актыларын, сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди түздөн-түз жасоо үчүн жабырлануучунун каршылыгын жеңүүнүн каражаты (ыкмасы) катары жүзөгө ашырылып жаткандыгын эске алышы керек.

11. Күнөөлүү адамдын аракеттери, жабырлануучу өзүнүн дене боюнун абалына байланыштуу (кем акылдыгы же башка психикалык бузулуусу, дене кемчилдиги, башка оорулуу же аң-сезимсиз абалы, жаш же кары курагына ж.б.) аны менен жасалган аракеттердин мүнөзүн жана маанисин түшүнө албаган же күнөөлүүгө каршылык көрсөтө албаган учурларда анын алсыз абалын пайдалануу менен жасалган катары квалификацияланышы керектигине соттордун көңүлү бурулсун.

Мас абалында болгон жабырлануучуга карата кылмыш жасоо менен байланышкан жагдайларга баа берүүдө, алкоголду, баңги каражаттарын, психотроптук же башка ууландыруучу заттарды колдонуудан келип чыккан, жабырлануучу тарапты зордукчуга каршылык көрсөтүү мүмкүнчүлүгүнөн ажыраткан же болбосо өзү жасап жаткан иш-аракеттердин мүнөзүн жана маанисин түшүнө албаган денгээлдеги мас болуу даражасы гана алсыз абал деп таанылышы мүмкүн экендигине негизденүү керек.

Соттор, жабырлануучу адамдын психикалык же дене-бой абалын, анын организмине таасир этүүчү спирт ичимдиктеринин, дары-дармек препараттарынын, психотроптук, ууландыруучу заттардын, баңги каражаттарынын касиеттерин жана мүнөзүн аныктоо үчүн, эгерде алардын колдонулгандыгына негиз бар болсо, тиешелүү экспертизаларды дайындоо жөнүндө маселени талкуулоо керектигине көңүл бурушу керек.

КР КЖКнын 154-155-беренелеринде каралган аракеттерди жабырлануучунун алсыз абалын пайдалануу менен жасалган деп таануу үчүн жабырлануучу адам айыпталуучу тарабынан ушундай абалга келтирилгенби (мисалы, спирт ичимдиктери, баңги каражаттары, дары-дармек каражаттары, психотроптук, ууландыруучу заттар аркылуу) же анын аракеттерине карабастан ушундай абалда болгонбу, айырмасы жок.

Жабырлануучунун алсыз абалда болгондугу жөнүндө тыянакка иштин бардык жагдайларын чогуу баалоого негизденүү жана абал алсыз деп таанылган конкреттүү белгилерди көрсөтүү менен өкүмдү тиешелүү түрдө жүйөлөштүрүү керек.

12. Зордуктоо же сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоо процессинде байкабастыктан анын өлүмүнө алып келген жабырлануучунун ден соолугуна атайылап зыян келтирген адамдын аракеттери, башка квалификациялык белгилер жок болгон учурда КР КЖКнын 154-беренесинин 3-бөлүгүндө же 155-беренесинин 3-бөлүгүндө жана КР КЖКнын 130-беренесинин 3-бөлүгүндө каралган кылмыштардын жыйындысы боюнча квалификацияланышы керек.

Зордуктоо же сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоо процессинде өлтүрүү, ошондой эле бул кылмыштар аяктагандан кийин каршылык көрсөткөндүгү үчүн өч алуу же аларды жашыруу максатында жасалган адам өлтүрүү КР КЖКнын 122-беренесинин 2-бөлүгүнүн 8-пунктунда жана КР КЖКнын 154-беренесинин же 155-беренесинин тиешелүү бөлүктөрүндө каралган кылмыштардын жыйындысы боюнча квалификацияланышы керек, анткени күнөөлүү адамдын максаты башка кылмышты эмес, сексуалдык мүнөздөгү зордуктоо же зомбулук аракеттерди жасагандыгын жашыруу болгон.

13. Жосунду квалификациялоодо КР КЖКнын 154-беренесинин 2-бөлүгүнүн 4-пункту же 155-беренесинин 2-бөлүгүнүн 4-пункту (өзгөчө ырайымсыздык менен жасалган катары...) боюнча өзгөчө ырайымсыздык түшүнүгү зордуктоо же сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоо ыкмасы менен, ошондой эле күнөөлүүлөрдүн өзгөчө ырайымсыздыкты көрсөтүүсүн күбөлөндүргөн башка жагдайлар менен байланыштуу экендигине негизденүүгө тийиш. Мында күнөөлүүнүн ниети менен мындай кылмыштарды өзгөчө ырайымсыздык менен жасоо камтылганын аныктоо зарыл.

Өзгөчө ырайымсыздык, атап айтканда, жапа чеккен адамды кыйноодо, кемсинтүүдө, зордуктоо же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоо процессинде ага өзгөчө азап келтирүүдө, анын жакындарынын катышуусунда зордуктоону же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоодо, ошондой эле жабыр тарткан адамдын өзүнүн же башка адамдардын физикалык же адеп-ахлактык жактан оор азапка алып келүүчү каршылык көрсөтүүнү басуу ыкмасында көрсөтүлүшү мүмкүн.

14. Зордуктоо жана сексуалдык мүнөздөгү башка зордук-зомбулук аракеттерди квалификациялоо үчүн жабырлануучунун кылмыш жасоого чейинки жүрүм-туруму, моралдык мүнөзү, жашоо образы, айыпкер менен нике мамилесинин болушу, чогуу жашоо жана башка инсандык маалыматтар маанилүү эмес.

15. Соттор КР КЖКнын 154, 155-беренелеринде каралган жосундар үчүн КР КЖКнын

28-беренесинин 2-бөлүгүнүн жоболоруна ылайык кылмыш жасоо убактысына карата он төрт жашка чыккан адамдар кылмыш жоопкерчилигине тартылаарын эске алышы керек.

16. Сексуалдык мүнөздөгү аракеттерге мажбурлоо (156-статья) зордуктоо жана сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттердин белгилери жок болгон учурда, адамды шантаж же болбосо жабырлануучунун материалдык же башка көз карандылыгын пайдалануу жолу менен жыныстык катнашка, бачабаздыкка, лесбиянчылыкка же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоого мажбурлоо деп таанылат.

Мажбурлоонун максаты жабыр тарткан адамды КР КЖКнын 156-беренесинин диспозициясында саналып өткөн аракеттерди, күч колдонбостон же зомбулук көрсөтөм деп коркутпастан, шантаж жолу менен же материалдык же башка көз карандылыкты колдонуу менен жасоого тартуу болуп саналат.

Мажбурлоо гетеросексуалдык же гомосексуалдык байланышка чыгууга, лесбияндыкка же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоого мажбур болсо да, эркти басуу жана макулдук алуу ыкмасы болуп саналат. Мажбурлоо оозеки, жазуу жүзүндө же башка жол менен билдирилиши мүмкүн.

Эгерде мындай таасир акыркы болуп саналган ыкмаларды колдонуу менен жасалса, мындай таасир кылмыш жазасына тартылуучу болуп саналат: а) шантаж, б.а. алардын чындыкка ылайык келүүсүнө карабастан кемсинтүүчү маалыматтарды жайылтуу коркунучу; б) жабырлануучунун материалдык же башка көз карандылыгын пайдалануу.

17. Шантаж деп жабырлануучунун укуктарына жана мыйзамдуу кызыкчылыктарына олуттуу зыян келтириши мүмкүн болгон, анын жакын адамдарынын кадыр-баркын, ар-намысын кемсинтүүчү, уят кылуучу, жаманатты кылуучу маалыматтарды жана башка маалыматтарды таратуу коркунучу түшүнүлөт (врачтык сырды, бала асырап алуунун сырын билдирем деп коркутуу, жабыр тарткан адамды коомчулукка жарыялоо, компроматтык байланыштар, фотосүрөттөр, сүрөттөр ж.б.).

18. Мыйзамда көрсөтүлгөн сексуалдык мүнөздөгү аракеттерди жасоо үчүн материалдык же башка көз карандылыкты пайдалануу менен мажбурлоо күнөөлүү адам жабырлануучунун мыйзамдуу кызыкчылыктарына коркунуч келтиргенде гана кылмыш деп таанылат.

Материалдык көз карандылык деп жабырлануучу күнөөлүү адамдын толук же жарым-жартылай багуусунда болгондугун (анын турак-жай аянтында өзүнүкү жок жашагандыгын, анын карызкору, мураскору болуп эсептелгендигин ж. б. у. с.) саналат.

Башка көз карандылык деп жабырлануучу күнөөлүүдөн материалдык көз карандылыктан башка көз карандылыкта (баш ийүүчүлүк, контролдукта болуу, иш боюнча, кызмат боюнча, окуу боюнча отчеттуулук, камкорчулук, көзөмөлчүлүк, туугандык, кызматтык көз карандылык кызматынан төмөндөтүү, кызматтан же жумуштан бошотуу, эмгек акысын, тиешелүү сыйлыктарын төлөбөө, турак жайынан ажыратуу ж.б.) экендиги саналат.

Көз каранды адамга сексуалдык мүнөздөгү аракеттерди жасоого бир гана сунуш, ага тете материалдык же кызматтык абалын жакшыртууга убада берүү, алдоо, никеге турууга убада берүү ж.б.у.с. мажбурлоо деп таанылбайт, анткени жабыр тарткан адамдын эркине бөгөт коюлбайт жана жүрүм-турумдун тигил же бул вариантын аңдап билүү мүмкүнчүлүгү бар.

Каралып жаткан кылмыш сексуалдык мүнөздөгү аракеттерге мажбурланган учурдан тартып аяктады деп эсептелет.

19. Эгерде ал шантаж жолу менен жасалса, КР КЖКнын 156-беренесинде каралган кылмыштын субъектиси 16 жашка толгон акыл-эси соо адам саналат.

Материалдык же башка көз карандылыкты пайдалануу менен мажбурлоону жасоодо атайын субъект: бул жогоруда көрсөтүлгөн белгилерге ээ болгон жана кызматтык абалына, туугандык мамилелерине же башка факторлорго байланыштуу көз карандылык мамилелеринде үстөмдүк кылуучу ролду аткарган адам.

20. 14 жашка чейинки балага карата жыныстык эркиндикке жана жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштар жөнүндө иштерди кароодо жосундун негизги түздөн-түз

объектиси болуп жыныстык кол тийбестик эсептелээрин эске алуу керек. Баланын нормалдуу психикалык жана физикалык өнүгүү кызыкчылыктары кошумча түздөн-түз объектиси катары иш-аракет кылат.

21. Эгерде алар түздөн-түз ушундай аракеттерди жасоого багытталгандыгы аныкталса, бирок көрсөтүлгөн максатка ошол адамга көз каранды болбогон жагдайлар боюнча жетишилген эмес болсо, күнөөлүүлөрдүн зомбулукту колдонуусу, аны колдонуу коркунучу жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмышка кол салуу катары квалификацияланышы мүмкүн экендиги сотторго түшүндүрүлсүн.

Зордуктоо физиологиялык мааниде жыныстык катнаш башталгандан тартып бүттү деп эсептелет.

Сексуалдык мүнөздөгү башка зордук-зомбулук аракеттер сексуалдык мүнөздөгү аракеттерди жасоо башталган учурдан тартып аяктады деп эсептелет.

22. Зордуктоого, сексуалдык мүнөздөгү башка зордук-зомбулук аракеттерди жасоого аракет кылууну башка кылмыштардан ажыратууда күнөөлүү жабырлануучунун эркинен тышкары жыныстык акт же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоо максатында аракет кылгандыгын жана зомбулук колдонуу ушул максатка жетүүнүн каражаты болуп саналгандыгын аныктоо керек. Мындай жагдайлар болбогон учурда адам зордуктоого аракет кылгандыгы же сексуалдык мүнөздөгү башка зомбулук аракеттерди жасагандыгы үчүн жоопкерчилик тарта албайт.

23. Асылуу, алдоо жолу менен же башка ушу сыяктуу ыкмалар менен жабырлануучуларды жыныстык актыга, сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерге азгырган же күч колдонбостон, же аны колдонуу менен коркутпастан, шантаж, материалдык же башка жактан көз карандылыкты, жабырлануучунун алсыз абалынан пайдаланып зомбулук көрсөтпөстөн сексуалдык мүнөздөгү аракеттерди жасоого мажбурлаган адамдын аракеттери КР КЖКнын 154-156-беренелеринде каралган кылмыштарды жасоого далалат кылуу катары квалификацияланышы мүмкүн эмес.

Кылмыш ниетин аягына чейин жеткирбөө коомдук коркунучтуу кесепеттердин келип чыгышын билдирбейт (мисалы, жабырлануучуга зомбулук көрсөтүү, бирок жыныстык катнашты жүзөгө ашырбоо).

Зордуктоо, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттери, сексуалдык мүнөздөгү аракеттерге мажбурлоо үчүн кылмыштан өз ыктыяры менен баш тарткан учурда адам жоопкерчиликке тартылбай тургандыгын жана негиздер болгон учурда ал иш жүзүндө жасаган аракеттери үчүн гана жооп бере тургандыгын соттор эске алышы керек.

Зордуктоодон, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоодон ыктыярдуу баш тартканга чейин жасалган коомдук коркунучтуу жосундар (уруп-согуу, ден соолукка зыян келтирүү, кийимди айрып салуу, аны бузуу жана башка ушул сыяктуу аракеттер) КЖКнын ден соолукка атайылап зыян келтиргендиги үчүн жоопкерчиликти караган беренелери боюнча келип чыккан кесепеттерге жана башка жагдайларга жараша квалификацияланат (КР КЖКнын 130-131, 134-136-беренелери).

Мында кылмыштан өз ыктыяры менен баш тартуу (КР КЖКнын 38-беренеси), эгерде адам кылмышты улантууга мүмкүнчүлүгү бар болсо жана аны жасоодон өз ыктыяры менен жана толугу менен баш тарткан учурда гана болушу мүмкүн.

Айыпталуучага көз каранды болбогон жагдайлардан улам келип чыккан кылмыштан баш тартуу ыктыярдуу деп таанылышы мүмкүн эмес (атап айтканда, жабырлануучунун активдүү каршылык көрсөтүүсү, үчүнчү жактардын кийлигишүүсү, жыныстык катнашка физиологиялык жөндөмүнүн жоктугу).

Зордуктоону, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасоого аракеттенген адамдын аракеттеринде, кылмыштан баш тартуусу өз ыктыяры менен болбогондугу жөнүндө соттун тыянагы соттолуучудан көз каранды эмес абалда кылмыш аягына чыкпагандыгы тууралуу, иш боюнча аныкталган конкреттүү жагдайларды милдеттүү түрдө көрсөтүү менен өкүмдө жүйөлөнөт.

24. Эгерде бир эле жабырлануучуга карата бир нече зордуктоо же бир нече сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер кыска убакыттын ичинде жасалган болсо жана аларды жасоонун жагдайлары күнөөлүүнүн көрсөтүлгөн бирдей аракеттерди жасоого болгон бирдиктүү ниетин күбөлөндүрсө, жосун КР КЖКнын 154-беренесинин же 155-беренесинин тийиштүү бөлүктөрү боюнча квалификацияланууга тийиш болгон бир уланып жаткан кылмыш катары каралышы керек.

25. Эгерде күнөөлүү бир эле жабырлануучуга карата ушул категориядагы кылмыштын ар кандай ырааттуулугунда жасалган болсо, анда жасалган жосунду зордуктоо, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер жана сексуалдык мүнөздөгү аракеттерге мажбурлоо ортосундагы убакыттын ажырымы болгондугуна карабастан, КР КЖКнын 154-156-беренелеринде каралган кылмыштардын жыйындысы боюнча квалификациялоо керек.

26. Бул категориядагы кылмыштарды адамдардын тобу жасаган белгилери боюнча квалификациялоо зордуктоого, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерге катышкан адамдар жабырлануучуга карата көрсөтүлгөн кылмыштарды биргелешип аткаруучу катары макулдашып аракеттенген учурда болушу мүмкүн.

Сексуалдык мүнөздөгү зордуктоо, зордук-зомбулук аракеттери адамдардын тобу тарабынан жасалган деп бир нече айыпкер бир жабырлануучуга карата мындай аракеттерди түздөн-түз жүзөгө ашырган учурларда гана эмес, ошондой эле айыпталуучулар макулдашып аракеттенип жана бир нече адамга карата зомбулук көрсөтүү же ага коркунуч келтирүү менен зордук-зомбулук актысын, сексуалдык мүнөздөгү башка зомбулук аракеттерди ар бири жабыр тарткан адамдардын бири менен жасаган учурда да таанылат.

Эгерде кылмышка аны жасоо жөнүндө алдын ала макулдашкан адамдар катышса, зордуктоо жана сексуалдык мүнөздөгү башка зомбулук аракеттер адамдардын тобу тарабынан алдын ала макулдашуу боюнча жасалган деп табылат.

27. Түздөн-түз жыныстык катнашка барбаган же жабырлануучу менен сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасабаган жана башка адам тарабынан көрсөтүлгөн аракеттерди жасоодо зомбулук же коркутуу колдонбогон, бирок кылмыш жасоого кеңештер, көрсөтмөлөр менен көмөк көрсөткөн, күнөөлүүгө маалымат берген же болбосо тоскоолдуктарды четтетүү ж.б.у.с. аракеттери КР КЖКнын 41-беренесинин 4-бөлүгүнө шилтеме кылуу менен көмөкчү катары квалификацияланууга тийиш.

28. Зомбулук колдонбогон, бирок түздөн-түз жыныстык акт, жабырлануучунун сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттери, кылмыштын башка катышуучусу тарабынан колдонулган зомбулукту пайдалануу, ага тете эле жабырлануучуга зомбулук көрсөтүү жолу менен кылмыш жасоого көмөк көрсөткөн, бирок түздөн-түз жыныстык акт же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасабаган адамдын аракеттери топтук зордуктоого, сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерге кошо катышуучу катары квалификацияланышы керек.

Жогоруда көрсөтүлгөн кылмыштарда айыпталуучуга жабырлануучуга зомбулук көрсөтүү менен байланышпаган көмөк көрсөткөн адамдар кылмыш жасоого кошо катышкандыгы үчүн жоопкерчилик тартышат. Мындай адамдардын иш-аракеттери аткарган ролуна жараша КР КЖКнын 41-беренесинин жана КР КЖКнын 154-155-беренелеринин тийиштүү бөлүктөрү боюнча квалификацияланат.

Зордуктоону же сексуалдык мүнөздөгү башка зомбулук аракеттерди жасоону кошо катышуучулардын бири акыл-эси соо эместигинен же кылмыш жоопкерчилиги белгиленген куракка жете электигинен улам жоопкерчиликке тартылышы мүмкүн болбогон учурда, бул кылмыштын башка катышуучусунун аракеттери адамдардын тобунда жасалган катары каралышы мүмкүн эмес.

29. Жыныстык кол тийбестикке же жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча (КР КЖКнын 154-156-беренелери) соттор тарабынан КР КЖКнын 291-беренесинин негизинде ар бир учурда жабырлануучунун жашоосунун маанилүү болгон интимдик жактары жөнүндө маалыматтын ачыкка чыгышына жол бербөө үчүн жабык

соттук отурумда жазык ишин териштирүү жөнүндө маселени чечүү, жазык процессинин катышуучулары болуп эсептелбеген, он алты жашка чыга элек адамдар сот отурумдун залында болбошу үчүн, ал эми күбө катары суралган адамдар суракка алынгандан кийин сот отурумдун залынан чыгып кетиши үчүн зарыл чаралар көрүлүүсү керек.

Жабык сот отурумунда ишти териштирүүнү жүргүзүү жөнүндө сот жүйөлүү аныктама же токтом чыгарат, анда процесстин катышуучусу болуп саналбаган адамдардын, жалпыга маалымдоо каражаттарынын редакцияларынын өкүлдөрүнүн сот отурумунун залына эркин кирүүсүнө тоскоолдук кылуучу конкреттүү жагдайлар көрсөтүлүүгө тийиш.

Ишти жабык отурумда угууда башка адамдар иш каралып жаткан залга катышууга укуксуз, процесске анын катышуучулары - судья, сот отурумунун катчысы жана тараптар: мамлекеттик айыптоочу, жабырлануучу, анын мыйзамдуу өкүлү, айыпталуучу, анын адвокаты же мыйзамдуу өкүлү гана катышат.

Ишти жабык сот отурумунда териштирүү жүргүзүү жөнүндө сот отурумунун протоколунда жана иш боюнча кабыл алынган сот актысынын кириш бөлүгүндө көрсөтүлөт.

Бул иштердин өзгөчөлүгүн эске алуу менен сот отурумунда төрагалык кылуучу айыптоо же коргоо тараптары, жазык процессинин катышуучуларына ишке тиешеси жок, формасы же мазмуну боюнча алардын ар-намысын жана кадыр-баркын басмырлаган суроолорду четтетүүгө, жазык процессинин айрым катышуучуларынын иш жүзүндө эмес жүрүм-турумуна өз убагында бөгөт коюуга тийиш.

30. Бала жабырлануучу болуп саналган жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштар менен байланышкан жазык иштерин кароодо соттор жабырлануучунун психоэмоционалдык абалын, ошондой эле сурак берүү тартиби жөнүндө алардын пикирин эске алууга милдеттүү (залда айыпкердин катышуусу же жок болушу). Бала курактагы жабырлануучуларды суракка алууда мүмкүн болушунча алардын сот отурумунун залына катышуусун минималдаштыруу же четтетүү үчүн заманбап технологияларды колдонуу, ал эми алар суракка алынган учурда - аны педагогдордун жана психологдордун, ошондой эле баланын мыйзамдуу өкүлдөрүнүн милдеттүү түрдө катышуусу менен ишке ашыруу.

Күнөөлүү адамдардын кайрадан зомбулук жасоо мүмкүнчүлүгүн болтурбоо үчүн жабырлануучулардын тараптардын жарашууга макулдугун, айыптоону колдоодон баш тартуунун ыктыярдуулугун кылдат текшерүү.

31. Жыныстык эркиндигине жана жыныстык кол тийбестигине каршы кылмыштарды жасоого күнөөлүү адамдарга жаза дайындоодо соттор КР КЖКнын 72-81-беренелеринин жазаны жекелештирүү боюнча талаптарын кыйшаюусуз кармануууга тийиш, атап айтканда: жасалган кылмыштын оордугун, жазаны жеңилдетүүчү же оордотуучу жагдайларды эске алуу. Жасалган кылмыштын оордугун аныктоодо соттор анын жасалган этабын, эпизоддордун санын, болгон кесепеттердин оордугун жана ушул сыяктууларды эске алышы керек.

32. Өзгөчө жаза чарасы – өмүр бою эркиндигинен ажыратуу – аларды дайындоо зарылдыгы жоопкерчиликти оордотуучу өзгөчө кырдаалдар менен шартталганда жана муну менен катар күнөөлүүнү коом үчүн өзгөчө коркунуч туудурган адам катары мүнөздөгөн маалыматтар менен шартталганда гана оордотуучу жагдайларда зордуктоо жана сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттерди жасагандыгы үчүн колдонулушу мүмкүн экендигине соттордун көңүлү бурулсун.

Мында сот КР КЖКда каралган жаза дайындоонун жалпы талаптарын эске алууга, күнөөлүүнүн инсандыгынын маалыматтарын жана мүнөздөмөсүн, анын психикалык абалы жөнүндө, кылмыштын коомдук коркунучунун мүнөзүн жана даражасын, жазаны жеңилдетүүчү жана оордотуучу жагдайларды иликтөөгө милдеттүү, бул сот жасаган жосундун жана күнөөлүүнүн инсандыгынын өзгөчө коомдук коркунучун кандай караганын аныктоого мүмкүндүк берет.

Өкүмдүн баяндоо-жүйөлөштүрүү бөлүгүндө сот өзгөчө жаза чарасын – өмүр бою эркиндигинен ажыратууну кабыл алуунун жүйөлөрүн КР КЖПКнын 353-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык келтирүүгө милдеттүү.

33. Мыйзам талаптарына ылайык сотторго түшүндүрүү:

- сексуалдык мүнөздөгү зордуктоо жана зомбулук аракеттерди жасаган, ошондой эле шантаж же болбосо жабырлануучу балага карата материалдык же башка көз карандылыгын пайдалануу жолу менен жыныстык катнашка, бачабаздыкка, лесбиянчылыкка же сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасоого мажбурлаган адамга карата эскирүү мөөнөтү колдонулбайт;

- адам сексуалдык мүнөздөгү зордуктоо жана зомбулук аракеттерди жасаганда, ошондой эле жыныстык катнашка, бачабаздыкка, лесбиянчылыкка мажбурлоодо же балага карата шантаж же болбосо жабырлануучунун материалдык же башка көз карандылыгын пайдалануу жолу менен сексуалдык мүнөздөгү башка аракеттерди жасаганда жабырлануучу менен макулдашууга жетишкенде жазык жоопкерчилигинен бошотулушу мүмкүн эмес;

- пробациялык көзөмөл жыныстык эркиндигине жана жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштар үчүн соттолгондорго колдонулбайт;

- баланын жыныстык кол тийбестигине кол салгандыгы үчүн эркиндигинен ажыратууга соттолгондорго жазаны өтөөдөн шарттуу түрдө мөөнөтүнөн мурда бошотуу колдонулбайт;

- айыптоо өкүмүн аткаруунун эскириши баланын жыныстык эркиндигине жана жыныстык кол тийбестигине каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамга карата колдонулбайт;

- мунапыс жөнүндө мыйзам зордуктоо, ошондой эле сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер жана балага карата жасалган сексуалдык мүнөздөгү аракеттерге мажбурлоо үчүн соттолгондорго карата колдонулбайт.

34. Жабыр тарткан адамдарга моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндө маселени чечүүдө соттор Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2004-жылдын 4-ноябрындагы №11 “Моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндө мыйзамдарды колдонуунун соттук практикасынын айрым маселелери жөнүндө” токтомунда камтылган түшүндүрмөлөрдү жетекчиликке алуусу зарыл.

Моралдык зыян келтиргендиги үчүн акчалай компенсациянын өлчөмү сот тарабынан аныкталат. Териштирүүнүн жүрүшүндө сот жабыр тартуучунун адеп-ахлактык жана дене-бой жактан азап чегүүсүнүн мүнөзүн; моралдык зыян келтирилген факт жүзүндөгү жагдайларды; сексуалдык зомбулуктун курмандыгы үчүн кесепеттерди; жабырлануучунун жеке өзгөчөлүктөрүн ж. б. эске алууга тийиш.

Жабыр тарткан адамга материалдык зыяндын өлчөмү соттук териштирүүнүн жыйынтыгы менен аныкталат.

Эгерде моралдык же материалдык зыян бир нече адам тарабынан келтирилсе, компенсация үлүштүк же ортоктош тартипте өндүрүлөт.

35. Жыныстык кол тийбестикке же жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча өкүмдү, башка соттук чечимди түзүүдө соттор бул кылмыштарды жасоо ыкмаларын ашыкча деталдаштырууну болтурбоого, расмий документтерде алгылыксыз сөздөрдү колдонууга жол бербөөгө тийиш.

36. КР КЖКнин 154-156-беренелеринде каралган балдарга карата жасалган кылмыштардын коомдук кооптуулугунун жогорулашын эске алуу менен соттор мындай кылмыштарды жасоого өбөлгө болгон жагдайларды, жарандардын укуктары менен эркиндиктеринин бузулушун, ошондой эле сотко чейинки өндүрүштүн жүрүшүндө же ишти төмөн турган сотто кароодо мыйзамдын башка бузулушун аныктап, жеке аныктамаларды чыгаруу жолу менен чара көрүшү керек.

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун төрагасынын м.а. **Н. Мусаев**

Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы **Т. Чаргынова**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ

2024- жылдын 17-октябры Бишкек шаары

№ 27

Соттор тарабынан айлана-чөйрөнү коргоого байланышкан жарандык иштерди кароодо мыйзамдарды колдонуунун айрым маселелери жөнүндө

Жаратылыш жана анын курамына кирген компоненттер Кыргыз Республикасынын кенчи болуп, анын туруктуу социалдык-экономикалык өнүгүүсүнүн негизги факторлоруна кирет.

Экологиялык коопсуздук, мамлекеттин коопсуздугунун ажырагыс бөлүгү катары, жаратылыш экосистемаларын сактоонун жана айлана-чөйрөгө тийешелүү сапаттарын коргоонун камсыз кылуунун негизи болуп саналат.

Айлана-чөйрөнү коргоо саясатын өнүктүрүүнүн комплекстүү негиздери адамдардын өнүгүүсүн туруктуу камсыз кылууга багытталган. Бул принцип Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 49-беренесинде бекитилген, ага ылайык ар бир адам өмүрү жана ден соолугу үчүн жагымдуу экологиялык чөйрөдө жашоого укуктуу. Адамдын ден соолугуна же мүлкүнө табигый ресурстарды иштетүүдөн улам зыян келтирилсе, ал зыяндын орду толтурулууга тийиш. Ошол эле учурда ар бир адам жаратылышка, өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсүн коргоого жана кам көрүүгө милдеттүү.

Бул конституциялык жободо айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө мыйзамдарды натыйжалуу колдонуу жана жарандардын өмүрү менен ден соолугу үчүн жагымдуу чөйрөдө жашоо укуктарын ишке ашырууну камсыз кылуу ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын милдети экендиги каралган.

Соттор тарабынан бул категориядагы иштер боюнча мыйзамдардын туура жана бирдей колдонулушун камсыз кылуу максатында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 98-беренесинин 2-бөлүгүнүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Конституциялык Мыйзамынын 18-беренесинин талаптарын жетекчиликке алуу менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму токтом кылат:

1. Айлана-чөйрөнү коргоо жана жаратылыш ресурстарын пайдалануу жаатындагы мыйзамдарды бузууга байланыштуу жарандык иштерди кароодо соттор тиешелүү мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды, ошондой эле айлана-чөйрөнү коргоо жаатындагы эл аралык келишимдердин ченемдерин жетекчиликке алууга тийиш.

2. Соттор ушул категориядагы иштердин ведомстволук караштуулугун аныктоодо Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 25-беренесин, ошондой эле Кыргыз Республикасынын «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 56-беренесин эске алуу менен айлана-чөйрөнү коргоо жаатындагы мамлекеттик администрациялардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, айлана-чөйрөнү коргоо боюнча мамлекеттик органдарынын компетенциясына кирбеген талаштар сот тарабынан чечилүүсү каралгандыгын эске алууга тийиш.

3. Соттор төмөндөгү:

- айлана- чөйрөгө келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө;
- жер, токой, суу жана башка жаратылыш объектилеринин менчик ээлерине (пайдалануучуларына) келтирилген зыяндын (атап айтканда, бул жактарга тиешелүү эгиндердин, жаныбарлардын жана башкалардын өлүшүнө байланыштуу) ордун толтуруу жөнүндө;
- жеке адамдын ден соолугуна келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө;

- жеке жана юридикалык жактардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, жергиликтүү жамааттардын жана мамлекеттин мүлкүнө келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө;

- айлана-чөйрөнүн бузулушун калыбына келтирүү милдеттерин жоопкерге жүктөө жөнүндө;

- айлана-чөйрөгө зыян келтирүүчү ишти токтотуп туруу же толук токтотуу жөнүндө;

- айлана-чөйрөгө келечекте зыян келтирүү коркунучун туудурган ишке тыюу салуу жөнүндө;

- айлана-чөйрөнү булгоо (таштандыларды чыгаруу, таштоо жана жайгаштыруу) үчүн ченемдик төлөмдөрдү алуу жөнүндө жана башка талаш-тартыштарды кароого укуктуу.

4. Келтирилген зыяндын ордун толтуруу боюнча айлана-чөйрөнү коргоо органдары берген доо арыздарды кабыл алууда, бул категориядагы иштер боюнча талаштарды алдын ала сотко чейин чечүүнүн тартиби мыйзамда каралбагандыгын соттор эске алуусу керек.

5. Бул категориядагы иштер боюнча доо арыздар жеке жак болгон жоопкердин жашаган жери боюнча же юридикалык жактын жайгашкан жери боюнча сотко берилет. Ошондой эле юридикалык жакка доо арыздар анын мүлкү жайгашкан жерде берилиши мүмкүн.

КР ЖПКнын 31-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык, майып болуудан же ден соолугуна башка зыян кылуудан, ошондой эле баккан адамынын өлүмүнөн улам келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндөгү доо доогер тарабынан анын жашаган жери боюнча же зыян келтирилген жер боюнча да коюлушу мүмкүн.

6. Кыргыз Республикасынын "Салыктык эмес кирешелер жөнүндө" Кодексинин 141-беренесинин 1-бөлүгүнүн 19-пунктунун талаптарына (КР Мыйзамы "Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө") ылайык, айлана-чөйрөнү булгоо жана жаратылыш ресурстарын сарамжалсыз пайдалануу, аңчылык, балык уулоо жана балык запастарын коргоо эрежелерин бузуу, мамлекетке келтирилген зыяндын ордун толтуруу үчүн акча каражаттарын мамлекет эсебине өндүрүү жөнүндө доо арыздар боюнча жаратылышты коргоо органдары - мамлекеттик алымдардан бошотулаарын соттор эске алышы зарыл.

Кыргыз Республикасынын "Салыктык эмес кирешелер жөнүндө" Кодексинин 141-беренесинин 1-бөлүгүнүн 4-пунктунун талаптарына ылайык, майып болуу же ден соолугуна башка жаракат алуу менен келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө, ошондой эле багуучунун өлүмүнө байланыштуу доолор боюнча жеке жактардын кызыкчылыгын көздөп берген доо арыздар боюнча мыйзамдуу өкүлдөрүнүн кесиптик бирлик органдары жана коомдук бирикмелер, жеке адамдар мамлекеттик алымдан бошотулат.

7. Иштерди өндүрүшкө кабыл алууда жана аларды даярдоодо соттор Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун "Жарандык иштерди соттук териштирүүгө даярдоо жөнүндө" 2018-жылдын 30-мартындагы № 8-токтомунун талаптарын жетекчиликке алууга тийиш.

8. Бул категориядагы иштер боюнча төмөнкүлөр жарандык сот өндүрүшүнүн тараптары болуп: Кыргыз Республикасы, мамлекеттик органдардын же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ыйгарым укуктуу өкүлдөрү аркылуу сотко катышуучу жергиликтүү жамааттар, жарандар, мамлекеттик органдар анын ичинде мыйзамдуу өкүлдөрүнүн кесиптик бирлик органдары жана коомдук бирикмелер/мекемелер, ошондой эле юридикалык жактар (Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 40-беренеси, Кыргыз Республикасынын "Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө" мыйзамы) саналат.

Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 40-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, башка мыйзамдарда каралган учурларда юридикалык жак болуп саналбаган уюмдар (дыйкан чарбалары, фермердик чарбалар) да тарап боло алышат.

9. Орхус Конвенциясынын 9-беренесине ылайык башка жактардай эле коомдук бирикмелер дагы калктын экологиялык укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоого, жаратылышты коргоо мыйзамдарын бузуудан улам жарандардын ден соолугуна жана мүлкүнө

келтирилген зыяндын ордун толтуруу үчүн сотко доо арыз берүүгө укуктуу экендигин эске алуу зарыл.

Коомдук бирикмелердин айлана-чөйрөнү коргоо жаатындагы ишмердиги алардын уставдарына жана колдонуудагы мыйзамдарга ылайык жүзөгө ашырылат. Кыргыз Республикасынын «Айлана- чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 1-бөлүгүнүн 11-пунктуна жана 45-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, жаратылышты коргоо функцияларын жүзөгө ашыруучу коомдук бирикменин жаратылышты коргоо мыйзамдарын бузуудан жарандардын ден соолугуна жана мүлкүнө келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө сотко доо арыз берүү укугу анын уставында каралууга тийиш.

Кыргыз Республикасынын «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 54-беренесине ылайык, жарандын ден соолугуна экологиялык мыйзамдарды бузуудан келтирилген зыяндын ордун толтурууга байланышкан иштерди кароодо ал жаран мүчөсү болгон кесиптик бирлик доогер катары чыгууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 5, 48 жана 49-беренелерине ылайык, мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, башка органдар, прокурорлор, жарандар жана юридикалык жактар башка жактардын же жактардын аныкталбаган чөйрөсүнүн өтүнүчү боюнча алардын укуктарын, эркиндиктери жана мыйзам тарабынан корголуучу таламдарын коргоо үчүн же мамлекеттик же коомдук таламдарды коргоо үчүн сотко доо-арыз менен кайрыла алышат.

«Жактардын аныкталбаган чөйрөсү» - бул жекече аныктоого жана процесске доогер катары тартууга мүмкүн болбогон жактардын чоң тобу. Ошону менен бирге, соттор доогерлердин курамы сан жагынан туруксуз болгондуктан ишти кароодо алардын ар биринин укуктары жана милдеттери жөнүндөгү маселени чечүү мүмкүн эмес экендигин эске алууга тийиш.

Жактардын аныкталбаган чөйрөсүнүн кызыкчылыгын жактаган жак доогер, ал эми жоопкер катары жекече аныкталган укук субъектиси катары катыша алышат.

10. Кыргыз Республикасынын «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 54-беренесине ылайык, жаратылышты коргоо мыйзамдарын бузуунун натыйжасында жарандардын ден соолугуна келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө доо арыздар жабырлануучу, жабырлануучунун жакын туугандары, мыйзамдуу өкүлү, кесиптик бирдик же прокурор тарабынан коюлат.

Мындай учурларда жабырлануучунун жакын туугандарынын доо коюуга жана доо арызына кол коюуга тийиштүү түрдө жол-жоболоштурулган ыйгарым укуктары болгондо гана алар доо коюуга укуктуу экендигин соттор эске алууга тийиш (Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 62, 63- беренелери).

11. Кыргыз Республикасынын «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» Мыйзамынын 54-беренесине ылайык жарандардын ден соолугуна келтирилген зыян үчүн акчалай сумма зыян келтирген адамдан же зыян келтирген ишкана, мекеме, уюмдан, ал эми аларды аныктоо мүмкүн болбосо - тиешелүү бюджеттердин каражаттарынын эсебинен (Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2006-жылдын 30-ноябрындагы № 14 "Өмүрүнө жана ден соолугуна келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө мыйзамдарды колдонуунун соттук практикасынын айрым маселелери жөнүндө") өндүрүлөт.

12. Кыргыз Республикасынын ЖПКсынын 7-главасына ылайык, судья ишти кароодо ишке катышуучу жактардын курамы жөнүндө маселени иштин конкреттүү жагдайларын эске алуу менен доо арызга кол койгон адамдын ыйгарым укуктарын, анын ыйгарым укуктарынын көлөмүн текшерет.

13. Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 212-беренесине ылайык жаратылышты коргоо мыйзамдарын бузуудан келип чыккан талаш-тартыштар боюнча доонун эскиришинин мөөнөтү үч жыл экенин соттор эске алуусу керек. Доонун эскиришинин мөөнөтү адам өз

укугу бузулгандыгы жөнүндө билген же билүүгө тийиш болгон күндөн тартып башталат.

Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 221-беренесине ылайык, жарандын өмүрүнө жана ден соолугуна келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө талаптарга доонун эскиришинин мөөнөтү колдонулбайт. Ага карабай, мындай зыяндын ордун толтуруу укугу пайда болгон учурдан үч жыл өткөндөн кийин коюлган доолор сот тарабынан доо коюлганга чейинки үч жылдан ашпаган убакытка канааттандырылат.

Өмүргө жана ден соолукка келтирилген зыяндын ордун толтурууга байланышкан доолорду чечүүдө соттор ушул токтомдун жоболорун жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2006-жылдын 30-ноябрындагы № 14 "Өмүргө жана ден-соолукка келтирилген зыяндын ордун толтуруу жөнүндөгү мыйзамдарды колдонуу боюнча соттук тажрыйбанын кээ бир маселелери" токтомунун жоболорун жетекчиликке алууга тийиш.

14. Соттор айлана-чөйрөгө, жарандардын, юридикалык жактардын жана мамлекеттин ден соолугуна жана мүлкүнө айлана-чөйрөнү булгоо, зыян келтирүү, жок кылуу, жаратылыш ресурстарын сарамжалсыз пайдалануу, табигый экологиялык тутумдарды бузуу жана башка экологиялык укук бузуулар аркылуу келтирилген зыяндын орду толтурулушу керектигин эске алууга тийиш.

Зыяндын ордун толтуруу үчүн негиз болуп мыйзамга ылайык аныкталган күнөөнүн болушу саналат. Мисалы: жарандык иштин алкагында изилденип ырасталынган далилдердин тиешелүүлүгү, далилдердин жол берилүүчүлүгүн (КР ЖПКнын 68-69-бер.) эске алуу менен соттун өкүмү, тергөөчүнүн токтому, экспертизанын корутундусу жана башка далилдер.

Ошол эле убакта, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 71-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, айыпталуучунун жазык жоопкерчилигине тартылганына, жазык жоопкерчилигинен же ушул Кодексте каралган негиздер боюнча жазадан бошотулганына карабай, материалдык зыяндын ордун толтуруу жана моралдык залалды компенсациялоо сот тарабынан колдонулаарын эске алуу зарыл.

15. Жоопкерде айлана-чөйрөгө зыян келтирүү коркунучун жараткан иш- аракетти жүргүзүүсүнө уруксат берген өнөр жай, экологиялык коопсуздук жана жер казынасын коргоо жаатындагы мамлекеттик экспертизанын оң корутундусу сыяктуу документациянын болушу, доо арызды канааттандыруусуз калтырууга негиз болуп саналбайт.

Мындай учурда уруксат берүүчү документтерди берген орган ишке жоопкердин кошо катышуучулары катары катышат.

16. Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 993-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, эгерде зыян келтирген жак анын күнөөсү боюнча зыян келтирилбегенин далилдесе ал зыяндын ордун толтуруудан бошотулат.

(Мисалы, эгерде зыян аргасыз зарылдык абалында, жеңе алгыс күчтүн жагдайынан улам келип чыкса)

17. Зыян келтирген жактын күнөөсү жок болгон учурда да зыяндын ордун толтуруу мыйзамда каралышы мүмкүн экенин эске алуу керек.

Айлана-чөйрөгө коркунуч туудурган ишмердиктен келтирилген зыян үчүн жоопкерчиликти дайындоодо соттор Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 1007-беренесинин 1-пунктунун мааниси боюнча, юридикалык жактар жана граждандар, эгерде зыян келтирүү жеңе алгыс күчтүн же жабыр тартуучунун кыңыр оюнун кесепетинен келип чыккандыгы далилденбесе, өтө коркунучтун булагы болуп саналгандар зыяндын ордун толтурууга милдеттүү экендигин эске алуусу керек.

18. Соттор зыяндын өлчөмүн эсептөөдө бекитилген ченемдер жана усулдар боюнча жүргүзүлөөрүн эске алууга тийиш.

Жеке же юридикалык жактар тарабынан келтирилген зыяндын ордун толтуруунун өлчөмүн аныктоо үчүн айлана-чөйрөгө, жаратылыштын айрым компоненттерине келтирилген

зыяндын өлчөмүн эсептөөнүн белгиленген тартипте бекитилген ставкалары жана ыкмалары соттор тарабынан колдонулууга тийиш. (Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2013-жылдын 3-майындагы № 224 «Юридикалык жана жеке жактар тарабынан өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсүнүн объектилерине, мумияларды камтыган минералдык чийки заттарга жана козу карындарга келтирилген зыян үчүн айыптык төлөмдөрдүн өлчөмүн эсептөө үчүн ченемдерди (таксаларды) бекитүү жөнүндө» токтому.

Мисалга:

- юридикалык жана жеке жактардын өсүмдүктөр дүйнөсүнүн кайталангыс объекттерине (сейрек эндемикаларга жана корголуучу түрлөрүнө) зыян келтиргени үчүн айыптын өлчөмүн эсептөөнүн таксасы;

- юридикалык жана жеке жактардын дарактарды жана бадалдарды мыйзамсыз кыюу жана бузуу, шамалдан жыгылган жана бороон кулаткан жыгачтарды уруксатсыз алуу (уурдоо) менен келтирген зыяны үчүн айыптын өлчөмүн эсептөөнүн таксасы;

- юридикалык жана жеке жактардын өсүмдүктөр дүйнөсүнүн объекттерине жана мумие камтыган минералдык сырьего келтирген зыяны үчүн айыптын өлчөмүн эсептөөнүн таксасы;

- республиканын аймагында жыйноого уруксат берилген дары жана техникалык өсүмдүктөрдүн тизмеси жана аларды юридикалык жана жеке жактардын камдоосуна лимиттер;

- Кыргыз Республикасынын аймагында юридикалык жана жеке жактардын жаныбарлар дүйнөсүнүн объекттерине келтирген зыяны үчүн айыптын өлчөмүн эсептөөнүн таксалары;

- Кыргыз Республикасынын аймагында юридикалык жана жеке жактардын балык запастарына жана суудагы биологиялык ресурстарга келтирген зыяны үчүн айыпты эсептөөнүн таксасы;

- мамлекеттик токой фондунун жерлеринде юридикалык жана жеке жактардын уруксатсыз чөп чабуу, мал жаюу, бал челектерди жайгаштыруу менен келтирген зыяны үчүн айыпты эсептөөнүн таксасы;

19. Зыянды эсептөө үчүн ченемдер жана усулдар жок болгон учурда, жаратылышты коргоо мыйзамдарын бузуудан келтирилген зыяндын ордун толтуруу айлана- чөйрөнүн бузулган абалын калыбына келтирүү боюнча иш жүзүндө кеткен чыгымдарды, анын ичинде алынбай калган кирешени эске алуу менен эсептелет.

Зарыл болгон учурда сот келтирилген зыяндын өлчөмүн аныктоо үчүн экспертиза дайындоого укуктуу.

20. Алынбай калган кирешенин ордун толтуруу жөнүндө доо арыз берилген учурда, өндүрүлө турган сумма айлана-чөйрөнү коргоо жана жаратылыш ресурстарын пайдалануу жаатындагы мыйзамдарды бузуу болбогондо доогер алышы мүмкүн болгон, анын ичинде рекультивация жана башка калыбына келтирүү иштеринин долбоорлоруна ылайык, пайданы ырастоочу эсептөөлөрдүн жана далилдердин негизинде аныкталат.

21. Жарандын керт башына же мүлкүнө келтирилген зыяндын орду, ошондой эле юридикалык жакка келтирилген зыяндын орду ал зыянды келтирген жак тарабынан толук көлөмүндө толтурулууга тийиш. Мыйзам менен зыяндын ордун толтуруу милдети ал зыянды келтирүүчү болуп саналбаган жакка да жүктөлүшү мүмкүн. Мыйзам же келишим менен зыян келтирүүчүгө жабыр тарткан жакка келтирилген зыяндан ашык компенсация төлөп берүү милдеттенмеси жүктөлүшү мүмкүн (Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 993-беренесинин 1-пункту).

22. Кыргыз Республикасынын «Айлана- чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 54-беренесине ылайык, айлана-чөйрөгө келтирилген зыяндын суммасы, кимге зыян келтиргенине жараша, республикалык жана (же) жергиликтүү бюджетке өндүрүлөт. Мындай учурда мамлекеттик каржыны башкаруу боюнча ыйгарым укуктуу органды ишке катыштыруу зарыл эмес.

23. Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 1008- беренесине ылайык айлана-чөйрөгө бир нече жак биргелешип зыян келтирсе, алар жоопкерчиликке чогуу тартыла турганына соттор көңүл бурушу керек.

Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 1008-беренесинин 2-абзацына ылайык доогердин арызы боюнча, сот күнөөлүүлөргө үлүштүк жоопкерчиликти жүктөөгө укуктуу (эгерде мындай өндүрүп алуу айлана-чөйрөнүн кызыкчылыктарына жооп берсе, келтирилген зыяндын ордун натыйжалуу жана толук толтурууну камсыз кылса).

24. Кыргыз Республикасынын «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндө» мыйзамынын 54- беренесине ылайык, объектилерди менчиктештирүү процессинде 1992-жылга чейинки калдыктык булгоо же айлана-чөйрөгө келтирилген өткөндөгү зыян үчүн мамлекет жоопкерчилик тартат. Калган учурларда көрсөтүлгөн жоопкерчиликти белгиленген тартипте булгоочу-объектинин ээлери болгон юридикалык же жеке жактар тартат.

Бирок доонун эскирүү мөөнөтүн эсептөөдө соттор Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 212, 215 жана 216- беренелеринин талаптарын эске алышы керек.

25. Айлана-чөйрөгө зыян келтирүүчү ишмердикти токтотсо же токтотуп туруу маселелерин соттор өндүрүшкө кабыл алынган доону камсыз кылуу чарасы катары да, Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 994-беренесинин негизинде коюлган өз алдынча доо катары да карашы ыктымал.

Ошону менен бирге, эгерде айлана- чөйрөгө зыян келтирүүчүнүн ишин токтотсо же токтотуп туруу жөнүндө доо коюлса, анда зыян келтирүүчүнүн ишин токтотуп туруу талабы доону камсыз кылуу чарасы боло албастыгын соттор эске алуусу зарыл.

26. Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 994-беренесинын 2-бөлүгүнө ылайык, эгерде зыян келтирген ишкана, түзүм же башка өндүрүштүк мекеме дагы эле зыян келтирүүнү улантып жатса же жаңы зыян келтирүү коркунучун туудуруп жатса, сот доогердин талабы боюнча жоопкерди зыяндын ордун толтуруудан тышкары, зыян келтирип жаткан ишин токтотуп турууга же толук токтотууга милдеттендирүүгө укуктуу.

Эгерде сот ишкананы токтотуп туруу жөнүндө чечимди кабыл алса, ал чечимде ишти кайра баштоо үчүн зарыл болгон шарттар көрсөтүлүшү зарыл (кошумча конструкцияларды орнотуу, жүргүзүлгөн экспертизанын оң корутундусу болсо ж.б.).

Соттук чечиминде мыйзам бузууларды четтетүүнүн мөөнөтү белгилениши керек.

27. Эгерде сот айлана-чөйрөгө зыян келтирүүчү факторлорду четтетүү мүмкүн эмес деп аныктаса, анда сот, тиешелүү доолор болгондо, зыян келтирүүчү ишкананы толук токтотуу жөнүндө чечим чыгарууга укуктуу.

Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 994-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына ылайык, ишкердикти токтото туруу же токтотуу жөнүндө доону кароодо соттор коомдук кызыкчылыктарды, б.а. айлана-чөйрөнү булгоонун кесепети жана ал ишкананы адамдардын нормалдуу жашоосу үчүн маанилүүлүгүн эске алышы абзел.

28. Кыргыз Республикасынын ЖКсынын 994-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык, эгерде кандайдыр ишмердик келечекте зыян келтирүү коркунучун жаратса, андай коркунуч ал ишмердикке тыюу салуу үчүн негиз боло алат. Мындай коркунучтун реалдуулугун доогер далилдеши керек. Жоопкердин уруксат кагаздарынын болушу доону канааттандыруусуз калтырууга негиз болуп саналбайт.

29. Кызматкердин күнөөсү болгондо гана анын функционалдык милдеттерин аткарбагандыгынын натыйжасында айлана-чөйрөнү коргоо объектилерине келтирилген зыяндын ордун толтуруу толугу менен ал кызматкерге жүктөлөт. Эгерде зыян кызматкердин күнөөсү боюнча келтирилбесе, ал материалдык жоопкерчилик тартпайт. (КР ЖКнын 993-бер. жана КР Эмгек кодексинин 280-бер.)

Кызматкер келтирген зыяндын ордун толтуруу жөнүндө башка адамдар тарабынан талаптар коюлган учурда кызматкердин иш берүүчүсү тийиштүү жоопкер болуп саналат, ал кызматкерге регресстик доо менен кайрылууга укуктуу.

30. Изилдөө объектилери болуп ишкананын таасири тийген жерлерден алынган

атмосфералык абанын, суунун, жер кыртышынын үлгүлөрү, өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсүнүн, анын ичинде микродеңгээлдеги, зыяндуу таасирлерге дуушар болгон үлгүлөрү, техникалык документтер, технологиялык регламенттери болуп саналат.
Атайын билимди талап кылган маселелер келип чыкса, соттор ишке адистерди (экологдорду, геологдорду, санитардык врачтарды, зоологдорду, ихтиологдорду, топурак таануучуларды, дендрологдорду, аңчыларды, токойчуларды ж.б.) тартып, тиешелүү комплекстик, комиссиялык экспертизаларды дайындай алат.

Экспертиза өткөрүү үчүн төмөнкү суроолор коюлушу мүмкүн:

- зыяндын булагы, анын пайда болуу механизми, анын келечекте мүмкүн болуучу кесепеттери, зарыл болгон рекультивациялоо-калыбына келтирүү иштеринин көлөмү, ал иштерди жүзөгө ашыруунун мүмкүнчүлүгүн жана мөөнөттөрүн аныктоо жөнүндө;
- адамдын иш-аракетинин терс таасиринин булагынын түрүн жана жайгашкан жерин аныктоо жөнүндө;
- убакыт жана мейкиндикте айлана-чөйрөгө терс антропогендик таасирдин мүнөздөмөлөрү боюнча;
- терс антропогендик таасирдин механизмин аныктоо жөнүндө;
- терс антропогендик таасирди масштабын, ошондой эле аны күчөтүүгө көмөктөшүүчү шарттарды жана жагдайларды аныктоо жөнүндө.

Соттук экологиялык экспертизанын чечимине төмөнкүдөй суроолор да коюлушу мүмкүн:

- белгилүү бир аймактын бөлүгү терс антропогендик таасирдин пайда болуучу жери (потенциалдуу кооптуу объект) болуп саналабы?
- терс антропогендик таасирдин канча булагы болгон (мисалы, окуя болгон жерде бир нече потенциалдуу кооптуу объектилер болгон учурда), алардын өз ара байланышы жана айлана-чөйрөгө терс таасиринин ырааттуулугу кандай?
- адамдын ден соолугуна зыяндуу жана (же) айлана-чөйрөнү булгоочу заттардын таралышынын себептери, жолдору жана деңгээли кандай? Терс антропогендик таасирдин (мисалы, атмосферага түтүндүн жана чаңдын интенсивдүү чыгышы) натыйжасында белгиленген кубулуштарды эмне менен түшүндүрсө болот? Терс антропогендик таасирдин пайда болушунун тикелей техникалык себеби эмнеде?
- терс антропогендик таасирдин масштабынын өсүшүнө кандай шарттар себеп болду?
- айлана- чөйрөгө терс антропогендик таасирдин кесепеттери кандай мезгил аралыгында байкалат?
- экспертизага берилген объектилерде авариялык процесстердин белгилери барбы? Алардын пайда болушунун себептери кандай?
- бул потенциалдуу кооптуу объектиде авариялык кырдаалдардын пайда болуу жана күчөө механизми кандай?
- саркындыларды тазалоочу жана башка жаратылышты коргоо курулуштарды куруу экологиялык талаптарга, анын ичинде мамлекеттик экологиялык экспертизанын корутундусунда көрсөтүлгөн талаптарга жооп береби?
- экспертизага берилген объектилерде айлана- чөйрөнүн экологиялык абалына терс таасир тийгизүүчү булгоочу жана башка заттардын издери барбы, бар болсо, кайсынысында?
- айланадагы (анын ичинде фотосүрөттөргө, видеоматериалдарга жазылган) объектилерде булгоочу заттардын жана айлана- чөйрөнүн экологиялык абалына терс таасирин тийгизүүчү башка заттардын издери барбы?
- заттар жана материалдар (кайсылары экенин көрсөтүңүз) айлана- чөйрө үчүн потенциалдуу коркунучтуубу? Бул заттар белгилүү шарттарда (кандай шарттарда экенин көрсөтүңүз) өзүнөн- өзү таралышы мүмкүнбү;
- бул объектиде терс антропогендик таасирлердин пайда болушу менен себеп-натыйжа байланышында болгон же булгоочу заттардын жана башка объектилердин айлана-чөйрөнүн абалына терс таасирин тийгизүүчү заттардын тез таралышына өбөлгө түзүүчү экологиялык талаптарга ылайык келбегендиктер барбы? Бар болсо, анда кандайча?

- потенциалдуу кооптуу объект (терс антропогендик таасир этүүнүн субъекти) эскертүүчү жана эвакуациялоону башкаруу системалары, ошондой эле айлана- чөйрөгө таасир этүүчү авариялардан коргоо системалары менен жабдылышы керек беле?

- ал айлана- чөйрөгө таасир этүүчү авариялардан коргоочу автоматтык системалар терс антропогендик таасир башталганда, өз милдеттерин аткардыбы?

31. Айлана-чөйрөнү булгоо үчүн төлөмдү өндүрүү жөнүндө доолорду кароодо соттор өндүрүп алынуучу төлөмдүн өлчөмүн аныктоо айлана-чөйрөгө тийген таасирдин түрүнө, калдыктардын түрүнө (номенклатурасына) жана кооптуулук классына жараша болоорун эске алууга тийиш.

Айлана-чөйрөгө тийген таасирдин түрүн аныктоодо соттор Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 13-февралындагы № 60-токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасында айлана-чөйрөгө таасир тийгизүүгө баа берүүнү жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө жобону, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 19-сентябрындагы № 559-токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасында Айлана-чөйрөнү булгагандык үчүн төлөмдү аныктоо методикасын, ал эми калдыктардын түрүнө (номенклатурасына) жана кооптуулук классын аныктоодо Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 15-февралындагы № 9- “Кооптуу калдыктардын классификаторун жана калдыктардын кооптуулук классын аныктоо боюнча методикалык сунуштарды бекитүү жөнүндө” токтому менен бекитилген Кооптуу калдыктардын классификаторун жана Калдыктардын кооптуулук классын аныктоо боюнча методикалык сунуштарды, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2017-жылдын 13-февралындагы №102-токтому менен бекитилген Булгоочу заттарды суу объектилерине чыгаруунун жол берилген чектеринин ченемдерин белгилөө боюнча методикасын жетекчиликке алуусу зарыл.

Мисалы, калдыктардын айлана-чөйрөгө, адамдын өмүрүнө жана ден соолугуна тийгизген терс таасиринин даражасын чагылдырган калдыктардын кооптуулук классын аныктоо боюнча талаштуу учурларда, тийиштүү түрдө аккредитацияланган лабораториянын (мисалы, Кыргыз Республикасынын Жаратылыш ресурстары, экология жана техникалык көзөмөл министрлигине караштуу Айлана- чөйрөгө мониторинг жасоо департаментинин МИ “Борбордук лабораториясынын” жана белгиленген тартипте аккредитацияланган башка лабораториялардын) корутундусу талап кылынат. (Уруксат берүү учурундагы жана талаштуу иш пайда болгон учурдагы лабораториялык маалыматтар айырмаланышы мүмкүн) Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2010- жылдын 15-январындагы № 9 “Кооптуу калдыктардын классификаторун жана калдыктардын кооптуулук классын аныктоо боюнча методикалык сунуштарды бекитүү жөнүндө” токтому.

32. Ушул категориядагы жарандык иштерди кароодо соттор Кыргыз Республикасынын жогорку сотунун Пленумунун мурда (расмий тилинде) кабыл алынган: Кыргыз ССРнин Жогорку сотунун 1983-жылдын 20-августундагы №3 «О практике рассмотрения судами гражданских дел, связанных с нарушением законодательства об охране природы и выполнении постановления Пленума Верховного суда СССР по этому вопросу» жана «О судебной практике по гражданским делам, связанным с нарушением законодательства об охране природы» от 25 декабря 1992 года №7-токтому Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2022-жылдын 4-ноябрындагы № 25-токтому менен күчүн жоготту деп таанылгандыгын эске алуусу абзел.

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун төрагасынын м.а. — Н. Мусаев

Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы — Т. Чаргынова

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ

2024-жылдын 17-октябры Бишкек шаары

№28

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2018-жылдын 28-февралындагы №4 “Соттук чечим жөнүндө” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Соттун чечимин кабыл алуу, чыгаруу жана түшүндүрүү тартибин жөнгө салуучу процесстик мыйзамдарды соттор тарабынан туура, бир түрдүү чечмелөө жана колдонуу максатында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 98-беренесинин 3-бөлүгүн, «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 16, 18-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму

токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2018-жылдын 28-февралындагы №4 “Соттук чечим жөнүндө” токтомуна төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилсин:

13-пункттун экинчи абзацы төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“Сот чечимдин мазмунун, аны даттануунун тартибин жана мөөнөтүн түшүндүрүп берет. Чечимдин толук текстин түзүүдө жана аны жарыялагандан кийин түздөн-түз тараптарга тапшырууда соттун чечимин оозеки түшүндүрүү талап кылынбайт.

Соттун чечиминин резолюциялык бөлүгүн жарыялоодо, ал түшүнүксүз болгон учурда сот соттун чечиминин резолюциялык бөлүгүнүн мазмунун түшүндүрөт, атап айтканда: доонун кайсы бөлүгү канааттандырылган, ал эми кайсы бөлүгүнөн баш тартылган, кимге кандай мүлк ыйгарылган, милдеттүү жак кандай аракеттерди жасоого тийиш, тараптардын ортосунда мамлекеттик алымды бөлүштүрүү эрежелери, жарыяланган резолюциялык бөлүктүн алкагында чечимге (аракеттердин ырааттуулугу) жана башка маселелерге карата тарап кандай тартипте даттануу келтире алат.

Сот чечимдин резолюциялык бөлүгүн чыгарууда соттун чечиминин акыркы формасы менен таанышуунун мөөнөтүн белгилөөгө милдеттүү.”.

2. Ушул токтом Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Регламентинде аныкталгандай кабыл алынган учурдан тартып күчүнө кирет.

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун төрагасынын м.а. Н. Мусаев

Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы Т. Чаргынова

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ

2024-жылдын 17-октябры Бишкек шаары

№29

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2019-жылдын 24-майындагы №13 “Соттук өкүм жөнүндө” токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

Өкүмдү чыгарууда жана аны жарыялоодо инсандын укуктарын сактоо максатында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 98-беренесинин 3-бөлүгүн, “Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 16, 18-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму

токтом кылат:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2019-жылдын 24-майындагы №13 “Соттук өкүм жөнүндө” токтомуна төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

31-пункту төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“КР КЖПКнын 351, 358-беренелерине ылайык өкүм толугу менен түзүлүп, жарыяланышы керек.

Өзгөчө учурларда өзгөчө татаал иштер боюнча өкүмдүн кириш жана корутунду бөлүктөрү жарыяланышы мүмкүн. Мындай учурда өкүмдүн толук тексти жарыяланган учурдан баштап 3 күндөн кечиктирбестен даярдалууга тийиш.

Өкүм жарыялагандан кийин төрагалык кылуучу судья айыпталуучуга жана процесстин башка катышуучуларына өкүмдүн мазмунун, ага даттануу тартибин жана мөөнөттөрүн түшүндүрөт. Эгерде айыпталуучу өмүр бою эркиндигинен ажыратууга соттолсо, ага ырайым кылуу жөнүндө өтүнүч берүү укугу түшүндүрүлөт”.

2. Ушул токтом Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Регламентинде аныкталгандай кабыл алынган учурдан тартып күчүнө кирет.

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун төрагасынын м.а. Н. Мусаев

Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы Т. Чаргынова

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН ПЛЕНУМУНУН ТОКТОМУ

2024-жылдын 17-октябры Бишкек шаары

№ 31

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2022-жылдын 25-февралындагы "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун алдындагы Илимий-консультациялык кеңештин курамын бекитүү жөнүндө" №8-токтомуна өзгөртүү киргизүү жөнүндө

"Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө" Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 18-беренесинин 4-пунктун жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун алдындагы Илимий-консультациялык кеңеш жөнүндө Жобону жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленуму

т о к т о м к ы л а т:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2022-жылдын 25-февралындагы "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун алдындагы Илимий-консультациялык кеңештин курамын бекитүү жөнүндө" №8-токтомунун 1-бөлүгүнө төмөндөгүдөй мазмундагы өзгөртүүлөр киргизилсин:

Жазык-укук маселелери боюнча секциясынын:

8-пункту төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

"8) Токтакунов Кумарбек Кыдырбекович - Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын Кылмыш, жарандык сот өндүрүшү жана соттук чечимдеринин аткарылышын көзөмөлдөө Башкы башкармалыгынын башчысынын орун басары;";

төмөндөгүдөй мазмундагы 19-пункт менен толукталсын:

"19) Сабыров Кубанычбек Сабырович - Кыргыз Республикасынын Улутту коопсуздук мамлекеттик комитетинин Башкы тергөө башкармалыгынын башчысынын орун басары.".

Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун төрагасынын м.а. Н. Мусаев

Пленумдун катчысы,
Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун судьясы Т. Чаргынова

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Мусаевдин кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдагы иши жөнүндө маалыматы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясы тарабынан (мынадан ары соттук коллегия) **2024-жылы** жергиликтүү соттордун мыйзамдуу күчүнө кирген актыларын кассациялык тартибинде 1018 кылмыш-жаза иши (1335 адамга карата) каралган. Бул көрсөткүч мурунку жылга караганда 5 % азыраак кылат, анткени 2023-жылы – 1069 кылмыш иш каралган (1398 адамга карата).

776 кассациялык даттануулардан – 267 (34,4%) даттануу канааттандырылып, ал эми 509 (65,5 %) канааттандыруусуз калтырылган.

242 прокурордун сунуштарынын 114 (47,5%) канааттандырылып, 126 (52,5 %) канааттандыруусуз калтырылган. Ошондой эле 2 кассациялык өндүрүш кыскартылган.

Мындан сырткары, кассациялык тартипте 27 соттук материал каралып, анын ичинен 15 соттук материалдар биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун соттук актылары күчүндө, 7 - экинчи инстанциялык соттордун соттук актылары күчүндө, 2 - жокко, 2 - кассациялык өндүрүш соттук отурумда кыскартылган, 1- биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун соттук актылары өзгөртүлгөн, башкача айтканда 2024-жылы 80,0% мурдагы жылдан соттук материалдар көбүрөөк түшкөн (2023-жылы – 15).

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 259 адамдарга карата иштер каралып, алардын ичинен 147 (56,7%) арыз жана 8 (3,0 %) сунуш канааттандырылган, 102 (39,3 %) арыз жана 2 (0,7 %) сунуш канааттандыруусуз калтырылган, ал эми 2023-жылга салыштырмалуу 2024-жылы 60,45 % адамдарга карата төмөнүрөөк иш каралган (2023-жылы – 655).

Экстрадиция материалдары боюнча 2024-жылы 330 материалдар түшүп, (2023-жылдан 38 материал 2024-ж. өткөн) алардын ичинен 316 (95,7 %) прокурордун сунушу канааттандырылып, **7** (2,1 %) сунуш канааттандыруусуз, сунушту чакыртып алуу - 7 (2,1 %), ал эми, экстрадиция материалдарын кароосуз кайтарылгандыгы боюнча 10 (3,0%), башкача айтканда 2024-жылы соттук коллегия 21,2% көбүрөөк карашкан (2023-жылы – 260).

2024-жылы соттук коллегиянын бир судьясына орто эсеп менен бир айда болгон иш жүктөм жалпы 15 ишти түздү (2023-ж. – 19 иш) анын ичинде 9 кылмыш-жаза иш (2023-ж. – 10 иш); 6 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча иштер, соттук материалдар жана экстрадиция материалдар (2023-ж. – 9 иш).

Судьялардын 2024-жылы караган иштери боюнча анализ

№	судьялар	кылмыш жаза иштери	жоруктар	соттук материалдар (анын ичинде экстрадиция, жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар)	жалпы каралган иштер
1.	Мусаев Н.			10	10
2.	Эсенканов К.	65		43	108
3.	Токтомамбетов К.	140		75	215
4.	Бекешов Т.	142		60	202
5.	Гилязетдинова И.	60		55	115
6.	Назаров Д.	114		77	191

7.	Жоомартов К.	133	1	91	225
8.	Сыдыков А.	112		75	187
9.	Атаназаров Н.	117		67	184
10	Атакулов С.	135		94	229
	Жалпы	**1 018**	**1**	**647**	**1 666**

Кассациялык жана апелляциялык даттануу менен сунуштардын негизинде каралган жергиликтүү соттордун иш кароосунун сапаты төмөндөгүдөй көрсөткүчтөр менен мүнөздөлөт (адамдардын саны боюнча):

Биринчи инстанциялык соттор тарабынан жалпы 11 138 **(2023-ж. -** 11 661**)** адамга карата соттук актылар кабыл алынган, анын ичинен апелляциялык тартипте 3 247 (2023-ж. - 3 173) адамга карата кылмыш иши каралып: 1 771 (2023-жылы - 1 618) адамга карата күчүндө (54,54 %), 561 (2023-ж.- 634) адамга карата жокко чыгарылып (17,28 %), 915 (2023-ж. – 921) адамга карата өзгөртүлгөн (28,18 %).

Ал эми кассациялык тартипте 1 335 адамга карата (1018 иш) каралып, алардын ичинен:

- 811 адамга карата биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун өкүмдөрү күчүндө калтырылган (60,74 %);

- 195 адамга карата өзгөртүлгөн (14,60 %);

- 11 адамга карата кароосуз калтырылган (0,82 %);

- 208 адамга карата жокко чыгарылган (15,58 %);

- 67 адамга карата экинчи инстанциялык соттун өкүмү жокко чыгарылып, биринчи инстанциялык соттун өкүмү күчүндө калтырылган (5 %);

- 43 адамга карата кыскартылган (3,22 %) анын ичинен: кылмыштын курамы жок болгонуна байланыштуу 4 (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 2 пункту негизинде); кылмыш куугунтугунун эскирүү мөөнөтү өтүп кеткендигине байланыштуу 1 (КЖПКнин 27-берененин 1-бөлүгүнүн 12-пунктунун негизинде); жабырлануучу жеке-ачык айыптоону колдоодон баш тартканда – 38 (КЖПКнин 27 берененин 1-бөлүгүнүн 13 пунктунун негизинде).

Бүгүнкү күндө Кыргыз Республикасында соттук практикада болуп жаткан көйгөйлүү маселелерге, ошондой эле соттордун ишин уюштуруу, процессуалдык ченемдерин сакталышы, соттук чечимдердин аткарылышы, сот адилеттигин ишке ашырууну камсыздоо маселелери чоң мааниге ээ.

Белгилүү болгондой, сот тутумунда түзүлгөн инстанциялык баскычта апелляциялык инстанциядагы соттордун ролу абдан чоң. Жогору турган соттор тарабынан чыгарылган сот чечимдери тилекке каршы тийиштүү тариздөөнүн жана юридикалык негиздүүлүктүн дайыма эле үлгүсү болуп кызмат кылбайт.

Аппеляциялык инстанция соту биринчи инстанция сотунун мыйзамдуу чечимин негизсиз жокко чыгарган учурлар дагы кездешет. Анын жыйынтыгы болуп Жогорку соттун токтому боюнча облустук соттун чечими жокко чыгарылып, райондук соттун чечими күчүндө калтырылууда. 2024-жылы апелляциялык инстанциядагы соттордун 67 адамдарга карата соттук актылары жокко чыгарылып (өткөн 2023-жылы 61 адамдарга карата), биринчи инстанциядагы соттун чечими күчүндө калтырылган.

Соттук актылардын бузулушунун дагы бир себеби, апелляциялык инстанциядагы соттордун процесстик мыйзамдарында көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарын толук колдонбой, чечим чыгаруудан качып, формалдуу негизде биринчи инстанциядагы соттун соттук актысын жокко чыгарып, ишти кайра кароого жибергендиги. Ошондой эле, соттор тарабынан иш үчүн мааниге ээ болгон фактыларга баа бербестен кабыл алынган соттук актылар да кездешүүдө.

Экинчи инстанциядагы сот кылмыш - жаза ишин апелляциялык тартипте караган учурда иштин фактылай жагдайларын белгилөөнүн жана жазык мыйзамын колдонуунун тууралыгын, ошондой эле ишти кароодо жана чечүүдө жазык процесстик мыйзамдын сакталышын текшерүүгө, жазык иши боюнча чогулган тергөө жана биринчи инстанциядагы соттун жыйынтыгын тастыктоочу же четке кагуучу баардык материалдарга жана биринчи инстанциядагы соттук отурумунун жүрүшүнө, анын өкүмүнө толук баа берүүгө толук укуктуу экендигин белгилеп кетким келет.

Мындан сырткары, соттук коллегиянын практикасында жергиликтүү соттун соттук актысы жогорудагы негиздер менен жокко чыгарылып, иш жаңыдан кароого кайра жиберилген болсо, ушул эле иш мурда Жогорку сот тарабынан жергиликтүү соттордун кемчиликтерин четтетүү жана ишти мыйзамга ылайык так кароо керектигин көрсөтүү менен жаңыдан кароого жиберилген учурлар бар экендигин белгилеп кетүү зарыл.

2023-жылдын жыйынтыгында мен процессуалдык укуктун нормаларын бузбоо тууралуу эскерткем, анткени мурдагы жылы бир нече мындай соттук актылар кабыл алынган дагы учурлар болгон, б.а бир иш эки жолу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун токтому менен бузулган. Бирок соттор тарабынан эч кандай бир жыйынтык чыгарбагандыгы көрүнөт.

Мисалы:

1. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 4-мартындагы токтому менен Рахманберди уулу Биймырза жана Фаизов Асатила Халбаевич тууралуу Жалал-Абад облустук сотунун кылмыш-жаза иштери жана укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 11-декабрындагы аныктамасы жокко чыгарылып, кылмыш иш жаңыдан башка курамда кароого Жалал-Абад облустук сотуна жиберилген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 30-октябры токтому менен Рахманберди уулу Биймырза жана Фаизов Асатила Халбаевич тууралуу Жалал-Абад облустук сотунун кылмыш-жаза иштери жана укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 8-июлундагы аныктамасы жокко чыгарылган. Кылмыш иш жаңыдан башка курамда апелляциялык тартипте кароо үчүн Жалал-Абад облустук сотуна жиберилген.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 3-июнунун токтому менен Эргашов Исламжон Номанжонович жана Мажидулла уулу Абдурахмон тууралуу Ош облустук сотунун кылмыш-жаза иштери жана укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 26-мартындагы аныктамасы жокко чыгарылсын. Кылмыш иши Ош облустук сотуна башка соттук курамда жаңыдан кароо үчүн жиберилген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 12-ноябрындагы токтому менен Эргашов Исламжон Номанжонович жана Мажидилла уулу Абдурахмон тууралуу Ош облустук сотунун кылмыш-жаза иштери жана укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдын 1-августундагы аныктамасы жокко чыгарылган. Кылмыш иш жаңыдан башка курамда кароо үчүн Ош облустук сотуна жиберилген.

Ошондой эле соттук коллегия тарабынан жергиликтүү соттордун соттук актылары 208 адамга карата жокко чыгарылгандыгын белгилейм, анын себептери:

1. иштин материалдарынын жакшы иликтенбегендиги;
2. соттун тыянактарынын иштин фактылай жагдайларына ылайык келбеши;
3. иштин материалына туура юридикалык баа берилбегендиги;
4. туура эмес квалификациялагандыгы;
5. процессуалдык жана материалдык укук ченемдер туура колдонулбагандыгы саналат.

6. “Өкүм жөнүндө” Жогорку сотунун Пленумунун токтомун талаптары сакталбаганы Мисалы:

1. Бишкек шаарынын Октябрь райондук сотунун 2023-жылдын 27-апрелиндеги өкүмү менен Токтосунов Ынтымак Джумабаевич КЖКнын 342-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пункту менен күнөөлү деп табылып, 2 000 000 сом мамлекеттик пайдасына айып пул салынган. (судья Осмонов Ф.О.)

Бишкек шаардык сотунун 2023-жылдын 13-октябрындагы өкүмү менен Бишкек шаарынын Октябрь райондук сотунун 2023-жылдын 27-апрелиндеги өкүмү бузулуп, Токтосунов Ынтымак Джумабаевич КЖКнын 342-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пункту менен акталган. (төрагалык кылуучу Кубатов А., судьялар Момуналиев А., Бекташов С. –баяндоочу).

Негиз: Биринчи инстанциялык сот КЖПКнын 57-главасынын негизинде өкүм чыгарган. Бирок КЖКнин 79-беренесин эске албай 2 000 000 сом айып пул салган. Ал эми апелляциялык сот иштин материалдарынын так иликтебей, аталган иш боюнча соттук териштирүү жүргүзүлбөгөнүнө карабастан, аталган берене менен негизсиз актоо өкүм чыгарган. Анткени, Кыргыз Республикасынын КЖПКсынын 57-главасынын талаптарына ылайык, айрыкча 504-берененин 7-бөлүгүн т.а. соттук териштирүүнү жүргүзбөстөн чыгарылган өкүм иштин материалдарынын сотто изилденбегендиги боюнча апелляциялык тартипте даттанылышы мүмкүн эмес деген норманы эске албай мыйзамсыз өкүм кабыл алган.

2. Ленин райондук сотунун 2023-жылдын 22-февралындагы өкүмү менен Молдобаев Нуртилек Асылбекович Кыргыз Республикасынын КЖКнин 206-беренесинин 3-бөлүгүнүн 3-пункту менен күнөөлүү деп табылып, ал боюнча 5 (беш) жылга эркиндигинен ажыратуу жаза белгиленген. (судья М.Б.Тентимишов).

Бишкек шаардык сотунун кылмыш иштери жана жоруктар жөнүндө иштер боюнча соттук коллегиясынын 2023-жылдын 15-майындагы өкүмү менен Бишкек шаарынын Ленин райондук сотунун 2023-жылдын 22-февралындагы Молдобаев Нуртилек Асылбековичке тууралуу өкүмү өзгөртүүсүз калтырылган. (төрагалык кылгын А.Кубатов, судьялар Ш.Токтосунов, Ж.Сабитова– баяндоочу)

Негиз: Биринчи жана экинчи инстанциядагы соттор соттолгон Н.Молдобаевге жаза берүүдө анын мурунку өкүмүн эске албаган, башкача айтканда, КЖКнын 90-беренесинин 6-бөлүгүн жана КЖПКнын 435-беренесинин 7-бөлүгүн талаптарын бузуп, жаза беришкен.

Таблица №2

№	Соттун аталышы	Биринчи жана экинчи инстанциялык соттордун соттук актылары жокко чыгарылган саны (токтомдун саны менен)	Апелляциялык инстанциядагы сотунун соттук актылары жокко чыгарылып, кайра кароого ошол эле сотко жөнөтүлгөндүн саны (токтомдун саны менен)
1	Бишкек шаардык соту жана райондук соттор	27	13
2	Чүй облустук жана райондук соттор	23	16
3	Ош облустук жана райондук соттор	14	2
4	Жалал-Абад облустук жана райондук соттор	14	11
5	Баткен облустук жана райондук соттор	3	2
6	Талас облустук жана райондук соттор	2	1

7	Ыссык-Көл облустук жана райондук соттор	4	2
8	Нарын облустук жана райондук соттор	1	2
		Жалпы 88 (2023-ж. – 74)	Жалпы 49 (2023-ж. – 42)

Бишкек шаары жана облустук сотторубоюнча эң көп бузулган соттук актылар кылмыш-жаза иштер боюнча) Бишкек шаардык сотунун судьялары У.Садырбеков (баяндоочу) – 7 адамга карата, Ж.Сабитова (баяндоочу) – 8 адамга карата.

Чүй облустук сотунун судьялары Т. Аккозуев (баяндоочу) – 14 адамга карата, К.Есекеев (баяндоочу) – 12 адамга карата, И.Воронцова – 7 адамга карата, Сокулук райондук сотунун судьясы Т.Кадыркулова – 6 адамга карата.

Жалал-Абад облусунун сотунун судьясы К.Эстебесов (баяндоочу) – 12 адамга карата.

Ош облусунун сотунун судьялары Т.Умуркулов (баяндоочу) – 13 адамга карата, Н.Алимкулов (баяндоочу) – 8 адамга карата.

Мындан сырткары, жергиликтүү соттор жана тергөөчүлөр КЖПКнын талаптарын бузгандыгына байланыштуу соттук коллегия тарабынан 2024-жылында 10 жеке аныктама кабыл алынган.

№	Судьялар	Кимге карата	Кимге кеткен	Жооп
1.	Н.Мусаев – төрагалык кылуучу К.Токтомамбетов А.Сыдыков- баяндоочу 2024-жылдын 15-январында жеке аныктама чыгарылган	Жакшылык уулу Даниелдин кылмыш иши боюнча Сокулук райондук сотунун судьясы К.Байсов, Чүй облустук сотунун судьялары К.Есекеев (баяндоочу), Н.Айтмырзаев, Т.Абдырашитовдорго карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 17-майындагы чечими менен эскертүү берилген.
2.	Н.Мусаев – төрагалык кылуучу Т.Бекешов А.Сыдыков - баяндоочу 2024-жылдын 23-январында жеке аныктама чыгарылган	Токтосунов Ынтымак Джумабаевичтин кылмыш иши боюнча Бишкек шаардык сотунун судьялары А.Кубатов, А.Момуналиев жана С.Бекташовдорго (баяндоочу) карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 17-майындагы чечими менен эскертүү берилген.
3.	Н.Мусаев – төрагалык кылуучу Н.Атаназаров К.Токтомамбетов - баяндоочу 2024-жылдын 6-февралында жеке аныктама чыгарылган	Суракматова Улкан Дуйшеналиевнанын кылмыш иши боюнча Ленин райондук сотунун судьясы А.Рыскуловага карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 17-майындагы чечими менен эскертүү берилген.

4.	К.Токтомамбетов – төрагалык кылуучу-баяндоочу Н.Атаназаров Т.Бекешов 2024-жылдын 12-февралында жеке аныктама чыгарылган	Тойбек уулу Кутман жана Байзаков Азамат Маматкуловичтин кылмыш ишин боюнча Нарын шаардык сотунун судьясы С.Ы.Осмоновго карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 17-майындагы чечими эскертүү берилген.
5.	К.Эсенканов -төрагалык кылуучу С.Атакулов Н.Атаназаров -баяндоочу 2024-жылдын 12-мартында жеке аныктама чыгарылган	Чиркешбай уулу Талгаттын кылмыш иши боюнча Аламүдүн РИИБнин тергөөчүсү И.Ибраимовго карата	Чүй облусунун ИИБнын башчысына	Тергөөчү И.Ибраев 2022-жылы өз арызы менен кызматтан бошотулган.
6.	К.Токтомамбетов – төрагалык кылуучу Т.Бекешов А.Сыдыков- баяндоочу 2024-жылдын 13-майында жеке аныктама чыгарылган	Сааданбаев Марсбек Бактыбековичтин кылмыш иши боюнча Бишкек шаардык сотунун судьялары У.Садырбеков, З.Атаев жана А.Калбаевдерге (баяндоочу) карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 04-июлундагы каты менен жеке аныктама кароосуз кайтарылган.
7.	А.Сыдыков– төрагалык кылуучу, баяндоочу К.Токтомамбетов, И.Гилязетдинова 2024-жылдын 1-июлунда чыгарылган	Швайберов Сергей Сергевичтин кылмыш иши боюнча Свердлов райондук ИИБТнын тергөөчүсү Н.Салибаевге карата	Бишкек ш. Свердлов РИИБ жетекчиси У.Алиевке КР ИИМ министри У.Ниязбековго	Тергөөчү Н.Салибаевге карата кызматтык иликтөө жүргүзүлүп, жыйынтыгында Н.Салибаев өз каалоосу менен бошотулган.
8.	А.Сыдыков– төрагалык кылуучу, баяндоочу К.Токтомамбетов, Т.Бекешов 2024-жылдын 16-октябрында жеке аныктама чыгарылган	Урдавлетов Бактияр Мирзатович, Бегинбаев Медетбек Таалайбековичтин кылмыш иши боюнча Бишкек шаардык сотунун судьялары М.Динеев, А.Калбаев, жана С.Бекташовдорго (баяндоочу) карата	Судьялар кеңешине	Судьялар кеңешинин 2024-жылдын 13-декабрындагы чечими менен эскертүү берилген.

9.	Төрагалык кылуучу-баяндоочу: К.Токтомамбетов А.Сыдыков Т.Бекешов 2024-жылдын 19-ноябрында жеке аныктама чыгарылган	Шатило Ольга кылмыш иши боюнча Ош шаардык ички иштер башкармалыгынын тергөө кызматынын башчысы Ж.Каримбердиевге карата	КР Башкы прокурору М.Асаналиевге КР ИИМ министри У.Ниязбековго	Ж.Каримбердиев Ош шаардык ички иштер башкармалыгынын тергөө кызматынын башчысынан бошотулуп, ошол эле бөлүмдүн тергөөчүсү болуп дайындалган.
10.	төрагалык кылуучу-К.Эсенканов С.Атакулов А.Сыдыков-баяндоочу 2024-жылдын 27-ноябрында чыгарылган	Амангелдиев Ренат Алтынбековичтин кылмыш иши боюнча Бишкек шаарынын Октябрь райондук сотунун судьясы К.Касымбековго, Бишкек шаардык сотунун соттук курамы Н.Эсеналиев, З.Атаев жана Н.Кожомбердиевдерге карата	Судьялар кеңешине	Кароодо

Ошондой эле белгилей кетсек, 2024-жылында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары тарабынан кылмыш иштерин кароонун сапатын жакшыртуу маселеси боюнча жергиликтүү сотторго методикалык жана практикалык жардам көрсөтүү максатында кылмыш иштер жана соттук материалдар текшерилип келген.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьялары кылмыш иштерин жана соттук материалдарын текшерүүдө жергиликтүү соттор тарабынан канча бир КЖПКнын талаптарын бузулгандыгы боюнча фактылар табылган.

Анын жыйынтыгында:

1. Баткен облусунун Кадамжай райондук сотунун судьясы Абжалбек кызы Зарина сот адилеттигин жүзөгө ашырууда мыйзамдуулукту жана Кыргыз Республикасынын судьясынын ар-намыс кодексин одоно бузгандыгы үчүн тартип жоопкерчилигине тартуу боюнча Судьялардын кеңешине сунуш жөнөтүлгөн.

2. Баткен облусунун Кадамжай райондук сотунун судьясы Турсунбеков Таалайбек Турсунбекович сот адилеттигин жүзөгө ашырууда мыйзамдуулукту жана Кыргыз Республикасынын судьясынын ар-намыс кодексин одоно бузгандыгы үчүн тартип жоопкерчилигине тартуу боюнча Судьялардын кеңешине сунуш жөнөтүлгөн.

Ал эми жергиликтүү соттор чыгарган жеке аныктамалар жөнүндө айта кетсем: милиция кызматкерлери, прокурорлор, жактоочулар, УКМК кызматкерлери тарабынан КЖПКнын талаптарын бузулгандыгы үчүн 2024-жылында 749 (2023-ж.-444) жеке аныктама кабыл алынган, анын ичинен:

1. Бишкек шаарынын жана райондук соттору тарабынан – 252
2. Чүй облусунун жана райондук соттору тарабынан – 113
3. Ош облусунун жана райондук соттору тарабынан – 121
4. Жалал-Абад облусунун жана райондук соттору тарабынан – 94
5. Талас облусунун жана райондук соттору тарабынан – 45
6. Ысык – Көл облусунун жана райондук соттору тарабынан – 52
7. Баткен облусунун жана райондук соттору тарабынан – 32
8. Нарын облусунун жана райондук соттору тарабынан – 40

Актоо өкүмдөр боюнча, тергөө жана прокурорлор тарабынан кылмыш-жаза иштери толук изилденбей жана юридикалык так баа берилбегендиктен 2024-жылында соттор тарабынан 363 (2023-ж. – 264) актоо өкүмдөрү кабыл алынган.

№	Облустар жана Бишкек шаары	Өкүм чыгаруу менен каралган иштердин саны	Өкүм чыгаруу менен каралган иштер боюнча адамдардын саны	Анын ичинен	
				Соттолгон адамдардын саны	Акталган адамдардын саны
1	Нарын	178	231	224	6
2	Талас	190	258	254	3
3	Чүй	1039	1325	1264	61
4	Ысык-Көл	541	627	614	12
5	Бишкек	1422	1970	1825	145
6	Ош	1149	1414	1368	46
7	Баткен	324	411	401	10
8	Жалал-Абад	825	1124	1098	26
	Баардыгы	5 668	7 360	7 048	309

2024-жылда апелляциялык инстанциядагы соттордун актоо өкүмдөрүнө даттанууларды карагандыгы жана айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алынгандыгы:

Адамдарга карата актоочу өкүмдөр апелляциялык тартипте каралган				айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алган (адамдарга карата)
жалпы даттанылган	жокко чыгарылган	күчүндө калтырылган	өзгөртүлгөн	
169	45	106	18	49

2024-жылда Жогорку сот тарабынан актоо өкүмдөрүнө карата кассациялык даттанууларды караганы жана айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, актоо өкүмү кабыл алынгандыгы:

Адамдарга карата актоочу өкүмдөр кассациялык тартипте каралган					айыптоо өкүмү жокко чыгарылып, 27-берен. менен кыскартылып, акталган (адамдарга карата)
жалпы даттанылган	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү жокко чыгарылган	2 -инстанциянын соттун өкүмдөрү жокко чыгарылып, 1-инстанциянын өкүмдөрү күчүндө	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү күчүндө калтырылган	1 жана 2-инстанциянын өкүмдөрү өзгөртүлгөн	
142	26	3	113	0	5

309+49+5 (КЖПКнин 27-б.) = 363 адамга карата.

Мындан сырткары, 2024-жылы мамлекеттик айыптоочулар айыптоодон баш тарткан учурлар дагы болгондугун белгилеп кетким келет, атап айтканда - 10 (2023-ж.-14) адамга карата кылмыш-жаза иши кыскарган:

1. Ленин райондук соту – 3 адамга карата
2. Аламүдүн райондук соту - 1 адамга карата
3. Сокулук райондук соту – 1 адамга карата
4. Ош шаардык соту – 2 адамга карата
5. Жалал-Абад шаардык соту - 1 адамга карата
6. Базар Коргон райондук соту – 1 адамга карата
7. Жумгал райондук соту – 1 адамга карата

Мөөнөтү өтүп каралган кылмыш-жаза иштер боюнча маалымат:

Жергиликтүү соттор тарабынан Кыргыз Республикасынын КЖПКнын талаптары бузулуп, кылмыш иштердин мөөнөттөрүн өткөзүп караган дагы учурлар бар. Жалпы Республика боюнча 1 837 (2023-ж. – 1 510) иш түзгөн, анын ичинен:

1) Бишкек шаары жана райондук соттор боюнча – 630 иш,
2) Нарын облусу жана райондук соттор боюнча – 25 иш,
3) Баткен облусу жана райондук соттор боюнча – 19 иш,
4) Ысык-Кол облусу жана райондук соттор боюнча – 113 иш,
5) Жалал-Абад облусу жана райондук соттор боюнча – 311 иш,
6) Ош облусу жана райондук соттор боюнча 413 иш,
7) Талас облусу жана райондук соттор боюнча 28 иш,
8) Чүй облусу жана райондук соттор боюнча – 298 иш.

Жергиликтүү соттор тарабынан токтотулган иштер боюнча маалымат:

Республика боюнча жергиликтүү соттор тарабынан 375 (2023-ж. – 465) кылмыш иштери токтотулуп турат, анын ичинен:

1. Бишкек шаары жана райондук соттор – 186
2. Чүй облусу жана райондук соттор – 92
3. Нарын облусу жана райондук соттор – 2
4. Баткен облусу жана райондук соттор – 10
5. Ысык-Кол облусу жана райондук соттор – 12
6. Жалал-Абад облусу жана райондук соттор – 31
7. Ош облусу жана райондук соттор – 38
8. Талас облусу жана райондук соттор – 4

Кылмыш иштерди өндүрүштөн токтотуунун себептери болуп - тараптар келбегендигине, айыпталуучу ооруп жаткандыгына байланыштуу, тараптардын өтүнүчтөрү боюнча жана соттук экспертизаларга жөнөтүү саналат.

Материалдык зыян боюнча 2024-жылдын маалыматы:

Материалдык зыян келтирилгендиги боюнча жергиликтүү соттор тарабынан жалпы мамлекеттин пайдасына – 1 040 411 785 сом, тарапка – 388 330 577 сом өндүрүлгөн.

Моралдык зыян боюнча 2024-жылдын маалыматы:

Моралдык чыгымдын компенсациясынын жалпы суммасы тарапка - 1 451 599 сомду түзгөн.

Пленум:

1. 2024-жылында “Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштар жөнүндө иштер боюнча соттук практика тууралуу” жалпылоонун негизинде Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2024-жылдын 17-октябрындагы № 26 токтому кабыл алынган.

2. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун 2019-жылдын 24-майындагы №13 “Соттук өкүм жөнүндө” токтомуна өзгөртүү киргизилген.

Андан тышкары, 2024-жылы жергиликтүү сотторго Кыргыз Республикасынын КЖПКнин талаптарын так сактоо жана аткаруу боюнча 15 кат жөнөтүлгөн.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Ш.Р. Камчыбековдун жарандык жана экономикалык иштер боюнча сот коллегиясынын 2024-жылдагы ишинин жыйынтыктары жөнүндө маалыматы

Мен өзүмдүн сөзүмдө 2024-жылы жарандык жана экономикалык иштерди жана сот материалдарын кароо боюнча соттор тарабынан аткарылган иштерге токтолгум келет.

Жарандык тартипте 2024-жылы 1-инстанциядагы сотторго:

- 137 299 доо арыз жана 24 108 соттук материалдар келип түшкөн, бардыгы болуп - 161 407 иш, 2023-жылга салыштырмалуу 30 пайызга көп (30,18%).

Бул көрүнүш жылдан жылга болгон табигый процесс, ошол себептен биз өзүбүздүн ишибизди оптимизациялоого аргасызбыз.

Келип түшкөн бардык иштерден 6,7% пайызы (10 791) апелляциялык тартипте жана 2,9 пайызы (2,91% же 4697 иш) кассациялык тартипте даттанылып каралган.

Бул көрсөткүч иш боюнча тараптар чыгарылган актылардын көптүгүнө – б.а. 93% пайызына макулдугун билдирет жана аларга даттанбаганын көрсөтүп турат.

2024-жылы доо арызды бергенде төлөнгөн мамлекеттик алымдын өлчөмү 231 млн 087 мин сомду түздү (231 087 268 сом), ал эми сот тарабынан иштерди кароонун жыйынтыгы боюнча 109 млн 917 мин сом өндүрүлгөн (109 917 008 сом).

Ишти кароого байланышкан коромжулар 252 мин сомду түзгөн (252 415 сом).

2024-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан жалпысынан 3055 жарандык, экономикалык иштер жана соттук материалдар каралып, бул көрсөткүч 2023-жылга салыштырмалуу 8,8% төмөн (2023 жылы - 3350 иш).

Алардын ичинен:

- 2655 жарандык иш, бул көрсөткүч 2023-жылга салыштырмалуу 4,5% төмөндөгөн,
- 400 соттук материал, 2023-жылга салыштырмалуу 30% төмөн.

Иштерди кароонун санынын азайышы соттук материалдарды кароонун 30% га чейин жана иштин маңызы боюнча эмес чыгарылган соттук актыларга негизсиз даттануулар азайышына байланыштуу.

Мисалы: доону камсыз кылуу чаралары боюнча, анткени ишти маңызы боюнча кароону создуктуруу максатында иш боюнча ак ниетсиз тарап тарабынан атайын негизсиз даттануу келтирүү мурда көп кездешкен. Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан доону камсыз кылуу чаралары боюнча кабыл алынган актыларга негизги иштен өзүнчө даттанууга мүмкүндүк берүүчү Жергиликтүү соттордо иш кагаздарын жүргүзүү боюнча Нускамага өзгөртүүлөр киргизилген. Бул өзгөрүү ушул категориядагы иштердин санынын азайышына алып келди – айтсак 2024-жылы доону камсыз кылуу чара колдонуу боюнча каралган иштер - 49 (2023-жылы - 85, 2022-жылы - 310).

Соттук коллегиянын бир судьясына орточо жүгү айына 18 ишти түзгөн (18,2 иш).

Иштердин эң көп даттанылуучу категориялары:

- бүтүмдү жарактуу/жараксыз деп табуу жөнүндө – 646;
- карызды өндүрүү жөнүндө – 477;
- турак жайдан чыгаруу жөнүндө – 173;
- жер укуктук мамилелеринен келип чыгуучу иштер боюнча – 165;
- жумушка кайра орношуу жөнүндө – 154;
- материалдык чыгымды өндүрүү жөнүндө – 111;
- мурастоо укугун талаш-тартыш жөнүндө – 110.

Каралган иштердин сапаты боюнча маалымат:

Каралган иштердин сапаты боюнча белгилеп кетсек, 63 жарандык жана экономикалык иштер жана 14 соттук материалдар боюнча жаңы чечимдерди кабыл алган, 16 жарандык жана экономикалык иштер боюнча жергиликтүү соттордун соттук актылары өзгөртүлгөн, 333 жарандык жана экономикалык иштер жана 30 соттук материалдар боюнча сот актылары жокко чыгарылып жаңы кароого жөнөтүлгөн.

Жергиликтүү соттордун соттук актыларын бекитүү жалпысынан 74 пайызды (74,4%) түзүп, мурдагы жылдын көрсөткүчү менен барабар.

Эгерде райондук соттордун бекитүү көрсөткүчтөрү жөнүндө айта турган болсок,

апелляциялык тартипте даттанылган сот актылары боюнча жогорку көрсөткүчкө Бишкек шаарынын Свердлов райондук соту ээ – 78,3%.

Ал эми эң төмөн бекитүү боюнча көрсөткүч Кемин райондук соту - 26%; Тогуз-Торо райондук соту - жарандык иштер боюнча 33,33%.

Судьялар боюнча айтсак, Биринчи инстанциядагы судьялардан бекитүү боюнча төмөн көрсөткүч:

Тоң райондук соту судьясы А.Т.Талантбековага таандык - 15,38% күчүндө (аппеляция тартипте)/50% (кассация тартипте);

Токтогул райондук соту судьясы Н.М. Солпиева – 22,2% (аппеляция тартипте);

Чуй облусунун Кемин райондук соту судьясы Б.М. Алибаев -37,14% (аппеляция тартипте) жана 50% (кассация тартипте);

Бишкек шаарынын Биринчи май райондук соту судьясы Ч.К.Жакшылыков – 33,33% (аппеляция тартипте);

Апелляциялык инстанциядагы соттордун ичинен соттук актыларды бекитүүнүн (кассациялык тартипте) эң жогорку көрсөткүч Нарын облустук сотуна таандык - 94,27%,

- Баткен облустук соту – 90,41%,
- Талас облустук соту - 89,74%,
- Бишкек облустук соту – 83,45%,
- Жалал-Абад шаардык соту – 81,50%,
- Чуй облустук соту - 80,20%,
- Ош облустук соту – 76,82%,

ал эми эң төмөнкү көрсөткүч Ысык-Көл облустук соту - 72,84%.

Экинчи инстанциядагы соттордун судьяларынын ичинен соттук актыларынын бекитилишинин эң төмөнкү көрсөткүч жөнүндө айта турган болсок, Баткен облустук сотунда судья Ж.М.Батырбеков – 33,33%.

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча жергиликтүү соттордун кассациялык тартипте даттанылган соттук актыларын жокко чыгаруунун негизги себептерин аныктоо үчүн Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан изилдөө жүргүзүлгөн.

Материалдык жана процесстик укук ченемдерин бузуу.

Изилдөөнүн жыйынтыгына ылайык, 20 пайызы (20,39% же 93 соттук акт) материалдык укуктун бузулушунан, 80 пайызы (79,61% же 363 акт) процесстик укуктун бузулушунан улам жокко чыгарылган.

Кассациялык тартипте каралган иштерден көрүнүп тургандай, жарандык иштерди кароодо жергиликтүү соттор материалдык укуктарды колдонууда сот актыларынын жокко чыгарылышына жана жаңы чечимдердин кабыл алынышына алып келген бузууларга жол беришкен.

Судьялар аталган иштерди кароодо дайыма эле иштин материалдарына жетиштүү көңүл бурбай, аларга туура эмес баа берип, материалдык укук ченемдерин туура эмес колдонушаарын көрсөтүп турат.

Ал эми сот актыларын жокко чыгаруунун эң негизги себептери бул - процессуалдык мыйзамынын талаптарын бузуу болуп саналат.

Жергиликтүү соттордун 363 соттук актысы Кыргыз Республикасынын Жарандык-процесстик кодекстин 368-беренелеринде каралган талаптарын соттордун бузуусунун натыйжасында гана жокко чыгарылган.

Кабыл алынган чечимдерди жокко чыгаруу жана иштерди жаңыдан кароого жиберүү үчүн негиз болгон негизги процессуалдык бузуулардын катарына чечимдин мыйзамдуулугуна жана негиздүүлүгүнө түздөн-түз таасир келтирген процесстик ченемдеринин олуттуу бузуулары киришет.

Тактап айтканда, соттор тарабынан ишти териштирүүгө даярдоо формалдуу түрүндө

өткөрүү, бардык материалдарын жана жагдайларын толук эмес жана жетишсиз изилдөө, ишти кароодо укуктары жана милдеттери козголгон кызыкдар жактарды ишке катышууга тартылбагандыгы.

Жалпысынан изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча соттор соттук актылардын сапатын жакшыртуу зарылдыгын көрсөттү.

Соттордун төрагалары иштерди кароонун сапатын, соттук актыларды даярдоонун жогорулатууну, сот адилеттигин жүзөгө ашырууда негизсиз кийинкиге калтырууну жана ишти кароону создуктуруу фактыларын жокко чыгарууга карата чараларды көрүшү зарыл.

Көрсөтүлгөн кемчиликтерди жоюу үчүн жергиликтүү соттордун төрагалары процессуалдык мыйзамдардын туура колдонулушуна туруктуу негизде усулдук көзөмөл жүргүзүүсү зарыл.

Процесстик мөөнөттөрдү бузуу менен иштерди кароо боюнча маалымат

Статистикалык маалыматтарга ылайык соттордо процесстик мөөнөттөрдү бузуу менен иштерди кароо фактылары бар экендиги көрүнүп турат, алар 2024-жылы каралган бардык иштердин - 2,35% түзөт.

Мында негизги себептер катары тараптардын келбей калышы, тараптардын өтүнүчтөрү боюнча иштин кийинкиге калтырылышы ж.б. негиздер көрсөтүлөт. Бирок жогоруда айтылгандар сот процесстеринин талаптагыдай уюштурулбагандыгы, айрым судьялардын кызматтык милдеттерин аткарууга жеңил мамилеси, соттордун аппаратынын кызматкерлеринин аткаруучулук тартибинин төмөндүгү, соттордун төрагалары тарабынан талаптагыдай көзөмөл жоктугу иштерди кароонун процесстик мөөнөттөрүнүн бузулушунун себептери болуп саналаарын билдирет.

Бул жетишсиздик сот адилеттигинин натыйжалуулугуна терс таасирин тийгизүүдө, ошондуктан жергиликтүү соттордун төрагаларынын өз милдеттерин талаптагыдай аткаруу, анын ичинде иштердин кыймылын көзөмөлдөө боюнча да өзгөчө көңүлүн буруу зарыл деп эсептейм.

Ошондой эле ишти кароо мөөнөтүн өткөрүп жиберүүнүн себептеринин бири болуп судьяларга иштердин көптүгү болуп эсептелет.

Статистикалык маалыматтарга ылайык, Ош жана Бишкек шаарларында, Аламүдүн, Сокулук, Кара-Суу райондук сотторунда жана башкаларда судьялардын жогорку жүктөмү байкалууда орто эсебинде ар бир судьянын карамагына 1000 ашык иш түшөт.

Аталган көйгөйдү чечүү үчүн Жогорку соттун коллегиясынын судьялары тарабынан Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлиги менен бирдикте Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодексине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө мыйзам долбоору иштелип чыккан, ага ылайык талашсыз иштерди соттордун кароосунан алып, аларды нотариустарга өткөрүп берүү.

Азыркы учурда мыйзам долбоору Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңештин кароосунда. Бул мыйзам долбоорлору кабыл алынган учурда судьялардын иштерди кароо боюнча жүктөмү кескин 30% чейин азайып, сот адилеттигинин сапаты жогорулат деп үмүттөнөбүз.

Мындан сырткары соттордун жүгүн азайтуу максатында коллегия тарабынан үй-бүлө жана эмгек маселелери боюнча айрым талаш-тартыштарды тиешелүү ыйгарым-укуктуу мамлекеттик органдарга кароого багытталган үй-бүлө жана эмгек кодекстерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө Мыйзам долбооруна сунуштар берилген.

Белгилеп кетчү нерсе, 2024-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго даттанган иштерден 21 пайызы (21,69% же 2031 иш) кайтарылган, кассациялык инстанцияга болсо, жалпы түшкөн иштерден 28 пайызы (28,2% же 1324 иш) кайтарылган, анын себеби аппеллятор же кассатор даттанууларды тапшырууда процесстик тартибин сактабагандыгы (даттануу берүү мөөнөттөрдү сактоо, мамлекеттик алым төлөө, төмөнкү инстанциялардын эрежелерди туура эмес колдонгонун так көрсөтүү сыяктуу).

Ал эми жарандык ишти кайтаруусу мамлекеттик бюджетке чоң чыгымдарга алып келет.

Ушуга байланыштуу коллегия тарабынан даттануунун кемчиликтерди оңдоо үчүн мөөнөтүн берип, кыймылсыз калтыруу жөнүндө процесстик мыйзамга өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча иш жүргүзүүдө. Бул чара соттордун бюджеттик каражаттарын үнөмдөөгө мүмкүнчүлүк берет жана тараптардын укуктарын чектөөсү төмөндөйт деп эсептеймин.

Андан сырткары санариптештирүүнүн алкагында экстерриториалдык караштуулукту киргизүү жөнүндө талкуулар болуп жатат. Бул мыйзам долбоорлору кабыл алынган учурда судьялардын иштерди кароо боюнча жүктөмү тең-бирдиктүү жана азаят деген үмүттөбүз.

Жарандык сот өндүрүшүндө мыйзамдуулукту одоно бузулушунан чыгарылган жеке аныктамалар боюнча:

Ошондой эле азыркы учурда соттордун кароосунда мамлекеттик мекемелер иш боюнча тарап катары, тактап айтканда доогер, жоопкер, кызыкдар жак катары чыккан учурлар көп кездешет.

Мында процесстик документтерди берүүнүн сапаты, ошондой эле мамлекеттик мекемелердин өкүлдөрүнүн катышуусунун деңгээли төмөн.

Кыргыз Республикасынын процесстик мыйзамдарынын талаптарында доо арызын, өтүнүчтөрдү, апелляциялык/кассациялык даттанууларды берүүнүн так тартиби, формасы жана мазмуну каралган.

Бирок, аталган документтерди берүүдө прокуратура жана мамлекеттик мекеме документтерди берүү тартибин сакташпайт, мисалы, кайсы мыйзам бузулганын жана доо/даттануу берүүнүн так себептерин көрсөтүшпөйт.

Доо арыздарын берүүдө мамлекеттик мекеменин өкүлдөрү тарабынан атайын ыйгарым укуктар камсыздаган ишеним кат тиркелбейт, ушуга байланыштуу доолордун, өтүнүчтөрдүн жана даттанууларды кемчиликтерин жоюу үчүн кайра кайтарылып берилет. Андыктан, айрым учурларда доо/даттануу мөөнөтүн өткөрүп жиберүүгө жана мамлекеттик бюджеттин ашыкча чыгымдарына алып келет.

Андан тышкары, ишке катышкан мамлекеттик мекеменин өкүлдөрү негизинен иштин жагдайлары менен жакшы тааныш эмес, иш боюнча мекеменин пикирин так айта албай жана негизинен ишти чечүүнү соттун кароосуна калтырат.

Ушуга байланыштуу, сот отурумдарына катышкан мамлекеттик мекемелерин кызматкерлерин сотто өз кызыкчылыгын коргоо жөнүндө окутуунун зарылдыгы бар деп эсептейм.

Акыркы мезгилде сот тутуму кабыл алынган сот актылары үчүн коом тарабынан чоң сынга алынып келет. Алардын айрымдары адилеттүү жана негиздүү. Ушуга байланыштуу мыйзам бузууларга жол бербестен, сот адилеттигин кесипкөй жана адилеттүү жүзөгө ашыруу зарыл.

Ал эми судья өзүнүн кесиптик милдеттерин ак ниет, адилет, жогорку кесиптик деңгээлде аткарууга тийиш экендигин белгилеп кеткимкелет. Судья өзүнүн кесиптик квалификациясын жогорулатуу менен дайыма алектенүүгө, сот адилеттигин жүзөгө ашыруу боюнча милдеттерди жүзөгө ашыруу үчүн зарыл болгон билимин жогорку деңгээлде кармап турууга милдеттүү.

Мыйзамдарда белгиленгендей, жарандык сот өндүрүшүнүн максаты юридикалык жактардын жана жарандардын бузулган же талашылып жаткан укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо гана эмес, мыйзамдуулукту, укук тартибин бекемдөөгө жана укук бузуулардын алдын алууга көмөк көрсөтүү болуп саналат.

Мында сот соттук териштирүүнүн жүрүшүндө мыйзамдуулуктун одоно бузулушу аныкталган учурда КР ЖПКнын 226-беренесине ылайык тиешелүү мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын дарегине жеке аныктама чыгаруу боюнча ыйгарым укуктарга ээ.

2024-жылы жергиликтүү соттордун тарабынан: 142 жеке аныктама чыгарылган, ушуга байланыштуу соттор тарабынан жеке аныктамаларды кабыл алуу жана алардын аткарылышын көзөмөлдөө боюнча ишти күчөтүүсү зарыл (алардын ичинен 80ге жооптор алынган).

Жеке аныктамалардын толук аткарылбай калышынын жогорку пайызы (43,66%) органдар тарабынан кайталанган бузулуулардын пайда болушуна алып келет.

Усулдук жардам көрсөтүү жөнүндө:

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялар тарабынан 2024-жылы түздөн-түз сотторго баруу менен судьяларга усулдук жардам көрсөтүлгөн.

Усулдук жардам көрсөтүүдө жергиликтүү соттордо иш кагаздарын жүргүзүү боюнча Нускаманын талаптарын айрым бузуулар, атап айтканда эсептик карточкаларды жана тиешелүү журналдарды толтурбоо, документтердин тексттерин, анын ичинде соттордун чечимдерин жазуу боюнча Нускаманын талаптарына ылайык келбөөсү аныкталган. Буга байланыштуу иш кагаздарын мыйзамдарга ылайык келтирүү боюнча көрсөтмөлөр берилген.

Судьялар тарабынан укук ченемдерин колдонуу жана сот адилеттигин жүргүзүү боюнча жергиликтүү судьяларда пайда болгон маселелер боюнча түшүндүрмөлөр берилген.

Ошол эле учурда 2025-жылдын иш планына ылайык жергиликтүү сотторго усулдук жардам көрсөтүү да каралган, анын жыйынтыгы боюнча тиешелүү чаралар көрүлөт.

Укук колдонуу маселелери боюнча жүргүзүлгөн иштер:

2024-жылында жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан «Айлана-чөйрөнү коргоо менен байланышкан жарандык иштерди кароодо мыйзамдарды колдонуунун кээ бир маселелери жөнүндө» Пленумдун токтому кабыл алынган, ал эми “Сот чечими жөнүндө» жана «Мамлекеттик алым жөнүндө” токтомдорго өзгөртүүлөр киргизилген.

Андан тышкары соттор тарабынан иштерди бирдей түрдө кароо максатында кээ бир жарандык мамилелер боюнча жалпылоолор өткөрүлгөн, алар:

1. Жумушчулук талаш-тартыштар менен байланышкан;
2. Көп бөлмөлүү турак-жайлардын үлүштүк курулушу менен байланышкан;
3. Айлана-чөйрөнү коргоо жана экономикалык иштерди кароо боюнча байланышкан.

Азыркы учурда коллегия тарабынан «Көп батирлүү турак жай курулушуна үлүштүк катышуу чөйрөсүндөгү талаш-тартыштарды кароого байланышкан иштер боюнча» жана “Эмгек талаштары менен байланышкан жарандык иштердин соттук тажрыйба” жөнүндө Пленумунун токтомдорун долбоорлору даярдалып, талкуулоодо турат жана аларды кабыл алуу жакынкы убакта ишке ашат деп ойлойбуз.

Андан сырткары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун мурда кабыл алынган 27 токтомдордун мыйзамдарга ылайыктуулугу жана актуалдуулугу кайра кароо пландалган, ал эми 2025-жылдын 1-жарым жылдыгында төмөнкүлөр токтомдор каралат:

- «Кыргыз Республикасынын сотторунда мамлекеттик алым боюнча мыйзамдардын колдонулушу жөнүндө»;
- «Жарандык иштерди соттук териштирүүгө даярдоо жөнүндө»;
- «Ар-намысты, кадыр-баркты жана ишкердик беделди коргоо боюнча соттук практикалар жөнүндө»;
- «Автотранспорт каражаттарына менчик укугун таануу боюнча иштердин соттук практикасы»;
- «Иш ордуна калыбына келтирүү боюнча соттук практика жөнүндө»;
- «Соттук чечими жөнүндө»;

- «Никени бузуу боюнча иштерде соттук практика жөнүндө»;
- «Мурас укугуна байланыштуу талаштарды кароодо жарандык иштер боюнча соттук практика»;
- «Юридикалык жактарды жана алардын филиалдарын жоюу боюнча соттук практика жөнүндө» жана башкалар.

Жогорудан сырткары, коллегия тарабынан соттук иштерди жана материалдарды кароонун жыйынтыгы боюнча, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумдагы токтомдордо камтылбаган Кыргыз Республикасынын процесстик мыйзамдарын колдонуу маселелери боюнча жергиликтүү судьяларга бир нече түшүндүрмөлөр берилген.

Жогорку сотко түшкөн арыздар боюнча маалымат:

Маалымат катары, соттук коллегиясына 2024-жылы 787 кайрылуу келип түшкөн, анын ичинен 491 жарандардын кайрылуулары, 296 кат Кыргыз Республикасынын Президентинин Аппаратынан, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинен, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнөн, министрликтерден жана ведомстволордон келип түшкөн. Бардык келип түшкөн даттануулар, каттар, кайрылууларга «Жарандардын кайрылууларын кароо тартиби жөнүндө» мыйзамга ылайык жооп берилген.

Коллегиянын судьялары сот адилеттигин жүзөгө ашыруу менен гана чектелбестен, башка чөйрөлөрдө да активдүү катышышат.

Ошентип, судьялар А.А. Давлетов, Д.Э. Арстанбаева, М.П. Мельникова жана А.Дж. Мухамеджанов Илимий-кеңештин мүчөлөрү, судья К.К. Джунушпаев Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин төрагасы, судья А.К. Молдакунов Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин мүчөсү, судьялар А.А. Сейдакматова жана Н.М.Асанова Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги иштери боюнча кеңешинин мүчөлөрү, судьялар А.А. Давлетов, Д.Э. Арстанбаева жана М.П. Мельникова Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот адилеттигинин жогорку мектебинде лекторлор, судья Т.Т. Чаргынова Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун катчысы болуп эмгектенет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын орун басары Н.Ж. Бакированын административдик иштер боюнча соттук коллегиянын 2024-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын 2024-жылдагы аткарган иштери жөнүндө маалыматты берүүгө уруксат этиңиздер.

2024-жылы административдик соттор тарабынан жалпысынан 6046 (100%) административдик иш (4711) жана соттук материалдар (1335) каралган, алардын ичинен 35,3% (2135 иш) апелляциялык тартипте даттанылып, кассациялык тартипте 17,8% (1079 иш) даттанылган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясы кассациялык тартипте караган иштерге токтолсок.

Жалпы кассация иретинде 2024-жылы соттук коллегияга 1079 иш келип түшкөн, алардын ичинен административдик иштердин саны – 981, ал эми соттук материалдар - 98. Бул көрсөткүч былтыркыга салыштырмалуу 196 ишке азайган.

Каралган 981 административдик иштин ичинен: 800 иш боюнча соттук актылар күчүндө калтырылган, бул баардык каралган административдик иштердин 81,5% түзөт, 222 иш боюнча сот актылар бузулган же 22,6% түзөт.

Бузулган 222 иштердин ичинен 149 иш кайра кароого жөнөтүлгөн, 12 иш боюнча жаңы чечим кабыл алынган, 17 иш боюнча сот өндүрүшү токтотулган.

Категориялар боюнча карасак, эң эле көп иштер жер тилкесин берүү, алып коюу менен байланышкан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын,

алардын кызмат адамдарынын чечимдерин толугу менен же айрым бөлүгүн, аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндөгү иштер, тагыраак айтканда каралганы - 545, салык талаштары боюнча иштер – 80, андан кийин мамлекеттик бийлик органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ченемдик эмес укуктук актыларын жокко чыгаруу жөнүндөгү талаштар боюнча - 67 иш, шайлоо иштери боюнча - 6 иш, сотто каралган аткаруу документтерин аткарууда сот аткаруучусунун токтомун жана аракетин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндө иштери боюнча – 97 иш түзөт.

Жергиликтүү соттордун көрсөткүчтөрү боюнча статистикалык маалыматтарга токтолуп отурбастан, алардын жыйынтыгын жалпылап айтсак, көрүнүш төмөндөгүдөй.

Биринчи инстанциядагы соттордун көрсөткүчтөрүнө караганда, 2024-жылы Ош, Баткен жана Талас облустарынын административдик сотторунун күчүндө калтырылган иштердин саны жогорулаган, ал эми Бишкек шаарынын, Чүй жана Ысык-Көл облустарынын административдик сотторунун көрсөткүчтөрү төмөндөгөн.

Биринчи инстанциядагы соттордун судьяларынын көрсөткүчтөрүнө ылайык, кассациялык тартипте каралган иштер боюнча соттук актыларынын бекемделүүсү 87%-97% түзүп, жакшы ийгиликтерди жараткан судьяларга төмөнкүлөр кирген: Ош облусунун административдик сотунун судьясы Р.Калдыбаев, Бишкек шаарынын административдик сотунун судьясы А.Эшалиев, Баткен облусунун административдик сотунун судьясы Н.Атаканова, Жалал-Абад облусунун административдик сотунун судьялары Н.Нартаев жана Э.Колопов.

Ошону менен бирге эле, караган иштердин сапаты төмөн деген судьяларга: Ысык-Көл облусунун административдик сотунун судьясы А.Мамадалыев, Талас облусунун административдик сотунун судьясы С.Эргешов киришкен. Бул судьялар өздөрүнүн соттук актыларынын жокко чыгарылган себептерин карап, мыйзамдарды колдонуу боюнча бирдиктүү соттук тажрыйбаны иликтеп, өзүнүн соттук квалификациясын жогорулатуунун үстүнөн иштеп, ишти кароо сапатына көңүл бөлүүсү керек деп эсептейм.

Ал эми, апелляциялык инстанциядагы соттордун көрсөткүчтөрүнө караганда, 2024-жылы күчүндө калтырылган иштердин саны Баткен жана Ош облустук сотторунда жогоруласа, Талас жана Ысык-Көл облустук сотторунун көрсөткүчү төмөн бойдон калган.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун судьяларынын көрсөткүчтөрүнө ылайык, кассациялык тартипте каралган иштер боюнча соттук актыларынын бекемделүүсү 80-86% түзүп, жакшы ийгиликтерди жараткан судьяларга Баткен облустук сотунун судьясы Б.Ибраимов жана Ош облустук сотунун судьясы Ж.Борончиева киришкен.

Ошону менен бирге, караган иштердин сапаты төмөн судьяларга Ысык-Көл облустук сотунун судьялары А.Абдраимов жана С.Кокшенова киришкен. Бул судьялар дагы өздөрүнүн үстүнөн иштөөсү керектигин белгилейм.

2024-жыл ичиндеги соттук актылардын жокко чыгарылышынын себептерине жана негиздерине жасалган анализге көңүлүңүздөрдү бургум келет.

Анализге ылайык, соттук актылардын жокко чыгарылышынын себептери жылдан-жылга кайталанууда, т.а. материалдык укук ченемдер туура эмес колдонулуп, процесстик укук ченемдер бузулуп, иштин жагдайлары толук изилденбей калган учурлар бар.

Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 12-беренесинде көрсөтүлгөндөй, судьялар административдик иштерди кароодо активдүү ролду ойноп, талашты чечүүдө, мааниси бар баардык жагдайларды аныкташы керек. Ишке керектүү далилдерди процесстин катышуучуларынан талап кылуу менен эле чектелбестен, керектүү далилдерди өзү да тийиштүү түрдө тараптардан суратып алууга укуктуу.

Бирок, соттор аталган укуктук ченемди эске албай, иш үчүн бардык маанилүү болгон жагдайларды, фактыларды жана мыйзамдык аспекттерди өз алдынча аныктоо жана талдоо укугун толук колдонбой келишүүдө.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын АПКнин 32-беренесине ылайык, эгерде сот актысы белгилүү бир жактарга сөзсүз же түздөн-түз жайылтылса, анда сот бул жактарды үчүнчү жак катары процесске катыштыруу үчүн ишке тартуусу керек. Бирок соттор процесстик укук ченемдин бул талабын эске албай, тараптардын укуктарына жана мыйзамдуу кызыкчылыктарына таасирин тийгизген чечимдерди кабыл алган иштер бар.

Аткаруу документтерин аткарууда да сот аткаруучулардын токтомун жана аракетин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндө иштер административдик сот өндүрүшүнө 2023-жылдын апрель айынан тартып өткөндүгүнө карабастан, соттор сот аткаруучунун кайсыл токтомдору жана аракети (аракетсиздиги) сотто даттанууга жаткандыгын айырмалай албай, арызды кайтарып койгон учурлар кездешүүдө.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун соттук актыларынын бузулушунун себеби Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 224, 226-беренелеринде көрсөтүлгөн ыйгарым укуктарын толук колдонбогондугу, т.а. административдик ишти биринчи инстанциядагы соттогу өндүрүштүн эрежелери боюнча карай турганын, жаңы фактыларды белгилөөгө жана жаңы далилдерди иликтөөгө, иштин материалдарында болгон далилдерге жаңы баа берүүгө укуктуу экенин эске албай, ишти кайтадан кароого жөнөткөндүгү. Мындай учурларды болтурбоо үчүн, апелляциялык инстанциядагы соттор биринчи инстанциядагы сот тарабынан кетирилген мүчүлүштүктөрдү жоюу менен бирге анын кемчиликтерин толуктап, мыйзамдуу жана негиздүү соттук акты кабыл алуусу керек.

Ал эми, Жогорку сот биринчи жана апелляциялык инстанциялардагы соттордун соттук актыларын жокко чыгарып, жаңы чечим кабыл алган соттук актыларынын негиздерине токтолсок, алар төмөндөгүдөй:

- административдик доогердин мыйзам менен корголуучу укугу жана кызыкчылыгы бузулгандыгын тастыктоочу далилдердин жоктугу;
- мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ыйгарым укуктарынын чегинде мыйзамдуу жана негиздүү актыларды кабыл албагандыгы, алардын компетенциясына кирген маселелерди өз убагында жана сапаттуу карабагандыгы;
- биринчи жана апелляциялык инстанциядагы соттордун административдик доо берүү мөөнөтү жүйөөсүз себептер менен калыбына келтирген аныктамалары жокко чыгарылып, сот өндүрүшүнүн токтотулгандыгы;
- административдик доогер кассациялык инстанцияда административдик доодон баш тарткандыктан, иш боюнча өндүрүш токтотулгандыгы;

Материалдык жана процесстик укук ченемдерди туура колдонууга багыт берүү үчүн каралган административдик иштер боюнча соттук коллегия тарабынан соттук тажрыйбаларды жалпылаштырылды. Мисалы:

- 2022-2023-жылдары боюнча соттор тарабынан Кыргыз Республикасынын АПКде белгиленген мөөнөттөрдү бузуу менен каралган иштерди талдоо жүргүзүлгөн;
- 2022-2023-жылдары боюнча биринчи жана апелляциялык инстанциялардагы соттордо административдик иштер боюнча өндүрүштү токтотуу маселелери боюнча соттук практика каралган;
- Жер мунапысына байланыштуу иштер боюнча соттук тажрыйбасын жалпылоо жүргүзүлгөн;

Эми, Жогорку сот тарабынан кассациялык даттанууну кайтаруунун себептерине токтолуп кетсек, жүргүзүлгөн талдоого ылайык кассациялык даттануулар (сунуштамалар) негизинен Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 254-беренесинде каралган негиздер боюнча кайтарылып берилген, тактап айтсак кассациялык даттануу Кодексте белгиленген мөөнөт аяктагандан кийин берилгендигинен жана өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүү тууралуу өтүнүчтүн жоктугунан, даттануу берүүдө мамлекеттик алымдын төлөнгөндүгү тууралуу далилдер тиркелбегендигинин же мамлекеттик алым толугу менен төлөнбөгөндүгүнөн болот. Айрым учурларда бир эле даттануу жогорудагы себептер боюнча бир нече жолу кайра кайтарылып, натыйжада кассациялык даттануу берүү мөөнөтүнүн бузулушуна алып келген. Ошондой эле, кассациялык даттанууну кайтаруунун дагы бир баса белгилей кетчү себеби бул ишеним каттардын туура эмес түзүлгөндүгү, т.а. Кыргыз Республикасынын АПКнин 31-беренесинде каралган атайын эскертилүүгө тийиш болгон өкүлдүн укуктары ишеним катта көрсөтүлбөй калгандыгы.

Аны менен бирге административдик иштер боюнча Жогорку сотко келип түшкөн даттанууларды кароодо жергиликтүү соттор тарабынан административдик иштерди кароо мөөнөтү бузулгандыгы аныкталууда. Иштерди кароо мөөнөтүн бузулгандыгына алып келген себептерин талдоо көрсөткөндөй, иштерди соттук териштирүүгө даярдоо боюнча процесстик

мыйзамдын талаптары соттор тарабынан сакталбагандыгы, соттук отурумга иш боюнча тараптар келбегендиги, тараптар соттук териштирүүнүн убактысы жана күнү жөнүндө тийиштүү түрдө кабардар болушкандыктары боюнча далилдер жок болгондугу, тараптардын соттук отурумду башка күнгө жылдыруу жөнүндө өтүнүчтөрү келтирилгендиги жана кээ бир учурларда иштин соттук териштирүүгө начар даярдалгандыгы менен байланыштуу. Бул боюнча жогоруда белгилеп кеткендей талдоо жүргүзүлүп, жергиликтүү сотторго жиберилди.

Дагы бир белгилеп кетчү жагдай, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2024-жылдын биринчи жарым жылдык иш планына ылайык, жергиликтүү соттордун судьяларына тажрыйбалык жана методикалык жардам көрсөтүү максатында соттук коллегиянын судьялары тарабынан административдик иштер боюнча жергиликтүү соттордун ишмердүүлүгү текшерилип, анын жыйынтыгында бир нече катачылыктарга жол берилгендиги аныкталган. Ал боюнча чогулуштар өткөрүлүп, аныкталган кемчиликтерди жоюуга бир топ сунуштар берилген.

Мындан тышкары, 2024-жылдын 4-чейрегинде соттук коллегия жергиликтүү соттордун судьяларынын кээ бир түшүнүксүз суроолорун чогулушта талкуулап, жыйынтыгында жергиликтүү соттордун төрагаларынын катышуулары менен тегерек стол өткөргөн.

Айрыкча 2024-жылы жер мунапысына жана администрациялык-аймактык реформага байланышкан иштерден келип чыккан суроолор абдан актуалдуу болгон.

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту кассациялык тартипте караган мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, ошондой эле прокуратура тарабынан берилген административдик доолор боюнча иштерге кыскача сересеп жүргүзсөк.

Кээ бир учурда мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары тарабынан берилген доолор мазмуну боюнча сапатсыз түзүлүп, доолор канааттандырыусуз калтырылган учурлар кездешет.

Сотко катышкан өкүлдөр процесске даярданбай келишет, керектүү документтерди, далилдерди сотко камсыз кылышпайт, соттук отурумдарга жүйөөсүз себептер менен келбей койгон дагы фактылар бар. Мындай учурларда ишти объективдүү кароо максатында отурумдарды башка күнгө жылдырууга соттор аргасыз болууда.

Соттор тарабынан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызмат адамдарынын аракеттерин (аракетсиздигин) талашуу жөнүндө иштерин кароодо алардын тийиштүү Жоболорунда бекитилген ыйгарым укуктарына ылайык иш жүргүзбөгөндүгү аныкталууда.

Бул жагдайлар 2024-жылы жергиликтүү соттор тарабынан 99 жеке аныктама (*административдик соттор – 86, Бишкек шаардык жана облустук соттор - 13*) чыгарылгандыгы жана 43 аныктаманын негизинде айып пулдар салынгандыгы менен далилденет.

Андыктан мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары мыйзамдын үстөмдүгүн, инсандын, коомдун жана мамлекеттин мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарынын сакталышын камсыз кылуу аракетин күчөтүүсү керек.

Прокуратура органдары тарабынан дагы берилген административдик доолорду кароодо мүчүлүштүктөр бар. Мисалга алсак, прокуратура органы мыйзам бузууларды кеч аныктап, сотко административдик доо берүү мөөнөтүн өткөрүп кайрылууда. Ошондой эле, кээ бир административдик доолор Кыргыз Республикасынын Административдик процесстик кодексинин 42-беренесинде көрсөтүлгөн чөйрөсү аныкталбаган жактардын укуктарын, эркиндиктерин, мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарын, ошондой эле мамлекеттик же коомдук кызыкчылыктары жок учурда дагы негизсиз себептер менен айрым жарандардын кызыкчылыктарын коргоп, доо келтирген учурлар кездешүүдө. Ошондуктан прокуратура органдары жогорудагы кемчиликтерди болтурбоонун алдын алуу боюнча иш-аракеттерди жүргүзүүсү керек.

Жыл ичинде соттук коллегиянын судьялары жана консультанттарынын аткаруусуна мамлекеттик жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынан, жарандардан жана юридикалык жактардан 121 арыздар жана кайрылуулар келип түшүп, аларга мыйзамда белгиленген мөөнөттө жооптор даярдалган.

Мындан тышкары, Жогорку соттун соттук статистиканы анализдөө бөлүмү берген

маалыматына караганда, 2024-жылы жергиликтүү соттор боюнча Сот Департаменти берген отчетко ылайык, Жогорку соттун эсептик счетуна 3 028 628 сом мамлекеттик алым түшкөн (соттук иштер боюнча түшкөн алымдар).

Административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьялары жергиликтүү соттор кабыл алган соттук актыларга келип түшкөн кассациялык даттанууларды (сунуштамаларды) кароо менен гана чектелбестен башка иш-чараларга да активдүү катышууда. Аларды белгилеп өтсөк.

Жогорку сот Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык, өзүнө тиешелүү маселелер боюнча мыйзам чыгаруу демилге укугуна, анын карамагындагы маселелер боюнча мыйзамдарды өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгууга болгон укугун пайдаланып соттук коллегиянын судьялары Кыргыз Республикасынын Административдик-процесстик кодексине өзгөртүүлөрдү киргизүүгө активдүү катышышты.

Соттук коллегиянын бир судьясы Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги иштери боюнча Кеңешинде, ал эми 4 судьясы Илимий-консультациялык Кеңеште мүчө болуп иш алып барышат.

Учурдан пайдаланып, Илимий-консультациялык Кеңештин административдик укук маселелери боюнча секциясы бүгүнкү күндө өз багытында тынымсыз иштеп келгендигин, жыл аралыгында бир нече жолу чогулуштарды өткөзүп, административдик иштерди кароодо келип чыккан кээ бир маселелер боюнча талкуу жүргүзүшкөндүгүн белгилейм.

Эл аралык уюмдар, анын ичинде жакынкы жана алыскы чет элдик соттор менен тыгыз карым-катнаш түзүү боюнча соттук коллегиянын судьялары көптөгөн семинарларга жана конференцияларга катышып келишти.

Алардын ичинен белгилей кетсек, Берлин, Астана, Алматы жана Ташкент шаарларында өткөрүлгөн конференцияларда административдик юстициянын өнүгүшү тууралуу баяндамалар жасалып, административдик өндүрүштөгү актуалдуу маселелер көтөрүлгөн.

Ошондой эле, 2024-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жана Сот адилеттигинин жогорку мектебинин демилгеси менен уюштурулган тегерек столго Азербайджан Республикасынын Жогорку сотунун судьясы С.Керимов чакырылып, анда эки өлкөнүн административдик иштерди кароодогу тажрыйбалары талкууланган.

Муну менен катар, соттук коллегиянын судьялары 2024-жылы өткөзүлгөн сот системасынын 100-жылдык мааракесин уюштурууга дагы өз салымдарын кошушту.

Дагы бир белгилей кетчү жагдай, соттук коллегиянын судьялары Сот адилеттигинин жогорку мектеби менен тыгыз иштешүүдө. Мисалга ала турган болсок, коллегиянын судьялары жыл аралыгында дайындалган окуу куралдарына эксперттик корутундуларды беришти. Ошондой эле, жергиликтүү соттордун судьяларынын квалификацияларын жогорулатуу жана жаңы дайындалган судьялардын кесиптик багыттагы билим берүү максатында Сот адилеттигинин жогорку мектебинде административдик иштерди кароонун кээ бир өзгөчөлүктөрү жана процессуалдык нормаларды колдонуунун талаптары боюнча бир нече темада лекцияларды окушат.

Баарыбызга белгилүү болгондой, административдик юстициянын башкы максаты – жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин мамлекеттик жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын, алардын кызмат адамдарынын мыйзамсыз аракеттеринен (аракетсиздигинен) коргоо болуп саналат.

Соттор бул багытта мамлекеттик органдардын мыйзамсыз иш-аракеттерин, анын ичинде кызмат адамдарынын мыйзамсыз чечимдерин жокко чыгарып, жарандардын укуктарын чектөөчү аракеттерди токтотуп, мыйзамдын үстөмдүгүн камсыз кылууну улантып, өнүккөн өлкөлөрдүн иш-тажрыйбалары менен таанышып, биздин мамлекетибиздеги административдик юстициянын келечегин жакшыртуу боюнча бир топ аракеттерди жасашууда.

Жалпысынан биздин мамлекетибиздин административдик юстициясы өнүгүү жолунда болгондуктан, мезгилдин талабына жооп берген өзгөртүүлөрдү мыйзамдарга киргизүү абзел.

Мисалы: бүгүнкү күндө Казахстан Республикасында эффективдүү иштеп жаткан мамлекеттик органдарды баалоо индикаторун биздин системага дагы киргизүү керек деп эсептейм. Анткени, бул индикатор мамлекеттик органдардын ишинин натыйжалуулугун,

анын ичинде жол-жоболордун талаптарынын сакталышын, системдик түрдө одоно мыйзам бузуулары болгондугун аныктоого мүмкүндүк түзөт.

Ушул сыяктуу административдик юстициянын ишин өркүндөтүүгө байланышкан сунуштар жергиликтүү соттордун судьяларынан дагы келип түшүүдө. Бул сунуштарды талкуулап, Жогорку соттун мыйзам чыгаруу демилгеси бар экенин эске алуу менен быйылкы жылы АПКга тиешелүү өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча иш алып баруубуз зарыл.

Сөзүмдүн аягында, үстүбүздөгү жылы соттук коллегия иш планга жана “Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттору жөнүндө” конституциялык Мыйзамынын талабына ылайык иш алып барганын белгилеп, 2025-жылы пландалган иш-чараларды аткарууга жана сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун сапатын жогорулатууга мындан ары дагы аракетин жумшаарын билдирем.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун 2024-жылдагы иши боюнча маалымат (2023-жылга салыштырмалуу)

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 98-беренесине ылайык Жогорку соту сот бийлигинин эң жогорку органы болуп саналат жана жарандык, жазык, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча сот процессинин катышуучуларынын кайрылуулары боюнча мыйзамда аныкталган тартипте сот чечимдерин кайра кароону жүзөгө ашырат. Жогорку соттун Пленуму сот тажрыйбасынын маселелери боюнча түшүнүк берет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегияларынын статистикалык маалыматтары боюнча 2024-жылы каралган соттук иштер төмөндөгүдөй мүнөздө маалымданат.

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук иштердин жана соттук материалдардын келип түшүшү жана каралышы:

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук иштердин келип түшүшү:

2024-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна кассациялык тартипте 6455 соттук иш түшкөн (2023-ж. – 5545), 2023-жылга салыштырмалуу 16,41% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 1111 кылмыш иш (2023-ж. - 1106), 0,45% көбөйгөн;
- 4207 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. - 3244), 29,69% көбөйгөн;
- 1137 административдик иш (2023-ж. - 1189), 4,37% төмөндөгөн;
- (2023-жылы 6 жоруктар жөнүндө иш).

Кассациялык инстанциядагы сотко соттук материалдардын келип түшүшү:

Отчёттук мезгил ичинде 1374 соттук материалдар түшкөн. 2023-жылы 1820 соттук материалдар түшкөн, б.а. 2024-жылы 24,51% аз түшкөн, алардын ичинен:

- 511 кылмыш иштер боюнча материал (2023-ж. - 454), 12,56% көбөйгөн;
- 233 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 646) 63,93% төмөндөгөн;
- 490 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. - 634), 22,71% төмөндөгөн;
- 140 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. - 86), 62,79% көбөйгөн.

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан соттук иштердин каралышы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук коллегиялары тарабынан 2024-жылы 4656 соттук иш каралган (2023-ж. – 4787), 2023-жылга салыштырмалуу 2,74% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- 1018 кылмыш иш (2023-ж. - 1069), 4,77% төмөндөгөн;

- 2656 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. - 2785), 4,63% төмөндөгөн;
- 981 административдик иш (2023-ж. - 933), 5,14% көбөйгөн;
- 1 жоруктар жөнүндө иш.

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан соттук материалдардын каралышы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту тарабынан 2024-жылы 1145 соттук материал каралган (2023-ж. – 1572), 2023-жылга салыштырмалуу 27,16% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- 467 кылмыш иштер боюнча материал (2023-ж. - 400), 16,75% көбөйгөн;
- 180 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. - 539), 66,60% төмөндөгөн;
- 400 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. - 571), 29,95% төмөндөгөн;
- 98 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. - 62), 2023-жылга салыштырмалуу 58,06% көбөйгөн.

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан кылмыш иштердин жана кылмыш иштер боюнча соттук материалдардын каралышы

Кылмыш иштердин каралышы

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясы тарабынан 2024-жылы 1335 адамга карата 1018 кылмыш иши каралган, мурунку отчёттук мезгилге салыштырмалуу 4,77% аз иш каралган (2023-ж. – 1398 адамга карата 1069 иш).

776 (2023-ж. – 799) кассациялык даттануулардын ичинен канааттандырылганы - 267 (2023-ж. – 331), 2,88% төмөндөгөн.

240 (2023-ж. – 260) прокурордун сунуштарынан канааттандырылганы - 114 иш (2023-ж. - 113), 7,69% төмөндөгөн.

2 иш боюнча кассациялык өндүрүш кыскартылган (2023-ж. - 10), 2023-жылга салыштырмалуу 80% төмөндөгөн.

142 адамга карата 92 иш кассациялык тартипте даттанылган (2023-ж. – 117 адамга карата 91 иш), анын ичинен:

- 113 адамга карата же 79,58% I жана II-инстанциялардын өкүмдөрү күчүндө калтырылган (2023-ж. – 87 же 74,36%);
- 29 адамга карата же 20,42% I жана II-инстанциялардын өкүмдөрү жокко чыгарылган (2023-ж. – 29 же 24,79%);
- (2023-жылы 1 адамга карата же 0,85% II-инстанциянын өкүмү өзгөртүлгөн).

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттор тарабынан каралган кылмыш иштердин сапаты (адамга карата):

2024-жылы жалпысынан 1335 адамга карата соттук актылар даттанылган (2023-ж. - 1398), 2023-жылга салыштырмалуу 4,51% төмөндөгөн.

762 адамга карата чыгарылган биринчи инстанциянын соттук актылары даттанылган (2023-ж. - 653), 2023-жылга салыштырмалуу 16,69% көбөйгөн, алардын ичинен:

- 451 адамга карата же 59,19% күчүндө калтырылган (2023-ж. – 362 же 55,44%);
- 182 адамга карата же 23,88% жокко чыгарылган (2023-ж. – 138 же 21,13%);
- 129 адамга карата же 16,93% өзгөртүлгөн (2023-ж. – 153 же 23,43%).

562 адамга карата чыгарылган апелляциялык инстанциянын соттук актылары даттанылган (2023-ж. - 736), 2023-жылга салыштырмалуу 23,64% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- 360 адамга карата же 64,06% күчүндө калтырылган (2023-ж. – 452 же 61,41%);
- 136 адамга карата же 24,20% жокко чыгарылган (2023-ж. – 160 же 21,74%);

- 66 адамга карата же 11,74% өзгөртүлгөн (2023-ж. – 124 же 16,85%).
- 11 адамга карата кассациялык өндүрүш кыскартылган (2023-ж. – 9), 2023-жылга салыштырмалуу 22,22% көбөйгөн.

Кассациялык тартипте каралган кылмыш иштердин негизги категориялары:

Менчикке каршы кылмыштар боюнча - 302 иш же 29,67% (2023-ж. - 325 же 30,40%), 2023-жылга салыштырмалуу 7,08% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 209-бер. (алдамчылык) - 179 (2023-ж. – 171), 4,68% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 205-бер. (уурдоо) - 23 (2023-ж. - 39), 41,03% төмөндөгөн;
- КРнын КЖКнин 207-бер. (каракчылык) - 20 (2023-ж. - 25), 20% төмөндөгөн;
- КРнын КЖКнин 210-бер. (ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу) - 20 (2023-ж. - 24), 16,67% төмөндөгөн;
- башка кылмыштар - 60 (2023-ж. - 66), 9,09% төмөндөгөн.

Өмүргө же ден соолукка каршы кылмыштар боюнча - 144 иш же 14,15% (2023-ж. - 146 же 13,66%), 2023-жылга салыштырмалуу 1,37% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 122-бер. (киши өлтүрүү) - 62 (2023-ж. – 57), 8,77% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 130-бер. (ден соолукка оор зыян келтирүү) - 36 (2023-ж. - 34), 5,88% көбөйгөн;
- башка кылмыштар - 46 (2023-ж. - 55), 16,36% төмөндөгөн.

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматтык кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштар боюнча - 149 иш же 14,64% (2023-ж. – 139 же 13%), 2023-ж. салыштырмалуу 7,19% көбөйгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 337-бер. (кызмат абалынан кыянаттык менен пайдалануу) - 66 (2023-ж. - 65), 1,54% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 343-бер. (опузалап пара алуу) - 18 (2023-ж. - 11), 63,64% көбөйгөн;
- КРнын КЖКнин 338-бер. (бийликтен аша чабуу) - 8 (2023-ж. – 7), 14,29% көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 57 (2023-ж. - 56), 1,79% көбөйгөн.

Баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды, алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштар боюнча - 104 иш же 10,22% (2023-ж. – 124 же 11,60%), 2023-жылга салыштырмалуу 16,13% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- КРнын КЖКнин 282-бер. (баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатында мыйзамсыз даярдоо) - 80 (2023-ж. - 89), 10,11% төмөндөгөн;
- КРнын КЖКнин 283-бер. (баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатысыз мыйзамсыз даярдоо) - 21 (2023-ж. – 30), 30% төмөндөгөн;
- башка кылмыштар - 3 (2023-ж. - 5), 40% төмөндөгөн.

Кылмыш иштери боюнча соттук материалдардын каралышы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 2024-жылы 467 соттук материал караган (2023-ж. – 400), мурунку отчёттук мезгилге салыштырмалуу 16,75% көп каралган.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 180 соттук материал каралган (2023-ж. - 539), 66,60% аз каралган, алардын ичинен:

- канааттандырылганы – 81 (2023-ж. - 438);
- канаттандыруусуз калтырылганы – 99 (2023-ж. - 101).

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 1 жоруктар жөнүндө иш каралган.

Кылмыш-жаза иштери боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун кылмыш иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2024-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:

- кылмыш иштер - 9,4;
- соттук материалдар - 6.

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 15,4 ишти түзгөн.

(2023-жылга салыштырмалуу 1 айга болгон иш жүктөмү: кылмыш иштер боюнча – 9,9; соттук материалдар боюнча – 8,6; жалпы - 18,5 ишти түзгөн).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан жарандык, экономикалык иштердин жана соттук материалдардын каралышы

Жарандык жана экономикалык иштердин каралышы

2024-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан кассациялык тартипте 2656 иш каралган, 2023-жылга салыштырмалуу 4,63% аз каралган (2023-ж. - 2785).

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттор тарабынан каралган жарандык жана экономикалык иштердин сапаты:

2024-жылы даттанылган соттук актылар:

1) биринчи инстанциядагы соттор - 1554 же 58,51% (2023-ж. – 1528 же 54,87%), 2023-жылга салыштырмалуу 1,7% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы - 1101 же 81,56% (2023-ж.– 1096 же 79,77%);
- жокко чыгарылганы - 242 же 17,93% (2023-ж. – 270 же 19,65%);
- өзгөртүлгөнү - 7 же 0,52% (2023-ж. – 8 же 0,58%);
- мөөнөтүн калыбына келтирүүдөн баш тартылганы - 204 (2023-ж. – 154).

2) апелляциялык инстанциядагы соттор – 1102 же 41,49% (2023-ж. – 1257 же 45,13%) 2023-жылга салыштырмалуу 12,33% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы - 670 же 73,30% (2023-ж.– 763 же 67,46%);
- жокко чыгарылганы - 235 же 25,71% (2023-ж. – 361 же 31,92%);
- өзгөртүлгөнү - 9 же 0,98% (2023-ж. – 7 же 0,62%);
- мөөнөтүн калыбына келтирүүдөн баш тартылганы - 188 (2023-ж. – 126).

Кассациялык тартипте каралган жарандык жана экономикалык иштердин негизги категориялары:

Бүтүмдөрдү жарактуу/жараксыз деп таануу – 566 иш же 25% (2023-ж. – 516 же 20,60%), 2023-жылга салыштырмалуу 9,69% көбөйгөн.

Карызды өндүрүү – 369 иш же 16,30% (2023-ж. - 293 же 11,70%), 25,94% көбөйгөн.

Эмгек талаштары - 202 иш же 8,92% (2023-ж. - 248 же 9,90%), 18,55% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- мурунку жумушуна кайрадан калыбына келтирүү – 143 иш же 6,32% (2023-ж. – 173 же 6,91%), 17,34% төмөндөгөн;

Үй-бүлөлүк мамилелерден келип чыккан иштер - 180 иш же 7,95% (2023-ж. - 212 же 8,46%), 15,09% төмөндөгөн.

Турак жайдан чыгаруу – 155 иш же 6,85% (2023-ж. - 188 же 7,50%), 17,55% төмөндөгөн.

Мурастоо укуктары боюнча – 94 иш же 4,15% (2023-ж. – 135 же 5,39%), 30,37% төмөндөгөн.

Материалдык зыяндын ордун толтуруу - 96 иш же 4,24% (2023-ж. - 118 же 4,71%), 18,64% төмөндөгөн.

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материалдардын каралышы:

2024-жылы 400 жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материалдар каралган, 2023-жылга салыштырмалуу 29,95% аз каралган (571 материал).

Жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жарандык иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2024-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:

- жарандык жана экономикалык иштер - 15,8;
- соттук материалдар – 2,4;

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 18,2 ишти түзгөн.

(2023-жылга салыштырмалуу бир айга болгон иш жүктөмү: жарандык жана экономикалык иштер – 16,6; соттук материалдар – 3,4; жалпы – 20 ишти түзгөн).

Кассациялык инстанциядагы сот тарабынан административдик иштердин жана соттук материалдардын каралышы

Административдик иштердин каралышы:

2024-жылы 981 административдик иштер каралган, 2023-жылга салыштырмалуу 5,14% көбөйгөн (2023-ж. – 933).

Кассациялык даттануунун жыйынтыгы боюнча жергиликтүү соттордун караган административдик иштеринин сапаты

2024-жылы даттанылган соттук актылар:

1) биринчи инстанциядагы соттор – 710 же 72,38% (2023-ж.– 659 же 70,63%), 2023-жылга салыштырмалуу 7,74% көбөйгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы - 565 же 79,58% (2023-ж.– 550 же 83,84%);
- жокко чыгарылганы - 144 же 20,28% (2023-ж. – 106 же 16,16%);
- өзгөртүлгөнү – 1 же 0,14%;
- (2023-жылы кассациялык даттануунун кароосуз калтырылганы – 3).

2) апелляциялык инстанциядагы соттор - 271 же 27,62% (2023-ж. – 274 же 29,37%), 2023-жылга салыштырмалуу 1,09% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- күчүндө калтырылганы - 193 же 71,22% (2023-ж. – 176 же 64,23%);
- жокко чыгарылганы - 78 же 28,78% (2023-ж. – 98 же 35,77%).

Кассациялык тартипте каралган административдик иштердин негизги категориялары

Жер тилкелери боюнча кабыл алынган административдик актыны же административдик органдын аракеттерин (аракетсиздигин) толук же бир бөлүгүн талашуу - 545 иш же 55,56% (2023-ж. – 581 же 62,68%), 6,20% төмөндөгөн.

Административдик органдын административдик актысын толук же бир бөлүгүн жараксыз деп таануу - 67 иш же 6,83% (2023-ж. – 53 же 5,72%), 26,42% көбөйгөн.

Административдик органдын аракеттерин (аракетсиздиктерин) толук же бир бөлүгүн жараксыз деп таануу – 72 иш же 7,34% (2023-ж. – 31 же 3,34%), 132,26% көбөйгөн, б.а. эки эсе көп.

Административдик иштер боюнча соттук материалдарын каралышы:

2024-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясы тарабынан 98 административдик иштер боюнча соттук материалдар каралган (2023-ж. – 62), 2023-жылга салыштырмалуу 58,06% көп каралган.

Административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын иш жүктөмү

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун административдик иштер боюнча соттук коллегиясынын судьясынын 2024-жылда орточо эсеп менен 1 айга болгон иш жүктөмү төмөндөгүнү түзгөн:

- административдик иштер – 11,7;
- соттук материалдар – 1,2.

Жалпысынан судьянын 1 айга болгон иш жүктөмү 12,9 ишти түзгөн.

(2023-жылга салыштырмалуу бир айга болгон иш жүктөмү: административдик иштер – 13, соттук материалдар – 0,9, жалпысынан – 13,9 ишти түзгөн).

Маалымат Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун соттук статистиканы анализдөө сектору тарабынан даярдалды

Кыргыз Республикасынын сотторунун 2024-жылы каралган иштери боюнча маалымат (2023-жылга салыштырмалуу) *Жергиликтүү соттор*

“Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Конституциялык Мыйзамынын 32-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун тутумун төмөндөгүлөр түзөт: биринчи инстанциядагы соттор: райондук соттор, административдик соттор, шаардагы райондук соттор, шаардык соттор; экинчи инстанциядагы соттор: облустук соттор, Бишкек шаардык соту.

Райондук соттор, шаарлардагы райондук соттор, шаардык соттор жана административдик соттор алардын компетенциясына таандык болгон сот иштерин карашып, биринчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзүшөт.

Облустук соттор, Бишкек шаардык соту алардын компетенциясына таандык болгон сот иштерин апелляциялык даттануу арыздар, прокурордун сунушу боюнча карашып, экинчи инстанциядагы сот катары иш-аракеттерди жүргүзүшөт.

Соттук иштердин биринчи инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2024-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 183 066 иш келип түштү, бул 2023-жылга салыштырмалуу 38,14% көбөйгөн (2023-ж. - 132 523), алардын ичинен:

- 10 259 кылмыш иши (2023-жылы 10 135), бул 1,22% көбөйгөн;
- 30 857 укук бузуулар боюнча иш (2023-жылы 26 130), бул 18,09% көбөйгөн;
- 137 299 жарандык жана экономикалык иш (2023-жылы 91 986), бул 49,26% көбөйгөн;
- 4651 административдик иш (2023-жылы 4272), бул 8,87% көбөйгөн.
-

Соттук материалдардын биринчи инстанциядагы сотторго келип түшүүсү:

2024-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 67 997 материал келип түштү, бул 2023-жылга салыштырмалуу 2,85% көбөйгөн (2023-ж. - 66 111), алардын ичинен:

- 5870 кылмыш иши боюнча материал (2023-ж. - 5086), бул 15,41% көбөйгөн;
- 241 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. - 1031), бул 76,62% төмөндөгөн;
- 34 245 сотко чейинки өндүрүш боюнча материал (2023-ж. - 37 419), бул 8,48% төмөндөгөн;
- 2208 укук бузуулар боюнча материал (2023-ж. - 858), бул 157,3% көбөйгөн, башкача айтканда эки эсе көбөйгөн;
- 24 108 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. - 20 702), бул 16,45% көбөйгөн;
- 1324 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. - 980), бул 35,10% көбөйгөн;

- 1 жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. 3);
- (2023-жылы 32 материал бузуулар боюнча).
-

Биринчи инстанциядагы сотторго соттук иштердин жана материалдардын жалпы түшүүсү:

2024-жылы сотторго 251 063 иш жана материалдар келип түшкөн, бул 2023-жылга салыштырмалуу 26,39% көбөйгөн (198 634).

Соттук иштердин биринчи инстанциядагы соттордо каралышы:

2024-жылы биринчи инстанциядагы соттор 178 412 ишти карап чыкты, бул 2023-жылга салыштырмалуу 34,44% көбөйгөн (2023-ж. - 132 703), алардын ичинен:

- 10 155 кылмыш иши (2023-ж. - 10 612), бул 4,31% төмөндөгөн;
- 30 804 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. - 25 955), бул 18,68% көбөйгөн;
- 132 742 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. - 91 540), бул 45,01% көбөйгөн;
- 4711 административдик иш (2023-ж. - 4590), бул 2,64% көбөйгөн;
- (2023-жылы 6 иш жоруктар боюнча иш).

Соттук материалдардын биринчи инстанциядагы соттордо каралышы:

2024-жылы соттор 68 519 соттук материалды карап чыгышты, бул 2023-жылга салыштырмалуу 4,07% көбөйгөн (2023-ж. - 65 837), алардын ичинен:

- 5934 кылмыш иштер боюнча материал (2023-ж. - 5152), бул 15,18% көбөйгөн;
- 243 кылмыш сот өндүрүшү тартибинде карала турган жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. - 1053), бул 76,92% төмөндөгөн;
- 34 245 сотко чейинки өндүрүш боюнча материал (2023-ж. - 37 413), бул 8,47% төмөндөгөн;
- 1 жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. - 2);
- 2381 укук бузуулар боюнча материал (2023-ж. - 847), бул 181,11% көбөйг-н, башкача айтканда эки эсе көбөйгөн;
- 24 380 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. - 20 354), бул 19,78% көбөйгөн;
- 1335 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. - 985), бул 35,53% көбөйгөн;
- (2023-жылы бузуулар боюнча 31 материал).

Жалпы каралган соттук иштер жана материалдар:

2024-жылы биринчи инстанциядагы соттордо 246 931 иш жана материал каралды, бул 2023-жылга салыштырмалуу 24,37% көбөйгөн (2023-ж. - 198 540).

Биринчи инстанциядагы соттордун соттук иштерин аймактар боюнча кароосу

№№	Аймак	Жыл	Кылмыш иштери	Укук бузуулар боюнча иштери	Жарандык иштери	Административдик иштери	Жоруктар жөнүндөгү иштери
1	Бишкек шаары	2024	3026	9575	48 768	1553	
		2023	3367	7670	27 201	1442	
2	Чүй облусу	2024	2183	3933	24 717	944	
		2023	2525	3815	17 875	886	4
3	Ош облусу	2024	1825	5097	19 383	745	
		2023	1574	4318	15 155	791	
4	Жалал-Абад облусу	2024	1320	3557	15 742	643	
		2023	1186	3152	12 200	634	1

5	Ысык-Көл облусу	2024	775	3286	10 285	329	
		2023	779	2829	8720	349	
6	Баткен облусу	2024	457	2098	4629	186	
		2023	526	1484	3591	257	1
7	Нарын облусу	2024	288	2082	5838	138	
		2023	290	1525	4209	107	
8	Талас облусу	2024	281	1176	3380	173	
		2023	365	1162	2589	124	

Биринчи инстанциядагы соттордун соттук материалдарын аймактар боюнча кароосу

№№	**Аймак**	**Жыл**	**Кылмыш иштер боюнча**	**Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча**	**Сотко чейинки өндүрүш боюнча**	**Укук бузуулар боюнча**	**Жарандыке иштер боюнча**	**Административдик иштер боюнча**	**жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар жана бузуулар боюнча**
1	Бишкек шаары	2024	1081	46	16 453	1472	10 364	379	
		2023	711	437	17 822	147	9757	248	32
2	Чүй облусу	2024	3236	36	3175	229	4445	193	1
		2023	2662	236	4143	125	3988	191	1
3	Ош облусу	2024	581	85	5785	135	2954	248	
		2023	485	134	5943	97	2309	207	
4	Жалал-Абад облусу	2024	398	48	3701	154	3664	354	
		2023	673	99	3818	109	1606	226	
5	Ысык-Көл облусу	2024	231	15	2421	113	1547	64	
		2023	282	56	2862	129	1725	39	
6	Баткен облусу	2024	136	11	1184	73	374	31	
		2023	119	45	1168	28	307	23	
7	Нарын облусу	2024	125	1	788	123	700	30	
		2023	100	25	704	107	341	40	
8	Талас облусу	2024	146	1	738	82	332	36	
		2023	120	21	953	105	321	11	

2024-жылы аймактар боюнча каралган соттук иштеринин жана материалдарынын жалпы саны:

1. Бишкек шаарында 2024-жылы 92 717 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 34,70% көбөйгөн (68 834), анын ичинен:
- 62 922 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 58,57% көбөйгөн (39 680);
- 29 795 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 2,20% көбөйгөн (29 154).

2. Чүй облусунда 43 092 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 18,22% көбөйгөн (36 451), анын ичинен:
- 31 777 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 26,58% көбөйгөн (25 105);
- 11 315 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 0,27% төмөндөгөн (11 346).

3. Ош облусунда 36 838 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 18,78% көбөйгөн (31 013), анын ичинен:
- 27 050 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 23,87% көбөйгөн (21 838);
- 9788 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 6,68% көбөйгөн (9175).

4. Жалал-Абад облусунда 29 581 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 24,79% көбөйгөн (23 704), анын ичинен:
- 21 262 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 23,81% көбөйгөн (17 173);

- 8319 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 27,38% көбөйгөн (6531).

5. Ысык-Көл облусунда 19 066 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,29% көбөйгөн (17 770), анын ичинен:

- 14 675 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 15,76% көбөйгөн (12 677);
- 4391 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 13,78% төмөндөгөн (5093).

6. Нарын облусунда 10 113 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 35,78% көбөйгөн (7448), анын ичинен:

- 8346 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 36,13% көбөйгөн (6131);
- 1767 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 34,17% көбөйгөн (1317).

7. Баткен облусунда 9179 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 21,59% көбөйгөн (7549), анын ичинен:

- 7370 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 25,79% көбөйгөн (5859);
- 1809 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,04% көбөйгөн (1690).

8. Талас облусунда 6345 иш жана соттук материалы каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 9,95% көбөйгөн (5771), анын ичинен:

- 5010 иш, бул 2023-жылга салыштырмалуу 18,16% көбөйгөн (4240);
- 1335 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 12,80% төмөндөгөн (1531).

Кылмыш иштердин жана соттук материалдардын биринчи инстанциядагы сотторго келип түшүүсү жана каралышы

Биринчи инстанциядагы сотторго кылмыш иштердин келип түшүүсү жана каралышы:

2024-жылы соттордун биринчи инстанциясына 10 259 кылмыш иши келип түшкөн, бул 2023-жылга салыштырмалуу 1,22% көбөйгөн (10 135). Иш боюнча өндүрүш менен аяктаган кылмыш иштеринин саны 10 155 (2023-ж. – 10 612), бул өткөн жылга салыштырмалуу 4,31% төмөндөгөн.

Процессуалдык мөөнөттөрдү бузуу менен каралган иштердин саны 1319, бул жалпы аяктаган иштеринин санынын 12,99% түзөт (2023-ж. – 1223 же 11,52%).

2024-жылы акталган адамдардын саны 309 (2023-ж. – 311), бул 2023-жылга салыштырмалуу 0,64% төмөндөгөн, актоо себептери төмөнкүчө:

- кылмыштын курамы болбогондуктан - 280 же 90,61% (2023-жылы – 293 же 94,21%), бул 4,44% төмөндөгөн;
- кылмыш окуясы болбогондуктан - 28 же 9,06% (2023-жылы - 18 же 5,79%), бул 55,56% көбөйгөн;
- кылмыш мыйзамынан алып караганда келтирилген залал укук чегинде болгондо - 1 же 0,32%.

2024-жылы өкүм чыгаруу менен 5668 иш каралган, бул 7360 адамга карата (2023-ж. – 5258 иш 6513 адамга карата), бул иштердин саны боюнча 7,80% көбөйгөн жана адамдардын саны боюнча 13% көбөйгөн. Бул жалпы аяктаган иштеринин санынын 55,81% түзөт (2023-жылы – 49,55%).

Өндүрүштөн токтотулган иштердин саны 2969 ишти түздү, бул 3481 адамга карата, же жалпы аяктаган иштердин 29,24% (2023-жылы – 4113 же 38,76%, 4843 адамга карата), бул иштердин саны боюнча 27,81% төмөндөгөн жана адамдардын саны боюнча 28,12% төмөндөгөн.

Негиздери боюнча (адамга карата):

- Жабырлануучу айыптоону колдоодон баш тартуусу - 3048 же жалпы токтотулган адамдардын санынын 87,56% (2023-жылы – 4138 же 85,44%), бул 26,34% төмөндөгөн;
- Эскирүү мөөнөтү өтүп кеткени - 223 же 6,41% (2023-ж. – 359 же 7,41%), бул 37,88% төмөндөгөн;

• Кылмыш жоопкерчилигинен бошотулууга тийиш болгон адамга карата - 103 же 2,96% (2023-жылы – 122 же 2,52%), бул 15,57% төмөндөгөн;

• Тараптардын жарашуусуна байланыштуу - 48 же 1,38% (2023-жылы – 140 же 2,89%), бул 65,71% төмөндөгөн;

• Амнистия актысы - 17 же 0,49%;

• Кылмыш сот өндүрүшүн жүргүзүү учурунда каза болгон адамга карата - 16 же 0,46% (2023-жылы – 28 же 0,58%), бул 42,86% төмөндөгөн;

• Прокурордун айыптоодон баш тартуусу - 10 же 0,29% (2023-жылы – 21 же 0,43%), бул 52,38% төмөндөгөн;

• Жабырлануучунун арызынын жоктугу - 4 же 0,11% (2023-жылы – 18 же 0,37%), бул 77,78% төмөндөгөн;

• Кылмыш куугунтугун жүргүзүү мүмкүн эместигинен - 4 же 0,11% (2023-жылы – 1 же 0,02%), бул 4 эсе көбөйгөн;

• Кылмыш курамынын жоктугу - 3 же 0,09% (2023-жылы – 3 же 0,06%);

• Кылмыштын декриминалдаштыруусу - 1 же 0,03% (2023-жылы – 10 же 0,21%), бул 90% төмөндөгөн;

• Тергөөчүнүн, прокурордун жакка карата ошол эле жосун боюнча кылмыш ишин козгоодон баш тартуу же болбосо ишти кыскартуу жөнүндө жокко чыгарылбаган токтому болсо - 1 же 0,03% (2023-ж. – 2 же 0,04%), бул 50% төмөндөгөн;

• Кылмыш окуясынын жоктугу - 1 же 0,03% (2023-жылы – 1 же 0,02%);

• кылмыш мыйзамынан алып караганда зыян келтирген жосун укукка ылайык келгенде - 1 же 0,03%;

• Кылмышты аягына чыгаруудан ыктыярдуу баш тартуу - 1 же 0,03%.

Медициналык мүнөздөгү мажбурлоо чаралары 60 адамга карата колдонулду (2023-ж. – 56).

Тарбиялык мүнөздөгү мажбурлоо чаралары 1 адамга карата колдонулду (2023-ж. – 2).

Прокурорго 236 адамга карата 176 иш кайтарылды (2023-ж. – 247 адамга карата 175 иш), алардын ичинен (иштер боюнча):

• айыптоо актысы КР КЖПКнин талаптарын бузуу менен түзүлсө - 67 иш (2023-ж. – 27);

• сотто жоюлбай турган тергөөнүн өксүктөрүн толуктоо үчүн - 2 иш (2023-ж. – 11);

• айыпталуучунун инсандыгы белгиленбесе - 5 иш (2023-ж. – 4);

• айыптоо актысынын көчүрмөсү айыпталуучуга тапшырылбаса - 6 иш (2023-ж. – 1);

• сотко чейинки өндүрүш органдары тарабынан материалдык зыяндын жана (же) моралдык залалдын ордун толтурууну жана мүлктү мүмкүн болгон конфискациялоону камсыз кылуу боюнча чаралар кабыл алынбаса - 4 иш (2023-жылы – 2);

• башка негиздер боюнча - 92 иш (2023-ж. – 130).

Бул көрсөткүч жалпы аяктаган иштердин 1,73% түзөт (2023-ж. – 1,65%).

Ошондой эле 2024-жылы башка сотко 801 иш берилген (2023-ж. – 653), ал эми сот тарабынан 481 иш бириктирилген (2023-ж. – 347).

Каралган кылмыш иштердин негизги категориялары жана аларга карата кылмыш жазаларын дайындоо

2024-жылы 7051 адам соттолгон (анын ичинде 959 аял жана 177 жашы жете элек балдар), бул 2023-жылга салыштырмалуу 849 адамга же 13,69% көбөйгөн (6202 адам, анын ичинде 724 аял жана 159 жашы жете элек балдар).

Пробациялык көзөмөлдү колдонуу менен жазадан бошотулган адамдардын саны (КЖКнын 82-бер.) 1868 түздү, бул жалпы соттолгондордун 26,49% (2023-ж. - 2176 же 35,09%), бул 14,15% төмөндөгөн.

Айып пул 1997 адамга же 28,32% колдонулган (2023-ж. - 1853 же 29,88%), бул 7,77% көбөйгөн.

Эркиндигинен ажыратылган адамдар 1678 же 23,80% (2023-ж. - 1487 же 23,98%), бул 12,84% көбөйгөн.

Мунапыс 838 адамга же 11,88% колдонулган.

Коомдук иштер 417 адамга же 5,91% колдонулган (2023-ж. - 428 же 6,90%), бул 2,57% төмөндөгөн.

Жаза белгиленбеген өкүм 212 адамга чыгарылган же 3,01% (2023-ж. - 205 адам же 3,31%), бул 3,41% көбөйгөн.

Эркиндиктен чектелген адамдар 14 же 0,20% түзөт (2023-ж. - 13 адам же 0,21%), бул 7,69% көбөйгөн.

Өмүр бою эркиндигинен ажыратылганы 11 адамга же 0,16% (2023-ж. - 13 адам же 0,21%), бул 15,38% төмөндөгөн.

Шарттуу соттолгон адамдар (КЖКнин 63-бер. эски ред.) 7 же 0,10% түзөт (2023-ж. - 10 же 0,16%), бул 30% төмөндөгөн.

Түзөтүү жумуштары 4 адамга же 0,06% колдонулган (2023-ж. - 17 же 0,27%), бул 76,47% төмөндөгөн.

Тарбиялык мүнөздөгү чаралар 3 адамга же 0,04% колдонулган.

Белгилүү бир кызмат ордун ээлөө, же болбосо белгилүү бир иш менен алектенүү укугунан ажыратуу жазасы 2 адамга же 0,03% колдонулган.

Менчикке каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы менчикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 1686 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 23,91% түзөт (2023-ж. – 1689 адам же 27,23%), бул көрсөткүч 0,18% төмөндөгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

- алдамчылык (КЖКнин 209-бер.) – 604 адам (2023-ж. – 561), бул 7,66% көбөйгөн;
- уурдоо (КЖКнин 205-бер.) – 441 адам (2023-ж. – 397), бул 11,08% көбөйгөн;
- тоноо (КЖКнин 206-бер.) – 198 адам (2023-ж. – 278), бул 28,78% төмөндөгөн;
- каракчылык (КЖКнин 207-бер.) – 127 адам (2023-ж. – 173), бул 26,59% төмөндөгөн;
- ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же коротуу (КЖКнин 210-бер.) – 64 адам (2023-ж. – 51), бул 25,49% көбөйгөн;
- опузалап талап кылуу (КЖКнин 208-бер.) – 75 адам (2023-ж. – 26), бул 188,46% көбөйгөн, башкача айтканда, эки эсе көбөйгөн;
- башка кылмыштар – 177 адам (2023-ж. – 203).

Коомдук коопсуздукка жана коомдук тартипке каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы коомдук коопсуздукка жана коомдук тартипке каршы кылмыштар үчүн 565 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 8,01% түзөт (2023-ж. – 438 адам же 7,06%), бул 29% көбөйгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

- ээнбаштык (КЖКнин 280-бер.) – 223 адам (2023-ж. – 242), бул 7,85% төмөндөгөн;
- куралды, ок-дарыларды мыйзамсыз жүгүртүү (КЖКнин 267-бер.) – 127 адам (2023-ж. – 132), бул 3,79% төмөндөгөн;
- Кыргыз Республикасынын жаранынын чет мамлекеттин аймагындагы куралдуу жаңжалдарга же согуш аракеттерине катышуусу же террордук актыны жасоо үчүн даярдыктан өтүүсү (КЖКнин 256-бер.) – 87 адам (2023-ж. – 16), бул 5,4 эсе көбөйгөн (443,75%);
- башка кылмыштар – 128 адам (2023-ж. – 48).

Өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыш жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы өмүргө жана саламаттыкка каршы кылмыштар үчүн 875 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 12,41% түзөт (2023-ж. – 746 адам же 12,03%), бул 17,29% көбөйгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

- ден соолукка оор зыян келтирүү (КЖКнин 130-бер.) – 323 адам (2023-ж. – 236), бул 36,86% көбөйгөн;

• ден соолукка женил залал келтирүү (КЖКнин 136-бер.) – 225 адам (2023-ж. – 216), бул 4,17% көбөйгөн;

• киши өлтүрүү (КЖКнин 122-бер.) – 143 адам (2023-ж. – 154), бул 7,14% төмөндөгөн;

• ден соолукка анча оор эмес зыян келтирүү (КЖКнин 131-бер.) – 132 адам (2023-ж. – 100), бул 32% көбөйгөн;

• башка кылмыштар – 52 адам (2023-ж. – 40).

Мамлекеттин жана муниципалдык кызматтын кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы коррупциялык мүнөздөгү же башка кылмыштарды жасагандыгы үчүн 583 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 8,27% түзөт (2023-ж. – 410 адам же 6,61%), бул 42,20% көбөйгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

• кызмат абалынан кыянаттык менен пайдалануу (КЖКнин 337-бер.) – 266 адам (2023-ж. – 199), бул 33,67% көбөйгөн;

• коррупция (КЖКнин 336-бер.) – 24 адам (2023-ж. – 16), бул 50% көбөйгөн;

• кызматтык жасалмачылык (КЖКнин 346-бер.) – 52 адам (2023-ж. – 56), бул 7,14% төмөндөгөн;

• шалаакылык (КЖКнин 348-бер) – 59 адам (2023-ж. – 49), бул 20,41% көбөйгөн;

• опузалап пара талап кылуу (КЖКнин 343-бер.) – 70 адам (2023-ж. – 32), бул 118,75% көбөйгөн, башкача айтканда, эки эсе жогору көбөйгөн;

• бийликтен аша чабуу (КЖКнин 338-бер.) – 4 адам (2023-ж. – 14), бул 71,43% эки эсе жогору көбөйгөн;

• башка кылмыштар – 108 адам (2023-ж. – 44).

Жыныстык кол тийбестикке жана жыныстык эркиндикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы жыныстык кол тийбестикке каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 128 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 1,82% түзөт (2023-ж. – 114 адам же 1,84%), бул 12,28% көбөйгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

• зордуктоо (КЖКнин 154-бер.) – 97 адам (2023-ж. – 81), бул 19,75% көбөйгөн;

• сексуалдык мүнөздөгү зомбулук аракеттер (КЖКнин 155-бер) – 25 адам (2023-ж. – 25);

• башка кылмыштар – 6 адам (2023-ж. – 8).

Баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун жана прекурсорлорун жүгүртүү чөйрөсүндөгү кылмыштарды жасагандыгы үчүн 854 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 12,11% түзөт (2023-ж. – 739 адам же 11,92%), бул 15,56% көбөйгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

• баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатысыз мыйзамсыз даярдоо (КЖКнин 283-бер.) – 479 адам (2023-ж. – 439), бул 9,11% көбөйгөн;

• баңгизат каражаттарын, психотроптук заттарды жана алардын аналогдорун сатып өткөрүү максатында мыйзамсыз даярдоо (КЖКнин 282-бер.) – 355 адам (2023-ж. – 282), бул 25,89% көбөйгөн;

• башка кылмыштар – 20 адам (2023-ж. – 18).

Башкаруу тартибине каршы кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы башкаруу тартибине каршы кылмыштарды жасагандыгы үчүн 348 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 4,94% түзөт (2023-ж. – 405 адам же 6,53%), бул 14,07% төмөндөгөн, анын ичинде (адамдар боюнча):

• мамлекеттик чек арадан мыйзамсыз өтүү (КЖКнин 378-бер.) – 203 адам (2023-ж. – 184), бул 10,33% көбөйгөн;

• документтердин жасалмасы (КЖКнин 379-бер.) – 122 адам (2023-ж. – 204), бул 40,20% төмөндөгөн;

• бийлик өкүлүн коркутуу же ага карата зомбулук (КЖКнин 374-бер.) – 14 адам (2023-ж. – 13), бул 7,69% көбөйгөн;

• башка кылмыштар – 9 адам (2023-ж. – 4).

Сот актыларын жана башка аткаруу документтерин аткарууга каршы кылмыштар үчүн соттолгон адамдар:

2024-жылы сот актыларын жана башка аткаруу документтерин аткарууга каршы кылмыштар үчүн 215 адам соттолгон, бул жалпы соттолгондордун 3,05% түзөт (2023-ж. – 180 адам же 2,90%). Бул көрсөткүч 2023-жылга салыштырмалуу 19,44% көбөйгөн, анын ичинде:

• айып салууга соттолгон адамдын сот өкүмүн аткарбоосу үчүн (КР КЖКнин 370-бер.) – 142 адам (2023-ж. – 99), бул 43,43% көбөйгөн;

• эркиндигинен ажыратуу жайларынан же кайтаруудан качуу (КЖКнин 368-бер.) – 40 адам (2023-ж. – 48), бул 16,67% төмөндөгөн;

• башка кылмыштар – 33 адам (2023-ж. – 33).

Үй-бүлөлүк зомбулуктан жабыркаган адамдар:

Жынысы боюнча:

2024-жылы үй-бүлөлүк зомбулуктан 845 адам жабыркаган, анын ичинен 37 эркек жана 808 аял, анын ичинде 15 жашы жетпеген балдар. 2023-жылы 221 адам жабыркаган (23 эркек, 198 аял, анын ичинде 24 жашы жетпеген балдар).

Үй-бүлөлүк зомбулуктун түрлөрү:

• физикалык зомбулук – 269 адам жабыркаган (2023-ж. – 189);

психикалык зомбулук – 17 адам жабыркаган (2023-ж. – 1);

• сексуалдык зомбулук – 2 адам жабыркаган (2023-ж. – 17);

• башка зомбулук – 557 адам жабыркаган (2023-ж. – 14).

Кылмыштын кесепетинен келтирилген материалдык чыгымдарды мамлекетке өндүрүү

2024-жылы соттор тарабынан каралган кылмыш иштери боюнча мамлекетке келтирилген материалдык зыян 2 921 364 001 сомду (2 миллиард 921 миллион 364 миң 001 сом) түздү (2023-ж. – 418 125 453 сом).

Өндүрүлгөн сумма:

• Сотто өкүм чыгарганга чейин - 1 040 411 785 сом (1 миллиард 040 миллион 411 миң 785 сом), бул жалпы зыяндын 35,61% түзөт (2023-ж. – 19 598 551 сом же 4,69%);

• сотко чейинки өндүрүш маалында - 272 986 933 сом (272 миллион 986 миң 933 сом) же 9,34% (2023-ж. – 174 360 754 сом же 41,70%);

• (2023-ж. - тергөөгө чейинки иш аракет жана тергөө маалында 2 715 240 сом же 0,65%).

Жалпы ордун толтуруу - 44,96% же 1 313 398 718 сом (1 миллиард 313 миллион 398 миң 718 сом) (2023-жылы – 47,04% же 196 674 545 сом).

Төлөнбөгөн зыяндын калдыгы - 1 607 965 283 сом (1 миллиард 607 миллион 965 миң 283 сом) (2023-ж. – 222 820 188 сом).

Кызматтык кылмыштар боюнча:

Кызматтык кылмыштар боюнча төлөнбөгөн зыяндын калдыгы 22 078 089 сом (22 миллион 078 миң 089 сом), бул жалпы төлөнбөгөн зыяндын 1,37% түзөт (2023-ж. – 121 787 358 сом же 54,66%), анын ичинде:

• кызматтык абалынан кыянаттык менен пайдалануу (КЖКнин 337-бер.) – 14 938 289 сом (2023-ж. – 121 460 974 сом);

• коррупция (КЖКнин 336-бер.) – 6 089 800 сом;

• башка кызматтык кылмыштар – 1 350 000 сом (2023-жылы – 326 384 сом).

Менчикке жана экономикалык ишти жүргүзүү тартибине каршы кылмыштар боюнча

Менчикке жана экономикалык ишти жүргүзүү тартибине каршы кылмыштардан келип чыккан төлөнбөгөн зыяндын калдыгы 1 575 209 655 сом (1 миллиард 575 миллион 209 миң 655 сом) түздү, бул жалпы төлөнбөгөн зыяндын 97,96% түзөт (2023-жылы – 72 963 060 сом же 32,75%), анын ичинен:

- уюмдардан бюджетке салыкты жана (же) башка милдеттүү төлөмдөрдү төлөөдөн качуу (КЖКнин 243-бер.) – 1 182 928 198 сом (2023-ж. – 18 447 747 сом);
- ишенип берилген мүлктү ыйгарып алуу же төлөмөр болуу (КЖКнын 210-бер.) – 334 234 662 сом (2023-ж. – 22 522 294 сом);
- башка кылмыштар – 58 046 795 сом (2023-ж. – 50 001 194 сом).

Башка кылмыштар боюнча (КЖКнин 130, 267, 303, 308, 310, 354, 370, 379, 382, 393-бер.):

Төлөнбөгөн зыяндын калдыгы 10 677 539 сом (10 миллион 677 миң 539 сом) же жалпы төлөнбөгөн зыяндын 0,66% түздү (2023-ж. – 2 920 310 сом же 1,31%).

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 10 155 кылмыш иштеринин ичинен 3248 адамга карата 2 473 иш экинчи инстанциядагы соттордо каралды, бул жалпы иштердин 24,35% түзөт. Экинчи инстанцияда каралган иштердин (адамга карата) 1771 же даттанылган иштердин 54,52% күчүндө калтырылган.

Биринчи инстанциядагы соттордун кылмыш иштери боюнча сот актыларынын туруктуулугу 88,98% түздү (2023-ж. – 88,72%).

Кылмыш иштери боюнча соттук материалдардын каралышы

2024-жылы биринчи инстанциянын сотторуна 5870 соттук материалдары келип түштү (2023-ж. – 5086), бул 2023-жылга карата 15,41% көбөйгөн, анын ичинен:

- башка сотко өткөрүлгөнү – 34 материал же 0,58% (2023-ж. – 19 же 0,37%), бул 78,95% көбөйгөн;
- кайтарылганы – 515 материал же 8,77% (2023-ж. – 304 же 5,98%), бул 69,41% көбөйгөн.

Жалпы 5385 материал каралган (2023-ж. – 4829), бул 11,51% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы – 2976 материал же 55,26% (2023-ж. – 2404 же 49,78%), бул 23,79% көбөйгөн;
- канааттандыруусуз калтырылганы – 2409 же 44,74% (2023-ж. – 2425 же 50,22%), бул 0,66% төмөндөгөн.

Аткаруу менен байланышкан маселелерди чечүү боюнча 2214 материал каралган, анын ичинен канааттандырылганы 1003 материал же 45,30% (2023-ж. – 1148 же 46,05%), анын ичинен:

- жазадан шарттуу-мөөнөтүнөн мурда бошотуу боюнча 726 материал каралган, анын ичинен канааттандырылганы 248 же 34,16%;
- пробациялык көзөмөлдү колдонуу менен жазадан бошотууну жокко чыгаруу жөнүндө 248 материал каралган, анын ичинен канааттандырылганы 167 же 67,34%.

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 241 материал келип түштү (2023-ж. – 1031), анын ичинен:

- 29 материал кайтарылган же 12,03% (2023-ж. – 60 же 5,82%);
- 3 материал кыскартылган же 1,24% (2023-ж. – 4 же 0,39%).
- жалпы 211 материал каралган (2023-ж. – 989), анын ичинен:
  - 147 материал канааттандырылган же 69,67% (2023-ж. – 895 же 90,50%);
  - 64 материал канааттандыруусуз калтырылган же 30,33% (2023-ж. – 94 же 9,50%).

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде каралган соттук материалдар:

2024-жылы биринчи инстанциянын соттор тарабынан сотко чейинки өндүрүш тартибинде 34 245 соттук материал түшкөн (2023-ж. – 37 419), бул 2023-жылга салыштырмалуу 8,48% төмөндөгөн, анын ичинен:

• 438 кайтарылган же жалпы түшкөн материалдардын 1,28% (2023-ж. – 331 же 0,88%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 32,33% көбөйгөн;

• 52 материал кыскартылган же 0,15% (2023-ж. – 56 же 0,15%), бул 7,14% төмөндөгөн;

• 3 материал башка сотко берилген же 0,01% (2023-ж. – 9 же 0,02%), бул 66,67% төмөндөгөн.

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде 33 752 материал каралган (2023-ж. – 37 017), бул 2023-жылга салыштырмалуу 8,82% төмөндөгөн, анын ичинен:

• 31 613 материал канааттандырылган же жалпы каралган материалдардын 93,66% (2023-ж. – 34 142 же 92,23%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,41% төмөндөгөн, анын ичинен:

▪ прокурордун сунушу боюнча – 31 117 материал (2023-ж. – 33 723);

▪ арыздар боюнча – 496 материал (2023-ж. – 419);

• 2139 материал канааттандыруусуз калтырылган же 6,34% (2023-ж. – 2875 же 7,77%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 25,60% төмөндөгөн, анын ичинен:

▪ прокурордун сунушу боюнча – 1552 материал (2023-ж. – 2377);

▪ арыздар боюнча – 587 материал (2023-ж. – 498).

Категория боюнча статистика:

Тинтүү жана алып коюу өндүрүшү – 5647 материал же жалпы каралган материалдардын 16,73%, анын ичинен канааттандырылганы – 5499 же 97,38% (2023-ж. – 4661 же 12,59%, канааттандырылганы – 4521 же 97%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 21,15% көбөйгөн.

Атайын тергөө аракеттерин өткөрүү – 10 056 материал же 29,79%, анын ичинен канааттандырылганы – 9725 же 96,71% (2023-ж. – 12 215 же 33%, канааттандырылганы – 11 758 же 96,26%), бул 17,67% төмөндөгөн.

• Бөгөт коюу чарасын тандоо – 6659 материал же 19,73%, анын ичинен канааттандырылганы – 6065 же 91,08% (2023-ж. – 8565 же 23,14%, канааттандырылганы – 7339 же 85,69%), бул 22,25% төмөндөгөн, анын ичинен: камакка алуу – 6371 же 95,68% (2023-ж. – 8237 же 96,17%);

• үй камагы – 277 же 4,16% (2023-ж. – 314 же 3,67%);

• башка жакка кетпөө жөнүндө кол кат алуу – 3 же 0,05% (2023-ж. – 7 же 0,08%);

• жашы жете элек баланы көз салуусуна берүү – 8 же 0,12% (2023-ж. – 6 же 0,07%);

• (2023-ж. – аскер бөлүгүнүн командачылыгынын көзөмөлдөөсүнө берүү 1 же 0,01%).

Кылмыш жасаганга шектүү адамды кармоонун мыйзамдуулугу жана негиздүүлүгү жөнүндө – 4042 материал же 11,98%, анын ичинен канааттандырылганы – 4036 же 99,85% (2023-ж. – 4745 же 12,82%, канааттандырылганы – 4733 же 99,75%), бул 14,82% төмөндөгөн.

Камакта кармоо мөөнөтүн узартуу – 1203 же 3,56%, анын ичинен канааттандырылганы – 1092 же 90,77% (2023-ж. – 2239 же 6,05%, канааттандырылганы – 2067 же 92,32%), бул 46,27% төмөндөгөн.

Башка чаралар – 6145 же 18,21% (2023-ж. – 4592 же 12,41%), бул 33,82% көбөйгөн.

Укук бузуулар жөнүндөгү иштердин каралышы:

2024-жылы биринчи инстанциянын сотторуна 30 857 укук бузуулар боюнча иш келип түштү (2023-ж. – 26 130), бул 18,09% көбөйгөн.

1625 иш кайтарылган же 5,27% (2023-ж. – 1585 же 6,07%).

189 иш башка сотко берилген же 0,61% (2023-ж. – 42 же 0,16%).

Жалпы 28 990 иш каралган (2023-ж. – 24 328), бул 2023-жылга салыштырмалуу 19,16% көбөйгөн.

Жаза чарасын колдонуу жөнүндө 27 521 адамга карата 27521 иш каралган же жалпы каралган иштердин санынын 94,93% (2023-ж. – 22 103 адам же 90,85%), анын ичинен:

• башкаруу укугунан ажыратуу – 10 839 же 39,38% (2023-ж. – 8025 же 36,31%);

- айып пул – 7679 же 27,90% (2023-ж. – 7300 же 33,03%);
- камакка алуу – 6180 же 22,46% (2023-ж. – 3579 же 16,19%);
- коомдук иштер – 2709 же 9,84% (2023-ж. – 3148 же 14,24%);
- чет өлкөлүк жарандарды чыгарып жиберүү – 79 же 0,29% (2023-ж. – 7 же 0,03%);
- эскертүү – 35 же 0,13% (2023-ж. – 44 же 0,20%).

Алардын ичинен жоопкерчиликке тартылгандар:

- 24 143 физикалык адам же 87,73%, анын ичинде 2139 аял (2023-ж. – 20 560 же 93,02%, анын ичинде 1385 аял);
- 3314 кызмат адамдары же 12,04% (2023-ж. – 1529 же 6,92%);
- 64 юридикалык жак же 0,23% (2023-ж. – 14 же 0,06%).

Иштин кыскартылганы 1412 иш же 4,87% (2023-ж. – 1308 же 5,38%).

Жазадан бошотуу менен 57 иш же 0,20% (2023-ж. – 47 же 0,19%).

Категориялар боюнча:

Автомототранспорт жана электротранспорт кыймылынын жана аларды эксплуатациялоонун коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 13 662 иш же 47,13% (2023-ж. – 12 938 же 53,18%), анын ичинен:

- мас абалындагы айдоочунун транспорт каражатын башкаруусу, мас абалындагы же транспорт каражатын башкарууга укугу жок адамга транспорт каражатын башкарууга берүү (193-бер.) – 13 364 (2023-ж. – 12 153).

Коомдук тартипти камсыз кылуу, курал-жаракты, башка кооптуу предметтерди жана заттарды жүгүртүү, ошондой эле коомдук жана өрт коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар – 5683 иш же 19,60% (2023-ж. – 4636 же 19,06%), анын ичинен:

- майда бейбаштык (126-бер.) – 5093 (2023-ж. – 4030);
- баңгизат каражаттарын же психотроптук заттарды медициналык көрсөтмөлөрү жок колдонуу, коомдук жайларда спирт ичимдиктерин ичүү (127-бер.) – 525 (2023-ж. – 511).

Балдардын кызыкчылыктарына жана үй-бүлө мамилелеринин тартибине каршы укук бузуулар – 4045 иш же 13,95% (2023-ж. – 2613 же 10,74%), анын ичинен:

- үй-бүлөлүк зомбулук (70-бер.) – 3962 (2023-ж. – 2573).

Укук бузуулар жөнүндө иш боюнча ыйгарым укуктуу органдын токтомуна даттанууларды кароо боюнча соттук материалдардын каралышы:

2024-жылы биринчи инстанциянын сотторуна укук бузуулар жөнүндө иш боюнча ыйгарым укуктуу органдын токтомуна даттанууларды кароо боюнча 1236 материал келип түштү, анын ичинен:

- кайтарылганы 197 материал же 15,94%;
- башка сотко берилгени 10 материал же 0,81%.

Жалпы каралганы 1216 материал (2023-ж. – 891), анын ичинен:

- укук бузуулар жөнүндө токтомду өзгөртүүсүз калтыруу жөнүндө – 506 же 41,61% (2023-ж. – 235 же 26,37%);
- укук бузуулар боюнча токтомду жокко чыгаруу жана өндүрүштөн кыскартуу жөнүндө – 710 же 58,39% (2023-ж. – 656 же 73,63%).

Ыйгарым укуктуу орган тарабынан салынган жаза чарасы:

- айып пул – 1169;
- камакка алуу – 17;
- эскертүү – 13;
- коомдук иштер – 10;
- башкаруу укугунан ажыратуу – 7.

Укук бузуулар жөнүндөгү соттук материалдардын каралышы:

2024-жылы укук бузуулар боюнча 972 соттук материалы келип түштү (2023-ж. – 858), анын ичинен:

• кайтарылганы 78 материал же 8,02% (2023-ж. – 63 же 7,34%);
• башка сотко берилгени 2 материал же 0,21% (2023-ж. – 2 же 0,23%).
Жалпы 878 материал каралган (2023-ж. – 782), бул 12,28% көбөйгөн, анын ичинен:

Мүлктү убактылуу алып коюу 426 материал каралган, бул жалпы каралган иштердин 48,52% түзөт (2023-ж. – 217 же 27,75%), анын ичинен:
• убактылуу алып коюлган мүлктү жок кылуу жөнүндө – 187 материал (2023-ж. – 113);
• убактылуу алып коюлган мүлктү конфискациялоо жөнүндө – 219 материал (2023-ж. – 88);
• убактылуу алып коюлган мүлктү ээсине кайтарып берүү жөнүндө – 20 материал (2023-ж. – 16).
Жаза чарасын өзгөртүү боюнча 452 материал каралган, бул жалпы каралган иштердин 51,48% түзөт (2023-ж. – 565 же 72,25%), анын ичинен:
• 380 материал боюнча сунуш канааттандырылган (2023-ж. – 459);
• 72 материал боюнча сунуш канааттандыруусуз калтырылган (2023-ж. – 106).
(2023-жыды бузуулар жөнүндөгү соттук материалдардын каралганы - 31 сот материалы, жоруктар жөнүндө иштердин каралганы - 6 иш).
Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча
2024-жылы 1 соттук материал каралган (2023-ж. – 2), анын ичинен: 1 иш боюнча арыз канааттандыруусуз калтырылган (2023-ж. – 2).

Жарандык жана экономикалык иштердин, соттук материалдардын I инстанциядагы сотторго келип түшүшү жана каралышы

Жарандык жана экономикалык иштердин келип түшүшү жана каралышы:
2024-жылы биринчи инстанциянын сотторуна 137 299 доо арыз келип түшкөн, бул 2023-жылга салыштырмалуу 49,26% көбөйгөн (91 986).
11 218 арыз кайтарылды (2023-ж. – 9688), бул 15,79% көбөйгөн.
Соттун буйругун берүү жөнүндө арызды кабыл алуудан баш тартылганы 12 084 (2023-ж. – 5404), бул 123,61% көбөйгөн, башкача айтканда 2 эсе жогору көбөйгөн.
Кемчиликтерди оңдоо мөөнөтү бүткөндүктөн, кыймылсыз калтырылган доо арыздардын кайтарылып берилгени – 5071 (2023-ж. – 4169), бул 21,64% көбөйгөн.
Доо арызды кабыл алуудан баш тартылганы – 817 (2023-ж. – 619), бул 31,99% көбөйгөн.
Башка сотторго берилгени – 897 (2023-ж. – 599), бул 49,75% көбөйгөн.
Бир өндүрүшкө бириктирилгени – 217 (2023-ж. – 177), бул 22,60% көбөйгөн.
Каралып бүткөн иштердин саны 102 438, бул 2023-жылга салыштырмалуу 44,51% көбөйгөн (70 884).
Чечим кабыл алуу менен 48 917 иш каралды (2023-ж. – 41 753), анын ичинен толугу менен канааттандырылганы 40 234 же 82,25% (2023-ж. – 36 494 же 87,40%). Чечим чыгаруу менен каралган иштердин көбөйүшү 7164 ишке же 17,16% көбөйдү.
Соттун буйругу менен чыгарылганы 40 755 иш (2023-ж. – 17 318), бул 135,33% көбөйгөн, башкача айтканда 2 эсе жогору көбөйгөн.
Кароосуз калтырылганы – 11 326 иш (2023-ж. – 10 648), бул 6,37% көбөйгөн.
Өндүрүш токтотулганы – 1440 иш (2023-ж. – 1165), бул 23,61% көбөйгөн.
Процесстик мөөнөттү бузуу менен – 3115 иш же жалпы каралган иштердин санынын 3,04% түздү (2023-ж. – 2722 же 3,84%).
• Жарандык жана экономикалык иштердин негизги категориялары:
• Үй-бүлөлүк талаш-тартыштары - 26 782 иш же жалпы каралып бүткөн иштердин санынын 26,14% (2023-ж. – 24 704 же 34,85%), бул өткөн жылга садыштырмалуу 8,41% көбөйдү, анын ичинен:
• нике бузуу боюнча – 13 245 же үй-бүлөлүк иштердин жалпы санынын 49,45% (2023-ж. – 12 510 же 50,64%);

- алимент өндүрүү боюнча – 10 413 иш же үй-бүлөлүк иштердин жалпы санынын 38,88% (2023-ж. – 9241 же 37,41%).

Карызды өндүрүү жөнүндө - 17 305 иш же 16,89% (2023-ж. – 11 616 же 16,39%), бул 48,98% көбөйдү. Алардын ичинен юридикалык жактар арасындагы чыр-чатактар боюнча – 781 иш (2023-ж. – 944).

Турак жай талаш-тартыштары - 2372 иш же 2,32% (2023-ж. – 2746 же 3,87%), бул 13,62% төмөндөгөн, анын ичинен:

- турак жайдан чыгаруу боюнча 666 иш же турак-жай талаш-тартыштарынын жалпы санынын 28,08% (2023-ж. – 727 же 26,47%).

Бүтүмдү жараксыз деп табуу - 2272 иш же 2,22% (2023-ж. – 2166 же 3,06%), бул 4,89% көбөйдү, анын ичинен юридикалык жактардын ортосундагы талаш-тартышы боюнча – 165 иш (2023-ж. – 228).

Эмгек талаш-тартыштар - 527 иш же 0,51% (2023-ж. – 536 же 0,76%), бул 1,68% төмөндөгөн, анын ичинен:

- жумушуна кайрадан орноштуруу боюнча – 270 иш же эмгек талаш-тартыштарынын жалпы санынын 51,23% (2023-ж. – 286 же 53,36%).

Өзгөчө өндүрүшүндөгү иштер - 7047 иш же 6,88% (2023-ж. – 6843 же 9,65%), бул 2,98% көбөйдү, анын ичинен:

- юридикалык мааниси бар фактыларды аныктоо боюнча – 3712 иш же өзгөчө өндүрүш иштеринин жалпы санынын 52,67% (2023-ж. – 3549 же 51,86%).

Мурас боюнча талаш-тартыштар - 818 иш же 0,80% (2023-ж. – 769 же 1,08%), бул 6,37% көбөйдү.

Башка талаштар - 45 315 иш же 44,24% (2023-ж. – 21 504 же 30,34%).

2024-жылы жарандык иштер боюнча бюджеттин пайдасына өндүрүлгөн мамлекеттик алымдын өлчөмүнүн суммасы 231 087 268 сомду түздү (2023-ж. – 205 026 520), бул 12,71% көбөйдү.

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 132 742 жарандык иштеринин ичинен 7304 иш экинчи инстанциядагы сотторго даттанылган, бул биринчи инстанциялык сотунда каралган жалпы иштеринин 5,50% түзөт. Экинчи инстанцияда даттанылган иштердин 4468 же 61,17% күчүндө калтырылган.

Биринчи инстанциядагы соттордун кылмыш иштери боюнча сот актыларынын туруктуулугу 97,97% түздү (2023-ж. – 97,89%).

Жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материалдардын келип түшүшү жана каралышы

2024-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 24 108 жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материал келип түштү, бул 2023-жылга салыштырмалуу 16,45% көбөйгөн (20 702), анын ичинен:

Кайтарылганы 3150 материал (2024-ж. – 2468), бул 21,65% көбөйгөн.

Арызды абыл алуудан баш тартылганы 112 материал.

Башка сотко берилгени 16 материал, бул 2023-жылга салыштырмалуу 69,23% төмөндөгөн (52).

Каралганы 21 102 соттук материал, анын ичинен 16 256 материал канааттандырылды (2023-ж. – 17 834, канааттандырылганы 13 484), 2023-жылга салыштырмашуу 18,32% көбөйгөн.

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары

Доону камсыз кылуу, аны алмаштыруу жана жокко чыгаруу – 7063 материал же жалпы

каралган материалдардын 33,47%, бул 2023-жылга салыштырмалуу 26,85% көбөйдү (5568 же 31,22%).

Соттук чечимдерди аткарууга байланышкан маселелер боюнча – 790 материал же 3,74%, бул 19,55% төмөндөгөн (982 же 5,51%).

Чечимди аткарууну жылдыруу жана создуу, чечимди аткаруунун ыкмасын жана тартибин өзгөртүү – 605 материал же 2,87%, бул 6,35% төмөндөгөн (646 же 3,62%).

Соттук тапшырмалары боюнча – 525 материал же 2,49%, бул 0,57% көбөйгөн (522 же 2,93%).

Административдик иштердин жана соттук материалдардын
I инстанциядагы сотторго келип түшүшү жана каралышы

Биринчи инстанциядагы сотторго административдик
иштердин келип түшүшү жана каралышы

2024-жылы биринчи инстанцияданы сотторго 4651 административдик иш келип түшкөн (2023-ж. – 4272), бул өткөн жылга салыштырмалуу 8,87% көбөйгөн.

Кайтарылганы - 1259 арыз же 27,07% (2023-ж. – 1175 же 27,50%), бул 7,15% көбөйгөн.

Доо арызын кабыл алуудан баш тартылганы - 465 же 10% (2023-ж. – 491 же 11,49%), бул 5,30% төмөндөгөн.

Башка сотко берилгени - 28 же 0,60% (2023-ж. – 34 же 0,80%), бул 17,65% төмөндөгөн.

Бир өндүрүшкө бириктирилгени 40 же 0,86% (2023-ж. – 29 же 0,68%), бул 37,93% көбөйгөн.

Каралып бүткөн иштердин саны 2919 иш же 62,76% (2023-ж. – 2861 же 66,97%), бул 2,03% көбөйгөн.

Чечим кабыл алынган иштердин саны 2023 иш болду же жалпы каралып бүткөн иштердин 69,30% түздү (2023-ж. – 1740 же 60,82%), бул 2023-жылга салыштырмалуу16,26% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы (толугу менен же жарым-жартылай) 1150 иш же каралып бүткөн иштердин 39,40% (2023-ж. – 863 же 30,16%).
- канааттандыруусуз калтырылганы 873 иш же 29,91% (2023-ж. – 877 иш, 30,65%).

Кароосуз калтырылганы – 547 же 18,74% (2023-ж. - 480 же 16,78%), 13,96% көбөйгөн.

Кыскартылганы - 349 же 11,96% (2023-ж. – 641 же 22,40%), 2023-жылга салыштырмалуу 45,55% төмөндөгөн.

Процесстик мөөнөттү бузуу менен 622 иш каралган же 21,31% түздү (2023-ж. – 1035 же 36,18%), 39,90% төмөндөгөн.

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган административдик иштердин негизги категориялары:

Мамлекеттик бийлик органдарынын, жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын ченемдик эмес актыларын, чечимдерин жана аракеттерин талашуу тууралуу – 164 иш же каралып бүткөн иштердин жалпы санынын 5,62% (2023-ж. – 123 же 4,30%), бул 33,33% көбөйгөн.

Мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өзүн өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын нормативдик актыларын талашуу тууралуу – 260 иш же 8,91% (2023-ж. – 269 же 9,40%), бул 3,35% төмөндөгөн.

Мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдардын аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу – 1480 иш же 50,70% (2023-ж. – 1501 же 52,46%), бул 1,40% төмөндөгөн.

Башка категориялар – 1015 иш же 34,77% (2023-жылы – 968 иш, 33,83%), бул 4,86% көбөйгөн.

Доо арызын бергенде төлөнгөн мамлекеттик алымдын суммасы 3 028 628 сомду түздү, анын ичинен соттун чечими менен 646 957 сом мамлекетке өндүрүлдү (2023-ж. – доо арызын

бергенде төлөнгөн мамлекеттик алымдын суммасы 3 531 955 сом, анын ичинен соттун чечими менен 646 252 сом мамлекетке өндүрүлгөн).

Биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган 4711 административдик иштеринин ичинен 1666 иш экинчи инстанциядагы сотторго даттанылган, бул биринчи инстанциялык сотунда каралган жалпы иштеринин 35,36% түзөт. Экинчи инстанцияда даттанылган иштердин 1171 же 70,28% күчүндө калтырылган.

Биринчи инстанциядагы соттордун кылмыш иштери боюнча сот актыларынын туруктуулугу 92,24% түздү (2023-ж. – 92,45%).

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын келип түшүшү жана каралышы:

2024-жылы биринчи инстанциядагы сотторго 1324 административдик иштер боюнча соттук материал келип түштү (2023-ж. – 980), бул 2023-жылга салыштырмалуу 35,10% көбөйгөн.

Кайтарылганы – 247 материал же 18,66% (2023-ж. – 194 же 19,80%), бул 27,32% көбөйгөн.

Башка сотко берилгени - 1 материал же 0,08% (2023-ж. – 6 же 0,61%), бул 83,33% төмөндөгөн.

Каралганы - 1087 соттук материал же 82,10% (2023-ж. – 785 же 80,10%), бул 38,47% көбөйгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы – 710 же 65,32% (2023-ж. – 525 же 66,88%);
- канааттандыруусуз калтырылганы – 318 же 29,25% (2023-ж. – 240 же 30,57%);
- кыскартылганы – 3 же 0,28% (2023-ж. – 2 же 0,25%);
- кароосуз калтырылганы – 56 же 5,15% (2023-ж. – 18 же 2,29%).

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын негизги категориялары:

- доону камсыз кылуу жөнүндө – 541 материал же жалпы каралган арыздардын 49,77% (2023-ж. – 418 же 53,25%), бул 29,43% көбөйгөн;
- доону камсыз кылууну жокко чыгаруу – 216 материал же 19,87% (2023-ж. – 197 же 25,10%), бул 9,64% көбөйгөн;
- жаңыдан ачылган жагдайлар же жаңы жагдайлар боюнча кайра кароо – 174 материал же 16,01% (2023-ж. – 88 же 11,21%), бул 97,73% көбөйгөн.

Биринчи инстанциядагы соттордун иш жүктөмү

1 инст. соттору (облус боюнча)	**2024**	**2023**	**Административдик сот**	**2024**	**2023**
Бишкек шаары боюнча	85	62,87	Бишкек шаары	32,2	28,17
Чүй облусу боюнча	55,5	46,79	Чүй облусу	23,69	22,44
Ош облусу боюнча	51,5	43,13	Ош облусу	27,58	27,72
Жалал-Абад облусу боюнча	54,14	43,27	Жалал-Абад облусу	27,69	23,89
Баткен облусу боюнча	46,68	37,86	Баткен облусу	9,04	11,67
Ысык-Көл облусу боюнча	59,85	55,71	Ысык-Көл облусу	16,38	16,17
Нарын облусу боюнча	59,2	43,46	Нарын облусу	7	6,13
Талас облусу боюнча	42,61	39,14	Талас облусу	8,71	5,63

2024-жылы биринчи инстанциядагы соттордун бир судьяга болгон иш жүктөмү орточо эсеп менен республика боюнча айына 62,3 ишти, ал эми административдик соттордо 21,9 ишти түзгөн (2023-ж. – 49,9; административдик соттор – 20,2).

Соттук иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүшү жана каралышы

Соттук иштердин апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүүшү:

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 14 817 иш түштү, бул биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынын 8,30% түзгөн (2023-ж. – 12 386 же 9,33%), бул 2023-жылга салыштырганда 19,63% көбөйгөн, анын ичинде:

- кылмыш 2809 иш (2023-ж. – 2803), бул 0,21% көбөйгөн;
- укук бузуулар боюнча 693 иш (2023-ж. – 628), бул 10,35% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 9365 иш (2023-ж. – 7009), бул 33,61% көбөйгөн;
- административдик 1950 иш (2023-ж. – 1944), бул 0,31% көбөйгөн;
- (2023-ж. - жоруктар жөнүндөгү 2 иш).

Соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы сотторго келип түшүүшү:

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 5134 соттук материал түштү, бул биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган иштердин жалпы санынын 7,49% түздү (2023-ж. – 5909 же 9%), бул 2023-жылга салыштырганда 13,12% төмөндөгөн, анын ичинде:

- кылмыш иштер боюнча 629 материал (2023-ж. – 523), бул 20,27% көбөйгөн;
- жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 132 материал (2023-ж. – 717), бул 81,59% төмөндөгөн;
- сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2705 материал (2023-ж. – 2849), бул 5,05% төмөндөгөн;
- укук бузуулар боюнча 20 материал (2023-ж. – 16), бул 25% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык иштер боюнча 1426 материал (2023-ж. – 1638), бул 12,94% төмөндөгөн;
- административдик иштер боюнча 222 материал (2023-жылы – 165), бул 34,55% көбөйгөн;
- (2023-ж. – жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 материал).

Соттук иштердин апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 12 102 иш каралган (2023-ж. – 10 156), бул 2023-жылга салыштырмалуу 19,16% көбөйгөн, анын ичинде:

- кылмыш 2473 иш (2023-ж. – 2476), бул 0,12% төмөндөгөн;
- укук бузуулар боюнча 659 иш (2023-ж. – 577), бул 14,21% көбөйгөн;
- жарандык жана экономикалык 7304 иш (2023-ж. – 5360), бул 36,27% көбөйгөн;
- административдик 1666 иш (2023-ж. – 1740), бул 4,25% төмөндөгөн;
- (2023-жылы – жоруктар жөнүндө 3 иш).

Соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы сотторго 4242 соттук материал каралган (2023-ж. – 4804), бул 2023-жылга салыштырмалуу 11,70% төмөндөгөн, анын ичинде:

- кылмыш иштери боюнча 546 материал (2023-ж. – 477), бул 14,47% көбөйгөн;
- жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 133 (2023-ж. – 719), бул 81,50% төмөндөгөн;
- сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2246 материал (2023-ж. – 2183), бул 2,89% көбөйгөн;

• укук бузуулар боюнча 20 материал (2023-ж. – 14), бул 42,86% көбөйгөн;

• жарандык жана экономикалык иштер боюнча 1117 материал (2023-ж. – 1288), бул 13,28% төмөндөгөн;

• административдик иштер боюнча 180 материал (2023-ж. – 122), бул 47,54% көбөйгөн;

• (2023-жылы – жоруктар жөнүндөгү жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 материал).

2-инстанциядагы соттор тарабынан апелляциялык тартипте иштерди аймактар боюнча каралышы

2024-жылы апелляциялык инстанциянын соттору тарабынан 16 344 иш жана соттук материал каралды (2023-ж – 14 960), бул 2023-жылга салыштырмалуу 9,25% көбөйгөн, анын ичинде:

1. **Бишкек шаардык соту** – 6229 иш жана соттук материал же 38,11% (2023-ж. – 5796 же 38,74%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,47% көбөйгөн.

Иштер – 4069 (2023-ж. – 3575), бул 13,82% көбөйгөн, анын ичинде:

• 908 кылмыш иши (2023-ж. – 838), бул 8,35% көбөйгөн;

• 310 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 237), бул 30,80% көбөйгөн;

• 2325 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 1906), бул 21,98% көбөйгөн;

• 526 административдик иш (2023-ж. – 593), бул 11,30% төмөндөгөн;

• (2023-жылы - 1 жоруктар жөнүндөгү иш).

Соттук материал – 2160 (2023-ж. – 2221), бул 2,75% төмөндөгөн, анын ичинде:

• 111 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 103), бул 7,77% көбөйгөн;

• 28 материал жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча (2023-ж. – 263), бул 89,35% төмөндөгөн;

• 1476 сотко чейинки өндүрүш тартибинде материал (2023-ж. – 1217), бул 21,28% көбөйгөн;

• 487 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 588), бул 17,18% төмөндөгөн;

• 58 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 50), бул 16% көбөйгөн.

2. **Ош облустук соту** – 2868 иш жана соттук материал же 17,55% (2023-ж. – 2454 же 16,40%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 16,87% көбөйгөн.

Иштер – 2312 (2023-ж. – 1767), бул 30,84% көбөйгөн, анын ичинде:

• 451 кылмыш иши (2023-ж. – 411), бул 9,73% көбөйгөн;

• 96 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 72), бул 33,33% көбөйгөн;

• 1373 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 963), бул 42,58% көбөйгөн;

• 392 административдик иш (2023-ж. – 321), бул 22,12% көбөйгөн.

Соттук материал – 556 (2023-ж. – 687), бул 19,07% төмөндөгөн, анын ичинде:

• 33 кылмыш иштери боюнча материал;

• 36 жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 126), бул 71,43% төмөндөгөн;

• 284 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 344), бул 17,44% төмөндөгөн;

• 165 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 196), бул 15,82% төмөндөгөн;

• 38 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 21), бул 80,95% көбөйгөн.

3. **Чүй облустук соту** – 2550 иш жана соттук материал же 15,60% (2023-ж. – 2754 же 18,41%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,41% төмөндөгөн.

Иштер – 1882 (2023-ж. – 1838), бул 2,39% көбөйгөн, анын ичинде:

• 479 кылмыш иши (2023-ж. – 571), бул 16,11% төмөндөгөн;

• 71 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 99), бул 28,28% төмөндөгөн;

• 1096 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 958), бул 14,41% көбөйгөн;
• 236 административдик иш (2023-ж. – 209), бул 12,92% көбөйгөн;
• (2023-жылы - 1 жоруктар жөнүндөгү иш).

Соттук материал – 668 (2023-ж. – 916), бул 27,07% төмөндөгөн, анын ичинде:
• 265 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 282), бул 6,03% төмөндөгөн;
• 27 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 153), бул 82,35% төмөндөгөн;
• 150 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 214), бул 29,91% төмөндөгөн;
• 205 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 241), бул 14,94% төмөндөгөн;
• 21 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 21);
• (2023-жылы 4 укук бузуулар боюнча материал, 1 жоруктар жөнүндөгү жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча).

4. Жалал-Абад облустук соту – 1610 иш жана соттук материал же 9,85% (2023-ж. – 1782 же 11,91%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 9,65% төмөндөгөн.

Иштер – 1259 (2023-ж. – 1313), бул 4,11% төмөндөгөн, анын ичинде:
• 265 кылмыш иши (2023-ж. – 310), бул 14,52% төмөндөгөн;
• 63 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 66), бул 4,55% төмөндөгөн;
• 695 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 572), бул 21,50% көбөйгөн;
• 236 административдик иш (2023-ж. – 364), бул 35,16% төмөндөгөн;
• (2023-жылы 1 жоруктар жөнүндөгү иши).

Соттук материалдар – 351 (2023-ж. – 469), бул 25,16% төмөндөгөн, анын ичинде:
• 46 кылмыш иштери боюнча материал;
• 19 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 74), бул 74,32% төмөндөгөн;
• 119 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 242), бул 50,83% төмөндөгөн;
• 134 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 131), бул 2,29% көбөйгөн;
• 33 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 22), бул 50% көбөйгөн.

5. Ысык-Көл облустук соту – 1260 иш жана соттук материал же 7,71% (2023-ж. – 1036 же 6,93%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 21,62% көбөйгөн.

Иштер – 1025 (2023-ж. – 815), бул 25,77% көбөйгөн, анын ичинде:
• 149 кылмыш иши (2023-ж. – 136), бул 9,56% көбөйгөн;
• 43 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 31), бул 38,71% көбөйгөн;
• 693 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 523), бул 32,50% көбөйгөн;
• 140 административдик иш (2023-ж. – 125), бул 12% көбөйгөн.

Соттук материалдар – 235 (2023-ж. – 221), бул 6,33% көбөйгөн, анын ичинде:
• 47 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 28), бул 67,86% көбөйгөн;
• 11 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 48), бул 77,08% төмөндөгөн;
• 91 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 72), бул 26,39% көбөйгөн;
• 75 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 71), бул 5,63% көбөйгөн;
• 11 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 2), бул 450%, башкача айтканда 5,5 эсе көбөйгөн.

6. Баткен облустук соту – 534 иш жана соттук материал же 3,27% (2023-ж. – 456 же 3,05%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 17,11% көбөйгөн.

Иштер – 416 (2023-ж. – 338), бул 23,08% көбөйгөн, анын ичинде:

- 109 кылмыш иши (2023-ж. – 101), бул 7,92% көбөйгөн;
- 24 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 24);
- 219 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 163), бул 34,36% көбөйгөн;
- 64 административдик иш (2023-ж. – 50), бул 28% көбөйгөн.

Соттук материалдар – 118 (2023-ж. – 118), анын ичинде:

- 17 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 29), бул 41,38% төмөндөгөн;
- 7 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 28), бул 75% төмөндөгөн;
- 64 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 43), бул 48,84% көбөйгөн;
- 22 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 18), бул 22,22% көбөйгөн;
- 8 административдик иштер боюнча материал.

7. **Нарын облустук соту** – 911 иш жана соттук материалдар же 5,57% (2023-ж. – 346 же 2,31%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 163,29% көбөйгөн, башкача айтканда 2,6 эсе көбөйгөн.

Иштер – 825 (2023-ж. – 244), бул 238,11% көбөйгөн, башкача айтканда 3,3 эсе көбөйгөн, анын ичинде:

- 58 кылмыш иши (2023-ж. – 44), бул 31,82% көбөйгөн;
- 18 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 14), бул 28,57% көбөйгөн;
- 714 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 144), бул 395,83% көбөйгөн, башкача айтканда 4,9 эсе көбөйгөн;
- 35 административдик иш (2023-ж. – 42), бул 16,67% төмөндөгөн.

Соттук материалдар – 86 (2023-ж. – 102), бул 15,69% төмөндөгөн, анын ичинде:

- 17 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 28), бул 39,29% төмөндөгөн;
- 1 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 15), бул 93,33% төмөндөгөн;
- 43 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 26), бул 65,38% көбөйгөн;
- 3 укук бузуулар боюнча материал (2023-ж. – 8), бул 62,50% төмөндөгөн;
- 16 жарандык жана экономикалык иштер боюнча материал (2023-ж. – 20), бул 20% төмөндөгөн;
- 6 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 5), бул 20% көбөйгөн.

8. **Талас облустук соту** – 382 иш жана соттук материал же 2,34% (2023-ж. – 336 же 2,25%), бул 13,69% көбөйгөн.

Иштер – 314 (2023-ж. – 266), бул 18,05% көбөйгөн, анын ичинде:

- 54 кылмыш иши (2023-ж. – 65), бул 16,92% төмөндөгөн;
- 34 укук бузуулар боюнча иш (2023-ж. – 34);
- 189 жарандык жана экономикалык иш (2023-ж. – 131), бул 44,27% көбөйгөн;
- 37 административдик иш (2023-ж. – 36), бул 2,78% көбөйгөн.

Соттук материалдар – 68 (2023-ж. – 70), бул 2,86% төмөндөгөн, анын ичинде:

- 10 кылмыш иштери боюнча материал (2023-ж. – 7), бул 42,86% көбөйгөн;
- 4 жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча материал (2023-ж. – 12), бул 66,67% төмөндөгөн;
- 19 сотко чейинки өндүрүш тартибиндеги материал (2023-ж. – 25), бул 24% төмөндөгөн;

• 17 укук бузуулар боюнча материал (2023-ж. – 2), бул 750% көбөйгөн, башкача айтканда 8,5 эсе көбөйгөн;

• 13 жарандык иштер боюнча материал (2023-ж. – 23), бул 43,48% төмөндөгөн;

• 5 административдик иштер боюнча материал (2023-ж. – 1), бул 400% көбөйгөн, башкача айтканда 5 эсе көбөйгөн.

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан кылмыш иштердин каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциянын соттору тарабынан 3248 адамга карата 2473 кылмыш иш каралган, бул 2023-жылга салыштырмалуу 0,12% атөмөндөгөн (2023-ж. - 3173 адамга карата 2476 иш).

Кыргыз Республикасынын КЖПКде көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору каралган иштердин саны 302 ишти же жалпы каралган иштердин санынын 12,21% түзгөн (2023-ж. – 426 же 17,21%).

Кайтарылган иштердин саны 299 (2023-жылы – 337), бул 2023-жылга салыштырмалуу 11,28% төмөндөгөн.

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган кылмыш иштердин сапаты (адамдар боюнча):

• 1771 адамга карата соттук актысы өзгөртүүсүз калтырылган, бул даттангандардын санынын 54,53% түздү (2023-ж. – 1618 же 50,99%);

• 562 адамга карата соттук актылар жокко чыгарылган, бул 17,30% түздү (2023-ж. – 634 же 19,98%), анын ичинде 45 актоо өкүмдөрү (2023-ж. – 66);

• 914 адамга карата соттук актысы өзгөртүлгөн, бул 28,14% түздү (2023-ж. – 921 же 29,03%), анын ичинде:

▪ жаңы жаза чараларын аныктоо менен – 51 (2023-ж. – 59);

▪ квалификацияны өзгөртпөстөн жаза чарасын төмөндөтүү менен – 29 (2023-ж. – 95);

▪ кылмыштын квалификациясын өзгөртүү менен – 34 (2023-ж. – 71);

▪ башкалар – 800 (2023-ж. – 696).

• Апелляциялык өндүрүштүн кыскартылганы – 1 же 0,03%.

Апелляциялык тартипте каралган кылмыш иштеринин негизги категориялары:

• менчикке каршы кылмыштар – 847 же 34,25% (2023-ж. – 834 же 33,68%), бул 1,56% көбөйгөн;

• ден соолукка жана өмүргө каршы кылмыштар – 304 же 12,29% (2023-ж. – 321 же 12,96%), бул 5,30% төмөндөгөн;

• мамлекеттик жана муниципалдык кызматтык кызыкчылыктарына каршы коррупциялык же башка кылмыштар – 223 же 9,02% (2023-ж. – 274 же 11,07%), бул 18,61% төмөндөгөн;

• коомдук коопсуздукка каршы кылмыштар – 144 же 5,82% (2023-ж. – 136 же 5,49%), бул 5,88% көбөйгөн;

• калктын ден соолугуна жана коомдук адеп-ахлакка каршы кылмыштар боюнча – 289 же 11,69% (2023-ж. – 254 же 10,26%), бул 13,78% көбөйгөн;

• башка кылмыштар – 666 иш же 26,93% (2023-ж. – 657 же 26,53%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 1,37% көбөйгөн.

Кылмыш иштер боюнча соттук материалдардын каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциянын соттору тарабынан 546 соттук материал каралган (2023-ж. - 477), бул 2023-жылга салыштырмалуу 14,47% көбөйдү, анын ичинен: биринчи инстанциядагы соттордун актылары өзгөртүүсүз калтырылганы - 390 материал, бул 71,43% түздү (2023-ж. – 332 же 69,60%).

Жаңы же кайтадан ачылган жагдайлар 133 соттук материал каралган (2023-ж. – 719), бул 2023-жылга салыштырмалуу 81,50% төмөндөгөн, анын ичинен:

- канааттандырылганы – 89 же 66,92% (2023-ж. – 665 же 92,49%);
- канааттандыруусуз калтырылганы – 33 же 24,81% (2023-ж. – 43 же 5,98%);
- кыскартылганы – 11 же 8,27% (2023-ж. – 11 же 1,53%).

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде материалдардын каралышы:

2024-жылы сотко чейинки өндүрүш тартибинде 2246 материал каралган (2023-ж. - 2183), бул 2023-жылга салыштырмалуу 2,89% көбөйгөн, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 1960 материал, бул 87,27% түздү (2023-ж. - 1811 же 82,96%);
- жокко чыгарылганы – 129 материал, бул 5,74% түздү (2023-ж. - 146 же 6,69%);
- өзгөртүлгөнү – 157 материал, бул 6,99% түздү (2023-ж. - 226 же 10,35%).

Сотко чейинки өндүрүш тартибинде каралган соттук материалдардын негизги категориялары:

- камакка алуу – 1198 материал же 53,34% (2023-ж. – 1069 же 48,97%), бул 12,07% көбөйгөн;
- сотко чейинки өндүрүштүн кызмат адамдарынын аракеттерине, чечимдерине даттануулар – 133 материал же 5,92% (2023-ж. – 180 же 8,25%), бул 26,11% төмөндөгөн;
- камакта кармоо мөөнөтүн узартуу – 329 материал же 14,65% (2023-ж. – 285 же 13,06%), бул 15,44% көбөйгөн;
- үй камагы – 103 материал же 4,59% (2023-ж. – 148 же 6,78%), бул 30,41% төмөндөгөн;
- кылмыш жасаганга шектүү адамды кармоонун мыйзамдуулугу жана негиздүүлүгү жөнүндө – 150 материал же 6,68% (2023-ж. – 107 же 4,90%), бул 40,19% көбөйгөн;
- мүлккө камак салуу жана бошотуу жөнүндө – 141 материал же 6,28% (2023-ж. – 129 же 5,91%), бул 9,30% көбөйгөн;
- башкалар – 192 материал же 8,55% (2023-ж. – 265 же 12,14%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 27,55% төмөндөгөн.

Укук бузуулар жөнүндө иштердин апелляциялык тартипте каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциянын сотторунда 663 адамга карата 659 иш каралган (2023-ж. - 577 иш, 577 адамга), бул 2023-жылга салыштырмалуу 14,21% көбөйдү.

Каралып бүткөн иштердин негизги көрсөткүчтөрүнүн динамикасы (адамга карата):

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 519 адам, бул сот актыларына даттанган адамдардын санынын 78,28% түздү (2023-ж. - 428 же 74,18%);
- жокко чыгарылганы - 108 адам, бул 16,29% түздү (2023-ж. - 107 же 18,54%).

Ыйгарым укуктуу органдын токтомуна даттануу боюнча кабыл алынган соттордун токтомдору боюнча:

- апелляциялык даттанууну канааттандыруусуз калтыруу менен - 2 адам, бул 0,30% түздү (2023-ж. - 20 же 3,47%);
- укук бузуу жөнүндө ыйгарым укуктуу органдын токтомун өзгөртүүсүз калтыруу менен - 16 адам, бул 2,41% түздү (2023-ж. - 7 же 1,21%);
- ыйгарым укуктуу органдын укук бузуу жөнүндө токтомун жокко чыгаруу жана өндүрүштү кыскартуу менен - 4 адам, бул 0,60% түздү (2023-ж. - 3 же 0,52%);
- башка негиздер менен жокко чыгарылганы - 14 адам, бул 2,11% түздү (2023-ж. - 12 же 2,08%).

Укук бузуулар жөнүндө иштердин негизги категориялары:

Автомототранспорт жана электротранспорт кыймылынын жана аларды эксплуатациялоонун коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү башкаруу тартибине каршы укук бузуулар - 287 иш же 43,55% (2023-ж. - 193 же 33,45%), бул 48,70% көбөйдү;

Коомдук тартипти камсыз кылуу, курал-жаракты, башка кооптуу предметтерди жана заттарды жүгүртүү, ошондой эле коомдук жана өрт коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү

башкаруу тартибине каршы укук бузуулар - 125 иш же 18,97% (2023-ж. - 131 же 22,70%), бул 4,58% төмөндөгөн;

Ден соолукка каршы укук бузуулар - 99 иш же 15,02% (2023-ж. - 92 же 15,94%), бул 7,61% көбөйгөн;

Балдардын кызыкчылыктарына жана үй-бүлө мамилелеринин тартибине каршы укук бузуулар - 49 иш же 7,44% (2023-ж. - 40 же 6,93%), бул 22,50% көбөйгөн.

Укук бузуулар жөнүндө материалдардын апелляциялык тартипте каралышы:

2024-жылы укук бузуулар жөнүндө 20 материал каралган (2023-ж. - 14), бул 42,86% көбөйгөн, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 13 материал же 65% (2023-ж. - 12 же 85,71%);
- жокко чыгарылганы - 7 материал же 35% (2023-ж. - 2 же 14,29%).

(2023-жылы бузуулар жөнүндө 3 иш, жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 соттук материал каралган).

Бишкек шаардык соту жана облустук соттор тарабынан кылмыш иштеринин, укук бузуулар жана соттук материалдарынын каралышы

1. **Бишкек шаардык соту**

2024-жылы Бишкек шаардык соту тарабынан 1217 адамга карата (2023-ж. – 1087 адам) 908 кылмыш иши каралган, бул каралган кылмыш иштеринин жалпы санынын 36,72% түзгөн (2023-ж. – 838 иш же 33,84%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 763 адамга карата же 62,70% түзгөн (2023-ж. – 666 же 61,27%);
- жокко чыгарылганы – 196 адамга карата же 16,11% түзгөн (2023-ж. – 160 же 14,72%);
- өзгөртүлгөнү – 258 адамга карата же 21,20% түзгөн (2023-ж. – 261 же 24,01%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө – 111 материал каралган же жалпы каралган материалдардын 20,33% (2023-ж. – 103 же 21,59%), алардын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 90 материал же 81,08% (2023-ж. – 54 же 52,43%);
- жокко чыгарылганы – 19 материал же 17,12% (2023-ж. – 48 же 46,60%);
- өзгөртүлгөнү – 2 материал же 1,80% (2023-ж. – 1 же 0,97%).

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча – 28 материал каралган, бул жалпы каралган материалдардын 21,05% түзгөн (2023-ж. – 263 же 36,58%), алардын ичинен:

- канааттандырылганы – 22 материал же 78,57% түзгөн (2023-ж. – 246 же 93,54%);
- канааттандыруусуз калтырылганы – 3 материал же 10,71% түзгөн (2023-ж. – 9 же 3,42%);
- кыскартылганы – 3 материал же 10,71% түзгөн (2023-ж. – 8 же 3,04%).

Сотко чейинки өндүрүш – 1476 материал каралган, бул жалпы каралган материалдардын 65,72% түзгөн (2023-ж. – 1217 же 55,75%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 1319 материал же 89,36% (2023-ж. – 1058 же 86,94%);
- жокко чыгарылганы – 63 материал же 4,27% (2023-ж. – 46 же 3,78%);
- өзгөртүлгөнү – 94 материал же 6,37% (2023-ж. – 113 же 9,29%).

Укук бузуулар боюнча – 310 иш каралган, бул жалпы каралган иштердин 47,04% түзгөн (2023-ж. – 237 же 41,07%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 239 соттук акт же 77,10% түзгөн (2023-ж. – 186 же 78,48%);
- жокко чыгарылганы – 69 соттук акт же 22,26% түзгөн (2023-ж. – 49 же 20,68%);
- өзгөртүлгөнү – 2 соттук акт же 0,65% түзгөн (2023-ж. – 2 же 0,84%).

(2023-жылы жоруктар жөнүндө 1 иш каралган же 33,33% түзгөн).

2. **Ош облустук соту**

2024-жылы Ош облустук соту тарабынан 560 адамга карата (2023-ж. – 528 адам) 451 кылмыш иши каралган, бул 18,24% түзгөн (2023-ж. – 411 иш же 33,84%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 310 адамга карата же 55,36% түзгөн (2023-ж. – 265 же 50,19%);
• жокко чыгарылганы – 79 адамга карата же 14,11% түзгөн (2023-ж. – 120 же 22,73%);
• өзгөртүлгөнү – 171 адамга карата же 30,54% түзгөн (2023-ж. – 143 же 27,08%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө – 33 материал каралган, бул 6,04% түзгөн, анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 24 материал же 72,73%;
• жокко чыгарылганы – 9 материал же 27,27%.

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 36 материал каралган, бул 27,07% түзгөн (2023-ж. – 126 же 17,52%), алардын ичинен:

• канааттандырылганы – 20 материал же 55,56% (2023-ж. – 114 же 90,48%);
• канааттандыруусуз калтырылганы – 13 материал же 36,11% (2023-ж. – 9 же 7,14%);
• кыскартылганы – 3 материал же 8,33% (2023-ж. – 3 же 2,38%).

Сотко чейинки өндүрүш – 284 материал каралган, бул 12,64% түзгөн (2023-ж. – 344 же 15,76%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 237 материал же 83,45% (2023-ж. – 263 же 76,45%);
• жокко чыгарылганы – 24 материал же 8,45% (2023-ж. – 30 же 8,72%);
• өзгөртүлгөнү – 23 материал же 8,10% (2023-ж. – 51 же 14,83%).

Укук бузуулар боюнча – 96 иш каралган, бул 14,57% түзгөн (2023-ж. – 72 же 12,48%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 88 соттук акт же 91,67% (2023-ж. – 67 же 93,06%);
• жокко чыгарылганы – 8 соттук акт же 8,33% (2023-ж. – 5 же 6,94%).

3. **Чүй облустук соту**

2024-жылы Чүй облустук соту тарабынан 629 адамга карата (2023-ж. – 724 адам) 479 кылмыш иши каралган, бул 19,37% түзгөн (2023-жылы – 571 иш же 23,06%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 346 адамга карата же 55,01% түзгөн (2023-ж. – 361 же 49,86%);
• жокко чыгарылганы – 131 адамга карата же 20,83% түзгөн (2023-ж. – 168 же 23,20%);
• өзгөртүлгөнү – 152 адамга карата же 24,17% түзгөн (2023-ж. – 195 же 26,93%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө – 265 материал каралган, бул 48,53% түзгөн (2023-ж. – 282 же 59,12%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 186 материал же 70,19% (2023-ж. – 224 же 79,43%);
• жокко чыгарылганы – 78 материал же 29,43% (2023-ж. – 56 же 19,86%);
• өзгөртүлгөнү – 1 материал же 0,38% (2023-ж. – 2 же 0,71%).

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 27 материал каралган, бул 20,30% түзгөн (2023-ж. – 153 же 21,28%), алардын ичинен:

• канааттандырылганы – 17 материал же 62,96% (2023-ж. – 141 же 92,16%);
• канааттандыруусуз калтырылганы – 8 материал же 29,63% (2023-ж. – 12 же 7,84%);
• кыскартылганы – 2 материал же 7,41%.

Сотко чейинки өндүрүш – 150 материал каралган, бул 6,68% түзгөн (2023-ж. – 214 же 9,80%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 115 материал же 76,67% (2023-ж. – 168 же 78,50%);
• жокко чыгарылганы – 18 материал же 12% (2023-ж. – 23 же 10,75%);
• өзгөртүлгөнү – 17 материал же 11,33% (2023-ж. – 23 же 10,75%).

Укук бузуулар боюнча – 71 иш каралган, бул 10,77% түзгөн (2023-ж. – 99 же 17,16%), анын ичинен:

• өзгөртүүсүз калтырылганы – 50 соттук акт же 70,42% (2023-ж. – 62 же 62,63%);
• жокко чыгарылганы – 18 соттук акт же 25,35% (2023-ж. – 36 же 36,36%);
• өзгөртүлгөнү – 3 соттук акт же 4,23% (2023-ж. – 1 же 1,01%).

(2023-жылы укук бузуулар боюнча 4 материал каралып, бул 28,57% түздү, анын

ичинен: 3 материал өзгөртүүсүз калтырылган же 75% түздү, 1 материал жокко чыгарылган же 25% түздү. Жоруктар жөнүндө 1 иш каралган же 33,33% түздү. Жоруктар жөнүндөгү жаңы жана кайра ачылган жагдайлар боюнча 1 соттук материал каралган).

4. **Жалал-Абад облустук соту**

2024-жылы Жалал-Абад облустук соту тарабынан 366 адамга карата (2023-ж. – 407 адам) 265 кылмыш иши каралган, бул 10,72% түзгөн (2023-ж. – 310 иш же 12,52%) анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 169 адамга карата же 46,17% түзгөн (2023-ж. – 160 же 39,31%);
- жокко чыгарылганы – 80 адамга карата же 21,86% түзгөн (2023-ж. – 108 же 26,54%);
- өзгөртүлгөнү – 117 адамга карата же 31,97% түзгөн (2023-ж. – 139 же 34,15%).

Укук бузуулар боюнча – 46 материал каралган, бул жалпы каралган материалдардын 8,42%, анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 32 материал же 69,57%;
- жокко чыгарылганы – 14 материал же 30,43%.

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 19 материал каралган, бул жалпы каралган материалдардын 14,29% түзгөн (2023-ж. – 74 же 10,29%), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 14 материал же 73,68% (2023-ж. – 71 же 95,95%);
- канааттандыруусуз калтырылганы – 4 материал же 21,05% (2023-ж. – 3 же 4,05%);
- кыскартылганы – 1 материал же 5,26%.

Сотко чейинки өндүрүш – 119 материал каралган, бул 5,30% түзгөн (2023-ж. – 242 же 11,09%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 107 материал же 89,92% (2023-ж. – 196 же 80,99%);
- жокко чыгарылганы – 4 материал же 3,36% (2023-ж. – 33 же 13,64%);
- өзгөртүлгөнү – 8 материал же 6,72% (2023-ж. – 13 же 5,37%).

Укук бузуулар боюнча – 63 иш каралган, бул 9,56% түзгөн (2023-ж. – 66 же 11,44%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 63 соттук акт же 95,45% (2023-ж. – 58 же 87,88%);
- жокко чыгарылганы – 3 соттук акты же 4,55% (2023-ж. – 8 же 12,12%).

(2023-жылы жоруктар жөнүндө 1 иш каралган же 33,33%).

5. **Ысык-Көл облустук соту**

2024-жылы Ысык-Көл облустук соту тарабынан 191 адамга карата (2023-ж. - 148 адам) 149 кылмыш иши каралган, бул 6,03% түздү (2023-ж. - 136 иш же 5,49%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 76 адамга карата же 39,79% түздү (2023-ж. - 60 же 40,54%);
- жокко чыгарылганы - 36 адамга карата же 18,85% түздү (2023-ж. - 30 же 20,27%);
- өзгөртүлгөнү - 79 адамга карата же 41,36% түздү (2023-ж. - 58 же 39,19%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 47 материал каралган, бул 8,61% түздү (2023-ж. - 28 же 5,87%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 25 материал же 53,19% түздү (2023-ж. - 18 же 64,29%);
- жокко чыгарылганы - 20 материал же 42,55% түздү (2023-ж. - 10 же 35,71%);
- өзгөртүлгөнү - 2 материал же 4,26%.

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 11 соттук материал каралган, бул 8,27% түздү (2023-ж. - 48 же 6,68%), анын ичинен:

- канааттандырылганы - 8 материал же 72,73% түздү (2023-ж. - 47 же 97,92%);
- канааттандыруудан баш тартылганы - 1 материал же 9,09% түздү (2023-ж. - 1 же 2,08%);

- кыскартылган - 2 материал же 18,18%.

Сотко чейинки өндүрүш боюнча 91 материал каралган, бул 4,05% түздү (2023-ж. - 72 же 3,30%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 71 материал же 78,02% түздү (2023-ж. - 50 же 69,44%);
- жокко чыгарылганы - 12 материал же 13,19% түздү (2023-ж. - 7 же 9,72%);
- өзгөртүлгөнү - 8 материал же 8,79% түздү (2023-ж. - 15 же 20,83%).

Укук бузуулар жөнүндө 43 иш каралган, бул 6,53% түздү (2023-ж. - 31 же 5,37%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 32 соттук акт же 74,42% түздү (2023-ж. - 25 же 80,65%);
- жокко чыгарылганы - 11 соттук акт же 25,58% түздү (2023-ж. - 6 же 19,35%).

6. **Баткен облустук соту**

2024-жылы Баткен облустук соту тарабынан 135 адамга карата (2023-ж. - 137 адам) 109 кылмыш иши каралган, бул 4,41% түздү (2023-ж. - 101 же 4,08%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 55 адамга карата же 40,74% түздү (2023-ж. - 63 же 45,99%);
- жокко чыгарылганы - 18 адамга карата же 13,33% түздү (2023-ж. - 23 же 16,79%);
- өзгөртүлгөнү - 62 адамга карата, бул 45,93% түздү (2023-ж. - 51 же 37,23%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 17 материал каралган, бул 3,11% түздү (2023-ж. - 29 же 6,08%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 14 материал же 82,35% түздү (2023-ж. - 22 же 75,86%);
- жокко чыгарылганы - 2 материал же 11,76% түздү (2023-ж. - 7 же 24,14%);
- өзгөртүлгөнү - 1 материал же 5,88%.

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 7 материал каралган, бул 5,26% түздү (2023-ж. - 28 же 3,89%), анын ичинен:

- канааттандырылганы - 4 материал же 57,14% түздү (2023-ж. - 22 же 78,57%);
- канааттандыруусуз калтырылганы - 3 материал же 42,86% түздү (2023-ж. - 6 же 21,43%).

Сотко чейинки өндүрүш 64 материал каралган, бул 2,85% түздү (2023-ж. - 43 же 1,97%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 59 материал же 92,19% түздү (2023-ж. - 38 же 88,37%);
- жокко чыгарылганы - 2 материал же 6,25% түздү (2023-ж. - 2 же 4,65%);
- өзгөртүлгөнү - 1 материал же 1,56% (2023-ж. - 3 же 6,98%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 24 иш каралган, бул 3,64% түздү (2023-ж. - 24 же 4,16%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 22 соттук акт же 91,67% түздү (2023-ж. - 18 же 75%);
- жокко чыгарылганы - 2 соттук акт же 8,33% түздү (2023-ж. - 6 же 25%).

7. Нарын облустук соту

2024-жылы Нарын облустук соту тарабынан 89 адамга карата (2023-ж. - 58 адам) 58 кылмыш иши каралган, бул 2,35% түздү (2023-ж. - 44 же 1,78%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 25 адамга карата же 28,09% түздү (2023-ж. - 21 же 36,21%);
- жокко чыгарылганы - 9 адамга карата же 10,11% түздү (2023-ж. - 12 же 20,69%);
- өзгөртүлгөнү - 55 адамга карата же 61,80% түздү (2023-ж. - 25 же 43,10%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 17 материал каралган, бул 3,11% түздү (2023-ж. - 28 же 5,87%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 13 материал же 76,47% түздү (2023-ж. - 11 же 39,29%);
- жокко чыгарылганы - 3 материал же 17,65% түздү (2023-ж. - 6 же 21,43%);
- өзгөртүлгөнү - 1 материал же 5,88% (2023-ж. - 11 же 39,29%).

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 1 материал канааттандыруусуз калтырылган, бул 0,75% түздү (2023-ж. - 15 же 2,09%).

Сотко чейинки өндүрүш боюнча 43 материал каралган, бул 1,91% түздү (2023-ж. - 26 же 1,19%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 38 материал же 88,37% түздү (2023-ж. - 20 же 76,92%);
- жокко чыгарылганы - 3 материал же 6,98% түздү (2023-ж. - 2 же 7,69%);
- өзгөртүлгөнү - 2 материал же 4,65% (2023-ж. - 4 же 15,38%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 19 иш каралган, бул 2,88% түздү (2023-ж. - 14 же 2,43%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 14 соттук акт же 73,68% түздү (2023-ж. - 10 же 71,43%);
- жокко чыгарылганы - 5 соттук акт же 26,32% түздү (2023-ж. - 4 же 28,57%).

Укук бузуулар жөнүндөгү материалдар боюнча 3 материал каралган, бул 15% түздү (2023-ж. - 8 же 57,14%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 1 материал же 33,33% түздү (2023-ж. - 7 же 87,50%);
- жокко чыгарылганы - 2 материал же 66,67% түздү (2023-ж. - 1 же 12,50%).

8. Талас облустук соту

Талас облустук соту тарабынан 60 адамга карата (2023-ж. - 84 адам) 54 кылмыш иши каралган, бул 2,18% түздү (2023-ж. - 65 же 2,63%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 27 адамга карата, же 45% түздү (2023-ж. - 22 же 26,19%);
- жокко чыгарылганы - 12 адамга карата же 20% түздү (2023-ж. - 13 же 15,48%);
- өзгөртүлгөнү - 21 адамга карата же 35% түздү (2023-ж. - 49 же 58,33%).

Кылмыш сот өндүрүшүндө 10 материал каралган, бул 1,83% түздү (2023-ж. - 7 же 1,47%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 6 материал же 60% түздү (2023-ж. - 3 же 42,86%);
- жокко чыгарылганы - 3 материал же 30% түздү (2023-ж. - 4 же 57,14%);
- өзгөртүлгөнү - 1 материал же 10%.

Жаңы жана кайтадан ачылган жагдайлар боюнча 4 материал каралган, бул 3,01% түздү (2023-ж. - 12 же 1,67%), анын ичинен:

- канааттандырылганы - 4 материал (2023-ж. – канааттандырылганы - 10 же 83,33%, канааттандыруудан баш тартылганы - 2 материал же 16,67%).

Сотко чейинки өндүрүш 19 материал каралган, бул 0,85% түздү (2023-ж. - 25 же 1,15%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 14 материал же 73,68% түздү (2023-ж. - 18 же 72%);
- жокко чыгарылганы - 1 материал же 5,26% түздү (2023-ж. - 3 же 12%);
- өзгөртүлгөнү - 4 материал же 21,05% (2023-ж. - 4 же 16%).

Укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча 34 иш каралган, бул 5,16% түздү (2023-ж. - 34 же 5,89%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 26 соттук акт же 76,47% түздү (2023-ж. - 29 же 85,29%);
- жокко чыгарылганы - 8 соттук акт же 23,53% түздү (2023-ж. - 5 же 14,71%).

Укук бузуулар жөнүндөгү материалдар 12 материал каралган, бул 70,59% түздү (2023-ж. - 2 же 14,29%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 12 материал же 70,59% (2023-ж. - 2);
- жокко чыгарылганы - 5 материал, бул 29,41%.

Жарандык, экономикалык иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы

Апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан жарандык жана экономикалык иштердин каралышы:

2024-жылы апелляциялык инстанциянын соттору тарабынан 7304 жарандык жана экономикалык иштер каралган (2023-ж. – 5360), бул 2023-жылга салыштырмалуу 36,27% көбөйгөн.

Кыргыз Республикасынын ЖПКде көрсөтүлгөн мөөнөтүнөн жогору - 572 иш каралган же 7,83%, 2023-жылы бул көрсөткүч 633 же 11,81% болгон.

Кайтарылган иштердин саны 2031 ишти түздү же 21,69% (2023-ж. – 1666 же 23,77%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 21,91% көбөйгөн.

Өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы 874 иш же 11,97% түздү, 2023-жылга салыштырмалуу эки эсе жогору көбөйгөн (320 же 5,97%).

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык жана экономикалык иштердин сапаты (чечимдер):

2024-жылы 4450 чечим же жалпы каралган иштердин санынын 60,93% даттанылган (2023-ж. – 3777 же 70,47%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 17,82% көбөйгөн, алардын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 2893 чечим же апелляциялык тартипте каралган чечимдердин санынын 65,01% (2023-ж. – 2425 же 64,20%);
- толук жокко чыгарылганы - 1131 чечим же 25,42% (2023-ж. - 1047 же 27,72%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы - 139 чечим же 3,12% (2023-ж. – 130 же 3,44%);

жокко чыгарылган чечимдердин ичинен:

- 673 иш же 52,99% жаңы чечим кабыл алынган (2023-ж. – 650 же 55,23%);
- 381 иш же 30% жаңыдан кароого жөнөтүлгөн (2023-ж. – 329 же 27,95%);
- 99 иш же 7,80% кароосуз калтырылган (2023-ж. – 73 же 6,20%);
- 117 иш же 9,21% өндүрүштөн токтотулган (2023-ж. – 125 же 10,62%);

Өзгөртүлгөнү:

- чечимдин толук өзгөртүлгөнү 56 же 1,26% (2023-ж. – 23 же 0,61%);
- айрым бөлүгүндө өзгөртүлгөнү 231 же 5,19% (2023-ж. – 152 же 4,02%).

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча I инстанциядагы соттор тарабынан каралган жарандык иштердин сапаты (аныктама)

2024-жылы 1980 аныктама же каралган иштердин санынын 27,11% даттанылган (2023-ж. – 1263 же 23,56%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 56,77% көбөйгөн, алардын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 1575 аныктама же апелляциялык тартипте даттанылган аныктамалардын санынын 79,55% (2023-ж. - 891 же 70,55%);
- толук жокко чыгарылганы 403 аныктама же 20,35% (2023-ж. – 364 же 28,82%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы 2 аныктама же 0,10% (2023-ж. - 6 же 0,48%);

жокко чыгарылган аныктамалардын ичинен:

- 378 иш же 93,33% биринчи инстанциядагы сотторго жаңыдан кароого жиберилген (2023-ж. – 339 же 91,62%);
- 27 иш же 6,67% жаңы аныктама кабыл алынган (2023-ж. – 31 же 8,38%);
- (2023-ж. - толук өзгөртүлгөнү - 1 же 0,08%, айрым бөлүгүндө өзгөртүлгөнү - 1 же 0,08%).

Апелляциялык тартипте каралган жарандык иштердин негизги категориялары:

- үй-бүлөлүк талаш-тартыштар – 760 иш же 10,41% (2023-ж. - 710 же 13,25%), бул 7,04% көбөйгөн;
- бүтүмдөрдү анык/жараксыз деп таануу – 967 иш же 13,24% (2023-ж. - 973 же 18,15%), бул 0,62% төмөндөгөн;
- карызды өндүрүп алуу – 2559 же 35,04% (2023-ж. – 892 же 16,64%), бул 186,88% көбөйгөн, башкача айтканда 2 эсе жогору көбөйдү;
- турак жай талаштары – 340 иш же 4,65% (2023-ж. - 388 же 7,24%), бул 12,37% төмөндөгөн, анын ичинен турак-жайдан чыгаруу – 297 иш же 4,07% (2023-ж. – 320 же 5,97%);
- эмгек талаштары – 317 иш же 4,34% (2023-ж. – 355 же 6,62%), бул 10,70% төмөндөгөн, анын ичинен жумушуна кайрадан калыбына келтирүү тууралуу – 221 иш же 3,03% (2023-ж. – 240 же 4,48%);
- мурастоо укуктары боюнча талаштар – 213 иш же 2,92% (2023-ж. – 222 же 4,14%), бул 4,05% төмөндөгөн.

Апелляциялык тартипте жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материалдардын каралышы

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 1117 жарандык жана экономикалык иштер боюнча соттук материалдар каралган (2023-ж. – 1288), бул 2023-жылга салыштырмалуу 13,28% төмөндөгөн, алардын ичинен:

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 50 же 4,48% (2023-ж. - 61 же 4,74%).

Арыздар боюнча :

Каралган арыздардын саны 107, бул жалпы каралган материалдардын 9,58% түзөт (2023-ж. - 89 же 6,91%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 20,22% көбөйгөн, алардын ичинен:

- арызды канааттандыруу менен - 52 же каралган арыздардын санынын 48,60% (2023-ж. – 41 же 46,07%);
- канааттандыруусуз калтырылганы - 54 же 50,47% (2023-ж. – 47 же 52,81%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 1 арыз, бул 0,93% (2023-ж. – 1 же 1,12%).

Даттануулар боюнча:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 698 же даттануулар боюнча каралган соттук материалдардын жалпы санынын 72,71% (2023-ж. – 844 же 74,17%);
- толук жокко чыгарылганы – 244 же 25,42% (2023-ж. – 264 же 23,20%);
- айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы – 8 же 0,83% (2023-ж. – 16 же 1,41%);

жокко чыгарылган иштердин ичинен:

- - 10 же 1,04% (2023-ж. – 14 же 1,23%).
- өндүрүштөн токтотулганы – 5 же 1,98% (2023-ж. – 4 же 1,43%);
- жаңы чечим кабыл алынганы – 164 же 65,08% (2023-ж. – 195 же 69,64%);
- жаңыдан кароого жөнөтүлгөнү – 71 же 28,17% (2023-ж. – 64 же 22,86%);
- маселени маңызы боюнча чечүү менен – 7 же 2,78% (2023-жылы – 13 же 4,64%);
- кароосуз калтырылганы – 5 же 1,98% (2023-ж. – 4 же 1,43%);

өзгөртүлгөнү

Бишкек шаардык соту жана облустук соттор тарабынан жарандык жана экономикалык иштердин каралышы

1. Бишкек шаардык соту 2024-жылы 2325 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 31,83% түзгөн (2023-ж. – 1906 же 35,56%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 1349 же 68,10% (2023-ж. – 1279 же 71,85%);
- жокко чыгарылганы – 523 же 26,40% (2023-ж. – 462 же 25,96%);
- өзгөртүлгөнү – 109 же 5,50% (2023-ж. – 39 же 2,19%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 344 иш (2023-жылы – 126).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 487 соттук материал каралган, бул 43,60% түзгөн (2023-ж. – 588 же 45,65%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 307 же 72,58% (2023-ж. – 397 же 76,49%);
- жокко чыгарылганы – 112 же 26,48% (2023-ж. – 117 же 22,54%);
- өзгөртүлгөнү – 4 же 0,95% (2023-ж. – 5 же 0,96%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 18 материал (2023-ж. – 23).

Арыздар боюнча – 46 (2023-ж. – 46), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 18;
- канааттандыруусуз калтырылганы – 28.

1. **Ош облустук соту** 2024-жылы 1373 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 18,80% түзгөн (2023-ж. – 963 же 17,97%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 957 же 76,38% (2023-ж. – 603 же 66,41%);
- жокко чыгарылганы – 259 же 20,67% (2023-ж. – 285 же 31,39%);
- өзгөртүлгөнү – 37, бул 2,95% (2023-ж. – 20 же 2,20%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 120 (2023-ж. – 55).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 165 соттук материал каралган, бул 14,77% түзгөн (2023-ж. – 196 же 15,22%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 116 же 77,85% (2023-ж. – 151 же 82,97%);
- жокко чыгарылганы – 33 же 22,15% (2023-ж. – 31 же 17,03%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 9 материал (2023-ж. – 7).

Арыздар боюнча – 7 (2023-ж. – 7), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 2;
- канааттандыруусуз калтырылганы – 5.

2. **Чүй облустук соту** 2024-жылы 1096 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 15,01% түзгөн (2023-ж. – 958 же 17,87%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 649 же 61,87% (2023-ж. – 555 же 60,79%);
- жокко чыгарылганы – 344 же 32,79% (2023-ж. – 323 же 35,38%);
- өзгөртүлгөнү – 56 же 5,34% (2023-ж. – 35 же 3,83%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 47 (2023-ж. – 45).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 205 соттук материал каралган, бул 18,35% түзгөн (2023-ж. – 241 же 18,71%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 125 же 74,85% (2023-ж. – 150 же 72,46%);
- жокко чыгарылганы – 42 же 25,15% (2023-ж. – 54 же 26,09%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 3 материал (2023-ж. – 9).

Арыздар боюнча – 35 (2023-ж. – 25), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 26;
- канааттандыруусуз калтырылганы – 9.

3. **Жалал-Абад облустук соту** 2024-жылы 695 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 9,52% түзгөн (2023-ж. – 572 же 10,67%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 388 же 59,42% (2023-ж. – 279 же 52,35%);
- жокко чыгарылганы – 223 же 35,53% (2023-ж. – 223 же 41,84%);
- өзгөртүлгөнү – 33 же 5,05% (2023-ж. – 31 же 5,82%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 42 иш (2023-ж. – 39).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 134 соттук материал каралган, бул 12% түзгөн (2023-ж. – 131 же 10,17%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 77 же 66,96% (2023-ж. – 73 же 64,04%);
- жокко чыгарылганы – 37 же 32,17% (2023-жылы – 38 же 33,33%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 7 материал (2023-жылы – 11).

Арыздар боюнча – 12 (2023-ж. – 6), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 6;
- канааттандыруусуз калтырылганы – 6.

4. **Ысык-Көл облустук соту** 2024-жылы 693 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 9,49% түзгөн (2023-ж. – 523 же 9,76%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 227 же 55,10% (2023-ж. – 333 же 68,80%);

- жокко чыгарылганы – 168 же 40,78% (2023-ж. – 133 же 27,48%);
- өзгөртүлгөнү – 17 же 4,13% (2023-ж. – 18 же 3,72%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу 281 иш (2023-ж. – 39).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 75 соттук материал каралган, бул 6,71% түзгөн (2023-ж. – 71 же 5,51%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 39 же 65% (2023-ж. – 32 же 56,14%);
- жокко чыгарылганы – 18 же 30% (2023-ж. – 23 же 40,35%);
- өзгөртүлгөнү – 3 же 5% (2023-ж. – 2 же 3,51%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 8 материал (2023-ж. – 9).

Арыздар боюнча – 7 (2023-ж. – 5), анын ичинен:

- канааттандырылганы – 6;
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 1 арыз.

5. **Баткен облустук соту** 2024-жылы 219 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 3% түзгөн (2023-ж. – 163 же 3,04%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 152 же 69,41% (2023-ж. – 111 же 68,10%);
- жокко чыгарылганы – 51 же 23,29% (2023-ж. – 39 же 23,93%);
- өзгөртүлгөнү – 16 же 7,31% (2023-ж. – 13 же 7,98%).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 22 соттук материал каралган, бул 1,97% түзгөн (2023-ж. – 18 же 1,40%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 18 же 81,82% (2023-ж. – 12 же 66,67%);
- жокко чыгарылганы – 4 же 18,18% (2023-ж. – 6 же 33,33%).

6. Нарын облустук соту 714 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 9,78% түзгөн (2023-ж. – 144 же 2,69%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 613 же 89,36% (2023-ж. – 74 же 54,01%);
- жокко чыгарылганы – 62 же 9,04% (2023-ж. – 57 же 41,61%);
- өзгөртүлгөнү – 11 же 1,60% (2023-ж. – 6 же 4,38%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу – 6 иш (2023-ж. – 7).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 16 соттук материал каралган, бул 1,43% түзгөн (2023-ж. – 20 же 1,55%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 8 же 61,54% (2023-ж. – 11 же 61,11%);
- жокко чыгарылганы – 4 же 30,77% (2023-ж. – 7 же 38,89%);
- өзгөртүлгөнү – 1 же 7,69%;
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 3 (2023-ж. – 2).

7. Талас облустук соту 189 жарандык жана экономикалык ишти караган, бул 2,59% түзгөн (2023-ж. – 131 же 2,44%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 133 же 75,14% (2023-ж. – 82 же 67,21%);
- жокко чыгарылганы – 36 же 20,34% (2023-ж. – 25 же 20,49%);
- өзгөртүлгөнү – 8 же 4,52% (2023-ж. – 15 же 12,30%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 12 иш (2023-ж. – 9).

Жарандык сот өндүрүш тартибинде 13 соттук материал каралган, бул 1,16% түзгөн (2023-ж. – 23 же 1,79%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 8 же 72,73% (2023-ж. – 18 же 78,26%);
- жокко чыгарылганы – 2 же 18,18% (2023-ж. – 4 же 17,39%);
- өзгөртүлгөнү – 1 же 9,09% (2023-ж. – 1 же 4,35%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартуу - 2 иш.

Административдик иштердин жана соттук материалдардын апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы

Административдик иштердин апелляциялык инстанциядагы соттор тарабынан каралышы:

Отчёттук мезгилде аппеляциялык тартипте 1666 административдик иш каралган (2023-ж. - 1740), бул 2023-жылга салыштырмалуу 4,25% төмөндөгөн.

Кыргыз Республикасынын АПКде көрсөтүлгөн процесстик мөөнөтүн өткөрүү менен каралган иштердин саны 92 же 5,52% түзгөн (2023-ж. - 114 же 6,55%).

Кароосуз кайтарылганы 257 иш же түшкөн иштердин санынын 13,18% түзгөн (2023-ж. – 240 же 12,35%), бул 2023-жылга салыштырмалуу 7,08% көбөйгөн.

Апелляциялык даттануунун жыйынтыгы боюнча биринчи инстанциядагы соттор тарабынан каралган административдик иштердин сапаты:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 1171 соттук актысы же 72,64% (2023-ж. – 1262 же 75,84%);
- жокко чыгарылганы - 425 же 26,36% (2023-ж. – 397 же 23,86%);
- өзгөртүлгөнү - 16 же 0,99% (2023-ж. – 5 же 0,30%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы - 54 (2023-ж. – 74);
- (2023-ж. – 2 аппеляциялык арыз кароосуз калтырылган).

Каралган административдик иштердин негизги категориялары:
Нормативдик эмес актыларды, мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын чечимдерин жана аракеттерин сотко кайтаруу – 229 иш же 13,75% (2023-ж. – 168 же 9,66%), 2023-жылга салыштырмалуу 36,31% көбөйгөн, анын ичинен:

- айыл өкмөтү – 157 (2023-ж. – 132);
- шаардык мэриясы – 67 (2023-ж. – 29);
- өкмөт – 2 (2023-ж. – 4);
- жергиликтүү кеңештер – 3 (2023-ж. – 3).

Мамлекеттик органдардын жана жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын, кызмат адамдарынын нормативдик актыларын талашуу тууралуу – 374 иш же 22,45% (2023-ж. - 371 же 21,32%), 2023-жылга салыштырмалуу 0,81% көбөйгөн, анын ичинен:

- салык талаш-тартыштары – 133 (2023-ж. – 83);
- качкындардын статусу жөнүндө талаш-тартыштар – 37 (2023-ж. – 81);
- бажы талаш-тартыштары – 5 (2023-ж. – 15);
- жер казынасын пайдалануу боюнча талаш-тартыштар – 1.

Мамлекеттик бийлик органдарынын, алардын кызмат адамдарынын жана башка органдарынын административдик актыларын, аракеттерин же аракетсиздигин талашуу тууралуу – 705 иш же 42,32% (2023-ж. - 929 же 53,39%), 2023-жылга салыштырмалуу 24,11% төмөндөгөн.

Административдик иштер боюнча соттук материалдардын
апелляциялык тартипте каралышы

2023-жылы аппеляциялык инстанциядагы соттор тарабынан 180 соттук материал каралган (2023-ж. – 122), бул 47,54% көбөйгөн, анын ичинен:

- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы - 8 иш (2023-ж. – 1).

Арыздар боюнча:

- каралганы - 19 иш (2023-ж. – 15), анын ичинен:
  - арыздын канааттандырылганы – 7 (2023-ж. – 9);
  - канааттандыруусуз калтырылганы – 6 (2023-ж. – 6);
  - кыскартылганы – 1;
  - кароосуз калтырылганы – 5.

Даттануулар боюнча:

- өзгөртүүсүз калтырылганы - 123 иш же 80,39% (2023-ж. – 80 же 75,47%);
- жокко чыгарылганы – 30 же 19,61% (2023-ж. – 25 же 23,58%);
- (2023-ж. – айрым бөлүгүндө жокко чыгарылганы – 1 же 0,94%);

жокко чыгарылган иштердин ичинен:

- 26 иш боюнча жаңы чечим кабыл алынган (2023-ж. – 15);
- 4 иш боюнча кайра кароого жөнөтүлгөн (2023-ж. – 11).

Бишкек шаардык соту жана облустук соттор тарабынан административдик иштердин каралышы

1. **Бишкек шаардык соту** 526 административдик ишти караган, бул 31,57% түзгөн (2023-ж. – 593 же 34,08%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 363 иш же 70,21% (2023-ж. – 432 же 75%);
- жокко чыгарылганы – 153 иш же 29,59% (2023-ж. – 143 же 24,83%);
- өзгөртүлгөнү – 1 иш же 0,19% (2023-ж. – 1 же 0,17%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 9 иш (2023-ж. – 16);
- (2023-ж. – апелляциялык арыз кароосуз калтырылган – 1).

Соттук материал - 58 каралган же 32,22% (2023-ж. – 50 же 40,98%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 29 материал же 63,04% (2023-ж. – 28 же 71,79%);
- жокко чыгарылганы – 17 материал же 36,96% (2023-ж. – 11 же 28,21%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 5 материал (2023-ж. – 1).

Арыздар боюнча 7 каралган (2023-ж. – 10), анын ичинен: канааттандырылганы – 3, канааттандыруусуз калтырылганы – 4.

2. **Ош облустук соту** 392 административдик ишти караган, бул 23,53% түзгөн (2023-ж. – 321 же 18,45%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 269 иш же 69,87% (2023-ж. – 227 же 75,17%);
- жокко чыгарылганы – 104 иш же 27,01% (2023-ж. – 72 же 23,84%);
- өзгөртүлгөнү – 12 иш же 3,12% (2023-ж. – 3 же 0,99%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 7 иш (2023-ж. – 19).

Соттук материал **-** 38 каралган же 21,11% (2023-ж. – 21 же 17,21%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 25 материал же 71,43% (2023-ж. – 15 же 71,43%);
- жокко чыгарылганы – 10 материал же 28,57% (2023-ж. – 6 же 28,57%).

Арыздар боюнча 3 арыз кароосуз калтырылган.

3. **Чүй облустук соту** 236 административдик ишти караган, бул 14,17% түзгөн (2023-ж. – 209 же 12,01%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 163 иш же 73,42% (2023-ж. – 136 же 70,83%);
- жокко чыгарылганы – 58 иш же 26,13% (2023-ж. – 56 же 29,17%);
- өзгөртүлгөнү – 1 иш же 0,45%;
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 14 иш (2023-ж. – 17).

Соттук материал **-** 21 каралган же 11,67% (2023-ж. – 21 же 17,21%), анын ичинен:

- өзгөртүлүсүз калтырылганы – 15 материал же 88,24% (2023-ж. – 14 же 73,68%);
- жокко чыгарылганы – 2 материал же 11,76% (2023-ж. – 5 же 26,32%).

Арыздар боюнча 4 каралган (2023-ж. – 2), анын ичинен: канааттандырылганы – 3, канааттандыруусуз калтырылганы – 1.

4. **Жалал-Абад облустук соту** 236 административдик ишти караган, бул 14,17% түзгөн (2023-ж. – 364 же 20,92%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 189 иш же 83,26% (2023-ж. – 286 же 81,71%);
- жокко чыгарылганы – 36 иш же 15,86% (2023-ж. – 63 же 18%);
- өзгөртүлгөнү – 2 иш же 0,88% (2023-ж. – 1 же 0,29%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 9 иш (2023-ж. – 13);
- (2023-ж. – апелляциялык арыз кароосуз калтырылган – 1).

Соттук материал - 33 каралган же 18,33% (2023-ж. – 22 же 18,03%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 29 материал (2023-ж. – 18 же 94,74%);
- (2023-ж. – жокко чыгарылганы – 1 же 5,26%).

Арыздар боюнча 4 каралган (2023-ж. – 3), анын ичинен: канааттандырылганы – 1, кыскартылганы – 1, кароосуз калтырылганы – 2.

5. **Ысык-Көл облустук соту** 140 административдик ишти караган, бул 8,40% түзгөн (2023-ж. – 125 же 7,18%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылган – 81 иш же 63,78% (2023-ж. – 82 же 69,49%);
- жокко чыгарылганы – 46 иш же 36,22% (2023-ж. – 36 же 30,51%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 13 иш (2023-ж. – 7).

Соттук материал - 11 каралган же 6,11% (2023-ж. – 2 же 1,64%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 9 материал же 90% (2023-ж. – 2);
- жокко чыгарылганы – 1 материал же 10%.

6. **Баткен облустук соту** 64 административдик ишти караган, бул 3,84% түзгөн (2023-ж. – 50 же 2,87%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 52 иш же 81,25% (2023-ж. – 44 же 88%);
- жокко чыгарылганы – 12 иш же 18,75% (2023-ж. – 6 же 12%).

Соттук материал - 8 каралган же 4,44%, анын ичинен 8 материал өзгөртүүсүз калтырылган.

7. **Нарын облустук соту** 35 административдик ишти караган, бул 2,10% түзгөн (2023-ж. – 42 же 2,41%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 25 иш же 75,76% (2023-ж. – 27 же 67,50%);
- жокко чыгарылганы – 8 иш же 24,24% (2023-ж. – 13 же 32,50%);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 2 иш (2023-ж. – 2).

Соттук материал - 6 каралган же 3,33% (2023-ж. – 5 же 4,10%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 6 материал (2023-ж. – 2 же 40%), (2023-ж. – жокко чыгарылганы – 3 же 60%).

8. **Талас облусунун соту** 37 административдик ишти караган, бул 2,22% түзгөн (2023-ж. – 36 же 2,07%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 29 иш же 78,38% (2023-ж. – 28 же 77,78%);
- жокко чыгарылганы – 8 иш же 21,62% (2023-ж. – 8 же 22,22%).

Соттук материал - 5 каралган же 2,78% (2023-ж. – 1 же 0,82%), анын ичинен:

- өзгөртүүсүз калтырылганы – 2 материал (2023-ж. – 1);
- өткөрүп жиберилген мөөнөттү калыбына келтирүүдөн баш тартылганы – 2.

Арыздар боюнча - 1 арыз канааттандыруусуз калтырылган.

Апелляциялык инстанциядагы соттордун иш жүктөмү

2024-жылы апелляциялык инстанциядагы соттордун бир судьяга болгон иш жүктөмү орточо эсеп менен 1 айга 12,2 ишти түзгөн (2023-ж. – 11,1).

Соттун аталышы	2024	2023
Бишкек шаардык соту	16,2	15,1
Ош облустук соту	15,9	13,6
Чүй облустук соту	11,8	12,7
Ысык-Көл облустук соту	10,5	8,6
Жалал-Абад облустук соту	10,3	11,4
Нарын облустук соту	9,5	3,6
Баткен облустук соту	5,6	4,7
Талас облустук соту	4	3,5

Маалымат Кыргыз Республикасынын
Жогорку сотунун аппаратынын
соттук статистиканы анализдөө сектору
тарабынан даярдалды

С О Д Е Р Ж А Н И Е

О Пленуме Верховного суда Кыргызской Республики…………………………...................155

Информация о работе Верховного суда Кыргызской Республики за 2023 год (в сравнении с 2022 годом)…………………………… ……………………………………............… 156

Информация о работе местных судов Кыргызской Республики за 2023 год (в сравнении с 2022 годом)…………………………………………………...161

Судебная система Кыргызской Республики отпраздновала свое столетие…........................196

Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О судебной практике по делам о преступлениях против половой неприкосновенности и половой свободы» от17октября 2024 года №26………………………………………………...198

Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О некоторых вопросах применения законодательства при рассмотрении судами гражданских дел, связанных с охраной окружающей среды» от 17 октября 2024 года №27………......................................207
.

Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 28 февраля 2018 года №4 «О судебном решении» от 17 октября 2024 года №28……...............................………215

Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 24 мая 2019 года №13 «О судебном приговоре» от 17 октября 2024 года №29………...........................………..216

Постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О внесении изменений в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «Об утверждении состава Научно-консультативного совета при Верховном суде Кыргызской Республики» от 25 февраля 2022 года №8» от 17 октября 2024 года №31………..……217

Информация о работе Верховного суда Кыргызской Республики за 2024 год (в сравнении с 2023 годом)………………………………………………………...............……............218

Информация о работе местных судов Кыргызской Республики за 2024 год (в сравнении с 2023 годом)………………………………………………………………........…………223

Поздравление юбиляров *(на государственном языке)*……………………...........………258
.

Пленум Верховного суда Кыргызской Республики

В соответствии с конституционным Законом Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах» заседания Пленума Верховного суда Кыргызской Республики состоялись 22 февраля и 17 октября 2024 года.

На заседаниях Пленума приняли участие судьи Верховного суда Кыргызской Республики, работники Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики, представители Администрации Президента Кыргызской Республики, Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики, Министерства юстиции Кыргызской Республики, Министерства внутренних дел Кыргызской Республики. Судьи местных судов участвовали в работе Пленума через систему видеоконференцсвязи.

На заседании Пленума от 22 февраля 2024 года были заслушаны информации заместителей председателя Верховного суда - председателей судебных коллегий Верховного суда о деятельности коллегий за 2023 год.

На заседании Пленума, состоявшегося 17 октября 2024 года, были приняты следующие постановления Пленума Верховного суда Кыргызской Республики:

-«О судебной практике по делам о преступлениях против половой неприкосновенности и половой свободы»;

- «О некоторых вопросах применения законодательства при рассмотрении судами гражданских дел, связанных с охраной окружающей среды»;

О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 28 февраля 2018 года №4 «О судебном решении»;

О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 24 мая 2019 года №13 «О судебном приговоре»;

О внесении изменений в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «Об утверждении состава Научно-консультативного совета при Верховном суде Кыргызской Республики» от 25 февраля 2022 года №8.

Информация о работе Верховного судаКыргызской Республики за 2023 год (в сравнении с 2022 годом)

В соответствии со статьёй 98 Конституции Кыргызской Республики Верховный суд является высшим органом судебной власти и осуществляет пересмотр судебных решений по обращениям участников судебного процесса по гражданским, уголовным, экономическим, административным и иным делам, Пленум Верховного суда дает разъяснения по вопросам судебной практики.

Согласно статистическим данным рассмотрение дел судебными коллегиями Верховного суда Кыргызской Республики за 2023 год характеризуется следующим образом.

Поступление и рассмотрение судебных дел и материалов в суд кассационной инстанции

Поступило судебных дел в суд кассационной инстанции:

За 2023 год в Верховный суд Кыргызской Республики в кассационном порядке поступило 5545 судебных дел (2022г. - 4797), что на 13,49% больше, чем в 2022г., из них дел:

- 1106 уголовных (2022г. – 1025), что на 7,32% больше;
- 3244 гражданских и экономических (2022г. - 2729), что на 15,88% больше;
- 1189 административных (2022г. - 1019), что на 14,30% больше;
- 6 дел о проступке (2022г. - 24).

Поступило судебных материалов в суд кассационной инстанции:

За отчетный период поступило 1820 судебных материалов. За 2022 год поступило 2553 судебных материалов, то есть в 2023 году поступило меньше на 28,71%, в том числе:

- 454 по уголовным делам (2022г. - 368), что на 18,94% больше;
- 646 по новым или вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. - 1185), что на 45,49% меньше;
- 634 по гражданским и экономическим делам (2022г. - 862), что на 26,45% меньше;
- 86 по административным делам (2022г. - 132), что на 34,85% меньше;
- (2022г. - 6 материалов о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

Рассмотрено судебных дел судом кассационной инстанции:

Судебными коллегиями Верховного суда Кыргызской Республики за 2023 год рассмотрено 4787 дел (2022г. – 3785), что на 20,93% больше, чем в 2022г., из них дел:

- 1069 уголовных (2022г. - 835), что на 21,89% больше;
- 2785 гражданских и экономических (2022г. - 2092), что на 24,88% больше;
- 933 административных (2022г. - 828), что на 11,25% больше;
- (2022-ж. - 30 дел о проступках).

Рассмотрено судебных материалов судом кассационной инстанции:

Верховным судом Кыргызской Республики за 2023 год рассмотрено 1572 судебных материалов (2022г. – 2414), что на 34,88% меньше, чем в 2022г., из них:

- 400 по уголовным делам (2022г. - 385), что на 3,75% больше;
- 539 по новым или вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. - 1177), что на 54,21% меньше;
- 571 по гражданским и экономическим делам (2022г. - 758), что на 24,67% меньше;
- 62 по административным делам (2022г. - 91), что на 31,87% меньше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 3 материала о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

Рассмотрение уголовных дел и судебных материалов по уголовным делам судом кассационной инстанции

Рассмотрено уголовных дел:

Судебной коллегией по уголовным делам и делам о проступках Верховного суда Кыргызской Республики за 2023 год было рассмотрено 1069 уголовных дел в отношении 1398 лиц, что на 21,89% больше в сравнении с прошлым отчетным периодом (2022г. – 835 дел в отношении 1079 лиц).

Из 799 кассационных жалоб (2022г. – 596) удовлетворено 331 (2022г. - 223), что на 25,41% больше.

Из 260 представлений прокурора (2022г. – 225) рассмотрено с удовлетворением 113 дел (2022г. - 91), на 13,46% больше.

Кассационное производство прекращено 10 дел (2022г. - 14), что на 28,57% меньше, чем в 2022г.

В кассационном порядке обжаловано 91 оправдательный приговор в отношении 117 лиц (2022г. – 87 дел в отношении 110 лиц), из них:

- приговора 1-й и 2-й инстанции оставлены в силе в отношении 87 лиц или 74,36% (2022г. - 89 или 80,91%);
- приговора 1-й и 2-й инстанции отменены в отношении 29 лиц или 24,79% (2022-ж. - 21 или 19,09%);
- приговора 2-й инстанции изменены в отношении 1 лица или 0,85%.

Качество рассмотрения уголовных дел местными судами по результатам кассационного обжалования (в лицах):

За 2023 год всего обжаловано судебных актов в отношении 1398 лиц (2022г. - 1079), что на 22,82% больше, чем в 2022г.

Обжалованы судебные акты судов первой инстанции в отношении 653 лиц (2022г. - 549), что на 15,93% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе в отношении 362 лиц (2022г. - 353), что на 2,49% больше;
- отменено в отношении 138 лиц (2022г. - 97), что на 29,71% больше;
- изменено в отношении 153 лиц (2022г. - 99), что на 35,29% больше.

Обжалованы судебные акты апелляционной инстанции в отношении 736 лиц (2022г. - 511), что на 30,57% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе в отношении 452 лиц (2022г. - 290), что на 35,84% больше;
- отменено в отношении 160 лиц (2022г. - 122), что на 23,75% больше;
- изменено в отношении 124 лиц (2022г. - 99), что на 20,16% больше.

Кассационное производство прекращено в отношении 9 лиц (2022г. - 19), что на 52,63% меньше, чем в 2022г.

Основные категории уголовных дел, рассмотренных в кассационном порядке:

Преступления против собственности – 325 дел или 30,40% (2022г. – 304 или 36,41%), что на 6,46% больше, чем в 2022г., в том числе:

- ст.209 УК КР (мошенничество) - 171 (2022г. – 167), что на 2,34% больше;
- ст.205 УК КР (кража) – 39 (2022г. – 40), что на 2,50% меньше;
- ст.207 УК КР (разбой) – 25 (2022г. - 27), что на 7,41% меньше;
- ст.210 УК КР (присвоение и растрата вверенного имущества) – 24 (2022г. - 17), что на 29,17% больше;
- иные преступления 66 (2022г. - 53), что на 19,70% больше.

Преступления против жизни и здоровья – 146 дел или 13,66% (2022г. – 129 или 15,45%), что на 11,64% больше, чем в 2022г., в том числе:

- ст.122 УК КР (убийство) - 57 (2022г. - 54), что на 5,26% больше;

- ст.130 УК КР (причинение тяжкого вреда здоровью) – 34 (2022г. - 37), что на 8,11% меньше;

- иные преступления 55 (2022г. - 38), что на 30,91% больше.

Коррупционные и иные преступления против интересов государственной и муниципальной службы – 139 дел или 13% (2022г. – 73 или 8,74%), что на 47,48% больше, чем в 2022г., в том числе:

- ст.337 УК КР (злоупотребление должностным положением) – 65 (2022г. - 34), что на 47,69% больше;

- ст.343 УК КР (вымогательство взятки) – 11 (2022г. - 6) , что на 45,45% больше;

- ст.338 УК КР (превышение власти) – 7 (2022г. - 8), что на 12,50% меньше;

- иные преступления 56 дел (2022г. - 25), что на 55,36% больше.

Преступления в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров – 124 дел или 11,60% (2022г. – 113 или 13,53%), что на 8,87% больше, чем в 2022г., в том числе:

- ст.282 УК КР (незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов с целью сбыта) – 89 (2022г. - 82), что на 7,87% больше;

- ст.283 УК КР (незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов без цели сбыта) – 30 (2022г. - 28), что на 6,67% больше;

- иные преступления 5 (2022г. - 3), что на 40% больше.

Рассмотрено судебных материалов по уголовным делам:

Судебной коллегией по уголовным делам и делам о проступках Верховного суда за 2023 год рассмотрено 400 судебных материалов, что на 3,75% больше по сравнению с прошлым отчетным периодом (2022г. – 385).

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 539 судебных материалов (2022г. - 1177), что на 54,21% меньше, из них:

- удовлетворено 438 (2022г. - 244);

- оставлено без удовлетворения 101 (2022г. - 933).

(2022г. - рассмотрено 30 дел о проступках в отношении 34 лиц, из них: оставлено в силе 1 судебный акт или 2,94%, отменено 20 или 58,82%, изменено 2 или 5,88%, кассационное производство прекращено 11 или 32,35%. По новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 3 судебных материалов о проступках.

Нагрузка судьи судебной коллегии по уголовным делам и делам о проступках:

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по уголовным делам и делам о проступках Верховного суда Кыргызской Республики по рассмотрению уголовных дел и судебных материалов в 2023 году в среднем за 1 месяц составила:

- уголовные дела 9,9;

- судебные материалы 8,6.

Всего нагрузка на одного судью составила 18,5 дел.

(Для сравнения в 2022 году нагрузка в среднем за 1 месяц составила – 8 уголовных дел и дел о проступках; судебных материалов – 14,4, всего – 22,5 дел).

Рассмотрение гражданских, экономических дел и судебных материалов судом кассационной инстанции

Рассмотрено гражданских и экономических дел:

В 2023 году судебной коллегией по гражданским делам Верховного суда Кыргызской

Республики рассмотрено в порядке кассации 2785 дел, что на 24,88% больше по сравнению с 2022 годом (2022г. - 2092).

Качество рассмотрения гражданских и экономических дел местными судами по результатам кассационного обжалования:

За 2023 год обжаловано судебных актов:

1) судов первой инстанции – 1528 или 54,87 % (2022г. – 1089 или 52,06%), что на 28,73% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе 1096 или 43,75% (2022г. – 776 или 42,15%);
- отменено 270 или 10,78% (2022г. – 206 или 11,19%);
- изменено 8 или 0,32% (2022г. – 7 или 0,38%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 154 (2022г. – 100).

2) судов апелляционной инстанции – 1257 или 45,13% (2022г. – 1003 или 47,94%), что на 20,21% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе 763 или 30,46% (2022г. – 617 или 33,51%);
- отменено 361 или 14,41% (2022г. – 230 или 12,49%);
- изменено 7 или 0,28% (2022г. – 5 или 0,27%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 126 (2022г. – 151).

Основные категории гражданских и экономических дел, рассмотренных в кассационном порядке:

- о признании действительными/недействительными сделок 516 или 20,60% (2022г. - 324 или 17,60%), что на 37,21% больше;
- о взыскании долга 293 или 11,70% (2022г. - 170 или 9,23%), что на 41,98% больше;
- трудовые споры 248 или 9,90% (2022г. - 172 или 9,34%), что на 30,65% больше, в том числе о восстановлении на работе 173 или 6,91% (2022г. - 131 или 7,12%), что на 24,28% больше;
- дела, вытекающие из семейных отношений 212 или 8,46% (2022г. – 172 или 9,34%), что на 18,87% больше;
- о выселении 188 или 7,50% (2022г. - 142 или 7,71%), что на 24,47% больше;
- о праве наследования 135 или 5,39% (2022г. – 106 или 5,76%), что на 21,48% больше, чем в 2022г.;
- о возмещении материального ущерба 118 или 4,71% (2022г. – 64 или 3,48%), что на 45,76% больше.

Рассмотрение судебных материалов по гражданским делам:

В 2023 году было рассмотрено 571 судебный материал по гражданским делам, что на 24,67% меньше по сравнению с 2022 годом (2022г. - 758).

Нагрузка судьи судебной коллегии по гражданским делам:

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики по рассмотрению гражданских дел и судебных материалов в 2023 году в среднем за 1 месяц составила:

- гражданские и экономические дела – 16,6;
- судебные материалы – 3,4;

Всего нагрузка на одного судью составила 20 дел за 1 месяц.

(Для сравнения в 2022 году нагрузка в среднем за 1 месяц составила 13,4 гражданских дел; судебных материалов – 4,8; всего – 18,2).

Рассмотрение административных дел и судебных материалов судом кассационной инстанции

Рассмотрение административных дел:

В 2023 году рассмотрено 933 административных дел, по сравнению с предыдущим годом рассмотрение дел увеличилось на 11,25% (2022г. – 828).

Качество рассмотрения административных дел местными судами по результатам кассационного обжалования:

За 2023 год обжаловано судебных актов:

1) судов первой инстанции – 659 или 70,63% (2022г. – 573 или 69,20%), что на 13,05% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе 550 или 59,14% (2022г. – 450 или 54,88%);
- отменено 106 или 11,40% (2022г. – 115 или 14,02%);
- кассационная жалоба оставлена без рассмотрения 3 (2022г. – 4);
- (2022г. - отказано в восстановлении пропущенного срока 4 или 0,48%).

2) судов апелляционной инстанции – 274 или 29,37% (2022г. – 255 или 30,80%), что на 6,93% больше, чем в 2022г., из которых:

- оставлено в силе 176 или 18,92% (2022г. – 165 или 20,12%);
- отменены 98 или 10,54% (2022г. – 90 или 10,98%).

Основные категории административных дел, рассмотренных в кассационном порядке:

- 581 или 62,68% об оспаривании административного акта, действия (бездействия) административного органа полностью либо в части, связанного с земельными участками (2022г. - 600 или 73,89%), что на 3,17% меньше;
- 53 или 5,72% о признании недействительным административного акта административного органа полностью либо в части (2022г. - 73 или 8,99%), что на 27,40% меньше;
- 31 или 3,34% о признании незаконным действия (бездействия) административного органа полностью либо в части (2022г. - 25 или 3,08%), что на 19,35% больше, чем в 2022г.

Рассмотрение судебных материалов по административным делам:

За 2023 год судебной коллегией по административным делам рассмотрено 62 судебных материалов по административным делам (2022г. – 91), что на 31,87% меньше, чем в 2022г.

Нагрузка судьи судебной коллегии по административным делам:

Нагрузка за 2023г. на одного судью судебной коллегии по административным делам по рассмотрению административных дел и судебных материалов в среднем за 1 месяц составила:

- административные дела 13;
- судебные материалы 0,9.

Всего нагрузка на одного судью составила – 13,8.

(Для сравнения за 2022г. нагрузка в среднем за 1 месяц составила 11,5 административных дел; 1,2 судебных материалов; всего – 12,7).

Информация подготовлена
отделом по обобщению судебной практики,
анализу судебной статистики и
обеспечению работы Пленума
аппарата Верховного суда
Кыргызской Республики

ИНФОРМАЦИЯ
о работе судов Кыргызской Республики за 2023 год
(в сравнении с 2022 годом)
Местные суды

В соответствии со ст.32 конституционного Закона Кыргызской Республики “О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах” систему местных судов составляют: суды первой инстанции: районные суды, административные суды, районные суды в городе, городские суды; суды второй инстанции: областные суды, Бишкекский городской суд.

Районные суды, административные суды, районные суды в городе, городские суды рассматривают отнесенные к их компетенции дела и действуют в качестве судов первой инстанции.

Областные суды, Бишкекский городской суд рассматривают дела, отнесенные к их компетенции, по апелляционным жалобам, представлениям прокурора, и действуют в качестве судов второй инстанции.

Поступление и рассмотрение судебных дел и материалов в суды I инстанции

Поступление судебных дел в суды первой инстанции:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 132 523 дела (2022г. – 121 754), что на 8,84% больше, чем в 2022 году, из них, дел:

- 10 135 уголовных (2022г. – 11 146), что на 9,07% меньше;
- 26 130 о правонарушениях (2022г. – 26 956), что на 3,06% меньше;
- 91 986 гражданских (2022г. – 79 757), что на 15,33% больше;
- 4272 административных дел (2022г. – 3802), что на 12,36% больше, чем в 2022г;
- (2022г. - 93 дела о проступке).

Поступление судебных материалов в суды I инстанции:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 66 111 материалов (2022г. – 56 449), что на 17,12% больше, чем в 2022 году, из них:

- 5086 по уголовным делам (2022г. – 4789), что на 6,2% больше;
- 1031 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 1996), что на 48,35% меньше;
- 37 419 в порядке досудебного производства (2022г. – 34 579), что на 8,21% больше;
- 3 материала о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 21);
- 32 о нарушениях (2022г. – 27);
- 858 о правонарушениях (2022г. - 710), что на 20,85% больше;
- 20 702 по гражданским делам (2022г. – 13 471), что на 53,68% больше;
- 980 по административным делам (2022г. – 844), что на 16,11% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 12 материалов о проступках).

Общее количество поступивших дел и материалов в суды первой инстанции:

За 2023 год в местные суды первой инстанции поступило 198 634 дела и судебных материалов (в 2022г. – 178 203), что на 11,47% больше, чем в 2022г.

Рассмотрение судебных дел судами I инстанции:

В 2023 году судами I инстанции рассмотрено 132 703 дела (2022г. – 120 540), что на 10,09% больше, чем в 2022г., из них:

- 10 612 уголовных дел (2022г. – 10 860), что на 2,28% меньше;
- 6 дел о проступках (2022г. – 264);
- 25 955 дел о правонарушениях (2022г. – 26 677), что на 2,70% меньше;

- 91 540 гражданских дел (2022г. – 79 171), что на 15,62% больше;
- 4590 административных дел (2022г. – 3568), что на 28,64% больше, чем в 2022г.

Рассмотрение судебных материалов судами I инстанции:

В 2023 году судами I инстанции рассмотрено 65 837 судебных материалов (2022г. – 56 966), что на 15,57% больше, чем в 2022 году, из них:

- 5152 материала по уголовным делам (2022г. – 4899), что на 5,16% больше;
- 1053 материала по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 2364), что на 55,46% меньше;
- 37 413 материалов в порядке досудебного контроля (2022г. – 34 580), что на 8,19% больше;
- 2 материала о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 27);
- 31 материал о нарушениях (2022г. – 35);
- 847 материалов о правонарушениях (2022г. – 671), что на 26,23% больше;
- 20 354 материала по гражданским делам (2022г. – 13 544), что на 50,28% больше;
- 985 материалов по административным делам (2022г. – 834), что на 18,11% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 12 материалов о проступках).

Общее количество рассмотренных судебных дел и материалов в судах первой инстанции:

За 2023 год местными судами первой инстанции рассмотрено – 198 540 дел и судебных материалов (2022г. – 177 506), что на 11,85% больше, чем в 2022г.

Рассмотрение судебных дел и материалов судами I инстанции по регионам

1. По г.Бишкек – 68 834 дела и судебных материалов (2022г. – 58 548), что на 17,57% больше, чем в 2022г., из них:

Дел – 39 680 (2022г. – 34 586), что на 14,73% больше, чем в 2022г., из них:

- 3367 уголовных дел (2022г. - 3795), что на 11,28% меньше;
- 7670 дел о правонарушениях (2022г. – 7061), что на 8,62% больше;
- 27 201 гражданское дело (2022г. – 22 506), что на 20,86% больше;
- 1442 административные дела (2022г. - 1091), что на 32,17% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 133 дела о проступках).

Судебных материалов – 29 154 (2022г. – 23 962), что на 21,67% больше, чем в 2022г., из них:

- 711 по уголовным (2022г. - 789), что на 9,89% меньше;
- 437 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 849), что на 48,53% меньше;
- 17 822 материала в порядке досудебного контроля (2022г. – 15 859), что на 12,38% больше;
- 147 материалов о правонарушениях (2022г. – 80), что на 83,75% больше;
- 31 о нарушениях (2022г. – 30);
- 1 материал о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам;
- 9757 материалов по гражданским делам (2022г. - 6067), что на 60,82% больше;
- 248 по административным делам (2022г. - 288), что на 13,89% меньше, чем в 2022г.

2. По Чуйской области – 36 451 дело и судебный материал (2022г. – 34 434), что на 5,86% больше, чем в 2022г.

Дел – 25 105 (2022г. – 23 691), что на 5,97% больше, чем в 2022г., из них:
- 2525 уголовных дел (2022г. - 2536), что на 0,43% меньше;
- 4 о проступках (2022г. - 100);
- 3815 дел о правонарушениях (2022г. – 4806), что на 20,62% меньше;
- 17 875 гражданских дел (2022г. – 15 691), что на 13,92% больше;
- 886 административных дел (2022г. - 558), что на 58,78% больше, чем в 2022г.

Судебных материалов – 11 346 (2022г. – 10 743), что на 5,61% больше, чем в 2022г., из них:
- 2662 по уголовным (2022г. - 2365), что на 12,56% больше;
- 236 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 564), что на 58,16% меньше;
- 4143 материала в порядке досудебного контроля (2022г. – 4803), что на 13,74% меньше;
- 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 3);
- 125 материалов о правонарушениях (2022г. – 79), что на 58,23% больше;
- 3988 по гражданским (2022г. - 2767), что на 44,13% больше;
- 191 по административным делам (2022г. - 162), что на 17,9% больше, чем в 2022г.

3. По Ошской области – 31 013 дел и судебных материалов (2022г. – 29 350), что на 5,67% больше, чем в 2022г.

Дел – 21 838 (2022г. – 21 043), что на 3,78 больше, чем в 2022г., из них:
- 1574 уголовных (2022г. - 1515), что на 3,89% больше;
- 4318 дел о правонарушениях (2022-ж. – 4460), что на 3,18% меньше;
- 15 155 гражданских дел (2022г. – 14 478), что на 4,68% больше;
- 791 административное дело (2022г. - 581), что на 35,45% больше, чем в 2022г.
- (2022г. - 9 дел о проступках).

Судебных материалов – 9175 (2022г. - 8307), что на 10,45% больше, чем в 2022г., из них:
- 485 по уголовным делам (2022г. - 513), что на 5,46% меньше;
- 134 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 324), что на 58,64% меньше;
- 5943 в порядке досудебного контроля (2022г. – 5523), что на 7,6% больше;
- 97 материалов о правонарушениях (2022г. – 107), что на 9,35% меньше;
- 2309 по гражданским делам (2022г. - 1642), что на 40,62% больше;
- 207 по административным делам (2022г. - 196), что на 5,61% больше, чем в 2022г.
- (2022г. - 2 о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).
-

4. По Джалал-Абадской области – 23 704 дела и судебных материала (2022г. – 21 132), что на 12,17% больше, чем в 2022г.

Дел – 17 173 (2022г. – 16 109), что на 6,61% больше, чем в 2022г., из них:
- 1186 уголовных (2022г. - 1074), что на 10,43% больше;
- 1 дело о проступке (2022г. - 11);
- 3152 дела о правонарушениях (2022г. – 3540), что на 10,96% меньше;
- 12 200 гражданских дел (2022г. – 10 902), что на 11,91% больше;
- 634 административных дела (2022г. - 582), что на 8,93% больше, чем в 2022г.

Судебных материалов – 6531 (2022г. - 5023), что на 30,02% больше, чем за 2022г., из них:
- 673 по уголовным (2022г. – 689), что на 2,32% меньше;
- 99 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 260), что на 61,92% меньше;

- 3818 материала в порядке досудебного контроля (2022г. – 2777), что на 37,49% больше;
- 109 о правонарушениях (2022г. – 111), что на 1,80% меньше;
- 1606 по гражданским делам (2022г. - 1123), что на 43,01% больше;
- 226 по административным делам (2022г. – 48), что на 370,83% больше, т.е. более чем в 4 раза;
- (2022г. - 1 о проступке, 14 о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

5. По Иссык-Кульской области – 17 770 дел и судебных материалов (2022г. – 14 263), что на 24,59% больше, чем в 2022г., из них:

Дел – 12 677 (2022г. – 9859), что на 28,58% больше, чем за 2022г., из них:
- 779 уголовных (2022г. - 842), что на 7,48% меньше;
- 2829 о правонарушениях (2022г. – 2820), что на 0,32% больше;
- 8720 гражданских дел (2022г. - 5921), что на 47,27% больше;
- 349 административных дел (2022г. - 273), что на 27,84% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 2 дело о проступке, 1 экономическое дело).

Судебных материалов – 5093 (2022г. - 4404), что на 15,64% больше, чем в 2022г., из них:
- 282 по уголовным делам (2022г. - 211), что на 33,65% больше;
- 56 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 160), что на 65% меньше;
- 2862 в порядке досудебного контроля (2022г. – 2777), что на 3,06% больше;
- 129 материалов о правонарушениях (2022г. – 56), что на 130,36% больше, т.е. более чем в 2 раза;
- 1725 по гражданским делам (2022г. - 1150), что на 50% больше;
- 39 по административным делам (2022г. - 48), что на 18,75% меньше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 2 судебных материала о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

6. По Баткенской области – 7549 дел и судебных материалов (2022г.– 7690), что на 1,83% меньше, чем в 2022г.

Дел – 5859 (2022г. – 5729), что на 2,27% больше, чем в 2022г., из них:
- 526 уголовных (2022г. - 491), что на 7,13% больше;
- 1 о проступке (2022г. - 5);
- 1484 о правонарушениях (2022г. – 1432), что на 3,63% больше;
- 3591 гражданских (2022г. - 3596), что на 0,14% меньше;
- 257 административных дел (2022г. - 205), что на 25,37% больше, чем в 2022г.

Судебных материалов – 1690 (2022г. - 1961), что на 13,82% меньше, чем в 2022г., из них:
- 119 по уголовным (2022г. - 144), что на 17,36% меньше;
- 45 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 120), что на 62,50% меньше;
- 1168 в порядке досудебного контроля (2022г. – 1351), что на 13,55% меньше;
- 28 о правонарушениях (2022г. – 35), что на 20% меньше;
- 307 по гражданским (2022г. - 281), что на 9,25% больше;
- 23 по административным делам (2022г. - 22), что на 4,55% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 5 материала о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, 3 материала о нарушениях).

7. По Нарынской области – 7448 дел и судебных материалов (2022г. – 6780), что на 9,85% больше, чем в 2022г.

Дел – 6131 (2022г. – 5476), что на 11,96% больше, чем в 2022г., из них:

- 290 уголовных (2022г. - 277), что на 4,69% больше;
- 1525 о правонарушениях (2022г. – 1415), что на 7,77% больше;
- 4209 гражданских (2022г. - 3627), что на 16,05% больше;
- 107 административных дел (2022г. - 156), что на 31,41% меньше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 1 о проступке).

Судебных материалов - 1317 (2022г. - 1304), что на 0,99% больше, чем в 2022г., из них:

- 100 по уголовным (2022г. - 70), что на 42,86% больше;
- 25 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 29), что на 13,79% меньше;
- 704 в порядке досудебного контроля (2022г. – 763), что на 7,73% меньше;
- 107 о правонарушениях (2022г. – 120), что на 10,83% меньше;
- 341 по гражданским (2022г. - 272), что на 25,37% больше;
- 40 по административным делам (2022г. - 46), что на 13,04% меньше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 1 о проступке, 1 о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, 2 о нарушениях).

8. По Таласской области – 5771 дело и судебный материал (2022г. – 5300), что на 8,89% больше, чем в 2022г.

Дел – 4240 (2022г. – 4048), что на 4,74% больше, чем в 2022г., из них:

- 365 уголовных (2022г. - 330), что на 10,61% больше;
- 1162 о правонарушениях (2022г. – 1143), что на 1,66% больше;
- 2589 гражданских (2022г. - 2450), что на 5,67% больше;
- 124 административных (2022г. - 122), что на 1,64% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 3 о проступке).

Судебных материалов – 1531 (2022г. - 1252), что на 22,28% больше, чем в 2022г., из них:

- 120 по уголовным (2022г. – 118), что на 1,69% больше;
- 21 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 58), что на 63,79% меньше;
- 953 в порядке досудебного контроля (2022г. – 727), что на 31,09% больше;
- 105 о правонарушениях (2022г. – 83), что на 26,51% больше;
- 321 по гражданским (2022г. - 242), что на 32,64% больше;
- 11 по административным делам (2022г. - 24), что на 54,17% меньше, чем в 2022г.

Поступление и рассмотрение судами I инстанции уголовных дел и судебных материалов

Поступление и рассмотрение уголовных дел судами I инстанции:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 10 135 уголовных дел (2022г. – 11 146), что на 9,07% меньше по сравнению с 2022 годом. Число уголовных дел, оконченных производством, составило 10 612 дел (2022г. – 10 860), то есть уменьшилось на 2,28%.

Рассмотрено с нарушением процессуальных сроков 1223 уголовных дела или 11,52% (в 2022г. – 927 или 8,54%).

Число оправданных лиц составило 311 (2022г. – 283), что на 9,89% больше, чем в 2022 году, из них:

- за отсутствием состава преступления 293 или 94,21% (2022г. - 270 или 95,41%), что на 8,52% больше;

- за отсутствием события преступления 18 или 5,79% (2022г. - 12 или 4,24%), что на 50% больше;

- (2022г. - правомерность деяния причиненного вреда в силу уголовного закона 1 или 0,35%).

С вынесением приговора рассмотрено 5258 дел в отношении 6513 лиц (2022г. - 5071 дело в отношении 6165 лиц), что на 3,69% больше в делах и на 5,64% больше в лицах по сравнению с 2022 годом. К числу оконченных производством дел этот показатель составил 49,55% (2022г. – 46,69%).

Прекращено производством 4113 уголовных дел или 38,76% от числа оконченных дел в отношении 4843 лиц (2022г. – 4418 дел или 40,68% в отношении 5314 лиц), что на 6,90% меньше по количеству дел и на 8,86% меньше по числу лиц, чем в 2022г. Основания прекращения дел (в лицах):

- с отказом потерпевшего от поддержания обвинения 4138 или 85,44% (2022г. - 4143 или 77,96%), что на 0,12% меньше;

- за истечением срока давности 359 или 7,41% (2022г. - 449 или 8,45%), что на 20,04% меньше;

- в связи с примирением сторон 140 или 2,89% (2022г. - 576 или 10,84%), что 75,69% меньше;

- в отношении лица, подлежащего освобождению от уголовной ответственности 122 или 2,52% (2022г. - 45 или 0,85%), что на 171,11% больше, т.е. более чем в 2 раза;

- в отношении умершего к моменту осуществления судопроизводства 28 или 0,58% (2022г. - 21 или 0,40%), что на 33,33% больше;

- с отказом прокурора от поддержания обвинения 21 или 0,51% (2022г. - 27 или 0,51%), что на 22,22% меньше;

- за отсутствием заявления потерпевшего 18 или 0,37% (2022г. - 11 или 0,21%), что на 63,64% больше;

- в связи с декриминализацией деяния 10 или 0,21% (2022г. - 23 или 0,43%), что на 56,52% меньше;

- за отсутствием в деянии состава преступления 3 или 0,06% (2022г. – 3 или 0,06%);

- постановление следователя, прокурора о прекращении дела 2 или 0,04%;

- за невозможностью уголовного преследования 1 или 0,02% (2022г. - 3 или 0,06%), что на 66,67% меньше;

- за отсутствием события преступления 1 или 0,02%;

- (2022г. - за правомерностью деяния, причинившего вред, в силу уголовного закона – 8 или 0,15%, вследствие акта амнистии 3 или 0,6%, добровольный отказ от доведения преступления 2 или 0,04%).

Применены принудительные меры медицинского характера в отношении 56 лиц (2022г. – 74).

Применены принудительные меры воспитательного характера в отношении 2 лиц (2022г. – 5).

Возвращено прокурору 175 дел в отношении 247 лиц (2022г. - 411 дел в отношении 468 лиц), из них (в делах):

- обвинительный акт составлен с нарушением требований УПК КР 27 (2022г. – 24);

- для восполнения пробелов следствия, не устранимых в суде 11 (2022г. – 20);

- личность обвиняемого не установлена 4 (2022г. – 11);

- копия обвинительного акта не была вручена 1 (2022г. – 10);

- непринятие мер по обеспечению возмещения материального ущерба или морального вреда и конфискации имущества 2 (2022г. – 2);

- по другим основаниям 130 (2022г. – 344).

К числу оконченных производством дел этот показатель составил 1,65% (2022г. – 3,78%).

Передано в другой суд 653 дел (2022г. – 703).

Соединено судом 347 дел (2022г. – 180).

Основные категории уголовных дел и назначение уголовного наказания по ним:

В 2023 году было осуждено 6202 лица (724 женщины, 159 несовершеннолетних), что на 320 лиц или 5,44% больше, чем в 2022 году (2022г. – 5882 лица, из которых 577 женщин и 140 несовершеннолетних).

Освобождено от наказания с применением пробационного надзора (ст.83 УК) – 2176 лиц, что составляет 35,09% от общего числа осужденных (2022г. – 2188 или 37,20%), что на 0,55% меньше.

Штраф был назначен 1853 лицам, что составляет 29,88% (2022г. – 1525 или 25,93%), что на 21,51% больше.

Лишение свободы было назначено 1487 лицам, что составляет 23,98% (2022г. – 1408 или 23,94%), что на 5,61% больше, чем в 2022г.

Общественные работы назначены 428 лицам, что составляет 6,90% (2022г. – 457 или 7,77%), что на 6,35% меньше.

Исправительные работы назначены 17 лицам, что составляет 0,27% (2022г. – 14 или 0,24%), что на 21,43% больше.

Ограничение свободы назначено 13 лицам, что составляет 0,21% (2022г. – 39 или 0,66%), что на 66,67% меньше.

Пожизненное лишение свободы назначено 13 лицам, что составляет 0,21% (2022г. - 11 или 0,19%), что на 18,18% больше.

Осуждено условно (ст.63 УК) - 10 лиц, что составляет 0,16% (2022г. – 27 или 0,46%), что на 62,96% меньше.

К другим мерам наказания приговорены 205 лиц, что составляет 3,31% (2022г. – 205 или 3,49%).

(2022г. - лишение права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью – 7 лиц или 0,12%, содержание в дисциплинарной воинской части – 1 лицо или 0,02%).

Осуждено лиц за совершение преступлений против собственности:

В 2023 году за совершение преступлений против собственности осуждены 1689 лиц, что составляет 27,23% от общего числа осужденных (2022г. – 1604 или 27,27%), что на 5,3% больше, чем в 2022г., в том числе <u>(в лицах):</u>

- мошенничество (ст. 209 УК) – 561 (2022г. - 509), что на 10,22% больше;
- кража (ст. 205 УК) – 397 (2022г. - 475), что на 16,42% меньше;
- грабеж (ст. 206 УК) – 278 (2022г. - 243), что на 14,4% больше;
- разбой (ст. 207 УК) – 173 (2022г. - 184), что на 5,98% меньше;
- присвоение или растрата вверенного имущества (ст.210 УК) – 51 (2022г. - 46), что на 10,87% больше;
- вымогательство (ст. 208 УК) – 26 (2022г. - 17), что на 52,94% больше;
- иные 203 (2022г. - 130).

Осуждено лиц за совершение преступлений против общественной безопасности и общественного порядка :

В 2023 году за совершение преступлений против общественной безопасности и общественного порядка осуждены 438 лиц или 7,06% от общего числа осужденных (2022г. – 359 или 6,10%), что на 22,01% больше, чем в 2022г., в том числе (в лицах):

- хулиганство (ст. 280 УК) – 242 (2022г. - 229), что на 5,68% больше;
- незаконный оборот оружия, боеприпасов (ст. 267 УК) – 132 (2022г. - 106), что на 24,53% больше;
- иные 64 (2022г. - 24).

Осуждено лиц за совершение преступлений против жизни и здоровья:

В 2023 году за совершение преступлений против жизни и здоровья осуждены 746 лиц или 12,03% от общего числа осужденных (2022г. - 713 или 12,12%), что на 4,42% больше, чем в 2022 году, в том числе (в лицах):

- причинение тяжкого вреда здоровью (ст. 130 УК) – 236 (2022г. - 227), что на 3,96% больше;
- причинение легкого вреда здоровью (ст. 136 УК) – 216 (2022г. – 186), что на 16,13% больше;
- убийство (ст. 122 УК) – 154 (2022г. - 177), что на 12,99% меньше;
- причинение менее тяжкого вреда здоровью (ст. 131 УК) – 100 (2022г. - 81), что на 23,46% больше;
- иные 40 (2022г. - 42).

Осуждено лиц за совершение коррупционных и иных преступлений против интересов государственной и муниципальной службы:

В 2023 году осуждены за совершение коррупционных и иных преступлений против интересов государственной и муниципальной службы 410 лиц или 6,61% от общего числа осужденных (2022г. - 330 или 5,61%), что на 24,24% больше, чем в 2022 году, в том числе (в лицах):

- злоупотребление должностным положением (ст. 337 УК) – 199 (2022г. - 104), что на 91,34% больше;
- коррупция (ст. 336 УК) – 16 (2022г. - 80), что на 80% меньше;
- служебный подлог (ст. 346 УК) – 56 (2022г. – 39), что на 43,58% больше;
- халатность (ст. 348 УК) – 49 (2022г. – 28), что на 75% больше;
- вымогательство взятки (ст. 343 УК) – 32 (2022г. - 27), что на 18,51% больше;
- превышение власти (ст. 338 УК) – 14 (2022г. – 15), что на 6,67% меньше;
- иные 44 (2022г. - 37).

Осуждено лиц за совершение преступлений против половой неприкосновенности и половой свободы:

В 2023 году осуждены за совершение преступлений против половой неприкосновенности и половой свободы 114 лиц или 1,84% от общего числа осужденных (2022г. – 101 или 1,72%), что на 12,87% больше, чем в 2022 году, в том числе (в лицах):

- изнасилование (ст. 154 УК) – 81 (2022г. - 75), что на 8% больше;
- насильственные действия сексуального характера (ст. 155 УК) – 25 (2022г. - 20), что на 25% больше;
- иные 8 (2022г. - 6).

Осуждено лиц за совершение преступлений в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров:

В 2023 году за совершение преступлений в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров осуждены 739 лиц или 11,92% от общего числа осужденных (2022г. – 812 или 13,80%), что на 8,99% меньше, чем в 2022 году, в том числе (в лицах):

- незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов без цели сбыта (ст. 283 УК) – 439 (2022г. - 515), что на 14,76% меньше;
- незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов с целью сбыта (ст. 282 УК) - 282 (2022г. - 270), что на 4,44% больше;
- иные 18 (2022г. – 27).

Осуждено лиц за совершение преступлений против порядка управления:

В 2023 году за совершение преступлений против порядка управления осуждено 405 лиц или 6,53% от общего числа осужденных (2022г. – 424 или 7,21%), что на 4,48% меньше чем в 2022г., в том числе (в лицах):

- незаконное пересечение государственной границы (ст. 378 УК) – 184 (2022г. - 253), что на 27,27% меньше;
- подделка документов (ст. 379 УК) – 204 (2022г. - 148), что на 37,83% больше;
- угроза или насилие в отношении представителя власти (ст. 374 УК) – 13 (2022г. - 8), что на 62,5% больше, чем в 2022 году;
- иные 4 (2022г. - 15).

Осуждено лиц за совершение преступлений против исполнения судебных актов и иных исполнительных документов:

За 2023 год за совершение преступлений против исполнения судебных актов и иных исполнительных документов осуждены 180 лиц или 2,90% от общего числа осужденных (2022г. – 238 или 4,05%), что на 24,37% меньше, чем в 2022г., в том числе (в лицах):

- неисполнение приговора суда осужденным к штрафу (ст.370 УК) – 99 (2022г. - 161), что на 38,51% меньше;
- побег из места лишения свободы (ст. 368 УК) – 48 (2022г. - 58), что на 17,24% меньше;
- иные – 33 (2022г. – 19).
-

Лица, пострадавшие от семейного насилия:

Статистика по полу:

В 2023 году от семейного насилия пострадало 221 человек, из которых 23 мужчины и 198 женщин, в т.ч. 24 несовершеннолетних. В 2022 году пострадало 233 человека, из них 36 мужчин, 197 женщин, в т.ч. 18 несовершеннолетних. Это на 5,15% меньше, чем в 2022 году.

Виды семейного насилия:

- физическое насилие 189 (2022г. – 221), что на 14,48% меньше;
- психическое насилие 1 (2022г. – 2), что на 50% меньше;
- сексуальное насилие 17 (2022г. – 10), что на 41,18% больше, чем в 2022 году;
- иное насилие 14.

Возмещение государству материального ущерба, причиненного преступлением

По уголовным делам, рассмотренным в 2023 году судами, причиненный материальный ущерб государству составил 418 125 453 (418 миллионов 125 тысяч 453) сома. Для сравнения, в 2022 году этот показатель составил 1 138 416 444), что на 63,27% меньше, чем в 2022 году.

Возмещено:

- в суде до постановления приговора 19 598 551 (19 миллионов 598 тысяч 551 сом), что составляет 4,69% (2022г. – 84 426 281 или 7,42%);
- на стадии дознания и следствия 2 715 240 (2 миллиона 715 тысяч 240 сома), что составляет 0,65% (2022г. – 2 188 664 или 0,19%);
- на стадии досудебного производства 174 360 754 (174 миллиона 360 тысяч 754 сома), что составляет 41,70% (2022г. – 125 318 223 или 11,01%).

Процент возмещения составил 47,04% или 196 674 545 (196 миллионов 674 тысячи 545 сом), в то время как в 2022 году этот показатель составлял 18,62% или 211 933 168 сом.

Остаток невозмещенного ущерба составил 222 820 188 (222 миллиона 820 тысяч 188 сом), что на 75,95% меньше, чем в 2022 году (926 483 276 сом).

Должностные преступления составили 121 787 358 (121 миллион 787 тысяч 358 сом) или 54,66% от общего ущерба (2022г. – 826 537 204 сом или 89,21%), из них:

- злоупотребление должностным положением (ст. 337 УК) – 121 460 974 сом (2022г. - 812 857 312 сом);

- (2022г. - коррупция (ст. 336 УК) – 8 887 200 сом);
- иные преступления 326 384 сом (2022г. - 4 792 692).

Против собственности и порядка осуществления экономической деятельности – 72 963 060 (72 миллиона 963 тысячи 060 сом) или 32,75% от общего ущерба (2022г. – 94 430 394 сом или 10,19%), из них:

- уклонение от уплаты налога и (или) других обязательных платежей в бюджет с организацией (ст.243 УК) – 18 447 747 сом (2022г. - 1 503 378 сом);
- присвоение или растрата вверенного имущества (ст. 210 УК) – 22 522 294 сом (2022г. - 19 833 024 сом);
- мошенничество (ст. 209 УК) – 7 141 285 сом (2022г. - 2 739 962 сом);
- иные преступления – 50 001 194 сом (2022г. - 70 354 030 сом).

Иные преступления (ст.ст.267, 303, 310, 370, 379 УК) – 2 920 310 (2 миллиона 920 тысяч 310 сом) или 1,31% от общего ущерба (2022г. – 5 515 678 сом или 0,60%).

Из 10 612 уголовных дел, рассмотренных судами первой инстанции, в судах второй инстанции было обжаловано 2476 дел в отношении 3173 лиц, что составляет 23,33% от общего числа дел, рассмотренных судами первой инстанции. Из обжалованных судебных актов 1618 было оставлено в силе, что составляет 50,99% от числа обжалованных лиц.

Стабильность судебных актов по уголовным делам судов первой инстанции составила 88,72%.

Рассмотрение судебных материалов по уголовным делам:

В 2023 году в суды первой инстанции поступило 5086 судебных материалов по уголовным делам (2022г. – 4789), что на 6,2% больше, чем в 2022 году, из них:

- 19 материалов было передано в другой суд, что составляет 0,37% (2022г. - 46 или 0,96%), что на 58,70% меньше;
- 304 материала было возвращено, что составляет 5,98% (2022г. - 332 или 6,93%), что на 8,43% меньше.

Рассмотрено 4829 судебных материалов (2022г. – 4521), что на 6,81% больше, из них:

- удовлетворено 2404 материала, что составляет 49,78% (2022г. - 2155 или 47,67%), что на 11,55% больше;
- отказано в удовлетворении 2425 материалов, что составляет 50,22% (2022г. - 2366 или 52,33%), что на 2,49% больше, чем в 2022 году.

По вопросам, связанным с исполнением приговора, рассмотрено 2493 материала, из которых удовлетворено 1148, что составляет 46,05% (2022г. – удовлетворено 1088 или 47,59%), в том числе:

- об условно-досрочном освобождении рассмотрено 957 материалов, из которых удовлетворено 369 или 38,56%;
- об отмене освобождения от наказания с применением пробационного надзора рассмотрено 297 материалов, из которых удовлетворено 192 или 64,65%.

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам поступило 1031 материал (2022г. – 1996), что на 48,35% меньше, чем в 2022г., из них:

- 60 материалов было возвращено, что составляет 5,82% (2022г. – 45 или 2,25%);
- 4 материала было прекращено, что составляет 0,39% (2022г. – 12 или 0,60%).

Рассмотрено 989 материалов (2022г. – 2307), что на 57,13% меньше, чем в 2022г., из них:

- с удовлетворением рассмотрено 895 материалов, что составляет 90,50% (2022г. – 633 или 27,44%);
- с отказом в удовлетворении рассмотрено 94 материала, что составляет 9,50% (2022г. – 1674 или 72,56%).

Рассмотрение судебных материалов в порядке досудебного производства:

В 2023 году судами I инстанции поступило 37 419 судебных материалов в порядке досудебного производства (2022г. – 34 579), что на 8,21% больше, чем в 2022г., из них:

- 331 материал было возвращено, что составляет 0,88% (2022г. – 403 или 1,17%), что на 17,87% меньше;
- 56 материалов было прекращено, что составляет 0,15% (2022г. – 50 или 0,14%), что на 12% больше;
- 9 материалов было передано в другой, что составляет 0,02% (2022г. – 14 или 0,04%), что на 35,71% меньше.

Рассмотрено в порядке досудебного производства 37 017 материалов (2022г. – 34 113), что на 8,51% больше, чем в 2022г., из них:

- удовлетворено 34 142 материала, что составляет 92,23% (2022г. – 31 628 или 92,72%), что на 7,94% больше, из них: по представлению прокурора - 33 723 (2022г. – 31 303), по заявлениям - 419 (2022г. – 325);
- отказано в удовлетворении 2875 материалов, что составляет 7,77% (2022г. – 2485 или 7,28%), что на 15,69% больше, из них: по представлению прокурора - 2377 (2022г. – 2173), по заявлениям - 498 (2022г. – 312).

Статистика по категориям:

Разрешение на производство выемки и обыска – 4661 материал, что составляет 12,59%, из них удовлетворено 4521 материал или 97% (2022г. - 6036 или 17,69%, удовлетворено 5862 или 97,12%), что на 22,78% меньше.

Проведение специальных следственных действий – 12 215 материалов, что составляет 33%, из них удовлетворено 11 758 материалов, что составляет 96,26% (2022г. – 11 192 или 32,81%, удовлетворено 10 731 или 95,88%), что на 9,14% больше.

Об избрании меры пресечения – 8565 материалов, что составляет 23,14%, из них удовлетворено 7339 материалов, что составляет 85,69% (2022г. - 7972 или 23,37%, удовлетворено 6934 или 86,98%), что на 7,43% больше, из них:

- заключение под стражу 8237 или 96,17% (2022г. - 7402 или 92,85%);
- домашний арест 314 или 3,67% (2022г. - 519 или 6,51%);
- подписка о невыезде 7 или 0,08% (2022г. - 41 или 0,51%);
- передача несовершеннолетнего под присмотр 6 или 0,07% (2022г. - 7 или 0,09%);
- под наблюдение командования воинской части за военнослужащим 1 или 0,01% (2022г. - 3 или 0,04%).

О законности и обоснованности задержания лица, подозреваемого в совершении преступления – 4745 материалов, что составляет 12,82%, из них удовлетворено 4733 материала, что составляет 99,75%.

Продление срока содержания под стражей – 2239 материалов, что составляет 6,05%, из них удовлетворено 2067 материалов, что составляет 92,32% (2022г. - 2181 или 6,39%, из них удовлетворено – 2020 или 92,62%), что на 2,65% больше.

Иные – 4592 материала, что составляет 12,41% (2022г. – 6732 или 19,73%), что на 31,79% меньше, чем в 2022г.

Рассмотрение дел о правонарушениях:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 26 130 дел о правонарушениях (2022г. – 26 956), что на 3,07% меньше, чем в 22 году, из них:

- возвращено 1585 дел или 6,07% (2022г. – 1217 или 4,51%);
- направлено по подсудности 42 дела или 0,16% (2022г. - 94 или 0,35%).

Рассмотрено 24 328 дел (2022г. – 25 366), что на 4,09% меньше, чем в 2022г.

С наложением взыскания – 22 101 дело в отношении 22 103 лиц, что составляет

90,85% от общего числа рассмотренных дел (2022г. – 23 737 или 93,58%), из которых (в лицах):

- лишение прав 8025 или 36,31%;
- штраф 7300 или 33,03% (2022г. – 14 521 или 61,16%);
- арест 3579 или 16,19% (2022г. - 1438 или 6,06%);
- общественные работы 3148 или 14,24% (2022г. - 7588 или 31,96%);
- предупреждение 44 или 0,20% (2022г. - 194 или 0,82%);
- выдворение иностранных лиц 7 или 0,10% (2022г. – 1).

С прекращением дела – 1308 дел или 5,38% (2022г. - 1258 или 4,96%).

С освобождением от наказания – 47 дел или 0,19% (2022г. – 27 или 0,11%).

Жалобы на постановления уполномоченного органа по делу о правонарушении – 872 дела или 3,58% (2022г. – 344 или 1,36%), из которых:

- постановление о правонарушении оставлено без изменения 216 дел или 24,77% (2022г. - 216 или 62,79%);
- отменено постановление о правонарушении и производство по делу прекращено 656 или 75,23% (2022г. - 128 или 37,21%).

Привлечено к ответственности 22 103 лица (2022г. – 23 742), из них:

- физических лиц 20 560 или 93,02%, из них женщин – 1385 (2022г. – 22 636 или 95,34%, из них женщин – 2031);
- должностных лиц 1529 или 6,92% (2022г. - 1104 или 4,65%);
- юридических лиц 14 или 0,06% (2022г. – 2 или 0,01%).

Основные категории дел о правонарушениях

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения безопасности движения и эксплуатации автомототранспорта и электротранспорта – 12 938 дел или 53,18% (2022г. – 13 511 или 53,26%), из которых:

- управление транспортным средством водителем, находящимся в состоянии опьянения, передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения или не имеющему права на управление транспортным средством (ст.193) – 12 153 (2022г. – 13 466).

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения общественного порядка, обращения оружия, других опасных предметов и веществ, а также обеспечения общественной и пожарной безопасности - 4636 дел или 19,06% (2022г. – 4456 или 17,57%), из которых:

- мелкое хулиганство (ст.126) – 4030 (2022г. – 3562);
- употребление без медицинских показаний наркотических средств или психотропных веществ, распитие спиртных напитков в общественных местах (ст.127) – 511 (2022г. – 800).

Правонарушение против интересов детей и уклада семейных отношений – 2613 дел или 10,74% (2022г. – 2873 или 11,33%, из которых:

- семейное насилие (ст.70) – 2573 дела (2022г. – 2839).

Рассмотрение судебных материалов о правонарушениях:

В 2023 году в суды поступило 858 судебных материалов о правонарушениях (2022г. – 710), из них:

- 63 материала возвращено, что составляет 7,34% (2022г. - 116 или 16,34%);
- 2 материала направлено по подсудности, что составляет 0,23% (2022г. - 1 или 0,14%).

Рассмотрено 782 материала, что на 41,15% больше, чем в 2022г. (2022г. – 554).

О временно изъятом имуществе рассмотрено 217 материалов, что составляет 27,75% от общего числа рассмотренных материалов (2022г. – 184 или 33,21%), из них:

- об уничтожении временно изъятого имущества 113 материалов (2022г. – 69);
- о конфискации временно изъятого имущества 88 материалов (2022г. – 100);
- о возврате собственнику временно изъятого имущества 16 материалов (2022г. – 15).

Об изменении наложенного взыскания 565 материалов, что составляет 72,25% от общего числа рассмотренных материалов (2022г. – 370 или 66,79%), из них:

- представление удовлетворено по 459 материалам (2022г. – 320);
- отказано в удовлетворении представления по 106 материалам (2022г. – 50).

Рассмотрение судебных материалов о нарушениях:

В 2023 году рассмотрено 31 судебный материал о нарушениях (2022г. – 35), из которых:

- прекращено 13 материалов (2022г. - 6);
- оставлено без изменения 13 материалов (2022г. - 15);
- возвращено 5 материалов (2022г. - 11);
- (2022г. - направлено по подсудности 3 материала).

Рассмотрение дел о проступках:

В 2023 году в судах I инстанции окончено производство по 6 делам (2022г. – 264), из них:

- прекращено 4 дела (2022г. – 264);
- с вынесением решения 1 дело;
- возвращено прокурору 1 дело.

Рассмотрение судебных материалов по делам о проступках:

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 2 материала (2022г. – 27), из них:

- 2 материала оставлено без удовлетворения (2022г. – 6);
- (2022г. удовлетворено 19 материалов, 2 отозваны).

Поступление и рассмотрение судами I инстанции гражданских дел и судебных материалов

Поступление и рассмотрение гражданских дел судами I инстанции:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 91 986 исковых заявлений (2022г. – 79 757), что на 15,33% больше по сравнению с предыдущим годом, из них:

- 9688 заявлений возвращено (2022г. – 11 659), что на 16,91% меньше;
- 5404 отказано в принятии заявлений о выдаче судебного приказа (2022г. - 1081), что на 399,9% больше, т.е. почти в 5 раз;
- 4169 оставленные без движения исковые заявления возвращены из-за истечения срока на исправление недостатков (2022г. - 1458), что на 185,93% больше, т.е. более чем в 2,85 раза;
- 619 отказано в принятии искового заявления (2022г. - 677), что на 8,57% меньше;
- 599 передано в другие суды (2022г. - 604), что на 0,83% меньше;
- 177 объединено в одно производство.

Окончено производством 70 884 дела (2022г. – 63 692), что на 11,29% больше, чем в 2022г.

Из них с вынесением решения рассмотрено 41 753 гражданских дела (2022г. – 38 834), что составляет 7,51%, увеличение на 2919 дел больше, из них:

- полностью удовлетворено исков 36 494 дела или 87,40% от числа рассмотренных с вынесением решения (2022г. – 34 029 или 87,63%).

С вынесением судебного приказа рассмотрено 17 318 (2022г. – 12 432), что на 39,3% больше.

Оставлено без рассмотрения 10 648 (2022г. – 11 423), что на 6,78% меньше.

Производство по делу прекращено 1165 (2022г. – 1003), что на 16,15% больше.

С нарушением процессуальных сроков рассмотрено 2722 дела или 3,84% от общего числа оконченных производством дел (2022г. – 2394 или 3,76%).

Основные категории гражданских дел:

Семейные споры – 24 704 дела или 34,85% от числа оконченных дел (2022г. – 24 573 или 38,58%), что на 0,53% больше, из них:

- о расторжении брака 12 510 дел или 50,64% (2022г. – 12 540 или 51,03%);
- о взыскании алиментов 9241 дело или 37,41% (2022г. – 8861 или 36,06%).

О взыскании долга – 11 616 дел или 16,39% (2022г. – 10 044 или 15,77%), что на 15,65% больше, в том числе по спорам между юридическими лицами 944 (2022г. – 421).

Жилищные споры – 2746 дел или 3,87% (2022г. – 2972 или 4,67%), что на 7,60% меньше, в том числе:

- о выселении 727 дел или 26,47% (2022г. – 673 или 22,64%).

О признании сделок недействительными – 2166 дел или 3,06% (2022г. – 2185 или 3,43%), что на 0,87% меньше, в том числе между юридическими лицами 228 дел (2022г. – 76).

Трудовые споры – 536 или 0,76% (2022г. – 577 или 0,91%), что на 7,11% меньше, в том числе:

- о восстановлении на работе 286 дел или 53,36% (2022г. - 307 или 53,21%).

Дела особого производства – 6843 дела или 9,65% (2022г. - 7461 или 11,71%), что на 8,28% меньше, в т.ч.:

- об установлении фактов, имеющих юридическое значение 3549 дел или 51,86% (2022г. – 3798 или 50,90%).

Споры по наследству - 769 дел или 1,08% (2022г. – 797 или 1,25%), что на 3,51% меньше.

Иные споры – 21 504 дела или 30,34% (2022г. – 15 083 или 23,68%), что на 42,57% больше, чем в 2022г.

Сумма государственной пошлины, оплаченной истцом при предъявлении иска, за 2023 год составила 205 026 520 (205 миллиона 026 тысяч 520 сомов), что на 45,30% меньше (2022г. – 374 829 657).

Из 91 540 гражданских дел, рассмотренных судами 1-й инстанции, в суды второй инстанции было обжаловано 5360 судебных актов, что составляет 5,85% от числа рассмотренных дел, из них 3316 судебных актов оставлено в силе, что составляет 61,86% от числа обжалованных дел.

Стабильность судебных актов по гражданским делам судов первой инстанции составила 97,89% (2022г. – 97,47%).

Поступление и рассмотрение судебных материалов по гражданским делам:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 20 702 судебных материала по гражданским делам (2022г. – 13 471), что на 53,67% больше, из них:

- возвращено 2468 (2022г. – 1235), что на 99,83% больше;
- передано в другой суд 52 (2022г. – 20), что на 160% больше, т.е. в 2,6 раза.

Рассмотрено 17 834 судебных материалов, из которых 13 484 материала были удовлетворены (2022г. – 12 289, из которых удовлетворено 9029), что на 32,26% больше, по сравнению с 2022 годом.

Основные категории судебных материалов по гражданским делам, рассмотренных судами I инстанции:

- о принятии мер по обеспечению иска, замены и их отмены 5568 или 31,22% (2022г. – 3454 или 28,11%), что на 61,2% больше;
- по вопросам, связанным с исполнением судебных решений 982 или 5,51% (2022г. – 1435 или 11,68%), что на 31,57% меньше;
- об отсрочке и рассрочке исполнения решения, изменении способа и порядка исполнения решения 646 или 3,62% (2022г. – 537 или 4,37%), что на 20,29% больше;
- судебные поручения 522 или 2,93% (2022г. – 513 или 4,17%), что на 1,75% больше, чем в 2022г.

Поступление и рассмотрение судами I инстанции административных дел и судебных материалов

Поступление и рассмотрение административных дел судами I инстанции:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 4272 административных дела (2022г. - 3802), , что на 12,36%, из них:

- возвращено исковых заявлений 1175 или 27,50% (2022г. – 1169 или 30,75%), что на 0,51% больше;
- отказано в принятии заявлений 491 или 11,49% (2022г. – 318 или 8,36%), что на 54,4% больше;
- передано в другие суды 34 или 0,80% (2022г. – 11 или 0,29%), что на 209,09% больше, т.е. более чем в 2 раза;
- объединено в одно производство 29 или 0,68% (2022г. – 106 или 2,79%), что на 72,64% меньше.

Окончено производством 2861 или 66,97% (2022г. – 1962 или 51,60%), что на 45,82% больше.

Количество дел, рассмотренных с вынесением решения, составило 1740 или 60,82% от оконченных дел (2022г. - 1169 или 59,58%), что на 48,84% больше, чем в 2022г., в том числе:

- удовлетворено (полностью либо частично) 863 или 30,16% от числа дел, рассмотренных с вынесением решения (2022г. – 716 или 36,49%);
- отказано в удовлетворении иска 877 или 30,65% (2022г. – 453 или 23,09%).

Оставлено без рассмотрения 480 или 16,78% (2022г. – 486 или 24,77%), что на 1,23% меньше.

Прекращено производство по 641 или 22,40% (2022г. – 307 или 15,65%), что на 108,79% больше, т.е. более чем в 2 раза.

С нарушением сроков, установленных процессуальным законом, было рассмотрено 1035 или 36,18% (2022г. - 430 или 21,92%), что на 140,69% больше, т.е. более чем в 2 раза.

Основные категории административных дел, рассмотренных судами I инстанции:

Оспаривание ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц - 123 дела или 4,30% от числа оконченных дел (2022г. – 30 или 1,53%), что на 310% больше, т.е. более чем в 4 раза;

Оспаривание нормативных актов государственных органов, их должностных лиц, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 269 дел или 9,40% (2022г. - 160 или 8,15%), что на 68,12% больше;

Оспаривание административного акта, действий или бездействий органов государственной власти, их должностных лиц и других органов - 1501 дело или 52,46% (2022г. – 1269 или 64,68%), что на 18,28% больше;

- иные категории 968 или 33,83% (2022г. – 503 или 25,64%), что на 92,44% больше, чем в 2022 году.

Сумма государственной пошлины, оплаченной при подаче иска, составила 3 531 955 (3 миллиона 531 тысяча 955) сомов, взысканная решением суда в доход государства 646 252 (646 тысяч 252) сома (2022г. поступило при подаче иска 3 324 094 сома, взыскано судом 359 995 сомов).

Из 4590 рассмотренных судами 1-ой инстанции административных дел, в судах второй инстанции было обжаловано 1740 судебных актов или 37,90%, из которых оставлено в силе 1262 или 72,52% от числа обжалованных.

Стабильность судебных актов по административным делам судов первой инстанции составила 92,45% (2022г. – 91,34%).

Поступление и рассмотрение судебных материалов по административным делам:

В 2023 году в суды I инстанции поступило 980 судебных материалов по административным делам (2022г. - 844), что на 16,11% больше, чем в 2022г., из них:

- возвращено 194 или 19,80% (2022г. – 214 или 25,36%), что на 9,35% меньше;
- передано в другой суд 6 или 0,61% (2022г. – 3 или 0,36%), что 100% больше.

Рассмотрено 785 судебных материалов или 80,10% (2022г. – 617 или 73,10%), из них:

- удовлетворено 525 или 66,88% (2022г. – 380 или 61,59%);
- отказано в удовлетворении 240 или 30,57% (2022г. – 214 или 34,68%);
- прекращено 2 или 0,25% (2022г. – 2 или 0,32%);
- оставлено без рассмотрения 18 или 2,29% (2022г. – 21 или 3,40%).

Основные категории судебных материалов по административным делам, рассмотренных судами I инстанции:

Заявления об обеспечении иска - 418 или 53,25% от общего количества рассмотренных материалов (2022г. - 335 или 54,29%), что на 19,86% больше;

Об отмене обеспечения иска - 197 или 25,10% (2022г. - 132 или 21,39%), что на 49,24% больше;

О пересмотре судебных актов по вновь открывшимся или новым обстоятельствам - 88 или 11,21% (2022г. – 80 или 12,97%), что на 10% больше.

Нагрузка судов I инстанции

Суды первой инстанции (по областям)	2023	2022	Административный суд	2023	2022
по городу Бишкек	62,87	52,35	г.Бишкек	28,17	38,31
по Чуйской области	46,79	43,22	Чуйской области	22,44	30
по Ошской области	43,13	40,35	Ошской области	27,72	32,38
по Джалал-Абадской области	43,27	37,96	Джалал-Абадской области	23,89	26,25
по Баткенской области	37,86	38,87	Баткенской области	11,67	9,45
по Иссык-Кульской области	55,71	44,68	Иссык-Кульской области	16,17	13,42
по Нарынской области	43,46	39,15	Нарынской области	6,13	8,41
по Таласской области	39,14	35,79	Таласской области	5,63	6,08

Нагрузка на одного судью судов I инстанции в 2023 году составила в среднем по республике 49,9 дела, административных судов 20,2 дела за 1 месяц (2022г. – 43,97; административных судов – 21,58).

Поступление и рассмотрение судебных дел и материалов судами апелляционной инстанции

Поступление судебных дел в суды апелляционной инстанции:

В 2023 году в суды апелляционной инстанции поступило 12 386 дел, что составило 9,45% от общего числа дел, рассмотренных судами первой инстанции (2022г. – 10 686 или 8,87%), что на 15,9% больше, чем в 2022г., из них, дел:

- 2803 уголовных дела (2022г. – 2486), что на 12,75% больше;
- 628 дел о правонарушениях (2022г. – 533), что на 17,82% больше;
- 2 о проступке (2022г. – 47);
- 7009 гражданских и экономических (2022г. - 6180), что на 13,41% больше;
- 1944 административных дел (2022г. – 1440), что на 35% больше, чем в 2022г.

Поступление судебных материалов в суды апелляционной инстанции

В 2023 году в суды апелляционной инстанции поступило 5909 судебных материалов,

что составило 9% от общего числа материалов, рассмотренных судами первой инстанции (2022г. – 6166 или 10,83%), что на 4,17% меньше, чем в 2022г., из них:

- 523 по уголовным делам (2022г. – 429), что на 21,91% больше;
- 717 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 1572), что на 54,39% меньше;
- 2849 в порядке досудебного контроля (2022г. – 2288), что на 24,51% больше;
- 1 о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 28);
- 16 о правонарушениях (2022г. – 6), что на 166,66% больше, более чем в 2 раза;
- 1638 по гражданским (2022г. – 1674), что на 2,15% меньше;
- 165 по административным делам (2022г. – 136), что на 21,32% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 33 о нарушениях).

Рассмотрение судебных дел судами апелляционной инстанции:

Судами апелляционной инстанции в 2023 году рассмотрено 10 156 дел (2022г. – 8541), что на 18,9% больше, чем в 2022 году, из них, дел:

- 2476 уголовных (2022г. – 2117), что на 16,95% больше;
- 577 дел о правонарушениях (2022г. – 440), что на 31,13% больше;
- 3 дела о проступке (2022г. – 64);
- 5360 гражданских и экономических дел (2022г. - 4673), что на 14,7% больше;
- 1740 административных дел (2022г. - 1247), что на 39,53% больше, чем в 2022 году.

Рассмотрение судебных материалов судами апелляционной инстанции:

Судами апелляционной инстанции в 2023 году рассмотрено 4804 судебных материалов (2022г. – 5241), что на 8,34% меньше, чем в 2022г., из них:

- 477 по уголовным делам (2022г. – 325), что на 46,76% больше;
- 719 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 1671), что на 56,97% меньше;
- 2183 в порядке досудебного контроля (2022г. – 1769), что на 23,4% больше;
- 1 о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 35);
- 14 о правонарушениях (2022г. – 5), что на 180% больше, т.е. увеличилось более чем в 2 раза;
- 1288 по гражданским (2022г. – 1285), что на 0,23% больше;
- 122 по административным делам (2022г. – 118), что на 3,38% больше, чем в 2022г.;
- (2022г. - 33 о нарушениях).

Рассмотрено дел в апелляционном порядке судами 2-й инстанции по регионам

В 2023 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 14 960 дел и судебных материалов (2022г. – 13 782), что на 8,54% больше, чем в 2022 году, в том числе:

1. **Бишкекский городской** суд – 5796 дел и судебных материалов или 38,74% (2022г. – 5382 или 39,05%), что на 7,69% больше, по сравнению с 2022 годом.

Дела – 3575 (2022г. – 3083), что на 15,95% больше, из них:

- 838 уголовных (2022г. – 778), что на 7,71% больше;
- 1 о проступке (2022г. – 14);
- 237 о правонарушениях (2022г. – 135), что на 75,55% больше;
- 1906 гражданских и экономических (2022г. – 1745), что на 9,22% больше;
- 593 административных дел (2022г. – 411), что на 44,28% больше.

Судебные материалы – 2221 (2022г. – 2299), что на 3,39% меньше, из них:

- 103 по уголовным (2022г. – 80), что на 28,75% больше;
- 263 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 569), что на 53,78% меньше;

- 1217 в порядке досудебного контроля (2022г. – 940), что на 29,46% больше;
- 588 по гражданским (2022г. – 639), что на 7,98% меньше;
- 50 по административным делам (2022г. – 42), что на 19,04% больше;
- (2022г. - 29 о нарушениях).

2. **Ошский областной** суд – 2454 дела и судебных материалов или 16,40% (2022г. – 2559 или 18,57%), что на 4,10% меньше, по сравнению с 2022 годом.

Дела – 1767 (2022г. – 1755), что на 0,68% больше, из них:
- 411 уголовных (2022г. – 368), что на 11,68% больше;
- 72 о правонарушениях (2022г. – 67), что на 7,46% больше;
- 963 гражданских и экономических (2022г. – 1045), что на 7,85% меньше;
- 321 административных дел (2022г. – 258), что на 24,41% больше;
- (2022г. - 17 о проступках).

Судебные материалы – 687 (2022г. – 804), что на 14,55% меньше, из них:
-126 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 346), что на 63,58% меньше;
- 344 в порядке досудебного контроля (2022г. – 264), что на 30,3% больше;
- 196 по гражданским (2022г. – 154), что на 27,27% больше;
- 21 по административным делам (2022г. – 26), что на 19,23% меньше;
- (14 о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

3. **Чуйский областной** суд – 2754 дел и судебных материалов или 18,41% (2022г. – 2419 или 17,55%), что на 13,84% больше, по сравнению с 2022 годом.

Дела – 1838 (2022г. – 1370), что на 34,16% больше, из них:
- 571 уголовное (2022г. – 411), что на 38,92% больше;
- 1 о проступке (2022г. – 22);
- 99 о правонарушениях (2022г. – 70), что на 41,42% больше;
- 958 гражданских и экономических (2022г. – 740), что на 29,45% больше;
- 209 административных дел (2022г. – 127), что на 64,56% больше.

Судебные материалы – 916 (2022г. – 1049), что на 12,68% меньше, из них:
- 282 по уголовным (2022г. – 195), что на 44,61% больше;
- 153 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 367), что на 58,31% меньше;
- 214 в порядке досудебного контроля (2022г. – 196), что на 9,18% больше;
- 1 о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (2022г. – 11);
- 4 о правонарушениях (2022г. – 1), что на 300% больше, т.е. в 3 раза;
- 241 по гражданским (2022г. – 256), что на 5,86% меньше;
- 21 по административным делам (2022г. – 23), что на 8,70% меньше.

4. **Джалал-Абадский областной** суд – 1782 дела и судебных материалов или 11,91% (2022г. – 1583 или 11,49%), что на 12,57% больше, чем в 2022 году.

Дела – 1313 (2022г. – 1067), что на 23,05% больше, из них:
- 310 уголовных (2022г. – 259), что на 19,69% больше;
- 1 о проступке (2022г. – 9);
- 66 о правонарушениях (2022г. – 57), что на 15,78% больше;
- 572 гражданских и экономических (2022г. – 507), что на 12,82% больше;
- 364 административных дел (2022г. – 235), что на 54,89% больше.

Судебные материалы – 469 (2022г. – 516), что на 9,11% меньше, из них:
- 74 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 167), что на 55,69% меньше;

- 242 в порядке досудебного контроля (2022г. – 214), что на 13,08% больше;

- 131 по гражданским (2022г. – 120), что на 9,16% больше;

- 22 по административным делам (2022г. – 15), что на 46,66% больше.

5. **Иссык-Кульский областной** суд – 1036 дел и судебных материалов или 6,93% (2022г. – 718 или 5,21%), что на 44,28% больше, чем в 2022 году.

Дела – 815 (2022г. – 456), что на 78,72% больше, из них:

- 136 уголовных (2022г. – 107), что на 27,1% больше;

- 31 о правонарушениях (2022г. – 35), что на 11,43% меньше;

- 523 гражданских и экономических (2022г. – 246), что на 112,6% больше, т.е. более чем в 2 раза;

- 125 административных дел (2022г. – 68), что на 83,82% больше.

Судебные материалы – 221 (2022г. – 262), что на 15,65% меньше, из них:

- 28 по уголовным (2022г. – 20), что на 40% больше;

- 48 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 109), что на 55,96% меньше;

- 72 в порядке досудебного контроля (2022г. – 57), что 26,31% больше;

- 71 по гражданским (2022г. – 60), что на 18,33% больше;

- 2 по административным делам (2022г. – 5), что на 60% меньше;

- (2022г. - 10 о пересмотре дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, 1 о нарушениях).

-

6. **Баткенский областной** суд – 456 дел и судебных материалов или 3,05% (2022г. – 463 или 3,36%), что на 1,51% меньше, чем в 2022 году.

Дела – 338 (2022г. – 306), что на 10,45% больше, из них:

- 101 уголовное (2022г. – 91), что на 10,98% больше;

- 24 о правонарушениях (2022г. – 23), что на 4,34% больше;

- 163 гражданских и экономических (2022г. – 145), что на 12,41% больше;

- 50 административных дел (2022г. – 45), что на 11,11% больше;

- (2022г. - 2 о проступке).

Судебные материалы – 118 (2022г. – 157), что на 24,84% меньше, из них:

- 29 по уголовным (2022г. – 18), что на 61,11% больше;

- 28 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 54), что на 48,15% меньше;

- 43 в порядке досудебного контроля (2022г. – 61), что на 29,51% меньше;

- 18 по гражданским (2022г. – 23), что на 21,74% меньше;

- (2022г. - 1 по административному делу).

7. **Нарынский областной** суд – 346 дел и судебных материалов или 2,31% (2022г. – 342 или 2,48%), что на 1,17% больше.

Дела – 244 (2022г. – 268), что на 8,96% меньше, из них:

- 44 уголовных (2022г. – 55), что на 20% меньше;

- 14 о правонарушениях (2022г. – 22), что на 36,36% меньше;

- 144 гражданских и экономических (2022г. – 144);

- 42 административных дел (2022г. – 47), что на 10,64% меньше.

Судебные материалы – 102 (2022г. – 74), что на 37,84% больше, из них:

- 8 по уголовным (2022г. – 7), что на 300% больше, т.е. в 3 раза;

- 15 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. – 25), что на 40% меньше;

- 26 в порядке досудебного контроля (2022г. – 18), что на 44,44% больше;
- 8 о правонарушениях (2022г. – 3), что на 166,67% больше, т.е. более чем в 2 раза;
- 20 по гражданским (2022г. – 16), что на 25% больше;
- 5 по административным делам (2022г. – 3), что на 40% больше;
- (2022г. - 2 о нарушениях).

8. **Таласский областной** суд – 336 дел и судебных материалов или 2,25% (2022г. – 316 или 2,29%), что на 6,33% больше.

Дела – 266 (2022г. – 236), что на 12,71% больше, из них:
- 65 уголовных (2022г. – 48), что на 35,42% больше;
- 34 о правонарушениях (2022г. – 31), что на 9,68% больше;
- 131 гражданских и экономических (2022г. – 101), что на 29,7% больше;
- 36 административных дел (2022г. – 56), что на 35,71% меньше.

Судебные материалы – 70 (2022г. – 80), что на 12,50% меньше, из них:
- 7 по уголовным (2022г. – 5), что на 40% больше;
- 12 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (2022г. - 34), что на 64,71% меньше;
- 25 в порядке досудебного контроля (2022г. – 19), что на 31,58% больше;
- 2 о правонарушениях (2022г. – 1), что на 100% больше;
- 23 по гражданским (2022г. – 17), что на 36,09% больше;
- 1 по административным делам (2022г. – 3), что на 66,67% меньше;
- (2022г. - 1 о нарушениях).

Рассмотрено уголовных дел судами апелляционной инстанции:

В 2023 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 2476 уголовных дел в отношении 3173 лиц, что на 16,91% больше, чем в 2022г. (2022г. - 2118 дел в отношении 2846 лиц).

Количество дел, рассмотренных свыше установленных УПК Кыргызской Республики сроков, составило 426 дел или 17,21% от общего числа рассмотренных дел (2022г. - 287 или 13,55%).

Возвращено 337 уголовных дел (2022г. – 320), что на 5,31% больше, чем в 2022г.

Качество рассмотрения уголовных дел судами I инстанции по результатам апелляционного обжалования (в лицах):

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 1618 лиц, что составило 50,99% от числа лиц, обжаловавших судебные акты (2022г. – 1322 или 46,45%), что на 22,38% больше, чем в 2022г.;
- судебный акт отменен в отношении 634 лиц, что составило 19,98% (2022г. - 534 или 18,76%), что на 18,73% больше, чем в 2022г., из них 66 оправдательных приговора (2022г. – 28);
- судебный акт изменен в отношении 921 лица, что составило 29,03% (2022г. - 989 или 34,75%), что 6,88% меньше, чем в 2022г., из них:
  - с определением новой меры наказания - 59 (2022г. - 76), что на 22,37% меньше;
  - без изменения квалификации со снижением меры наказания – 95 (2022г. - 93), что на 2,15% больше;
  - с изменением квалификации преступления – 71 (2022г. - 97), что на 26,80% меньше;
  - другие – 696 (2022г. - 723), что на 3,77% меньше, чем в 2022г.
- (2022г. - апелляционное производство прекращено – 1 или 0,04%).

Основные категории уголовных дел, рассмотренных в апелляционном порядке:
- преступления против собственности 834 или 33,68% (2022г. - 741 или 34,99%), что на 12,55% больше;

- преступления против жизни и здоровья 321 или 12,96% (2022г. - 316 или 14,92%), что на 1,58% больше;
- коррупционные и иные преступления против интересов государственной и муниципальной службы 274 или 11,07% (2022г. - 162 или 7,65%), что на 69,14% больше;
- преступления против общественной безопасности 136 или 5,49% (2022г. – 116 или 5,48%), что на 17,24% больше;
- преступления против здоровья населения и общественной нравственности 254 или 10,26% (2022г. – 257 или 12,13%), что на 1,17% меньше;
- иные 657 дел или 26,53% (2022г. – 526 или 24,83%), что на 24,92% больше, чем в 2022 году.

Рассмотрено судебных материалов по уголовным делам:

Судами апелляционной инстанции за 2023 год рассмотрено 477 судебных материалов (2022г. - 325), что на 46,77% больше, чем в 2022г., из них: с оставлением судебного акта суда первой инстанции без изменения рассмотрено 332 материала или 69,60% от общего числа рассмотренных материалов (2022г. – 225 или 69,23%), что на 47,56% больше, чем в 2022г.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам за 2023 год рассмотрено 719 судебных материалов (2022г. – 1671), что на 56,97% меньше, чем в 2022г., из них:
- с удовлетворением рассмотрено 665 или 92,49 (2022г. – 393 или 23,52%);
- с отказом в удовлетворении 43 или 5,98% (2022г. – 1253 или 74,99%);
- с прекращением производства 11 или 1,53% (2022г. – 25 или 1,50%).

Рассмотрено судебных материалов в порядке досудебного производства

За 2023 год в порядке досудебного производства рассмотрено 2183 материала (2022г. - 1769), что на 23,4% больше, чем в 2022г., из них:
- оставлено без изменения 1811 материалов или 82,96% (2022г. - 1383 или 78,18%), что на 30,95% больше;
- отменено 146 материалов или 6,69% (2022г. - 160 или 9,04%), что на 8,75% меньше;
- изменено 226 материалов или 10,35% (2022г. - 226 или 12,78%).

Основные категории материалов, рассмотренных в порядке досудебного производства:
- заключение под стражу 1069 материалов или 48,97% (2022г. - 875 или 49,46%), что на 22,17% больше;
- жалобы на действия, решения должностных лиц досудебного производства 180 или 8,25% (2022г. - 174 или 9,84%), что на 3,45% больше;
- продление срока содержания под стражей 285 или 13,06% (2022г. - 191 или 10,80%), что 49,21% больше;
- домашний арест 148 или 6,78% (2022г. - 160 или 9,04%), что на 7,50% меньше;
- законность и обоснованность задержания лица, подозреваемого в совершении преступления – 107 или 4,90%;
- наложение и снятие ареста на имущество 129 или 5,91% (2022г. – 57 или 3,22%), что на 126,32% больше, т.е. более чем в 2 раза;
- иные 265 или 12,14% (2022г. - 312 или 17,64%), что на 15,06% меньше, чем в 2022г.

Рассмотрено дел о правонарушениях в апелляционном порядке:

В 2023 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 577 дел о правонарушениях (2022г. – 440), что на 31,14% больше, чем в 2022г.

Наблюдается следующая динамика основных показателей по рассмотренным делам (в лицах):
- оставлено без изменения 428 или 74,18% от числа лиц, обжаловавших судебные акты (2022г. – 310 или 70,45%), что на 38,06% больше;

- отменено 107 или 18,54% (2022г. - 88 или 20%), что на 21,59% больше.

По постановлениям судов, принятых по жалобе на постановление уполномоченного органа:

- с оставлением апелляционной жалобы без удовлетворения 20 или 3,47% (2022г. - 4 или 0,91%);

- с оставлением постановления уполномоченного органа о правонарушении без изменения 7 или 1,21% (2022г. - 12 или 2,73%);

- с отменой постановления уполномоченного органа о правонарушении и прекращении производства 3 или 0,52% (2022г. - 11 или 2,50%);

- отменено по другим основаниям 12 или 2,08% (2022г. - 15 или 3,41%), что на 20% меньше.

Основные категории дел о правонарушениях, рассмотренных в апелляционном порядке:

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения безопасности движения и эксплуатации автомототранспорта и электротранспорта – 193 или 33,45% (2022г. - 87 или 19,77%).

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения общественного порядка, обращения оружия, других опасных предметов и веществ, а также обеспечения общественной и пожарной безопасности – 131 или 22,70% (2022г. - 176 или 40%).

Правонарушения против здоровья – 92 или 15,94% (2022г. - 82 или 18,64%).

Правонарушения против интересов детей и уклада семейных отношений – 40 или 6,93% (2022г. - 41 или 9,32%).

Рассмотрено материалов о правонарушениях в апелляционном порядке:

За 2023 год рассмотрено 14 материалов о правонарушениях (2022г. – 5), из них:

- с оставлением судебного акта суда первой инстанции без изменения 12 или 85,71% (2022г. - 4 или 80%);

- с отменой судебного акта 2 или 14,29% (2022г. - 1 или 20%).

Рассмотрено материалов о нарушениях в апелляционном порядке

(В 2022 году рассмотрено 33 материала о нарушениях, из них: с оставлением судебного акта суда первой инстанции без изменения 32 или 96,97%, с отменой судебного акта 1 или 3,03%).

Рассмотрено дел о проступках в апелляционном порядке:

За 2023 год судами апелляционной инстанции рассмотрено 3 дела о проступке в отношении 3 лиц (2022г. - 64 дела в отношении 73 лиц).

Наблюдается следующая динамика основных показателей по рассмотренным делам (в лицах):

- оставлено без изменения 1 или 33,33% от числа лиц, обжаловавших судебные акты (2022г. - 31 или 42,47%);

- отменено 2 или 66,67% (2022г. - 39 или 53,42%);

- (2022г. - изменено 3 или 4,11%).

По пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 1 судебный материал (2022г. – 35), из них: с отказом в удовлетворении 1 (2022г. – с отказом в удовлетворении 5 или 14,29%, с удовлетворением 29 или 82,86%, с прекращением производства 1 или 2,86%).

Рассмотрение уголовных дел, дел о правонарушениях и судебных материалов Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекским городским судом рассмотрено 838 **уголовных дел** в отношении 1087 лиц или 33,84% (2022г. – 778 дел в отношении 1145 лиц или 36,75%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 666 лиц, что составило 61,27% (2022г. – 643 или 56,16%);
- судебный акт отменен в отношении 160 лиц, что составило 14,72% (2022г. – 188 или 16,42%);
- судебный акт изменен в отношении 261 лица, что составило 24,01% (2022г. – 313 или 27,34%);
- (2022г. - с прекращением апелляционного производства 1 или 0,09%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 103 или 21,59% (2022г. – 80 или 24,62%), из них:

- оставлено без изменения 54 или 52,43% (2022г. - 52 или 65%);
- отменено 48 или 46,60% (2022г. - 27 или 33,75%);
- изменено 1 или 0,97% (2022г. - 1 или 1,25%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 263 судебных материалов или 36,58% (2022г. - 569 или 34,05%), из них:

- удовлетворено 246 или 93,54% (2022г. - 153 или 26,89%);
- отказано в удовлетворении 9 или 3,42% (2022г. - 393 или 69,07%);
- прекращено 8 или 3,04% (2022г. - 23 или 4,04%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 1217 или 55,75% (2022г. - 940 или 43,06%), из них:

- оставлено без изменения 1058 или 86,94% (2022г. - 792 или 84,26%);
- отменено 46 или 3,78% (2022г. - 55 или 5,85%);
- изменено 113 или 9,29% (2022г. - 93 или 9,89%).

(2022г. - судебных материалов о нарушениях рассмотрено – 29 или 87,88%).

Рассмотрено дел о проступках – 1 дело или 33,33% в отношении 1 лица (2022г. – 14 дел или 21,88% в отношении 16 лиц), из них: судебный акт отменен в отношении 1 лица (2022г. – судебный акт отменен в отношении 3 лиц или 18,75%, оставлен без изменения в отношении 12 лиц, что составило 75%, судебный акт изменен в отношении 1 лица, что составило 6,25%).

Рассмотрено дел о правонарушениях – 237 или 41,07% (2022г. - 135 или 30,68%), из них:

- оставлено без изменения 186 судебных актов, что составило 78,48% (2022г. – 97 или 71,85%);
- отменено 49 судебных актов, что составило 20,68% (2022г. – 38 или 28,15%);
- изменено 2 судебных акта, что составило 0,84%.

2. Ошским областным судом рассмот0рено 411 уголовных дел или 16,60% в отношении 528 лиц (2022г. – 368 дел или 14,86% в отношении 433 лиц), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 265 лиц, что составило 50,19% (2022г. – 190 или 43,88%);
- судебный акт отменен в отношении 120 лиц, что составило 22,73% (2022г. – 81 или 18,71%);
- судебный акт изменен в отношении 143 лиц, что составило 27,08% (2022г. – 162 или 37,41%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 126 судебных материалов или 17,52% (2022г. – 346 или 20,71%), из них:

- удовлетворено 114 или 90,48% (2022г. – 96 или 27,75%);
- отказано в удовлетворении 9 или 7,14% (2022г. - 250 или 72,25%);
- прекращено 3 или 2,38%.

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 344 или 15,76% (2022г. - 264 или 12,09%), из них:

- оставлено без изменения 263 или 76,45% (2022г. - 191 или 72,35%);
- отменено 30 или 8,72% (2022г. - 17 или 6,44%);
- изменено 51 или 14,83% (2022г. - 56 или 21,21%).

(2022-ж. - рассмотрено дел о проступках 17 дел или 26,56% в отношении 18 лиц, из них: судебный акт оставлен без изменения в отношении 9 лиц, что составило 50%, судебный акт отменен в отношении 8 лиц, что составило 44,44%, судебный акт изменен в отношении 1 лица, что составило 5,56%, по пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено с удовлетворением 14 материалов или 40%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 72 или 12,48% (2022г. - 67 или 15,23%), из них:

- оставлено без изменения 67 судебных актов, что составило 93,06% (2022г. – 53 или 79,10%);
- отменено 5 судебных актов, что составило 6,94% (2022г. – 9 или 13,43%);
- (2022г. изменено 5 судебных актов, что составило 7,46%).

3. Чуйским областным судом рассмотрено 571 уголовное дело или 23,06% в отношении 724 лиц (2022г. – 411 дел или 16,60% в отношении 528 лиц), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 361 лица, что составило 49,86% (2022г. – 228 или 43,18%);
- судебный акт отменен в отношении 168 лиц, что составило 23,20% (2022г. – 126 или 23,86%);
- судебный акт изменен в отношении 195 лиц, что составило 26,93% (2022г. – 174 или 32,95%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 282 или 59,12% (2022г. - 195 или 60%), из них:

- оставлено без изменения 224 или 79,43% (2022г. - 138 или 70,77%);
- отменено 56 или 19,86% (2022г. - 54 или 27,69%);
- изменено 2 или 0,71% (2022г. - 3 или 1,54%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 153 судебных материалов или 21,28% (2022г. – 367 или 21,96%), из них:

- удовлетворено 141 или 92,16% (2022г. - 63 или 17,17%);
- отказано в удовлетворении 12 или 7,84% (2022г. - 304 или 82,83%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 214 или 9,80% (2022г. - 196 или 11,08%), из них:

- оставлено без изменения 168 или 78,50% (2022г. - 156 или 79,59%);
- отменено 23 или 10,75% (2022г. - 10 или 5,10%);
- изменено 23 или 10,75% (2022г. - 30 или 15,31%).

Рассмотрено дел о проступках - 1 дело или 33,33% в отношении 1 лица (2022г. – 22 дела или 34,38% в отношении 27 лиц), из них: судебный акт оставлен без изменения в отношении 1 лица (2022г. – судебный акт оставлен без изменения 7 или 25,93%, судебный акт отменен в отношении 19 лиц, что составило 70,37%, судебный акт изменен в отношении 1 лица, что составило 3,70%).

По пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 1 судебный материал, из них: с отказом в удовлетворении 1 (2022г. - с отказом в удовлетворении 5 или 45,45%, с удовлетворением 5 или 45,45%, с прекращением 1 или 9,09%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 99 дел или 17,16% (2022г. - 70 или 15,91%), из них:

- оставлено без изменения 62 судебных актов, что составило 62,63% (2022г. – 47 или 67,14%);
- отменено 36 судебных актов, что составило 36,36% (2022г. – 23 или 32,86%);
- изменено 1 судебный акт или 1,01%.

Рассмотрено материалов о правонарушениях 4 или 28,57% (2022г. - 1 или 20%), из них:

- оставлено без изменения 3 или 75%;
- отменено 1 или 25% (2022г. – 1).

4. Жалал-Абадским областным судом рассмотрено 310 уголовных дел или 12,52% в отношении 407 лиц (2022г. – 259 дел в отношении 324 лиц или 12,23%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 160 лиц, что составило 39,31% (в 2022г. – 100 или 30,86%);
- судебный акт отменен в отношении 108 лиц, что составило 26,54% (2022г. – 71 или 21,91%);
- судебный акт изменен в отношении 139 лиц, что составило 34,15% (2022г. – 153 или 47,22%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 74 судебных материалов или 10,29% (2022г. - 167 или 9,99%), из них:

- удовлетворено 71 или 95,95% (2022г. - 48 или 28,74%);
- отказано в удовлетворении 3 или 4,05% (2022г. - 119 или 71,26%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 242 или 11,09% (2022г. - 214 или 12,10%), из них:

- оставлено без изменения 196 или 80,99% (2022г. - 131 или 61,21%);
- отменено 33 или 13,64% (2022г. - 61 или 28,50%);
- изменено 13 или 5,37% (2022г. - 22 же 10,28%).

Рассмотрено дел о проступках 1 дело в отношении 1 лица или 33,33% (2022г. – 9 дел или 14,06% в отношении 10 лиц), из них: судебный акт отменен в отношении 1 лица (2022г. – судебный акт отменен 7 или 70%, судебный акт оставлен без изменения в отношении 3 лиц, что составило 30%).

Рассмотрено дел о правонарушениях – 66 дел или 11,44% (2022г. - 57 или 12,95%), из них:

- оставлено без изменения 58 судебных актов, что составило 87,88% (2022г. – 47 или 82,46%);
- отменено 18 судебных актов, что составило 12,12% (2022г. – 10 или 17,54%).

5. Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 136 уголовных дел в отношении 148 лиц или 5,49% (2022г. – 107 дел в отношении 150 лиц или 5,05%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 60 лиц, что составило 40,54% (2022г. – 46 или 30,67%);
- судебный акт отменен в отношении 30 лиц, что составило 20,27% (2022г. – 27 или 18%);
- судебный акт изменен в отношении 58 лиц, что составило 39,19% (2022г. – 77 или 51,33%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 28 или 5,87% (2022г. – 20 или 6,15%), из них:

- оставлено без изменения 18 или 64,29% (2022г. - 13 или 65%);
- отменено 10 или 35,71% (2022г. - 7 или 35%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 48 или 6,68% судебных материалов (2022г. - 109 или 6,52%), из них:

- удовлетворено 47 или 97,92% (2022г. - 6 или 5,50%);
- отказано в удовлетворении 1 или 2,08% (2022г. - 103 или 94,50%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 72 или 3,30% (2022г. - 57 или 3,22%), из них:
- оставлено без изменения 50 или 69,44% (2022г. - 44 или 77,19%);
- отменено 7 или 9,72% (2022г. - 6 или 10,53%);
- изменено 15 или 20,83% (2022г. - 7 или 12,28%).

(2022г. - судебных материалов о нарушениях рассмотрено с удовлетворением 1 или 3,03%, по пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 10 или 28,57%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 31 дело или 5,37% (2022г. - 35 или 7,95%), из них:
- оставлено без изменения 25 судебных актов, что составило 80,65% (2022г. – 20 или 57,14%);
- отменено 6 судебных актов, что составило 19,35% (2022г. – 15 или 42,86%).

6. Баткенским областным судом рассмотрено 101 уголовное дело в отношении 137 лиц или 4,08% (2022г. – 91 дело в отношении 125 лиц или 4,30%), из них:
- судебный акт оставлен без изменения в отношении 63 лиц, что составило 45,99% (2022г. - 60 или 48%);
- судебный акт отменен в отношении 23 лиц, что составило 16,79% (2022г. - 14 или 11,20%);
- судебный акт изменен в отношении 51 лица, что составило 37,23% (2022г. - 51 или 40,80%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 29 или 6,08% (2022г. - 18 или 5,54%), из них:
- оставлено без изменения 22 или 75,86% (2022г. - 12 или 66,67%);
- отменено 7 или 24,14% (2022г. - 5 или 27,78%);
- (2022г. - изменено 1 или 5,56%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 28 или 3,89% судебных материалов (2022г. - 54 или 3,23%), из них:
- удовлетворено 22 или 78,57% (2022г. - 11 или 20,37%);
- отказано в удовлетворении 6 или 21,43% (2022г. - 43 или 79,63%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 43 или 1,97% (2022г. - 61 или 3,45%), из них:
- оставлено без изменения 38 или 88,37% (2022г. - 45 или 73,77%);
- отменено 2 или 4,65% (2022г. - 7 или 11,48%);
- изменено 3 или 6,98% (2022г. – 9 или 14,75%).

(2022г. - рассмотрено дел о проступках 2 в отношении 2 лиц или 3,13%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 24 или 4,16% (2022г. - 23 или 5,23%), из них:
- оставлено без изменения 18 судебных актов, что составило 75% (2022г. – 18 или 78,26%);
- отменено 6 судебных актов, что составило 25% (2022г. – 5 или 21,74%).

7. Нарынским областным судом рассмотрено 44 уголовных дел в отношении 58 лиц или 1,78% (2022г. – 55 дел в отношении 81 лица или 2,60%), из них:
- судебный акт оставлен без изменения в отношении 21 лица, что составило 36,21% (2022г. - 27 или 33,33%);
- судебный акт отменен в отношении 12 лиц, что составило 20,69% (2022г. - 11 или 13,58%);
- судебный акт изменен в отношении 25 лиц, что составило 43,10% (2022г. - 43 или 53,09%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 28 или 5,87 (2022г. - 7 или 2,15%), из них:

- оставлено без изменения 11 или 39,29% (2022г. - 7);
- отменено 6 или 21,43%;
- изменено 11 или 39,29%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 15 или 2,09% судебных материалов (2022г. – 25 или 1,50%), из них:

- удовлетворено 14 или 93,33% (2022г. - 5 или 20%);
- отказано в удовлетворении 1 или 6,67% (2022г. - 20 или 80%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 26 или 1,19% (2022г. - 18 или 1,02%), из них:

- оставлено без изменения 20 или 76,92% (2022г. - 11 или 61,11%);
- отменено 2 или 7,69% (2022г. - 2 или 11,11%);
- изменено 4 или 15,38% (2022г. - 5 или 27,78%);
- (2022г. – о нарушениях 2 или 6,06%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 14 или 2,43% (2022г. - 22 или 5%), из них:

- оставлено без изменения 10 судебных актов, что составило 71,43% (2022г. – 18 или 81,82%);
- отменено 4 судебных актов, что составило 28, 57% (2022г. – 3 или 13,64%);
- (2022г. - изменено 1 или 4,55%).

Рассмотрено материалов о правонарушениях 8 или 57,14% (2022г. - 3 или 60%), из них:

- оставлено без изменения 7 или 87,50% (2022г. – 3);
- отменено 1 или 12,50%.

8. Таласским областным судом рассмотрено 65 уголовных дел в отношении 84 лиц или 2,63% (2022г. - 48 дел в отношении 60 лиц или 2,27%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 22 лиц, что составило 26,19% (2022г. – 28 или 46,67%);
- судебный акт отменен в отношении 13 лиц, что составило 15,48% (2022г. – 16 или 26,67%);
- судебный акт изменен в отношении 49 лиц, что составило 58,33% (2022г. – 16 или 26,67%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 7 или 1,47% (2022г. - 5 или 1,54%), из них:

- оставлено без изменения 3 же 42,86% (2022г. - 3 или 60%);
- отменено 4 или 57,14% (2022г. - 2 или 40%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 12 или 1,67% судебных материалов (2022г. - 34 или 2,03%), из них:

- удовлетворено 10 или 83,33% (2022г. - 11 или 32,35%);
- отказано в удовлетворении 2 же 16,67% (2022г. - 21 или 61,76%);
- (2022г. - прекращено 2 или 5,88%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 25 или 1,15% (2022г. - 19 или 1,07%), из них:

- оставлено в силе 18 или 72% (2022г. - 13 или 68,42%);
- отменено 3 или 12% (2022г. - 2 или 10,53%);
- изменено 4 или 16% (2022г. - 4 или 21,05%).

(2022г. - судебных материалов о нарушениях рассмотрено 1 или 3,03%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 34 или 5,89% (2022г. - 31 или 7,05%), из них:

- оставлено без изменения 29 судебных актов, что составило 85,29% (2022г. – 20 или 64,52%);

- отменено 5 судебных актов, что составило 14,71% (2022г. – 10 или 32,26%);

- (2022г. - изменено 1 или 3,23%).

Рассмотрено материалов о правонарушениях с оставлением в силе 2 или 40% от общего количества рассмотренных дел (2022г. - 1 или 20%).

Рассмотрение гражданских, экономических дел и судебных материалов судами апелляционной инстанции

Рассмотрено гражданских и экономических дел судами апелляционной инстанции:

В 2023 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 5360 гражданских дел (2022г. – 4673), что на 14,7% по сравнению с 2022 годом.

Количество дел, рассмотренных свыше сроков, установленных ГПК КР увеличилось на 11,81% и составило 633 дела (2022г. – 397 или 8,50%).

Возвращено без рассмотрения 1666 дел, что составляет 23,77% от общего числа поступивших дел (2022г. – 1413 или 22,86%), что на 17,91% больше по сравнению с предыдущим годом.

Отказано в восстановлении пропущенного срока 320 или 5,97% (2022г. - 587 или 12,56%), что на 45,49% меньше, чем в 2022г.

Качество рассмотренных гражданских и экономических дел судами I инстанции по результатам апелляционного обжалования решений:

В 2023 году обжаловано 3777 решений, что составляет 70,47% от общего числа дел рассмотренных дел (2022г. – 2984 или 63,86%), что на 26,58% больше по сравнению с 2022 годом, из них:

- 2425 решений оставлено без изменения или 64,20% от количества обжалованных решений в апелляционном порядке (2022г. – 1835 или 61,49%);
- 1047 решений отменено полностью или 27,72% (2022г. - 871 или 29,19%);
- 130 решений отменено частично или 3,44% (2022г. – 84 или 2,82%);

из отмененных решений:

- 650 решений с вынесением нового решения или 55,23% (2022г. – 510 или 53,40%);
- 329 решений с направлением дела на новое рассмотрение или 27,95% (2022г. – 296 или 30,99%);
- 73 решения с оставлением без рассмотрения или 6,20% (2022г. – 67 или 7,02%);
- 125 решений с прекращением производства по делу или 10,62% (2022г. – 82 или 8,59%);
- 23 решения изменены полностью или 0,61% (2022г. – 15 или 0,50%);
- 152 решения изменены частично или 4,02% (2022г. – 179 или 6%).

Качество рассмотренных гражданских и экономических дел судами I инстанции по результатам апелляционного обжалования определений:

В 2023 году обжаловано 1263 определения, что составляет 23,56% от общего числа дел рассмотренных дел (2022г. – 1102 или 23,58%), что на 14,61% больше по сравнению с 2022г., из них:

- 891 определение оставлено без изменения или 70,55% от количества обжалованных определений в апелляционном порядке (2022г. - 713 или 64,70%);
- 364 определения отменено полностью или 28,82% (2022г. – 375 или 34,03%);
- 6 определений отменено частично или 0,48% (2022г. - 9 или 0,82%);

из отмененных определений:

- 339 определений с передачей дела на новое рассмотрение в суд 1-й инстанции или 91,62% (2022г. – 307 или 79,95%);
- 31 определение с вынесением нового определения или 8,38% (2022г. – 77 или 20,05%);

- 1 определение изменено полностью 1 или 0,08% (2022г. – 1 или 0,09%);
- 1 определение изменено частично или 0,08% (2022г. – 4 или 0,36%).

Основные категории гражданских дел, рассмотренных в апелляционном порядке:

- семейные споры 710 дел или 13,25% (2022г. - 667 или 14,27%), что на 6,45% больше;
- о признании сделки действительной/недействительной 973 дела или 18,15% (2022г. - 687 или 14,70%), что на 41,63% больше;
- о взыскании долга 892 дела или 16,64% (2022г. – 692 или 14,81%), что на 28,9% больше;
- жилищные споры 388 дел или 7,24% (2022г. - 373 или 7,98%), что на 4,02% больше, в т.ч. о выселении составляет 320 дел или 5,97% (2022г. – 270 или 5,78%);
- трудовые споры 355 дел или 6,62% (2022г. – 369 или 7,90%), что на 3,79% меньше, в том числе о восстановлении на работе 240 дел или 4,48% (2022г. – 251 или 5,37%);
- о праве наследования 222 дела или 4,14% (2022г. – 157 или 3,36%), что на 41,4% больше, чем в 2022г.

Рассмотрено судебных материалов по гражданским делам в апелляционном порядке:

В 2023 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 1288 судебных материалов (2022г. – 1285), что на 0,23% больше, чем в 2022г., из них:

- отказано в восстановлении пропущенного срока 61 или 4,74% (2022г. - 62 или 4,82%);

по заявлениям:

- рассмотрено 89 или 6,91% от общего числа рассмотренных материалов (2022г. - 93 или 7,24%), что на 4,30% меньше, чем в 2022г., в том числе:
- с удовлетворением заявления 41 материал или 46,07% от числа рассмотренных заявлений (2022г. - 36 или 38,71%);
- с отказом в удовлетворении 47 или 52,81% (2022г. - 52 или 55,91%);
- (2022г. - с оставлением без рассмотрения 5 или 5,38%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 1 или 1,12%;

по жалобам рассмотрено 1138 материалов:

- оставлено без изменения 844 или 74,17% от числа рассмотренных судебных материалов по жалобам (2022г. - 924 или 81,77%);
- отменено полностью 264 или 23,20% (2022г. - 186 или 16,46%);
- отменено в части 16 или 1,41% (2022г. - 13 или 1,15%);

из отмененных:

- с прекращением производства по делу 4 материала или 1,43% (2022г. – 4 или 2,01%);
- с вынесением нового решения 195 материалов или 69,64% (2022г. – 130 или 65,33%);
- с передачей дела на новое рассмотрение 64 материала или 22,86% (2022г. – 61 или 30,65%);
- с разрешением вопроса по существу 13 материалов или 4,64% (2022г. – 3 или 1,51%);
- с оставлением без рассмотрения 4 материала или 1,43% (2022г. – 1 или 0,50%);
- изменено 14 материалов или 1,23% (2022г. – 7 или 0,62%).

Рассмотрение гражданских и экономических дел Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекским городским судом рассмотрено 1906 гражданских дел или 35,56% (2022г. – 1745 или 37,34%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 1279, что составило 71,85% (2022г. – 1153 или 70,09%);
- судебный акт отменен 462, что составило 25,96% (2022г. – 463 или 28,15%);
- судебный акт изменен 39, что составило 2,19% (2022г. – 29 или 1,76%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 126 (2022г. - 100).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 588 или 45,65% (2022г. - 639 или 49,73%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 397, что составило 76,49% (2022г. – 487 или 86,35%);

- судебный акт отменен 117, что составило 22,54% (2022г. – 75 или 13,30%);

- судебный акт изменен 5, что составило 0,96% (2022г. – 2 или 0,35%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 23 (2022г. - 29).

По заявлениям 46 (2022г. - 46), из них с удовлетворением – 20, с отказом в удовлетворении заявления – 26.

2. Ошским областным судом рассмотрено 963 гражданских дел или 17,97% (2022г. – 1045 или 22,36%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 603, что составило 66,41% (2022г. – 456 или 60,72%);

- судебный акт отменен 285, что составило 31,39% (2022г. - 241 или 32,09%);

- судебный акт изменен 20, что составило 2,20% (2022г. – 54 или 7,19%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 55 (2022г. - 294).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 196 или 15,22% (2022г. - 154 или 11,98%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 151, что составило 82,97% (2022г. – 112 или 80,58%);

- судебный акт отменен 31, что составило 17,03% (2022г. – 25 или 17,99%);

- (2022г. - изменено 2, что составило 1,44%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 7 (2022г. - 5).

По заявлениям 7 (2022г. – 10), из них с удовлетворением – 2, с отказом в удовлетворении заявления – 5.

3. Чуйским областным судом рассмотрено 958 гражданских дел или 17,87% (2022г. – 740 или 15,84%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 555, что составило 60,79% (2022г. – 424 или 61,99%);

- судебный акт отменен 323, что составило 35,38% (2022г. – 234 или 34,21%);

- судебный акт изменен 35, что составило 3,83% (2022г. – 26 или 3,80%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 45 (2022г. - 56).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 241 или 18,71% (2022г. - 256 или 19,92%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 150, что составило 72,46% (2022г. – 174 или 80,56%);

- судебный акт отменен 54, что составило 26,09% (2022г. – 39 или 18,06%);

- судебный акт изменен 3, что составило 1,45% (2022г. – 3 или 1,39%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 9 (2022г. - 12).

По заявлениям 25 (2022г. – 28), из них с удовлетворением – 12, с отказом в удовлетворении заявления – 12, с отказом в восстановлении пропущенного срока 1.

4. Джалал-Абадским областным судом рассмотрено 572 гражданских дел или 10,67% (2022г. – 507 или 10,85%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 279, что составило 52,35% (2022г. – 206 или 52,02%);

- судебный акт отменен 223, что составило 41,84% (2022г. – 152 или 38,38%);

- судебный акт изменен 31, что составило 5,82% (2022г. – 38 или 9,60%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 39 (2022г. - 111).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 131 или 10,17% (2022г. - 120 или 9,34%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 73, что составило 64,04% (2022г. – 79 или 77,45%);

- судебный акт отменен 38, что составило 33,33% (2022г. – 23 или 22,55%);

- судебный акт изменен 3 или 2,63%;

- отказано в восстановлении пропущенного срока 11 (2022г. - 10).

По заявлениям 6 (2022г. – 8), из них с удовлетворением – 3, с отказом в удовлетворении заявления – 3.

5. Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 523 гражданских дел или 9,76% (2022г. – 246 или 5,26%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 333, что составило 68,80% (2022г. – 104 или 44,44%);

- судебный акт отменен 133, что составило 27,48% (2022г. – 118 или 50,43%);

- судебный акт изменен 18, что составило 3,72% (2022г. – 12 или 5,13%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 39 (2022г. - 12).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 71 или 5,51% (2022г. - 60 или 4,67%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 32, что составило 56,14% (2022г. – 36 или 63,16%);

- судебный акт отменен 23, что составило 40,35% (2022г. – 21 или 36,84%);

- судебный акт изменен 2 или 3,51%;

- отказано в восстановлении пропущенного срока 9 (2022г. - 3).

По заявлениям 5, из них с удовлетворением – 4, с отказом в удовлетворении заявления – 1.

6. Баткенским областным судом рассмотрено 163 гражданских дел или 3,04% (2022г. – 145 ли 3,10%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 111, что составило 68,10% (2022г. – 95 или 65,52%);

- судебный акт отменен 39, что составило 23,93% (2022г. – 38 или 26,21%);

- судебный акт изменен 13, что составило 7,98% (2022г. – 12 или 8,28%).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 18 или 1,40% (2022г. – 23 или 1,79%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 12, что составило 66,67% (2022г. – 17 или 73,91%);

- судебный акт отменен 6, что составило 33,33% (2022г. – 6 или 26,09%).

7. Нарынским областным судом рассмотрено 144 гражданских дел или 2,69% (2022г. – 144 или 3,08%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 74, что составило 54,01% (2022г. – 68 или 49,28%);

- судебный акт отменен 57, что составило 41,61% (2022г. – 60 или 43,48%);

- судебный акт изменен 6, что составило 4,38% (2022г. – 10 или 7,25%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 7 (2022г. - 6).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 20 или 1,55% (2022г. - 16 или 1,25%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 11, что составило 61,11% (2022г. – 11 или 78,57%);

- судебный акт отменен 7, что составило 38,89% (2022г. – 3 или 21,43%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 2 (2022г. – 1).

(2022г. - по заявлениям 1).

8. Таласским областным судом рассмотрено 131 гражданское дело или 2,44% (2022г. – 101 или 2,16%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 82, что составило 67,21% (2022г. – 42 или 45,16%);
- судебный акт отменен 25, что составило 20,49% (2022г. – 33 или 35,48%);
- судебный акт изменен 15, что составило 12,30% (2022г. – 18 или 19,35%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 9 (2022г. - 8).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 23 или 1,79% (2022г. - 17 или 1,32%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 18, что составило 78,26% (2022г. – 8 или 53,33%);
- судебный акт отменен 4, что составило 17,39% (2022г. – 7 или 46,67%);
- судебный акт изменен 1 или 4,35%;
- (2022г. - отказано в восстановлении пропущенного срока 2).

Рассмотрение административных дел и материалов судами апелляционной инстанции

Рассмотрено административных дел судами апелляционной инстанции:

В отчетный период судами апелляционной инстанции рассмотрено 1740 административных дел (2022г. - 1247), что на 39,53% больше, чем в 2022г.

Количество дел, рассмотренных с нарушением сроков, установленных АПК КР составило 114 дел или 6,55% (2022г. - 49 или 3,93%).

Возвращено без рассмотрения 240 дел, что составляет 12,35% от числа поступивших дел (в 2022г. – 204 или 14,17%), что на 17,65% больше по сравнению с 2022 годом.

Качество рассмотрения административных дел судами I инстанции по результатам апелляционного обжалования

- оставлено без изменения 1262 судебных акта судов первой инстанции (из которых 656 определений и 606 решений) или 75,84% (2022г. – 830 или 70,04%);
- отменено 397 судебных актов (205 определений и 192 решения) или 23,86% (2022г. - 345 или 29,11%);
- изменено 5 судебных актов (1 определение и 4 решения) или 0,30% (2022г. - 10 или 0,84%);
- апелляционная жалоба оставлена без рассмотрения 2;
- отказано в восстановлении пропущенного срока обжалования 74 (2022г. - 62).

Категории рассмотренных административных дел:

Об оспаривании ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 168 дел или 9,66% (2022г. - 285 или 22,85%), что на 5,62% меньше, из них:

- айыл өкмөтү 132 (2022г. – 178);
- мэрия городов 29 (2022г. – 96);
- правительство 4 (2022г. – 3);
- местные кеӊеши 3 (2022г. – 8).

Об оспаривании нормативных актов государственных органов, их должностных лиц, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 371 дело или 21,32% (2022г. - 265 или 21,25%), что на 40% больше, в том числе:

- по налоговым спорам 83 (2022г. – 73);
- по спорам о статусе беженцев 81 (2022г. – 26);
- по таможенным спорам 15 (2022г. – 11).

Об оспаривании административного акта, действий или бездействий органов государственной власти, их должностных лиц и других органов - 929 дел или 53,39% (2022г. - 570 или 45,71%), что на 62,98% больше, чем в 2022г.

Рассмотрено судебных материалов по административным делам в апелляционном порядке

Судами апелляционной инстанции за 2023 год рассмотрено 122 судебных материала (2022г. – 118), что на 3,39% больше, чем в 2022г., из них:

- отказано в восстановлении пропущенного срока обжалования 1 (2022г. - 2);

по заявлениям:

- рассмотрено 15 (2022г. – 16), в том числе:

▪ с удовлетворением заявления 9 (2022г. – 4);

▪ с отказом в удовлетворении 6 (2022г. – 12).

по жалобам:

- оставлено без изменения 80 или 75,47% (2022г. - 73 или 73%);
- отменено полностью 25 или 23,58% (2022г. - 24 или 24%);
- отменено в части 1 или 0,94% (2022г. – 2 или 2%), в том числе:

▪ с вынесением нового решения 15 (2022г. - 14);

▪ с передачей дела на новое рассмотрение 11 (2022г. - 12);

- (2022г. - изменены 1 или 1%).

Рассмотрение административных дел Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекским городским судом рассмотрено 593 административных дел или 34,08% (2022г. - 411 или 32,96%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 432, что составило 75% (2022г. – 310 или 78,68%);
- судебный акт отменен 143, что составило 24,83% (2022г. – 83 или 21,07%);
- судебный акт изменен 1, что составило 0,17% (2022г. – 1 или 0,25%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 16 (2022г. - 17);
- апелляционная жалоба оставлена без рассмотрения 1.

Судебных материалов рассмотрено 50 или 40,98% (2022г. - 42 или 35,59%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 28, что составило 71,79% (2022г. – 24 или 77,42%);
- судебный акт отменен 11, что составило 28,21% (2022г.- 7 или 22,58%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 1.

По заявлениям 10 (2022г. – 11), из них с удовлетворением – 7, с отказом в удовлетворении заявления – 3.

2. Ошским областным судом рассмотрено 321 административное дело или 18,45% (2022г. - 258 или 20,69%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 227, что составило 75,17% (2022г. – 144 или 59,50%);
- судебный акт отменен 72, что составило 23,84% (2022г. – 97 или 40,08%);
- судебный акт изменен 3, что составило 0,99% (2022г. – 1 или 0,41%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 19 (2022г. - 16).

Судебных материалов рассмотрено 21 или 17,21% (2022г. - 26 или 22,03%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 15, что составило 71,43% (2022г. – 18 или 69,23%);
- судебный акт отменен 6, что составило 28,57% (2022г. – 8 или 30,77%).

3. Чуйским областным судом рассмотрено 209 административных дел или 12,01% (2022г. - 127 или 10,18%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 136, что составило 70,83% (2022г. – 72 или 62,07%);
- судебный акт отменен 56, что составило 29,17% (2022г. – 43 или 37,07%);
- (2022г. - судебный акт изменен 1 или 0,86%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 17 (2022г. - 11).

Судебных материалов рассмотрено 21 или 17,21% (2022г. - 23 или 19,49%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 14, что составило 73,68% (2022г. - 9 или 50%);
- судебный акт отменен 5, что составило 26,32% (2022г. – 8 или 44,44%);
- (2022г. - судебный акт изменен 1 или 5,56%, отказано в восстановлении пропущенного срока 2).

По заявлениям 2 (2022г. – 3), из них с удовлетворением – 1, с отказом в удовлетворении заявления – 1.

4. Джалал-Абадским областным судом рассмотрено 364 административных дел или 20,92% (2022г. - 235 или 18,85%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 286, что составило 81,71% (2022г. – 154 или 68,14%);
- судебный акт отменен 63, что составило 18% (2022г. – 68 или 30,09%);
- судебный акт изменен 1, что составило 0,29% (2022г. – 4 или 1,77%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 13 (2022г. - 9);
- апелляционная жалоба оставлена без рассмотрения 1.

Судебных материалов рассмотрено 22 или 18,03% (2022г. - 15 или 12,71%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 18, что составило 94,74% (2022г. – 11 или 84,62%);
- судебный акт отменен 1, что составило 5,26% (2022г. – 2 или 15,38%).

По заявлениям 3 (2022г. – 2), из них с удовлетворением 1, с отказом в удовлетворении заявления 2.

5. Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 125 административных дел или 7,18% (2022г. - 68 или 5,45%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 82, что составило 69,49% (2022г. – 47 или 72,31%);
- судебный акт отменен 36, что составило 30,51% (2022г. – 18 или 27,69%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 7 (2022г. - 3).

Судебных материалов рассмотрено 2 или 1,64% (2022г. - 5 или 4,24%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 2 (2022г. – 4 или 80%);
- (2022г. - судебный акт отменен 1, что составило 20%).

6. Баткенским областным судом рассмотрено 50 административных дел или 2,87% (2022г. - 45 или 3,61%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 44, что составило 88% (2022г. – 34 или 75,56%);
- судебный акт отменен 6, что составило 12% (2022г. – 9 или 20%);
- (2022г. - судебный акт изменен 2 или 4,44%).

(2022г. - судебных материалов рассмотрено 1 или 0,85%).

7. Нарынским областным судом рассмотрено 42 административных дел или 2,41% (2022г. - 47 или 3,77%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 27, что составило 67,50% (2022г. – 31 или 68,89%);

- судебный акт отменен 13, что составило 32,50% (2022г. - 14 или 31,11%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока 2 (2022г. – 2).

Судебных материалов рассмотрено 5 или 4,10% (2022г. - 3 или 2,54%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 2 или 40% (2022г. – 3);

- судебный акт отменен 3, что составило 60%.

8. Таласским областным судом рассмотрено 36 административных дел или 2,07% (2022г. - 56 или 4,49%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 28, что составило 77,78% (2022г. – 38 или 73,08%);

- судебный акт отменен 8, что составило 22,22% (2022г. – 13 или 25%);

- (2022г. - судебный акт изменен 1 или 1,92%, отказано в восстановлении пропущенного срока 4).

Судебных материалов рассмотрено 1 или 0,82% (2022г. - 3 или 2,54%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения 1 (2022г. – 3).

Нагрузка судов апелляционной инстанции

В 2023 году нагрузка на одного судью судов апелляционной инстанции составила в среднем 11,1 дела в месяц (2022г. – 10,3):

Наименование суда	2023	2022
Бишкекский городской суд	15,1	14
Чуйский областной суд	12,7	11,2
Ошский областной суд	13,6	14,2
Джалал-Абадский областной суд	11,4	10,1
Иссык-Кульский областной суд	8,6	5,9
Баткенский областной суд	4,7	4,8
Нарынский областной суд	3,6	3,5
Таласский областной суд	3,5	3,2

Информация подготовлена
сектором судебной статистики
аппарата Верховного суда
Кыргызской Республики

Судебная система Кыргызской Республики отпраздновала своё столетие

1924 г.– 2024 г.

Ярким событием 2024 года стало празднование столетия судебной системы Кыргызской Республики. Почти весь календарный год сопровождался мероприятиями, приуроченными к столь знаменательной дате. По всей республике судьями проводились открытые лекции, спортивные состязания и давались интервью для телевизионных сюжетов, посвященных вековой истории Кыргызского суда. Основное празднование было проведено в сентябре.

Президент Кыргызской Республики Садыр Жапаров 20 сентября принял руководителей органов судебной системы ряда зарубежных стран в «Ынтымак Ордо».

Так, Глава государства приветствовал председателя Высшего кассационного суда Турецкой Республики — Омера Керкезе, председателя Верховного суда Азербайджанской Республики — Инама Каримова, и.о. председателя Высшей судебной палаты Республики Молдова — Стеллу Прокопчук, председателя Суда Евразийского экономического союза — Алексея Дронова, председателя Экономического суда Содружества Независимых Государств — Андрея Плотникова, заместителя председателя Верховного народного суда Китайской Народной Республики Дэн Сюмина, первого заместителя председателя Верховного суда Республики Беларусь — Валерия Калинковича, председателя судебной коллегии по уголовным делам Верховного суда Республики Казахстан — Назгуль Рахметуллину, заместителя председателя Верховного суда Республики Таджикистан — Саидали Сабзали, заместителя председателя Верховного суда Республики Узбекистан — Шухрата Полванова, председателя Антикоррупционной палаты Кассационного суда Республики Армения — Артура Давтяна и вице-президента Европейской комиссии за демократию через право (Венецианская комиссия) — Веронику Билкову.

Президент, приветствуя руководителей судебных органов, подчеркнул, что 100-летие судебной системы Кыргызской Республики является важной вехой в развитии государства. В связи с этим он выразил благодарность за участие высокопоставленных гостей в этом историческом событии. Он также подчеркнул важную роль судебной системы в развитии любого государства, отметив, что судебная система Кыргызстана, включая судей и сотрудников аппаратов судов, вносит значительный вклад в формирование правового государства и добросовестно защищает права и свободы граждан.

Затем после встречи состоялось официальное торжественное мероприятие, посвященное столетию судебной системы, с участием Президента Кыргызской Республики Садыра Жапарова в Кыргызской национальной филармонии имени Т. Сатылганова.

На мероприятии присутствовали представители судебного корпуса Кыргызской Республики, ветераны судебной системы, депутаты Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, члены Кабинета Министров, представители дипломатического корпуса и международных организаций.

Кроме того, участие в торжестве приняли председатели и заместители председателей верховных судов Китая, Турции, Азербайджана, Молдовы, Беларуси, Казахстана, Таджикистана, Узбекистана и Армении, а также председатели Суда Евразийского экономического союза и Экономического суда Содружества Независимых Государств и вице-президент Европейской комиссии за демократию через право.

В своей речи Президент Садыр Жапаров отметил, что в этом году исполнилось ровно 100 лет со дня образования Кара-Кыргызской автономной области, и вместе с этой знаменательной датой мы торжественно отмечаем столетие судебной системы Кыргызской Республики.

«*Судебная система, судьба которой неразрывно связана с государством, внесла значительный вклад в становление и развитие страны. Роль судебной системы в обеспечении справедливости, правопорядка и развитии правового государства в стране чрезвычайно велика. Благодаря ежедневной борьбе представителей судебной системы за справедливость, их неустанному труду, а также глубоким знаниям и богатому опыту, в нашей стране господствует верховенство закона.*

Поэтому мы с глубоким уважением отмечаем вклад всех представителей судебной

системы. Празднуя 100-летний юбилей судебной системы, мы извлекаем уроки из прошлого, ставим перед собой новые цели и стремимся к дальнейшему совершенствованию нашей судебной системы», — заявил Президент Садыр Жапаров.

Днем ранее, 19 сентября 2024 года, в Бишкек прибыли 12 делегаций из 9 государств.

Замирбек Базарбеков, будучи на тот момент председателем Верховного суда Кыргызской Республики провёл в Бишкеке двусторонние встречи с главами делегаций, прибывшими на празднование столетия судебной системы Кыргызской Республики: с председателем Высшего кассационного суда Турецкой Республики — Омером Керкезем, председателем Верховного суда Азербайджанской Республики — Инамом Каримовым, и.о. председателя Высшей судебной палаты Республики Молдова — Стелой Прокопчук, председателем Суда Евразийского экономического союза — Алексеем Дроновым, председателем Экономического суда Содружества Независимых Государств — Андреем Плотниковым, первым заместителем председателя Верховного суда Республики Беларусь — Валерием Калинковичем, председателем судебной коллегии по уголовным делам Верховного суда Республики Казахстан — Назгуль Рахметуллиной, заместителем председателя Верховного суда Республики Таджикистан — Саидали Сабзали, заместителем председателя Верховного суда Республики Узбекистан — Шухратом Полвановым, председателем Антикоррупционной палаты Кассационного суда Республики Армения — Артуром Давтяном и вице-президентом Европейской комиссии за демократию через право (Венецианская комиссия) — Вероникой Билковой. Также состоялась двусторонняя встреча с заместителем председателя Верховного народного суда Китайской Народной Республики Дэн Сюмином.

Кроме того, важно отметить, что 18 сентября 2024 года в большом зале высшего судебного органа республики была проведена торжественная церемония вручения действующим судьям юбилейной медали «Кыргыз Республикасынын сот тутумуна 100 жыл».

В честь этого события и в знак высокого уважения к труду ветеранов судебной системы Постановлением Пленума Верховного суда Кыргызской Республики к награде были представлены более 100 бывших судей.

Юбилейными медалями также были награждены ряд сотрудников Аппарата Верховного суда Кыргызской Республики.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

17 октября 2024 года г. Бишкек

№ 26

«О судебной практике по делам о преступлениях против половой неприкосновенности и половой свободы»

В целях правильного применения судами законодательства об ответственности за преступления против половой неприкосновенности и половой свободы, формирования единообразной судебной практики и предотвращения возникновения судебных ошибок при рассмотрении дел этой категории Пленум Верховного Суда Кыргызской Республики, руководствуясь статьями 18 и 19 конституционного Закона «О Верховном Суде Кыргызской Республики и местных судах» от 15 ноября 2021 года № 134, постановляет дать судам следующие разъяснения:

1. Обратить внимание судов на то, что к преступлениям, предусмотренным статьями 154, 155 Уголовного Кодекса Кыргызской Республики (далее - УК КР), относятся половое сношение, мужеложство, лесбиянство или иные действия сексуального характера в извращенной форме, которые совершены против воли и без согласия потерпевшей (потерпевшего), путем применением насилия или угрозы его применения к потерпевшей (потерпевшему) или к другим лицам, либо с использованием беспомощного состояния потерпевшей (потерпевшего).

Понуждение лица к половому сношению, мужеложству, лесбиянству или совершению иных действий сексуального характера путем шантажа либо с использованием материальной или иной зависимости потерпевшего (потерпевшей) образует состав преступления, предусмотренного статьей 156 УК КР.

Мотив совершения указанных преступлений (удовлетворение половой потребности, месть, национальная или религиозная ненависть, желание унизить потерпевшее лицо и т.п.) для квалификации содеянного значения не имеет.

2. Разъяснить судам, что объектом каждого из преступлений, предусмотренных статьями 154-156 УК КР, является половая неприкосновенность или половая свобода потерпевшего (потерпевшей), и при рассмотрении дел судам надлежит тщательно выяснять характер действий и взаимоотношений виновного с потерпевшим лицом, направленность и содержание умысла, форму вины, характер, цели и мотивы применения насилия, и другие обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела и принятия решения.

3. По содержанию статьи 154 УК КР под изнасилованием понимается половой акт, совершаемый в естественной форме с женщиной, против (с применением насилия или угрозой его применения к потерпевшей или ее близким) либо помимо воли потерпевшей (с использованием ее беспомощного состояния).

Субъектом преступного посягательства в качестве непосредственного исполнителя может быть лишь вменяемое лицо мужского пола, достигшее к моменту совершения преступления 14-летнего возраста. Однако при групповом изнасиловании необязательно, чтобы в группе были только лица мужского пола и каждый совершил с потерпевшей половой акт. Изнасилование является групповым и в том случае, когда половой акт совершен одним лицом, а остальные содействовали ему. Подобную роль могут выполнять и женщины. В частности, женщина может выступать в роли организатора, подстрекателя или пособника рассматриваемого преступления. Если она участвует в преодолении сопротивления потерпевшей, ее следует признать соисполнителем изнасилования.

Перечень неправомерных действий, которыми обуславливается факт изнасилования,

является исчерпывающим. Поэтому действия лица, добившегося согласия на половой контакт другим способом, например, вступить в половые сношения путем назойливых предложений или путем обмана либо злоупотребления доверием (признание в любви, заведомо ложного обещания заключить брак, оплатить за сексуальную услугу и тому подобное) не могут квалифицироваться как изнасилование.

4. Ребенок является наиболее уязвимой жертвой преступлений против половой неприкосновенности, поскольку виновное лицо пользуются тем, что в силу своего возраста ребенок еще не понимает происходящего, его легче запугать, склонить к тому, чтобы он никому не говорил о произошедшем. Поэтому за преступления против половой неприкосновенности и половой свободы, совершенные против ребенка, предусмотрена более строгая ответственность.

Уголовная ответственность за половое сношение и иные действия сексуального характера с лицом, не достигшим шестнадцатилетнего возраста, также наступает и в случаях, когда половое сношение и иные действия сексуального характера с лицом, не достигшим шестнадцатилетнего возраста, совершены без применения насилия или угрозы его применения, а потерпевшее лицо понимало характер и значение совершаемых действий.

Если потерпевшее лицо в результате своего умственного отставания или малолетнего возраста не могло понимать характера и значения, осуществляемых с ним действий, половые сношения с таким лицом необходимо расценивать как изнасилование с использованием беспомощного состояния потерпевшего лица.

5. Насильственными действиями сексуального характера признаются мужеложство, лесбиянство, или иные действия сексуального характера (анальный и оральный секс, имитация полового акта в извращенной форме, совершаемые в отношении лиц любого пола против или помимо их воли с применением насилия, не опасного для жизни и здоровья, или с угрозой его применения к потерпевшему (потерпевшей) или к другим лицам, либо с использованием беспомощного состояния потерпевшего (потерпевшей) (статья 155 УК).

6. Если изнасилование - это половой акт между мужчиной и женщиной в естественной форме, то иные действия сексуального характера представляются как удовлетворение половой потребности другими способами, включая понуждение женщиной мужчины к совершению полового акта путем применения насилия или угрозы его применения.

Таким образом, составы преступлений отличаются субъектами преступлений.

Так, если непосредственным субъектом изнасилования может быть только лицо мужского пола, а пострадавшей стороной только женского пола, то субъектом и пострадавшим от насильственных действий сексуального характера может быть лицо любого пола.

7. Судам следует иметь в виду, что мужеложством считается насильственное удовлетворение половой страсти путем сношения мужчины с мужчиной, посредством введения полового члена активного партнера в задний проход пассивного партнера.

Другие формы удовлетворения половой страсти, как, например, введение полового органа в рот, не являются мужеложством, но могут рассматриваться как иные действия сексуального характера.

К иным действиям сексуального характера также относятся некоторые формы сексуального контакта мужчины с женщиной, в частности, такие как оральный, анальный секс, проникновение рукой или каким-либо предметом в половой орган и др.

Лесбианство – вид женского гомосексуализма, представляющего собой насильственное удовлетворение половой страсти путем совершения женщинами в отношении друг друга действий сексуального характера (имитация полового акта, орально-генитальные контакты, мастурбация и др.).

8. Необходимо учитывать, что насилие выражается в совершение таких действий, которые направлены на преодоление сопротивления потерпевшего лица, в частности, в применении к потерпевшему лицу физического воздействия, выражающегося в срывании одежды, нанесении побоев, причинении физической боли, телесных повреждений,

сдавливании дыхательных путей, введении в организм против или помимо воли алкоголя, лекарственных препаратов, психотропных, отравляющих веществ, наркотических средств и др., а также в лишении или ограничении его свободы (удержание рук, связывание, запирание в помещении и т.п.).

Если при изнасиловании, совершении насильственных действий сексуального характера, потерпевшему лицу был причинен легкий или менее тяжкий вред здоровью, содеянное охватывается диспозициями статей 154, 155 УК КР и не требует дополнительной квалификации.

Если же причинение вреда произошло после изнасилования, совершения насильственных действий сексуального характера, имеет место реальная совокупность преступлений.

Умышленное причинение тяжкого вреда здоровью требует дополнительной квалификации по части 2 статьи 130 УК КР.

Тяжесть причиненного здоровью вреда устанавливается на основании экспертного заключения.

9. Под угрозой, применяемой в качестве средства подавления сопротивления потерпевшего лица, понимаются угрозы применить физическое насилие к потерпевшей или другим лицам.

Форма выражения угрозы может быть различной и заключаться в конкретных словах, жестах, действиях, демонстрировании оружия или предметов, которые могут быть использованы для нанесения телесных повреждений, предметов, которые имитируют оружие и потерпевшее лицо воспринимает их за настоящее оружие.

Угроза должна быть реальной, то есть не дающей оснований сомневаться в том, что в случае невыполнения предъявленных требований она будет реализована.

При этом судам необходимо учитывать, что такая угроза может восприниматься потерпевшим лицом как реальная, исходя из времени, места и обстановки, которая сложилась (окружение группой лиц, глухое и безлюдное место, ночное время и т.п.).

Угроза убийством, с целью преодоления или предупреждения сопротивления потерпевшего лица при изнасиловании или совершении насильственного действия сексуального характера охватывается диспозициями статей 154, 155 УК КР и не требует дополнительной квалификации по статье 139 УК.

Угроза убийством, причинения тяжкого вреда здоровью, а равно иным тяжким насилием над личностью уже после совершения изнасилования либо иных насильственных действий сексуального характера с целью запугивания потерпевшего и пресечения огласки случившегося, при наличии достаточных оснований опасаться приведения этой угрозы в исполнение подлежит квалификации самостоятельно по статье 139 УК КР, а в целом содеянное - по совокупности указанной нормы и соответствующей части статей 154-155 УК КР.

10. При рассмотрении дел об изнасиловании (статья 154) и о насильственных действиях сексуального характера (статья 155) судам надлежит иметь в виду, что насилие или угроза его применения, как признаки объективной стороны указанных преступлений, осуществляются виновным в качестве средства (способа) преодоления либо исключения сопротивления потерпевшего лица для непосредственного совершения полового акта, актов мужеложства, лесбиянства, иных действий сексуального характера.

11. Обратить внимание судов на то, что действия виновного лица следует квалифицировать как совершенные с использованием беспомощного состояния пострадавшего лица в тех случаях, когда это лицо в силу своего физического состояния (слабоумие или другое психическое расстройство, физические недостатки, иное болезненное либо бессознательное состояние, малолетний или престарелый возраст и т.п.) не могло понимать характер и значение совершаемых с ним действий либо оказать сопротивление виновному, который, в свою очередь, осознавал, что пострадавшая (пострадавший) находится в беспомощном состоянии.

При оценке обстоятельств, связанных с совершением преступления в отношении потерпевшего лица, находившегося в состоянии опьянения, следует исходить из того, что беспомощным состоянием может быть признана лишь такая степень опьянения, вызванного употреблением алкоголя, наркотических средств, психотропных или других отравляющих веществ, которая лишала потерпевшую сторону возможности оказать сопротивление насильнику либо понимать характер и значение совершаемых с нею действий.

Судам следует обратить внимание на то, что для установления психического или физического состояния потерпевшего лица, свойств и характера действия на его организм спиртных напитков, лекарственных препаратов, психотропных, отравляющих веществ, наркотических средств, если есть основания полагать их применение, следует обсуждать вопрос о назначении соответствующих экспертиз.

Для признания действий, предусмотренных статьями 154-155 УК КР, совершенными с использованием беспомощного состояния потерпевшей (потерпевшего) не имеет значения, было ли потерпевшее лицо приведено в такое состояние обвиняемым (например, посредством спиртных напитков, наркотических средств, лекарственных препаратов, психотропных, отравляющих веществ) или находилось в этом состоянии независимо от его действий.

Вывод о нахождении потерпевшей (потерпевшего) в беспомощном состоянии следует надлежащим образом мотивировать в приговоре, основываясь на оценке всех обстоятельств дела в совокупности и указывая на конкретные признаки, по которым состояние признается беспомощным.

12. Действия лица, умышленно причинившего в процессе изнасилования или совершения насильственных действий сексуального характера тяжкий вред здоровью потерпевшего лица, повлекший по неосторожности его смерть, при отсутствии других квалифицирующих признаков следует квалифицировать по совокупности преступлений, предусмотренных частью 3 статьи 154 или частью 3 статьи 155 УК КР и частью 3 статьи 130 УК КР.

Убийство в процессе совершения изнасилования или насильственных действий сексуального характера, а также совершенное по окончании этих преступлений по мотивам мести за оказанное сопротивление или с целью их сокрытия, следует квалифицировать по совокупности преступлений, предусмотренных частью пунктом 8 части 2 статьи 122 УК КР и соответствующими частями статьи 154 или статьи 155 УК КР, поскольку целью виновного лица было скрыть именно совершение изнасилования или насильственных действий сексуального характера, а не другого преступления.

13. При квалификации содеянного по пункту 4 части 2 статьи 154 или пункту 4 части 2 статьи 155 (как совершенному с особой жестокостью…) УК КР надлежит исходить из того, что понятие особой жестокости связывается как со способом совершения изнасилования или насильственных действий сексуального характера, так и с другими обстоятельствами, свидетельствующими о проявлении виновным особой жестокости. При этом необходимо установить, что умыслом виновного охватывалось совершение таких преступлений с особой жестокостью.

Особая жестокость может выражаться, в частности, в пытках, истязании, глумлении над потерпевшим лицом, причинении ему особых страданий в процессе совершения изнасилования или иных действий сексуального характера, в совершении изнасилования или иных действий сексуального характера в присутствии его близких, а также в способе подавления сопротивления, вызывающем тяжелые физические либо нравственные страдания самого потерпевшего лица или других лиц.

14. Для квалификации изнасилования и иных насильственных действий сексуального характера не имеет значения предшествующее совершению преступления поведение потерпевшей (потерпевшего), моральный облик, образ жизни, наличие брачных отношений с обвиняемым, совместное проживание и другие данные о личности.

15. Судам следует иметь в виду, что уголовной ответственности за деяния, предусмотренные статьями 154, 155 УК КР, в соответствии с положениями части 2 статьи 28

УК КР подлежат лица, достигшие ко времени совершения преступления четырнадцатилетнего возраста.

16. Под понуждением к действиям сексуального характера (статья 156) признается понуждение лица к половому сношению, мужеложству, лесбиянству или совершению иных действий сексуального характера путем шантажа либо использования материальной или иной зависимости потерпевшего (потерпевшей), при отсутствии признаков изнасилования и насильственных действий сексуального характера.

Целью понуждения является склонение потерпевшего лица к совершению действий перечисленных в диспозиции статьи 156 УК КР, без применения физического насилия или угрозы его применения, путем шантажа, либо с использованием материальной или иной зависимости.

Понуждение является способом подавления воли и получения согласия, хотя и вынужденного, на вступление в гетеросексуальную или гомосексуальную связь, лесбиянство либо на совершение иных действий сексуального характера. Понуждение может выражаться в устной, письменной или другой форме.

Уголовно наказуемым такое воздействие становится при условии, если оно совершается с применением способов, которые являются исчерпывающими: а) шантаж, т.е. угроза распространения компрометирующих сведений, независимо от соответствия их действительности; б) использование материальной или иной зависимости потерпевшего.

17. Под шантажом понимается угроза разглашения сведений и иной информации, компрометирующих, позорящих, порочащих, подрывающих престиж, репутацию, честь потерпевшей (потерпевшего), их близких лиц, могущих причинить существенный вред правам и законным интересам, в распространении и разглашении которых этот человек не заинтересован (угроза сообщить врачебную тайну, тайну усыновления, угроза потерпевшему лицу огласки общественности, компрометирующие связи, фотографии, сьемки и т.п.).

18. Понуждение с использованием материальной или иной зависимости для совершения указанных в законе действий сексуального характера признается преступным лишь тогда, когда виновное лицо угрожает законным интересам потерпевшей (потерпевшего).

Материальная зависимость означает, что потерпевшая (потерпевший) находится на полном или частичном иждивении виновного лица (проживает на его жилплощади, не имея собственной, является его должником, наследником и т.д.)

Иная зависимость означает, что потерпевшая (потерпевший) находится в любой иной зависимости, кроме материальной от виновного (подчиненность, подконтрольность, подотчетность по работе, по службе, по учебе, зависимость при опеке, попечительстве, родственная, служебная зависимость понижением в должности, увольнением со службы или работы, невыплатой заработной платы, полагающихся премий, лишением жилища и т.д.).

Не может признаваться понуждением одно лишь предложение зависимому лицу совершить действия сексуального характера, а равно обещание улучшить материальное или служебное положение, обман, обещание вступить в брак и т.п., так как воля потерпевшего лица не подавляется и есть возможность осознанно выбрать тот или иной вариант поведения.

Рассматриваемое преступление считается оконченным с момента понуждения к действиям сексуального характера.

19. Субъектом преступления, предусмотренного ст.156 УК КР, если оно совершается путём шантажа является вменяемое физическое лицо, достигшее возраста 16 лет.

При совершении понуждения с использованием материальной или иной зависимости будет специальный субъект: это лицо, обладающее вышеуказанными признаками и исполняющее доминирующую роль в отношениях зависимости в силу должностного или служебного положения, родственных отношений или иных факторов.

20. Следует учесть, что при рассмотрении дел о преступлениях против половой свободы и половой неприкосновенности в отношении ребенка до 14 лет основным непосредственным объектом деяния является половая неприкосновенность. А интересы нормального психического и физического развития ребенка выступает как дополнительный непосредственный объект.

21. Разъяснить судам, что применение виновным насилия, угрозы его применения могут

квалифицироваться как покушение на преступление против половой неприкосновенности и половой свободы в том случае, если будет установлено, что они были непосредственно направлены на совершение таких действий, однако указанная цель не была достигнута по независящим от этого лица обстоятельствам.

Изнасилование считается оконченным с момента начала полового акта в физиологическом смысле.

Иные насильственные действия сексуального характера считаются оконченными с момента начала совершения действий сексуального характера.

22. При отграничении покушения на изнасилование, на совершение иных насильственных действий сексуального характера от других преступлений следует устанавливать, действовал ли виновный с целью совершить половой акт или иные действия сексуального характера помимо воли потерпевших и являлось ли применение насилия средством достижения этой цели. При отсутствии этих обстоятельств лицо не может нести ответственность за покушение на изнасилование или совершение иных насильственных действий сексуального характера.

23. Не могут квалифицироваться как покушение на совершение преступлений, предусмотренных статьями 154-156 УК КР, действия лица, которое путем домогательства, использования обмана или другим подобным способом склоняло потерпевших к половому акту, к иным действиям сексуального характера или понуждало к действиям сексуального характера без применения насилия или угрозы его применения, шантажа, материальной или иной зависимости, использования беспомощного состояния потерпевшей, потерпевшего.

Не доведение преступного намерения до конца означает не наступление общественно опасного последствия (например, применение к потерпевшей насилия, но неосуществление полового сношения).

Судам надлежит иметь в виду, что лицо не подлежит ответственности за изнасилование, за насильственные действия сексуального характера, за понуждение к действиям сексуального характера в случае добровольного отказа от преступления и при наличии оснований может отвечать лишь за фактически совершенные им действия.

Общественно опасные деяния (нанесение побоев, причинение вреда здоровью, срывание одежды, ее повреждение и иные подобные действия), совершенные до добровольного отказа от изнасилования, совершения насильственных действий сексуального характера квалифицируются в зависимости от наступивших последствий и других обстоятельств по статьям УК, предусматривающим ответственность за умышленное причинение вреда здоровью (статьи 130-131, 134-136 УК КР) и др.

При этом добровольный отказ от преступления (статья 38 УК КР) может иметь место лишь в том случае, если лицо при наличии и осознании возможности продолжать преступление добровольно и полностью отказалось от его совершения.

Не может быть признан добровольным отказ от преступления, вызванный обстоятельствами, не зависящими от обвиняемого (в частности, активное сопротивление потерпевшей, вмешательство третьих лиц, отсутствие физиологической способности к половому акту).

Вывод суда об отсутствии в действиях лица, покушавшегося на изнасилование, совершение насильственных действий сексуального характера, добровольного отказа от преступления мотивируется в приговоре с обязательным указанием установленных по делу конкретных обстоятельств, не зависящих от обвиняемого, в силу которых преступление не было доведено до конца.

24. В тех случаях, когда несколько изнасилований либо несколько насильственных действий сексуального характера были совершены в течение непродолжительного времени в отношении одного и того же потерпевшего лица и обстоятельства их совершения свидетельствовали о едином умысле виновного на совершение указанных тождественных

действий, содеянное следует рассматривать как единое продолжаемое преступление, подлежащее квалификации по соответствующим частям статьи 154 или статьи 155 УК КР.

25. Если виновным было совершено в любой последовательности преступления данной категории в отношении одной и той же потерпевшей, содеянное следует квалифицировать по совокупности преступлений, предусмотренных статьями 154-156 УК КР, независимо от того, был ли разрыв во времени между изнасилованием, насильственными действиями сексуального характера и понуждением к действиям сексуального характера.

26. Квалификация преступлений данной категории, по признаку их совершения группой лиц может иметь место в случае, когда лица, принимавшие участие в изнасиловании, насильственных действиях сексуального характера действовали в отношении потерпевшей (потерпевшего) согласованно как соисполнители указанных преступлений.

Изнасилование, насильственные действия сексуального характера признаются совершенными группой лиц не только в тех случаях, когда несколько обвиняемых непосредственно осуществляют такие действия в отношении одной потерпевшей (потерпевшего), но и тогда, когда обвиняемые, действуя согласованно и применяя насилие или его угрозу в отношении нескольких лиц, совершают насильственный половой акт, другие насильственные действия сексуального характера каждый с одним из потерпевших лиц.

Изнасилование и иные насильственные действия сексуального характера признаются совершенными группой лиц по предварительному сговору, если в преступлении участвовали лица, заранее договорившиеся о его совершении.

27. Действия лица, непосредственно не вступавшего в половое сношение или не совершавшего насильственных действий сексуального характера с потерпевшим лицом и не применявшего насилия или угроз при совершении указанных действий другим лицом, а лишь содействовавшего совершению преступления советами, указаниями, предоставлением информации виновному либо устранением препятствий и т. п., надлежит квалифицировать как пособничество со ссылкой на часть 4 статьи 41 УК КР.

28. Действия лица, не применявшего насилие, но непосредственно совершившего половой акт, насильственные действия сексуального характера с потерпевшей (потерпевшим), используя примененное другим участником преступления насилие, а равно действия лица, содействовавшего совершению преступления путем применения насилия к потерпевшей (потерпевшему), но не совершавшего непосредственно полового акта или иных действий сексуального характера, следует квалифицировать как соучастие в групповом изнасиловании, насильственных действиях сексуального характера.

Лица, оказавшие обвиняемому в вышеуказанных преступлениях содействие, не связанное с насилием над потерпевшей (потерпевшим), несут ответственность за соучастие в совершении преступления. Действия таких лиц в зависимости от выполняемой роли квалифицируются по соответствующим частям статьи 41 УК КР и статей 154-155 УК КР.

В случае, когда один из соисполнителей изнасилования или совершения иных насильственных действий сексуального характера не может быть привлечен к ответственности ввиду невменяемости либо в связи с не достижением возраста, с которого установлена уголовная ответственность, действия другого участника данного преступления не могут рассматриваться как совершенные в группе лиц.

29. По делам о преступлениях против половой неприкосновенности или половой свободы (статьи 154-156 УК КР) судам надлежит в соответствии со статьей 291 Уголовно-процессуального кодекса Кыргызской Республики (далее - УПК КР) в каждом случае решать вопрос о разбирательстве уголовного дела в закрытом судебном заседании, которое имеет важное значение для предотвращения разглашения сведений об интимных сторонах жизни потерпевшей (потерпевшего), принимать необходимые меры к тому, чтобы лица, не достигшие шестнадцатилетнего возраста, не являющиеся участниками уголовного процесса, не находились в зале судебного заседания, а допрошенные в качестве свидетелей лица после их допроса удалялись из зала судебного заседания.

О проведении разбирательства дела в закрытом судебном заседании суд выносит мотивированное определение или постановление, в котором должны быть указаны конкретные обстоятельства, препятствующие свободному доступу в зал судебного заседания

лиц, не являющихся участниками процесса, представителей редакций средств массовой информации.

При слушании дела в закрытом заседании посторонние не вправе присутствовать в зале, где слушается дело, в процессе присутствуют только его участники - судья, секретарь судебного заседания и стороны: государственный обвинитель, потерпевший, его законный представитель, обвиняемый, его адвокат или законный представитель.

О проведении разбирательства дела в закрытом судебном заседании указывается в протоколе судебного заседания, и во вводной части принятого по делу судебного акта.

Учитывая специфику этих дел, председательствующий в судебном заседании должен устранять вопросы, задаваемые сторонами обвинения или защиты, участникам уголовного процесса, не относящиеся к делу, по форме или содержанию унижающие их честь и достоинство, своевременно пресекать нетактичное поведение отдельных участников уголовного процесса.

30. При рассмотрении уголовных дел, связанных с преступлениями против половой неприкосновенности, потерпевшим по которым является ребенок, не достигший совершеннолетия, судам обязательно учитывать психоэмоциональное состояние потерпевших, а также их мнение о порядке допроса (в присутствие или в отсутствие в зале обвиняемого). При допросах малолетних потерпевших по возможности применять современные технологии для минимизации или устранения их физического участия в зале судебного заседания, а в случае их допроса - осуществлять его с обязательным участием педагогов и психологов, а также законных представителей ребенка.

Тщательно проверять добровольность согласия потерпевших на примирение сторон, на отказ от поддержания обвинения, чтобы предотвратить возможность повторного совершения насилия виновными лицами.

31. Назначая наказание лицам, виновным в совершении преступлений против половой свободы и половой неприкосновенности, суды должны неуклонно придерживаться требований статей 72-81 УК КР относительно индивидуализации наказания, а именно: учитывать степень тяжести совершенного преступления, обстоятельства, которые смягчают или отягчают наказание. Определяя степень тяжести совершенного преступления, суды должны учитывать стадию его совершения, количество эпизодов, тяжесть последствий, которые наступили и тому подобное.

32. Обратить внимание судов, что исключительная мера наказания – пожизненное лишение свободы – могут применяться за совершение изнасилования и насильственных действий сексуального характера при отягчающих обстоятельствах лишь тогда, когда необходимость их назначения обусловливается особыми обстоятельствами отягчающими ответственность, и наряду с этим данными, характеризующими виновного как лицо, представляющее исключительную опасность для общества.

При этом суд обязан учитывать общие требования назначения наказания, предусмотренные УК КР, исследовать данные и характеристику личности виновного, о его психическом состоянии, характер и степень общественной опасности преступления, смягчающие и отягчающие наказание обстоятельства, что позволяет выявить, в чем суд усмотрел исключительную общественную опасность содеянного и личности виновного.

В описательно-мотивировочной части приговора суд обязан приводить мотивы принятия исключительной меры наказания – пожизненного лишения свободы в соответствии части 2 статьи 353 УПК КР.

33. Разъяснить судам, что в соответствии с требованиями закона:

- к лицу, совершившему изнасилование и насильственные действия сексуального характера, а также понуждение к половому сношению, мужеложству, лесбиянству или совершению иных действий сексуального характера путем шантажа либо использования материальной или иной зависимости потерпевшего (потерпевшей) в отношении ребенка срок давности не применяется;

- лицо не может быть освобождено от уголовной ответственности при достижения согласия с потерпевшим при совершении изнасилования и насильственных действий сексуального характера, а также при понуждении к половому сношению, мужеложству,

лесбиянству или совершению иных действий сексуального характера путем шантажа либо использования материальной или иной зависимости потерпевшего (потерпевшей) в отношении ребенка;

- пробационный надзор не применяется осужденным за преступления против половой свободы и половой неприкосновенности;

- не применяется условно-досрочное освобождение от отбывания наказания осужденным к лишению свободы за совершение посягательства на половую неприкосновенность ребенка;

- давность исполнения обвинительного приговора не применяется в отношении осужденного за совершение преступлений против половой свободы и половой неприкосновенности ребенка;

- закон об амнистии не применяется в отношении осужденных за изнасилование, а также за насильственные действия сексуального характера и понуждение к действиям сексуального характера, совершенные в отношении ребенка.

34. При решении вопроса о возмещении морального вреда потерпевшим лицам судам необходимо руководствоваться разъяснениями, которые содержатся в постановлении Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 4 ноября 2004 года № 11 «О некоторых вопросах судебной практики применения законодательства о возмещении морального вреда».

Размер денежной компенсации за причинение морального вреда определяется судом. В ходе разбирательства суд должен учитывать характер нравственных и физических страданий пострадавшего; фактические обстоятельства, при которых был нанесен моральный вред; последствия для жертвы сексуального насилия; индивидуальные особенности пострадавшего и т.д.

Размер материального ущерба, причиненного потерпевшему лицу, определяется по результатам судебного разбирательства.

Если моральный и материальный ущерб был причинен несколькими лицами, компенсация взыскивается в долевом или солидарном порядке.

35. При составлении приговора, другого судебного решения по делам о преступлениях против половой неприкосновенности или половой свободы судам следует исключить излишнюю детализацию способов совершения этих преступлений, **не допускать** употребления слов и выражений, не приемлемых в официальных документах.

36. Принимая во внимание повышенную общественную опасность преступлений, предусмотренных статьями 154-156 УК КР, совершенные в отношении ребенка, судам следует выявлять обстоятельства, способствовавшие совершению таких преступлений, нарушение прав и свобод граждан, а также другие нарушения закона в ходе досудебного производства или при рассмотрении дела нижестоящим судом и реагировать путем вынесения частных определений.

И.о. председателя Верховного суда
Кыргызской Республики **Н. Мусаев**

Секретарь Пленума,
судья Верховного суда
Кыргызской Республики **Т. Чаргынова**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

17 октября 2024 год город Бишкек

№ 27

О некоторых вопросах применения законодательства при рассмотрении судами гражданских дел, связанных с охраной окружающей среды

Природа и ее компоненты являются достоянием Кыргызской Республики, одними из основных факторов ее устойчивого социально- экономического развития.

Экологическая безопасность, как составляющая часть национальной безопасности государства, является основой сохранения природных экосистем и поддержания соответствующего качества окружающей среды.

Комплексные основы развития политики охраны окружающей среды направлены на обеспечение устойчивого человеческого развития. Данный принцип закреплен в статье 49 Конституции Кыргызской Республики, согласно которой каждый имеет право на благоприятную для жизни и здоровья экологическую среду. Каждый имеет право на возмещение вреда, причиненного здоровью или имуществу действиями в области природопользования. При этом, каждый обязан охранять и бережно относиться к окружающей природной среде, растительному и животному миру.

Изложенное конституционное положение предусматривает, что эффективное применение законодательства об охране окружающей среды, а также обеспечение реализации прав граждан на благоприятную для их жизни и здоровья окружающую среду, является обязанностью уполномоченных государственных органов.

В целях правильного и единообразного применения судами законодательства по указанной категории дел, Пленум Верховного суда Кыргызской Республики, руководствуясь требованиями части 2 статьи 98 Конституции Кыргызской Республики, статьи 18 Конституционного закона Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах», постановляет:

При рассмотрении гражданских дел по спорам, связанным с нарушением законодательства в области охраны окружающей среды и природопользования руководствоваться законами и иными нормативными правовыми актами Кыргызской Республики, а также международными договорами в сфере охраны окружающей среды.

2. При определении подведомственности дел данной категории судам необходимо иметь в виду, что в силу статьи 25 ГПК Кыргызской Республики, а также статьи 56 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» споры в области охраны окружающей среды, не входящие в компетенцию органов местной государственной администрации и местного самоуправления, государственных органов охраны окружающей среды, разрешаются судом.

3. Судам подведомственны споры, в частности:

- о возмещении вреда, причиненного окружающей среде;
- о возмещении убытков, причиненных собственникам (пользователям) земельных, лесных, водных и других объектов природы (в частности, вследствие гибели принадлежащих этим лицам урожая, животных и др.);
- о возмещении вреда, причиненного здоровью физического лица;
- о возмещении ущерба, причиненного имуществу физического и юридического лица, органам местного самоуправления, местного сообщества и государства;
- о возложении на ответчика обязанностей о восстановлении нарушенного состояния окружающей среды;

- о приостановлении либо прекращении деятельности, причиняющей вред окружающей среде;

- о запрещении деятельности, создающей опасность причинения вреда окружающей среде в будущем;

- о взыскании по нормативной плате (сброс, выброс и размещение отходов) за загрязнение окружающей среды и другие.

4. При принятии исковых заявлений природоохранных органов о возмещении ущерба, судам необходимо иметь в виду, что досудебного порядка разрешения спора, по делам данной категории, законодательством не предусмотрено.

5. Иски по данной категории дел предъявляются в суд по месту жительства ответчика - физического лица, или по месту нахождения юридического лица. Также иски к юридическому лицу могут предъявляться по месту нахождения его имущества.

При этом необходимо учитывать, что согласно части 4 статьи 31 ГПК Кыргызской Республики иски о возмещении вреда, причиненного увечьем или иным повреждением здоровья, а также смертью кормильца, могут предъявляться истцом также по месту его жительства или по месту причинения вреда.

6. Судам следует иметь в виду, что согласно требованиям пункта 19 части 1 статьи 141 Кодекса Кыргызской Республики «О неналоговых доходах» от взимания государственной пошлины освобождаются природоохранные органы по искам о взыскании в доход государства средств по возмещению ущерба, причиненного государству загрязнением окружающей среды и нерациональным использованием природных ресурсов, нарушением правил охоты, рыболовства и охраны рыбных запасов.

Согласно требованиям пунктов 4 и 11 части 1 статьи 141 Кодекса Кыргызской Республики «О неналоговых доходах» и в соответствии со статьями 45,46 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» физические лица, профсоюзные организации и общественные объединения, действующие в интересах физических лиц**,** при подаче исковых заявлений по искам о возмещении имущественного ущерба, а также вреда, причиненного увечьем или иным повреждением здоровья, а также в связи со смертью кормильца в результате нарушения природоохранного законодательства, освобождаются от взимания государственной пошлины.

7. Судам при принятии и подготовке дел к своему производству необходимо руководствоваться требованиями гражданского процессуального законодательства Кыргызской Республики и постановлением Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «О подготовке гражданских дел к судебному разбирательству» от 30 марта 2018 года № 8.

8. Сторонами в гражданском процессе по данной категории дел могут быть: Кыргызская Республика, местные сообщества, выступающие в суде через уполномоченных представителей государственных органов или органов местного самоуправления, граждане, государственные органы, в том числе природоохранные органы, профсоюзные организации, общественные объединения/организации, а также юридические лица (ст. 40 ГПК Кыргызской Республики, ст.ст.44-46 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды»).

В соответствии с частью 2 статьи 40 ГПК Кыргызской Республики в случаях, предусмотренных другими законами, сторонами могут быть и организации, не являющиеся юридическими лицами (крестьянские, фермерские хозяйства).

9. Необходимо также принять во внимание, что в соответствии со статьей 9 Орхусской Конвенции общественные объединения также вправе наряду с другими лицами защищать экологические права и интересы населения, предъявлять в суд иски о возмещении вреда здоровью и имуществу граждан, причиненного нарушением природоохранного законодательства.

Деятельность общественных объединений в области охраны окружающей среды, осуществляется в соответствии с их уставами и действующим законодательством. В силу абзаца 11 части 1 и части 2 статьи 45 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей

среды» в уставе общественного объединения, выполняющего экологические функции, должно быть оговорено право на предъявление в суд иска о возмещении вреда здоровью и имуществу граждан, причиненного нарушением природоохранного законодательства.

При рассмотрении дел, связанных с возмещением вреда здоровью гражданина, причиненного нарушением природоохранного законодательства, в соответствии со статьей 54 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» в качестве истца вправе выступать профсоюзная организация, членом которой гражданин является.

В соответствии со статьями 5, 48 и 49 ГПК Кыргызской Республики государственные органы, органы местного самоуправления, иные органы, прокуроры, граждане и юридические лица могут обращаться в суд с иском в защиту прав, свобод и охраняемых законом интересов других лиц по их просьбе или неопределенного круга лиц, либо в защиту государственных или общественных интересов.

«Неопределенный круг лиц» – это многочисленная группа лиц, которых невозможно индивидуально определить и привлечь в процесс в качестве истцов. При этом судам необходимо учесть, что решить вопрос о правах и обязанностях каждого из них при разрешении дела невозможно, в связи с тем, что состав истцов имеет численное непостоянство.

Лицо, представляющее интересы неопределенного круга лиц, может выступать только в качестве истца, а на стороне ответчика выступает индивидуально определенный субъект права.

10. В силу статьи 54 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» иски о возмещении вреда, причиненного здоровью граждан, в результате нарушения природоохранного законодательства, предъявляются потерпевшим, близкими родственниками потерпевшего, законным представителем, профсоюзной организацией или прокурором.

При этом судам необходимо учитывать, что близкие родственники потерпевшего вправе предъявить иск при наличии надлежаще оформленного полномочия на предъявление иска и подписание искового заявления (статьи 62, 63 ГПК Кыргызской Республики).

11. В соответствии со статьей 54 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды», сумма денежных средств за причиненный вред здоровью гражданину взыскивается с лица, причинившего вред, или предприятия, учреждения, организации, которых он представляет, а при невозможности их установления - за счет средств соответствующих бюджетов.

12. Судья разрешает вопрос о составе лиц, участвующих в деле, с учетом конкретных обстоятельств дела, проверяет полномочия лица, подписавшего исковое заявление и объем его полномочий в соответствии с главой 7 ГПК Кыргызской Республики.

13. Судам следует иметь в виду, что в соответствии со статьей 212 ГК Кыргызской Республики срок исковой давности по спорам, вытекающим из нарушений норм природоохранного законодательства, устанавливается в три года. Течение срока исковой давности начинается со дня, когда лицо узнало или должно было узнать о нарушении своего права.

На требования о возмещении вреда, причиненного жизни и здоровью гражданина, исковая давность, согласно статье 221 ГК Кыргызской Республики, не распространяется. Однако, требования, предъявленные по истечении трех лет с момента возникновения права на возмещение такового вреда, удовлетворяются судом за прошлое время не более чем за три года, предшествовавшие предъявлению иска.

При разрешении исковых требований, связанных с возмещением вреда, причиненного жизни и здоровью, судам следует руководствоваться положениями данного постановления и постановления Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 30 ноября 2006 года № 14 «О некоторых вопросах судебной практики применения законодательства о возмещении вреда, причиненного жизни и здоровью».

14. Судам, следует учитывать, что подлежит возмещению ущерб, причинённый окружающей среде, здоровью и имуществу граждан, юридических лиц и государству,

загрязнением окружающей среды, порчей, уничтожением, повреждением, нерациональным использованием природных ресурсов, разрушением естественных экологических систем и другими экологическими правонарушениями.

Для возмещения вреда необходимым основанием является наличие вины, установленной в соответствии с законом. Например: приговором суда, постановлением следователя, заключением экспертизы, и иными доказательствами, добытыми и исследованными в рамках гражданского дела с учетом их относимости и допустимости (ст. ст.68,69 ГПК КР).

При этом необходимо иметь в виду, что в соответствии с частью 1 статьи 71 УК Кыргызской Республики возмещение материального ущерба и компенсации морального вреда применяются судом независимо от привлечения к уголовной ответственности либо освобождения лица от уголовной ответственности или наказания по основаниям, предусмотренным УК Кыргызской Республики.

15. Наличие у ответчика разрешительной документации, в том числе положительного заключения государственной экспертизы в части промышленной, экологической безопасности и охраны недр, на осуществление деятельности, создающей опасность причинения вреда окружающей среде, не является основанием для отказа в удовлетворении иска.

В этом случае к участию в деле в качестве соответчика привлекается орган, выдавший разрешительную документацию.

16. В силу пункта 2 статьи 993 ГК Кыргызской Республики причинитель вреда освобождается от возмещения вреда, если докажет, что вред причинен не по его вине. (К примеру, если вред причинён вследствие непреодолимой силы, в состоянии крайней необходимости).

17. При этом необходимо иметь в виду, что законом может быть предусмотрено возмещение вреда и при отсутствии вины причинителя вреда.

При возложении ответственности за вред, причиненный деятельностью, представляющей повышенную опасность для окружающей среды, суды должны иметь в виду, что по смыслу пункта 1 статьи 1007 ГК Кыргызской Республики физические и юридические лица обязаны возместить вред, причиненный жизни и здоровью, независимо от наличия вины, если только не докажут, что вред возник вследствие непреодолимой силы или умысла потерпевшего либо источник повышенной опасности выбыл из их владения в результате противоправных действий других лиц.

18. Судам необходимо учитывать, что исчисление размера ущерба производится по утвержденным таксам и методикам.

Утвержденные в установленном порядке таксы и методики исчисления размера вреда (ущерба), причиненного окружающей среде, отдельным компонентам природной среды, подлежат применению судами для определения размера возмещения вреда, причиненного юридическими или физическими лицами (например, постановление Правительства Кыргызской Республики от 3 мая 2013 года № 224 «Об утверждении такс для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный объектам животного и растительного мира, мумиесодержащему минеральному сырью и грибам юридическими и физическими лицами»).

К примеру:

- таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный уникальным объектам растительного мира (узким эндемикам и охраняемым видам) юридическими и физическими лицами;

- таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный незаконной порубкой и повреждением деревьев и кустарников, самовольным присвоением (хищение) ветровальной и буреломной древесины юридическими и физическими лицами;

таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный объектам растительного мира и мумиесодержащему минеральному сырью юридическими и физическими лицами;

таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный объектам животного мира на территории Кыргызской Республики юридическими и физическими лицами;

- таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный рыбным запасам и водным биологическим ресурсам Кыргызской Республики юридическими и физическими лицами;

- таксы для исчисления размера взысканий за ущерб, причиненный самовольным сенокошением, пастьбой скота, размещением ульев и пасек на землях государственного лесного фонда юридическими и физическими лицами.

19. При отсутствии такс и методик исчисления ущерба возмещение причиненного нарушением природоохранного законодательства, производится по фактическим затратам на восстановление нарушенного состояния окружающей среды с учетом понесенных убытков, в том числе упущенной выгоды.

При необходимости суд вправе назначить экспертизу для установления размера понесённого ущерба.

20. В случае заявления требования о взыскании упущенной выгоды (ст.14 ГК КР) размер суммы, подлежащей взысканию, определяется исходя из представленных суду расчетов и доказательств, подтверждающих доход, который лицо получило бы при отсутствии нарушения законодательства в области охраны окружающей среды и природопользования, в том числе в соответствии с проектами рекультивационных и иных восстановительных работ.

21. Вред, причиненный личности или имуществу гражданина, а также вред, причиненный юридическому лицу, подлежит возмещению лицом, причинившим вред, в полном объеме. Законом может быть возложена обязанность возмещения вреда на лицо, не являющееся причинителем вреда. Законом или договором может быть установлена обязанность причинителя вреда выплатить потерпевшим компенсацию сверх возмещения вреда (пункт 1 ст. 993 ГК Кыргызской Республики).

22. Сумма ущерба, причиненного окружающей среде, взыскивается в республиканский и (или) местный бюджет, в зависимости от того, кому причинен вред (статья 54 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды»). При этом не требуется привлечение к участию в деле уполномоченного органа по управлению государственными финансами.

23. Судам следует обратить внимание на то, что в соответствии со статьей 1008 ГК Кыргызской Республики при совместном причинении вреда окружающей среде несколькими лицами на последних возлагается солидарная ответственность.

В соответствии с абзацем 2 статьи 1008 ГК Кыргызской Республики в указанных случаях, суд вправе по заявлению истца возложить на виновных лиц долевую ответственность, если такой порядок взыскания соответствует интересам окружающей среды, обеспечивает эффективное и, в конечном счете, полное возмещение причиненного вреда.

24. Согласно статье 54 Закона Кыргызской Республики «Об охране окружающей среды» в процессе приватизации объектов остаточное загрязнение или ущерб, причиненный окружающей среде в прошлом, до 1992 года, рассматриваются как объект ответственности государства. В остальных случаях указанную ответственность несут в установленном порядке юридические или физические лица - владельцы объекта- загрязнителя.

При этом, судам при исчислении сроков исковой давности, следует учитывать требования статей 212, 215 и 216 ГК Кыргызской Республики.

25. Вопросы приостановления либо прекращения деятельности, причиняющей вред окружающей среде, также рассматриваются судами как в порядке мер обеспечения иска принятого к производству суда, так и в порядке самостоятельного искового требования, предъявленного на основании ст.994 ГК Кыргызской Республики.

При этом судам необходимо учитывать, что подача искового заявления о приостановлении либо прекращении деятельности причинителя вреда окружающей среде, не может одновременно являться основанием для приостановления либо прекращения деятельности причинителя вреда в качестве меры обеспечения поданного иска.

26. В силу пункта 2 ст.994 ГК Кыргызской Республики, если причиненный вред является последствием эксплуатации предприятия, сооружения либо иной производственной

деятельности, которая продолжает причинять вред или угрожает новым вредом, суд вправе по требованию истца обязать ответчика, помимо возмещения вреда, приостановить или прекратить соответствующую деятельность.

При вынесении решения о приостановлении деятельности суд должен указать обстоятельства, с наступлением которых возможно возобновление деятельности (установка необходимых сооружений, при наличие положительного заключения экспертизы и т.д.).

В решении суда должен быть установлен срок для устранения нарушений.

27. Если будет установлено, что факторы, причиняющие вред окружающей среде, устранить невозможно, то суд при наличии соответствующих исковых требований вправе вынести решение о прекращении деятельности, причиняющей вред окружающей среде.

При рассмотрении иска о приостановлении или прекращении деятельности, причиняющей вред окружающей среде в силу абзаца второго пункта 2 статьи 994 ГК Кыргызской Республики, судам следует учитывать общественные интересы, то есть соразмерность последствий причинения вреда окружающей среде и общественной значимости указанной деятельности для нормального жизнеобеспечения людей.

28. В силу пункта 1 статьи 994 ГК Кыргызской Республики опасность причинения вреда в будущем может явиться основанием к запрещению деятельности, создающей такую опасность. Истец должен доказать реальность такой опасности. Наличие у ответчика разрешительной документации, не является основанием для отказа в иске.

29. Ущерб, причиненный объектам охраны окружающей среды, при исполнении работником своих функциональных обязанностей, взыскивается работодателем с работника в полном объеме только в случае наличия его вины. Работник не несет материальной ответственности, если ущерб причинен не по его вине (п.2 ст.993 ГК и ст.280 ТК Кыргызской Республики).

В случае предъявления иска иными лицами о возмещении ущерба, причиненного работником, надлежащим ответчиком является работодатель работника, который вправе обратиться к работнику с регрессным иском.

30.Объектами исследований являются пробы атмосферного воздуха, воды, почвы, отобранные на местах выбросов, образцы флоры и фауны, в том числе и на микроуровне, пораженные вредными воздействиями, техническая документация, технологические регламенты.

При возникновении вопросов, требующих специальных познаний, судам следует привлекать к участию в деле специалистов (экологи, геологи, санитарные врачи, зоологи, ихтиологи, почвоведы, дендрологи, охотоведы, лесоводы и др.) или назначать соответствующие экспертизы, в том числе комплексные, комиссионные.

На разрешение экспертизы могут быть поставлены в частности вопросы:

- по определению источника происхождения вреда, механизма его причинения, их возможных последствий в будущем, размера, объема необходимых рекультивационных и восстановительных работ, возможности и сроках их проведения;
- определение вида и местоположения источника негативного антропогенного воздействия от деятельности человека;
- характеристика негативного антропогенного воздействия на окружающую среду во времени и пространстве;
- установление механизма негативного антропогенного воздействия;
- выявление масштабов, а также условий и обстоятельств, способствующих усилению негативного антропогенного воздействия.

На разрешение судебной экологической экспертизы также могут быть поставлены следующие вопросы:

- является ли конкретный участок местности (потенциально опасный объект) местом возникновения негативного антропогенного воздействия;
- сколько имелось источников негативного антропогенного воздействия (например, в случае наличия на месте происшествия нескольких потенциально опасных объектов), каковы их взаимосвязь и последовательность негативного воздействия на окружающую среду;
- каковы причины, пути и уровень распространения веществ, опасных для здоровья

людей и (или) ухудшающих состояние окружающей среды. Чем объясняются отмеченные вследствие негативного антропогенного воздействия явления (например, интенсивное поступление в атмосферу дыма и пыли). Какова непосредственная техническая причина возникновения негативного антропогенного воздействия;

-какие условия способствовали увеличению масштабов негативного антропогенного воздействия;

- в течение какого периода отмечаются отрицательные последствия негативного антропогенного воздействия на окружающую среду;

- имеются ли на объектах, представленных на экспертизу, признаки аварийных процессов. Каковы причины их возникновения;

- каков механизм возникновения и развития аварийного режима на данном потенциально опасном объекте;

- соответствует ли устройство очистных и иных природоохранных сооружений экологическим требованиям, в том числе указанным в заключении государственной экологической экспертизы;

- имеются ли на объектах, представленных на экспертизу, следы загрязняющих и иных веществ, отрицательно влияющих на экологическое состояние окружающей среды, если да, то в каких;

- имеются ли на окружающих предметах, в том числе зафиксированных на фотоснимках (видеоматериалах), следы загрязняющих и иных веществ, отрицательно влияющих на экологическое состояние окружающей среды;

- относятся ли вещества и материалы (указать - какие) к потенциально опасным для окружающей среды. Возможно ли самопроизвольное распространение этих веществ в определенных (указать - каких) условиях;

- имеются ли на данном объекте несоответствия экологическим требованиям, находящиеся в причинно - следственной связи с возникновением негативного антропогенного воздействия или способствовавшие быстрому распространению загрязняющих и иных веществ, отрицательно влияющих на экологическое состояние окружающей среды. Если да, то в чем они состоят;

- подлежал ли потенциально опасный объект (субъект негативного антропогенного воздействия) оборудованию системами оповещения и управления эвакуацией людей, а также системами защиты от аварий, влияющих на окружающую среду;

- выполнили ли свою задачу данные автоматические системы защиты от аварий, влияющих на окружающую среду, при негативном антропогенном воздействии.

31. При рассмотрении судами исков о взыскании платы за загрязнение окружающей среды, судам необходимо учитывать, что определение размера взыскиваемой платы зависит от вида воздействия на окружающую среду, вида (номенклатуры) и класса опасности отхода.

При определении вида воздействия на окружающую среду, необходимо руководствоваться Положением о порядке проведения оценки воздействия на окружающую среду в Кыргызской Республике, утвержденным постановлением Правительства Кыргызской Республики от 13 февраля 2015 года № 60, Методикой определения платы за загрязнение окружающей среды в Кыргызской Республике, утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики от 19 сентября 2011 года № 559, а в случае определения вида (номенклатуры) отхода, класса опасности отхода – Классификатором опасных отходов и Методическими рекомендациями по определению класса опасности отходов, утвержденными постановлением Правительства Кыргызской Республики «Об утверждении классификатора опасных отходов и методических рекомендаций по определению класса опасности отходов» от 15 января 2010 года № 9, Методикой по установлению нормативов предельно допустимых сбросов загрязняющих веществ в водные объекты, утвержденной постановлением Правительства Кыргызской Республики от 13 февраля 2017 года № 102.

К примеру, в спорных случаях, для установления категории класса опасности отходов, отражающей степень негативного воздействия отходов на окружающую среду, жизнь и здоровье человека, необходимо заключение аккредитованной в установленном порядке лаборатории (например, ГП «Центральная лаборатория» Департамента экологического

мониторинга при Министерстве природных ресурсов, экологии и технического надзора Кыргызской Республики и другие лаборатории, аккредитованные в установленном порядке). На момент выдачи разрешительных документов и на момент возникшего спорного случая, лабораторные данные могут отличаться (см. постановление Правительства Кыргызской Республики от 13 февраля 2017 года № 102).

32. Судам при рассмотрении гражданских дел данной категории следует обратить внимание, что принятые ранее (на официальном языке) постановления Пленума Верховного суда КР :«О практике рассмотрения судами гражданских дел, связанных с нарушением законодательства об охране природы и выполнении постановления Пленума Верховного суда СССР по этому вопросу» от 20 августа 1983 года №3 и «О судебной практике по гражданским делам, связанным с нарушением законодательства об охране природы» от 25 декабря 1992 года №7, были признаны утратившими силу постановлением Пленума Верховного суда КР от 4 ноября 2022 года №25.

И.о. председателя Верховного суда
Кыргызской Республики **Н. Мусаев**

Секретарь Пленума,
судья Верховного суда
Кыргызской Республики **Т. Чаргынова**

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

17 октября 2024 года г.Бишкек

№28

«О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 28 февраля 2018 года №4 «О судебном решении»

В целях правильного, единообразного толкования и применения судами процессуального законодательства, регулирующего порядок принятия, вынесения и разъяснения решения суда, руководствуясь частью 3 статьи 98 Конституции Кыргызской Республики, статьями 16, 18 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах», Пленум Верховного суда Кыргызской Республики

п о с т а н о в л я е т:

1. Внести в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 28 февраля 2018 года №4 «О судебном решении» следующие изменения:

абзац второй пункта 13 изложить в следующей редакции:

«Суд объявляет свое решение, разъясняет содержание решения, порядок и сроки его обжалования. При составлении полного текста решения и вручения его сторонам непосредственно после его объявления устного разъяснения решения суда не требуется.

При оглашении резолютивной части решения суда, в случае ее неясности, суд разъясняет содержание резолютивной части решения суда, в частности: в какой части иск удовлетворен, а в какой части иска отказано, кому какое имущество присуждено, какие действия должно совершить обязанное лицо, правила распределения государственной пошлины между сторонами, в каком порядке сторона может подать жалобу на решение (последовательность действий) и иные вопросы в рамках оглашенной резолютивной части».

При вынесении резолютивной части решения суд обязан объявить дату ознакомления с решением суда в окончательной форме.».

2. Настоящее постановление вступает в силу с момента его принятия в порядке, установленном Регламентом Верховного суда Кыргызской Республики.

И.о. председателя Верховного суда
Кыргызской Республики Н. Мусаев

Секретарь Пленума,
Судья Верховного суда
Кыргызской Республики Т.Чаргынова

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

17 октября 2024 года г. Бишкек

№ 29

О внесении изменения в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 24 мая 2019 года №13 «О судебном приговоре»

В целях соблюдения прав личности при постановлении приговора и его оглашении, руководствуясь частью 3 статьи 98 Конституции Кыргызской Республики, статьями 16, 18 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах», Пленум Верховного суда Кыргызской Республики

п о с т а н о в л я е т:

1. Внести в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики от 24 мая 2019 года №13 «О судебном приговоре» следующие изменения:

Пункт 31 изложить в следующей редакции:

«В соответствии с требованиями статей 351, 358 УПК КР приговор должен быть составлен и провозглашен полностью.

В исключительных случаях по особо сложному делу могут быть провозглашены вводная и резолютивная части приговора. При этом полный текст приговора должен быть подготовлен не позднее 3 дней с момента оглашения.

После оглашения приговора председательствующий судья разъясняет обвиняемому и другим участникам процесса содержание приговора, порядок и сроки его обжалования. Если обвиняемый осужден к пожизненному лишению свободы, ему разъясняется также право ходатайствовать о помиловании».

2. Настоящее постановление вступает в силу с момента его принятия в порядке, установленном Регламентом Верховного суда Кыргызской Республики.

И.о. председателя Верховного суда
Кыргызской Республики Н. Мусаев

Секретарь Пленума,
судья Верховного суда
Кыргызской Республики Т. Чаргынова

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПЛЕНУМА ВЕРХОВНОГО СУДА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

17 октября 2024 года г. Бишкек

№ 31

О внесении изменений в постановление Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «Об утверждении состава Научно-консультативного совета при Верховном суде Кыргызской Республики» от 25 февраля 2022 года №8.

Руководствуясь пунктом 4 статьи 18 конституционного Закона Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах» и Положением о Научно-консультативном совете при Верховном суде Кыргызской Республики, Пленум Верховного суда Кыргызской Республики

п о с т а н о в л я е т:

внести в часть первую постановления Пленума Верховного суда Кыргызской Республики «Об утверждении состава Научно-консультативного совета при Верховном суде Кыргызской Республики» от 25 февраля 2022 года №8 следующие изменения:

В секции по уголовно-правовым вопросам:

пункт 8 изложить в следующей редакции:

«8) Токтакунова Кумарбека Кыдырбековича - заместителя начальника Главного управления уголовного, гражданского судопроизводства и надзора за исполнением судебных решений Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики;»;

дополнить пунктом 19 следующего содержания:

«19) Сабырова Кубанычбека Сабыровича - заместителя начальника Главного следственного управления Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики.».

И.о. председателя Верховного суда
Кыргызской Республики Н. Мусаев

Секретарь Пленума,
судья Верховного суда
Кыргызской Республики Т. Чаргынова

Информация о работе Верховного суда Кыргызской Республики за 2024 год (в сравнении с 2023 годом)

В соответствии со статьёй 98 Конституции Кыргызской Республики Верховный суд является высшим органом судебной власти и осуществляет пересмотр судебных решений по обращениям участников судебного процесса по гражданским, уголовным, экономическим, административным и иным делам, Пленум Верховного суда дает разъяснения по вопросам судебной практики.

Согласно статистическим данным рассмотрение дел судебными коллегиями Верховного суда Кыргызской Республики за 2024 год характеризуется следующим образом.

Поступление и рассмотрение судебных дел и материалов в суд кассационной инстанции

Поступление судебных дел в суд кассационной инстанции:

За 2024 год в Верховный суд Кыргызской Республики в кассационном порядке поступило 6455 судебных дел (в 2023г. - 5545), что на 16,41% больше, чем в 2023г., из них дел:

- 1111 уголовных дел (в 2023г. – 1106), что на 0,45% больше;
- 4207 гражданских и экономических дел (в 2023г. - 3244), что на 29,69% больше;
- 1137 административных дел (в 2023г. - 1189), что на 4,37% меньше;
- (в 2023 году - 6 дел о проступке).

Поступление судебных материалов в суд кассационной инстанции:

За отчетный период поступило 1374 судебных материалов. В 2023 году поступило 1820 материалов, то есть в 2024 году поступило на 24,51% меньше, в том числе:

- 511 материалов по уголовным делам (в 2023г. - 454), что на 12,56% больше;
- 233 материала по новым или вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. - 646), что на 63,93% меньше;
- 490 материалов по гражданским и экономическим делам (в 2023г. - 634), что на 22,71% меньше;
- 140 материалов по административным делам (в 2023г. - 86), что на 62,79% больше;

Рассмотрение судебных дел судом кассационной инстанции:

Судебными коллегиями Верховного суда Кыргызской Республики в 2024 году рассмотрено 4656 дел (в 2023г. – 4787), что на 2,74% меньше, чем в 2023 году, из них:

- 1018 уголовных дел (в 2023г. - 1069), что на 4,77% меньше;
- 2656 гражданских и экономических дел (в 2023г. - 2785), что на 4,63% меньше;
- 981 административных дел (в 2023г. - 933), что на 5,14% больше;
- 1 дело о проступке.

Рассмотрение судебных материалов судом кассационной инстанции:

Верховным судом Кыргызской Республики за 2024 год рассмотрено 1145 судебных материалов (в 2023г. – 1572), что на 27,16% меньше, чем в 2023 году, из них:

- 467 материалов по уголовным делам (в 2023г. - 400), что на 16,75% больше;
- 180 материалов по новым или вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. - 539), что на 66,60% меньше;
- 400 материалов по гражданским и экономическим делам (в 2023г. - 571), что на 29,95% меньше;
- 98 материалов по административным делам (в 2023г. - 62), что на 58,06% больше.

Рассмотрение уголовных дел и судебных материалов по уголовным делам судом кассационной инстанции

Рассмотрение уголовных дел:

Судебной коллегией по уголовным делам Верховного суда Кыргызской Республики в 2024 году было рассмотрено 1018 уголовных дел в отношении 1335 лиц, что на 4,77% меньше по сравнению с прошлым отчетным периодом (в 2023г. – 1069 дел в отношении 1398 лиц).

Из 776 кассационных жалоб (в 2023г. – 799) удовлетворено 267 (в 2023г. - 331), что на 2,88% меньше.

Из 240 представлений прокурора (в 2023г. – 260) рассмотрено с удовлетворением 114 дел (в 2023г. - 113), что на 7,69% меньше.

Кассационное производство было прекращено по 2 делам (в 2023г. - 10), что на 80% меньше, чем в 2023 году.

В кассационном порядке обжаловано 92 оправдательных приговора в отношении 142 лиц (в 2023г. – 91 дело в отношении 117 лиц), из которых:

- приговоры 1-й и 2-й инстанции оставлены в силе в отношении 113 лиц или 79,58% (в 2023г. - 87 или 74,36%);
- приговоры 1-й и 2-й инстанции отменены в отношении 29 лиц или 20,42% (в 2023-ж. - 29 или 24,79%);
- (в 2023 году - приговоры 2-й инстанции были изменены в отношении 1 лица или 0,85%).

Качество рассмотрения уголовных дел местными судами по результатам кассационного обжалования (в лицах):

За 2024 год было обжаловано судебных актов в отношении 1335 лиц (в 2023г. - 1398), что на 4,51% меньше, чем в 2023 году.

Обжалованы судебные акты судов первой инстанции в отношении 762 лиц (в 2023г. - 653), что на 16,69% больше, чем в 2023 году, из которых:

- оставлено в силе в отношении 451 лица или 59,19% (в 2023г. – 362 или 55,44%);
- отменено в отношении 182 лиц или 23,88% (в 2023г. – 138 или 21,13%);
- изменено в отношении 129 лиц или 16,93% (в 2023г. – 153 или 23,43%).

Обжалованы судебные акты апелляционной инстанции в отношении 562 лиц (в 2023г. - 736), что на 23,64% меньше, чем в 2023 году, из которых:

- оставлено в силе в отношении 360 лиц или 64,06% (в 2023г. – 452 или 61,41%);
- отменено в отношении 136 лиц или 24,20% (в 2023г. – 160 или 21,74%);
- изменено в отношении 66 лиц или 11,74% (в 2023г. – 124 или 16,85%).

Кассационное производство было прекращено в отношении 11 лиц (в 2023г. - 9), что на 22,22% больше, чем в 2023 году.

Основные категории уголовных дел, рассмотренных в кассационном порядке:

Преступления против собственности – 302 дела или 29,67% (в 2023г. – 325 или 30,40%), что на 7,08% меньше, чем в 2023 году, в том числе:

- ст.209 УК КР (мошенничество) - 179 (в 2023г. – 171), что на 4,68% больше;
- ст.205 УК КР (кража) – 23, (в 2023г. – 39), что на 41,03% меньше;
- ст.207 УК КР (разбой) – 20 (в 2023г. - 25), что на 20% меньше;
- ст.210 УК КР (присвоение и растрата вверенного имущества) – 20 (в 2023г. - 24), что на 16,67% меньше;
- иные преступления - 60 (в 2023г. - 66), что на 9,09% меньше.

Преступления против жизни и здоровья – 144 дела или 14,15% (в 2023г. – 146 или 13,66%), что на 1,37% меньше, чем в 2023 году, в том числе:

- ст.122 УК КР (убийство) - 62 (в 2023г. - 57), что на 8,77% больше;

- ст.130 УК КР (причинение тяжкого вреда здоровью) – 36 (в 2023г. - 34), что на 5,88% больше;
- иные преступления - 46 (в 2023г. - 55), что на 16,36% меньше.

Коррупционные и иные преступления против интересов государственной и муниципальной службы – 149 дел или 14,64% (в 2023г. – 139 или 13%), что на 7,19% больше, чем в 2023 году, в том числе:

- ст.337 УК КР (злоупотребление должностным положением) – 66 (в 2023г. - 65), что на 1,54% больше;
- ст.343 УК КР (вымогательство взятки) – 18 (в 2023г. - 11) , что на 63,64% больше;
- ст.338 УК КР (превышение власти) – 8 (в 2023г. - 7), что на 14,29% больше;
- иные преступления 57 дел (в 2023г. - 56), что на 1,79% больше.

Преступления в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров – 104 дела или 10,22% (в 2023г. – 124 или 11,60%), что на 16,13% меньше, чем в 2023 году, в том числе:

- ст.282 УК КР (незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов с целью сбыта) – 80 (в 2023г. - 89), что на 10,11% меньше;
- ст.283 УК КР (незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов без цели сбыта) – 21 (в 2023г. - 30), что на 30% меньше;
- иные преступления - 3 (в 2023г. - 5), что на 40% меньше.

Рассмотрение судебных материалов по уголовным делам

Судебной коллегией по уголовным делам Верховного суда Кыргызской Республики в 2024 году рассмотрено 467 судебных материалов, что на 16,75% больше по сравнению с прошлым отчетным периодом (в 2023г. – 400).

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 180 судебных материалов (в 2023г. - 539), что на 66,60% меньше, из которых:

- удовлетворено - 81 (в 2023г. - 438);
- оставлено без удовлетворения - 99 (в 2023г. - 101).

Судебной коллегией по уголовным делам Верховного суда Кыргызской Республики в 2024 году было рассмотрено 1 дело о проступке.

Нагрузка судьи судебной коллегии по уголовным делам

Нагрузка на одного судью судебной коллегии по уголовным делам Верховного суда Кыргызской Республики по рассмотрению уголовных дел и судебных материалов в 2024 году в среднем за 1 месяц составила:

- уголовные дела - 9,4;
- судебные материалы - 6.

Всего нагрузка на одного судью составила 15,4 дела.

(Для сравнения в 2023 году нагрузка в среднем за 1 месяц составила: уголовных дел – 9,9; судебных материалов – 8,6, всего – 18,5 дел).

Рассмотрение гражданских и экономических дел, судебных материалов судом кассационной инстанции

Рассмотрение гражданских и экономических дел:

В 2024 году судебной коллегией по гражданским делам Верховного суда Кыргызской Республики рассмотрено в порядке кассации 2656 дел, что на 4,63% меньше по сравнению с 2023 годом (в 2023г. - 2785).

Качество рассмотрения гражданских и экономических дел местными судами по результатам кассационного обжалования

В 2024 году было обжаловано судебных актов:

1. суды первой инстанции – 1554 или 58,51%, что на 1,7% больше, чем в 2023 году (1528 или 54,87%), из которых:

- оставлено в силе - 1101 или 81,56% (в 2023г. – 1096 или 79,77%);
- отменено - 242 или 17,93% (в 2023г. – 270 или 19,65%);
- изменено - 7 или 0,52% (в 2023г. – 8 или 0,58%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 204 (в 2023г. – 154).

2) суды апелляционной инстанции – 1102 или 41,49%, что на 12,33% меньше, чем в 2023 году (1257 или 45,13%), , из которых:

- оставлено в силе - 670 или 73,30% (в 2023г. – 763 или 67,46%);
- отменено - 235 или 25,71% (в 2023г. – 361 или 31,92%);
- изменено - 9 или 0,98% (в 2023г. – 7 или 0,62%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 188 (в 2023г. – 126).

Основные категории гражданских и экономических дел, рассмотренных в кассационном порядке:

О признании действительными/недействительными сделок - 566 дел или 25% (в 2023г. - 516 или 20,60%), что на 9,69% больше;

О взыскании долга - 369 дел или 16,30% (в 2023г. - 293 или 11,70%), что на 25,94% больше;

Трудовые споры - 202 дела или 8,92% (в 2023г. - 248 или 9,90%), что на 18,55% меньше, в том числе:

- о восстановлении на работе - 143 дела или 6,32% (в 2023г. - 173 или 6,91%), что на 17,34% меньше;

Дела, вытекающие из семейных отношений - 180 дел или 7,95% (в 2023г. – 212 или 8,46%), что на 15,09% меньше;

О выселении – 155 дел или 6,85% (в 2023г. - 188 или 7,50%), что на 17,55% меньше;

О праве наследования - 94 дела или 4,15% (в 2023г. – 135 или 5,39%), что на 30,37% меньше;

О возмещении материального ущерба - 96 дел или 4,24% (в 2023г. – 118 или 4,71%), что на 18,64% меньше.

Рассмотрение судебных материалов по гражданским и экономическим делам

В 2024 году было рассмотрено 400 судебных материалов по гражданским и экономическим делам, что на 29,95% меньше по сравнению с 2023 годом (571 материал).

Нагрузка судьи судебной коллегии по гражданским делам

В 2024 году нагрузка на одного судью судебной коллегии по гражданским и экономическим делам Верховного суда Кыргызской Республики по рассмотрению гражданских и экономических дел, а также судебных материалов в среднем за месяц составила:

- гражданские и экономические дела – 15,8;
- судебные материалы – 2,4;

Таким образом, общая нагрузка на одного судью составила 18,2 дела в месяц.

(Для сравнения в 2023 году общая нагрузка в среднем за месяц составила: гражданских и экономических дел - 16,6; судебных материалов – 3,4; всего – 20 дело).

Рассмотрение административных дел и судебных материалов судом кассационной инстанции

Рассмотрение административных дел

В 2024 году рассмотрено 981 административное дело, что на 5,14% больше по сравнению с 2023 годом (в 2023г. – 933).

Качество рассмотрения административных дел местными судами по результатам кассационного обжалования:

В 2024 году обжаловано судебных актов:

1) суды первой инстанции – 710 или 72,38%, что на 7,74% больше, чем в 2023 году (659 или 70,63%), из них:

- оставлено в силе - 565 или 79,58% (в 2023г. – 550 или 83,84%);
- отменено - 144 или 20,28% (в 2023г. – 106 или 16,16%);
- изменено – 1 или 0,14%;
- (в 2023 году кассационная жалоба оставлена без рассмотрения - 3).

2) суды апелляционной инстанции – 271 или 27,62%, что на 1,09% меньше, чем в 2023 году (274 или 29,37%), из них:

- оставлено в силе - 193 или 71,22% (в 2023г. – 176 или 64,23%);
- отменено - 78 или 28,78% (в 2023г. – 98 или 35,77%).

Основные категории административных дел, рассмотренных в кассационном порядке:

Оспаривание административного акта, действия (бездействия) административного органа полностью либо в части, связанного с земельными участками – 545 дел или 55,56% (в 2023г. - 581 или 62,68%), что на 6,20% меньше;

Признание административного акта административного органа недействительным полностью либо в части – 67 дел или 6,83% (в 2023г. - 53 или 5,72%), что на 26,42% больше;

Признание незаконным действия (бездействия) административного органа полностью либо в части - 72 дела или 7,34% (в 2023г. - 31 или 3,34%), что на 132,26% больше, т.е. более чем в два раза.

Рассмотрение судебных материалов по административным делам

В 2024 году судебной коллегией по административным делам рассмотрено 98 судебных материалов по административным делам (в 2023г. – 62), что на 58,06% больше, чем в 2023 году.

Нагрузка судьи судебной коллегии по административным делам

В 2024 году нагрузка на одного судью судебной коллегии по административным делам по рассмотрению административных дел и судебных материалов в среднем за месяц составила:

- административные дела – 11,7;
- судебные материалы - 1,2.

Таким образом, общая нагрузка на одного судью составила – 12,9 дел за месяц.

(Для сравнения в 2023 году – 13,9 дела в месяц: 13 административных дел и 0,9 судебных материалов).

Информация подготовлена
сектором по анализу
судебной статистики
аппарата Верховного суда
Кыргызской Республики

ИНФОРМАЦИЯ
о работе судов Кыргызской Республики за 2024 год
(в сравнении с 2023 годом)
Местные суды

В соответствии со ст.32 Конституционного Закона Кыргызской Республики “О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах” систему местных судов составляют: суды первой инстанции: районные суды, административные суды, районные суды в городе, городские суды; суды второй инстанции: областные суды, Бишкекский городской суд.

Районные суды, административные суды, районные суды в городе, городские суды рассматривают отнесенные к их компетенции дела и действуют в качестве судов первой инстанции.

Областные суды, Бишкекский городской суд рассматривают дела, отнесенные к их компетенции, по апелляционным жалобам, представлениям прокурора, и действуют в качестве судов второй инстанции.

Поступление судебных дел в суды первой инстанции:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 183 066 дел, что на 38,14% больше по сравнению с 2023 годом (132 523), из них:

- 10 259 уголовных дел (в 2023г. – 10 135), что на 1,22% больше;
- 30 857 дел о правонарушениях (в 2023г. – 26 130), что на 18,09% больше;
- 137 299 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 91 986), что на 49,26% больше;
- 4651 административное дело (в 2023г. – 4272), что на 8,87% больше.

Поступление судебных материалов в суды первой инстанции:

В 2024 году в суды поступило 67 997 материалов, что на 2,85% больше, чем в 2023 году (66 111), из них:

- 5870 материалов по уголовным делам (в 2023г. – 5086), что на 15,41% больше;
- 241 материал по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащих рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (в 2023г. – 1031), что на 76,62% меньше;
- 34 245 материалов в порядке досудебного производства (в 2023г. – 37 419), что на 8,48% меньше;
- 2208 материалов о правонарушениях (в 2023г. - 858), что на 157,3% больше, т.е. более чем в два раза;
- 24 108 материалов по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 20 702), что на 16,45% больше;
- 1324 материала по административным делам (в 2023г. – 980), что на 35,10% больше;
- 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 3);
- (в 2023г. - 32 материала о нарушениях).

Общее поступление судебных дел и материалов в суды первой инстанции:

В 2024 году в суды поступило 251 063 дела и материала, что на 26,39% больше, чем в 2023 году (198 634).

Рассмотрение судебных дел судами первой инстанции:

В 2024 году судами первой инстанции рассмотрено 178 412 дел, что на 34,44% больше, чем в 2023 году (132 703), из них:

- 10 155 уголовных дел (в 2023г. – 10 612), что на 4,31% меньше;

- 30 804 дела о правонарушениях (в 2023г. – 25 955), что на 18,68% больше;
- 132 742 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 91 540), что на 45,01% больше;
- 4711 административных дел (в 2023г. – 4590), что на 2,64% больше;
- (в 2023г. – 6 дел о проступках).

Рассмотрение судебных материалов судами первой инстанции:

В 2024 году судами рассмотрено 68 519 судебных материалов, что на 4,07% больше, чем в 2023 году (65 837), из них:

- 5934 материала по уголовным делам (в 2023г. – 5152), что на 15,18% больше;
- 243 материала по новым и вновь открывшимся обстоятельствам в порядке уголовного судопроизводства (в 2023г. – 1053), что на 76,92% меньше;
- 34 245 материалов в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 37 413), что на 8,47% меньше;
- 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 2);
- 2381 материал о правонарушениях (в 2023г. – 847), что на 181,11% больше, т.е. более чем в два раза;
- 24 380 материалов по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 20 354), что на 19,78% больше;
- 1335 материалов по административным делам (в 2023г. – 985), что на 35,53% больше;
- (в 2023г. - 31 материал о нарушениях).

Общее количество рассмотренных судебных дел и материалов

В 2024 году местными судами первой инстанции рассмотрено 246 931 дело и материал, что на 24,37% больше, чем в 2023 году (198 540).

Рассмотрение судебных дел судами первой инстанции по регионам

№№	регион	год	Уголовных дел	Дел о правонарушениях	Гражданских дел	Административных дел	Дел о проступках
1	По г.Бишкек	2024	3026	9575	48 768	1553	
		2023	3367	7670	27 201	1442	
2	По Чуйской области	2024	2183	3933	24 717	944	
		2023	2525	3815	17 875	886	4
3	По Ошской области	2024	1825	5097	19 383	745	
		2023	1574	4318	15 155	791	
4	По Жалал-Абадской области	2024	1320	3557	15 742	643	
		2023	1186	3152	12 200	634	1
5	По Ис-сык-Кульской области	2024	775	3286	10 285	329	
		2023	779	2829	8720	349	
6	По Баткенской области	2024	457	2098	4629	186	
		2023	526	1484	3591	257	1
7	По Нарынской области	2024	288	2082	5838	138	
		2023	290	1525	4209	107	
8	По Таласской области	2024	281	1176	3380	173	
		2023	365	1162	2589	124	

Рассмотрение судебных материалов судами первой инстанции по регионам

№№	регион	год	По уголовным делам	По новым и вновь открывшимся обстоятельствам	В порядке досудебного контроля	О правонарушениях	По гражданским делам	По административным делам	По новым и вновь открыв. обст. по делам о проступках; о нарушениях
1	По г.Бишкек	2024	1081	46	16 453	1472	10 364	379	
		2023	711	437	17 822	147	9757	248	32
2	По Чуйской области	2024	3236	36	3175	229	4445	193	1
		2023	2662	236	4143	125	3988	191	1
3	По Ошской области	2024	581	85	5785	135	2954	248	
		2023	485	134	5943	97	2309	207	
4	По Жалал-Абадской области	2024	398	48	3701	154	3664	354	
		2023	673	99	3818	109	1606	226	
5	По Иссык-Кульской области	2024	231	15	2421	113	1547	64	
		2023	282	56	2862	129	1725	39	
6	По Баткенской области	2024	136	11	1184	73	374	31	
		2023	119	45	1168	28	307	23	
7	По Нарынской области	2024	125	1	788	123	700	30	
		2023	100	25	704	107	341	40	
8	По Таласской области	2024	146	1	738	82	332	36	
		2023	120	21	953	105	321	11	

Общее количество рассмотренных судебных дел и материалов по регионам:

1. В 2024 году в судах города Бишкек рассмотрено 92 717 дел и судебных материалов**,** что на 34**,**70% больше по сравнению с 2023 годом **(**68 834**),** из этого числа:

- 62 922 дела, что на 58,57% больше, чем в 2023 году (39 680);
- 29 795 материалов, что на 2,20% больше, чем в 2023 году (29 154).

2. В **Чуйской области** рассмотрено 43 092 дела и судебных материала, что на 18,22% больше по сравнению с 2023 годом (36 451), из этого числа:

- 31 777 дел, что на 26,58% больше, чем в 2023 году (25 105);
- 11 315 материалов, что на 0,27% меньше, чем в 2023 году (11 346).

3. В Ошской области рассмотрено 36 838 дел и судебных материалов, что на 18,78% больше по сравнению с 2023 годом (31 013), из этого числа:

- 27 050 дел, что на 23,87% больше, чем в 2023 году (21 838);
- 9788 материалов, что на 6,68% больше, чем в 2023 году (9175).

4. В Джалал-Абадской области рассмотрено 29 581 дело и судебный материал, что на 24,79% больше по сравнению с 2023 годом (23 704), из этого числа:

- 21 262 дела, что на 23,81% больше, чем в 2023 году (17 173);
- 8319 материалов, что на 27,38% больше, чем в 2023 году (6531).

5. В Иссык-Кульской области рассмотрено 19 066 дел и судебных материалов, что на 7,29% больше по сравнению с 2023 годом (17 770), из этого числа:

- 14 675 дел, что на 15,76% больше, чем в 2023 году (12 677);
- 4391 материал, что на 13,78% меньше, чем в 2023 году (5093).

6. В Нарынской области рассмотрено 10 113 дел и судебных материалов, что на 35,78% больше по сравнению с 2023 годом (7448), из этого числа:

- 8346 дел, что на 36,13% больше, чем в 2023 году (6131);
- 1767 материалов, что на 34,17% больше, чем в 2023 году (1317).

7. В Баткенской области рассмотрено 9179 дел и судебных материалов, что на 21,59% больше по сравнению с 2023 годом (7549), из этого числа:

- 7370 дел, что на 25,79% больше, чем в 2023 году (5859);
- 1809 материалов, что на 7,04% больше, чем в 2023 году (1690).

8. В Таласской области рассмотрено 6345 дел и судебных материалов, что на 9,95% больше по сравнению с 2023 годом (5771), из этого числа:

- 5010 дел, что на 18,16% больше, чем в 2023 году (4240);
- 1335 материалов, что на 12,80% меньше, чем в 2023 году (1531).

Поступление и рассмотрение судами первой инстанции уголовных дел и судебных материалов

Поступление и рассмотрение уголовных дел судами первой инстанции

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 10 259 уголовных дел, что на 1,22% больше по сравнению с 2023 годом (10 135). Количество уголовных дел, оконченных производством, составило 10 155 (в 2023г. – 10 612), что на 4,31% меньше, чем в предыдущем году.

Число дел, рассмотренных с нарушением процессуальных сроков, составило 1319, что составляет 12,99% от общего числа оконченных дел (в 2023г. – 1223 или 11,52%).

Число оправданных лиц в 2024 году составило 309 (в 2023г. – 311), что на 0,64% меньше, чем в 2023 году, причины оправдания следующие:

- Отсутствие состава преступления - 280 или 90,61% (в 2023г. – 293 или 94,21%), что на 4,44% меньше;
- Отсутствие события преступления - 28 или 9,06% (в 2023г. - 18 или 5,79%), что на 55,56% больше;
- Правомерность деяния, причиненного вреда в силу уголовного закона - 1 или 0,32%.

В 2024 году с вынесением приговора рассмотрено 5668 дел в отношении 7360 лиц (в 2023г. - 5258 дел в отношении 6513 лиц), что на 7,80% больше по количеству дел и на 13% больше по числу лиц. Это составляет 55,81% от общего числа дел, оконченных производством (в 2023г. – 49,55%).

Количество дел, прекращенных производством, составило 2969 дел в отношении 3481 лица или 29,24% от числа оконченных дел (в 2023г. – 4113 дел или 38,76% в отношении 4843 лиц), что на 27,81% меньше по количеству дел и на 28,12% меньше по числу лиц.

Причины прекращения дел в 2024 году (в лицах):

- Отказ потерпевшего от поддержания обвинения - 3048 или 87,56% от общего числа прекращенных лиц (в 2023г. - 4138 или 85,44%), что на 26,34% меньше, чем в 2023 году;
- Истечение срока давности - 223 или 6,41% (в 2023г. - 359 или 7,41%), что на 37,88% меньше;
- В отношении лица, подлежащего освобождению от уголовной ответственности - 103 или 2,96% (в 2023г. - 122 или 2,52%), что на 15,57% меньше;
- Примирение сторон - 48 или 1,38% (в 2023г. - 140 или 2,89%), что 65,71% меньше;
- Акт амнистии - 17 или 0,49%;
- В отношении умершего к моменту осуществления уголовного судопроизводства - 16 или 0,46% (в 2023г. - 28 или 0,58%), что на 42,86% меньше;
- Отказ прокурора от поддержания обвинения - 10 или 0,29% (в 2023г. - 21 или 0,43%), что на 52,38% меньше;

• Отсутствие заявления потерпевшего - 4 или 0,11% (в 2023г. - 18 или 0,37%), что на 77,78% меньше;

• Невозможность уголовного преследования - 4 или 0,11% (в 2023г. - 1 или 0,02%), что в 4 раза больше;

• Отсутствие в деянии состава преступления - 3 или 0,09% (в 2023г. – 3 или 0,06%);

• Декриминализация деяния - 1 или 0,03% (в 2023г. - 10 или 0,21%), что на 90% меньше;

• Постановление следователя, прокурора об отказе в возбуждении уголовного дела или его прекращении - 1 или 0,03% (в 2023г. - 2 или 0,04%), что на 50% меньше;

• Отсутствие события преступления - 1 или 0,03% (в 2023г. - 1 или 0,02%);

• Правомерность деяния, причиненного вреда в силу уголовного закона – 1 или 0,03%;

• Добровольный отказ от доведения преступления - 1 или 0,03%.

Применены принудительные меры медицинского характера в отношении 60 лиц (в 2023г. – 56).

Применены принудительные меры воспитательного характера в отношении 1 лица (в 2023г. – 2).

Возвращены прокурору 176 дел в отношении 236 лиц (2023г. - 175 дел в отношении 247 лиц), из которых (в делах):

• обвинительный акт составлен с нарушением требований УПК КР – 67 дел (в 2023г. – 27);

• для восполнения пробелов следствия, не устранимых в суде - 2 дела (в 2023г. – 11);

• личность обвиняемого не установлена - 5 дел (в 2023г. – 4);

• копия обвинительного акта не была вручена - 6 дел (в 2023г. – 1);

• органами досудебного производства не приняты меры по обеспечению возмещения материального ущерба и (или) морального вреда и возможной конфискации имущества - 4 дела (в 2023г. – 2);

• по другим основаниям - 92 дела (в 2023г. – 130).

Этот показатель составил 1,73% от общего числа оконченных дел, (в 2023г. - 1,65%).

Также в 2024 году было передано в другой суд 801 дело (в 2023г. – 653), а соединено судом 481 дело (в 2023г. – 347).

Основные категории уголовных дел и назначение уголовного наказания по ним:

В 2024 году было осуждено 7051 лицо (в том числе 959 женщины и 177 несовершеннолетние дети), что на 849 лиц или 13,69% больше по сравнению с 2023 годом (6202 лица, из которых 724 женщины и 159 несовершеннолетние дети).

Освобождено от наказания с применением пробационного надзора (ст.82 УК) 1868 лиц, что составляет 26,49% от общего числа осужденных (в 2023г. – 2176 или 35,09%), что на 14,15% меньше.

Штраф был назначен 1997 лицам или 28,32% (в 2023г. – 1853 или 29,88%), что на 7,77% больше.

Лишение свободы назначено 1678 лицам или 23,80% (в 2023г. – 1487 или 23,98%), что на 12,84% больше.

Применена амнистия в отношении 838 лиц или 11,88%.

Общественные работы назначены 417 лицам или 5,91% (в 2023г. – 428 или 6,90%), что на 2,57% меньше.

Вынесен приговор без назначения наказания в отношении 212 лица или 3,01% (в 2023г. - 205 лиц или 3,31%), что на 3,41% больше.

Ограничение свободы назначено 14 лицам или 0,20% (в 2023г. – 13 или 0,21%), что на 7,69% больше.

Пожизненное лишение свободы назначено 11 лицам или 0,16% (в 2023г. - 13 или 0,21%), что на 15,38% меньше.

Осуждено условно (ст.63 УК КР ст.ред.) в отношении 7 лиц или 0,10% (в 2023г. – 10 или 0,16%), что на 30% меньше.

Исправительные работы назначены 4 лицам или 0,06% (в 2023г. – 17 или 0,27%), что на 76,47% меньше.

Применены воспитательные меры в отношении 3 лиц или 0,04%.

Лишение права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью назначено 2 лицам или 0,03%.

Осуждено лиц за совершение преступлений против собственности:

В 2024 году за совершение преступлений против собственности осуждены 1686 лиц, что составляет 23,91% от общего числа осужденных (в 2023г. – 1689 или 27,23%), что на 0,18% меньше, чем в 2023г., в том числе (в лицах):

• мошенничество (ст. 209 УК) – 604 (в 2023г. - 561), что на 7,66% больше;

• кража (ст. 205 УК) – 441 (в 2023г. - 397), что на 11,08% больше;

• грабеж (ст. 206 УК) – 198 (в 2023г. - 278), что на 28,78% меньше;

• разбой (ст. 207 УК) – 127 (в 2023г. - 173), что на 26,59% меньше;

• присвоение или растрата вверенного имущества (ст.210 УК) – 64 (в 2023г. - 51), что на 25,49% больше;

• вымогательство (ст. 208 УК) – 75 (в 2023г. - 26), что на 188,46% больше, т.е. более чем в два раза;

• иные 177 (в 2023г. - 203).

Осуждено лиц за совершение преступлений против общественной безопасности и общественного порядка:

В 2024 году за совершение преступлений против общественной безопасности и общественного порядка осуждены 565 лиц или 8,01% от общего числа осужденных (в 2023г. – 438 или 7,06%), что на 29% больше, чем в 2023г., в том числе (в лицах):

• хулиганство (ст. 280 УК) – 223 (в 2023г. - 242), что на 7,85% меньше;

• незаконный оборот оружия, боеприпасов (ст. 267 УК) – 127 (в 2023г. - 132), что на 3,79% меньше;

• Участие гражданина Кыргызской Республики в вооруженных конфликтах или военных действиях на территории иностранного государства или прохождение подготовки для совершения террористического акта (ст.256 УК) – 87 (в 2023г. – 16), что на 5,4 раза больше (443,75%);

• иные 128 (в 2023г. - 48).

Осуждено лиц за совершение преступлений против жизни и здоровья:

В 2024 году за совершение преступлений против жизни и здоровья осуждены 875 лиц или 12,41% от общего числа осужденных (в 2023г. - 746 или 12,03%), что на 17,29% больше, чем в 2023 году, в том числе (в лицах):

• причинение тяжкого вреда здоровью (ст. 130 УК) – 323 (в 2023г. - 236), что на 36,86% больше;

• причинение легкого вреда здоровью (ст. 136 УК) – 225 (в 2023г. – 216), что на 4,17% больше;

• убийство (ст. 122 УК) – 143 (в 2023г. - 154), что на 7,14% меньше;

• причинение менее тяжкого вреда здоровью (ст. 131 УК) – 132 (в 2023г. - 100), что на 32% больше;

• иные 52 (в 2023г. - 40).

Осуждено лиц за совершение коррупционных и иных преступлений против интересов государственной и муниципальной службы:

В 2024 году осуждены за совершение коррупционных и иных преступлений против интересов государственной и муниципальной службы осуждены 583 лица или 8,27% от общего числа осужденных (в 2023г. - 410 или 6,61%), что на 42,20% больше, чем в 2023 году, в том числе (в лицах):

- злоупотребление должностным положением (ст. 337 УК) – 266 (в 2023г. - 199), что на 33,67% больше;
- коррупция (ст. 336 УК) – 24 (в 2023г. - 16), что на 50% больше;
- служебный подлог (ст. 346 УК) – 52 (в 2023г. – 56), что на 7,14% меньше;
- халатность (ст. 348 УК) – 59 (в 2023г. – 49), что на 20,41% больше;
- вымогательство взятки (ст. 343 УК) – 70 (в 2023г. - 32), что на 118,75% больше, т.е. более чем в два раза;
- превышение власти (ст. 338 УК) – 4 (в 2023г. – 14), что на 71,43% меньше;
- иные 108 (в 2023г. - 44).

Осуждено лиц за совершение преступлений против половой неприкосновенности и половой свободы:

В 2024 году осуждены за совершение преступлений против половой неприкосновенности и половой свободы осуждены 128 лиц или 1,82% от общего числа осужденных (в 2023г. – 114 или 1,84%), что на 12,28% больше, чем в 2023 году, в том числе (в лицах):

- изнасилование (ст. 154 УК) – 97 (в 2023г. - 81), что на 19,75% больше;
- насильственные действия сексуального характера (ст. 155 УК) – 25 (в 2023г. - 25);
- иные 6 (в 2023г. - 8).

Осуждено лиц за совершение преступлений в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров:

В 2024 году за совершение преступлений в сфере оборота наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров осуждены 854 лица или 12,11% от общего числа осужденных (в 2023г. – 739 или 11,92%), что на 15,56% больше, чем в 2023 году, в том числе (в лицах):

- незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов без цели сбыта (ст. 283 УК) – 479 (в 2023г. - 439), что на 9,11% больше;
- незаконное изготовление наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов с целью сбыта (ст. 282 УК) - 355 (в 2023г. - 282), что на 25,89% больше;
- иные 20 (в 2023г. – 18).

Осуждено лиц за совершение преступлений против порядка управления:

В 2024 году за совершение преступлений против порядка управления осуждены 348 лиц или 4,94% от общего числа осужденных (в 2023г. – 405 или 6,53%), что на 14,07% меньше, чем в 2023г., в том числе (в лицах):

- незаконное пересечение государственной границы (ст. 378 УК) – 203 (в 2023г. - 184), что на 10,33% больше;
- подделка документов (ст. 379 УК) – 122 (в 2023г. - 204), что на 40,20% меньше;
- угроза или насилие в отношении представителя власти (ст. 374 УК) – 14 (в 2023г. - 13), что на 7,69% больше;
- иные 9 (в 2023г. - 4).

Осуждено лиц за совершение преступлений против исполнения судебных актов и иных исполнительных документов:

В 2024 году за совершение преступлений против исполнения судебных актов и иных исполнительных документов осуждены 215 лиц или 3,05% от общего числа осужденных (в 2023г. – 180 или 2,90%), что на 19,44% больше, чем в 2023г., в том числе (в лицах):

• неисполнение приговора суда осужденным к штрафу (ст.370 УК) – 142 (в 2023г. - 99), что на 43,43% больше;

• побег из места лишения свободы (ст. 368 УК) – 40 (в 2023г. - 48), что на 16,67% меньше;

• иные – 33 (в 2023г. – 33).

•

Статистика по лицам, пострадавшим от семейного насилия:

По полу:

В 2024 году от семейного насилия пострадало 845 человек, из которых 37 мужчин и 808 женщин, в том числе 15 несовершеннолетних. Для сравнения, в 2023 году пострадало 221 человек (23 мужчины, 198 женщин, в том числе 24 несовершеннолетних).

Виды семейного насилия:

• физическое насилие - 269 пострадавших (в 2023г. – 189);

• психическое насилие - 17 пострадавших (в 2023г. – 1);

• сексуальное насилие - 2 пострадавших (в 2023г. – 17);

• иное насилие - 557 пострадавших (в 2023г. – 14).

Возмещение государству материального ущерба, причиненного преступлением:

По уголовным делам, рассмотренным в 2024 году судами, материальный ущерб причиненный государству, составил 2 921 364 001 сом (2 миллиарда 921 миллион 364 тысячи 001 сом) (в 2023г. - 418 125 453 сом).

Возмещено:

• в суде до вынесения приговора: 1 040 411 785 сом (1 миллиард 040 миллионов 411 тысяч 785 сом), что составляет 35,61% от общего ущерба (в 2023г. – 19 598 551 сом или 4,69%);

• на стадии досудебного производства: 272 986 933 сом (272 миллиона 986 тысяч 933 сом) или 9,34% (в 2023г. – 174 360 754 сом или 41,70%);

• (на стадии дознания и следствия в 2023 году: 2 715 240 сом или 0,65%).

Процент возмещения составил 44,96% или 1 313 398 718 сом (1 миллиард 313 миллионов 398 тысяч 718 сом), (в 2023г. - 47,04% или 196 674 545).

Остаток невозмещенного ущерба составил 1 607 965 283 сом (1 миллиард 607 миллионов 965 тысяч 283 сом), (в 2023г. - 222 820 188).

Должностные преступления:

Остаток невозмещенного ущерба составил 22 078 089 (22 миллиона 078 тысяч 089 сом), что составляет 1,37% от общего остатка невозмещенного ущерба (в 2023г. – 121 787 358 сом или 54,66%), из этого:

• злоупотребление должностным положением (ст. 337 УК) – 14 938 289 сома (в 2023г. - 121 460 974);

• коррупция (ст. 336 УК) – 6 089 800;

• иные должностные преступления: 1 350 000 сома (в 2023г. - 326 384).

Против собственности и порядка осуществления экономической деятельности:

Остаток невозмещенного ущерба составил 1 575 209 655 (1 миллиард 575 миллиона 209 тысяч 655 сома), что составляет 97,96% от общего остатка невозмещенного ущерба (в 2023г. – 72 963 060 сом или 32,75%), из этого:

• уклонение от уплаты налога и (или) других обязательных платежей в бюджет с организацией (ст.243 УК) – 1 182 928 198 сом (в 2023г. - 18 447 747);

• присвоение или растрата вверенного имущества (ст. 210 УК) – 334 234 662 сома (в 2023г. - 22 522 294);

• иные – 58 046 795 сома (в 2023г. – 50 001 194).

Иные преступления (ст.ст.130, 267, 303, 308, 310, 354, 370, 379, 382, 393 УК):

Остаток невозмещенного ущерба составил – 10 677 539 (10 миллиона 677 тысяч 539 сомов) или 0,66% от общего остатка невозмещенного ущерба (в 2023г. – 2 920 310 или 1,31%).

Из 10 155 уголовных дел, рассмотренных судами первой инстанции, в судах второй инстанции было обжаловано 2473 дела в отношении 3248 лиц, что составляет 24,35% от общего числа дел, рассмотренных судами первой инстанции. Из обжалованных судебных актов (в лицах) 1771 был оставлен в силе, что составляет 54,52% от числа обжалованных лиц.

Стабильность судебных актов по уголовным делам судов первой инстанции составила 88,98% (в 2023 году — 88,72%).

Рассмотрение судебных материалов по уголовным делам:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 5870 судебных материалов по уголовным делам (в 2023г. – 5086), что на 15,41% больше, чем в 2023 году, из них:

• передано в другой суд - 34 материала или 0,58% (в 2023г. - 19 или 0,37%), что на 78,95% больше;

• возвращено - 515 материалов или 8,77% (в 2023г. - 304 или 5,98%), что на 69,41% больше.

Рассмотрено 5385 судебных материалов (в 2023г. – 4829), что на 11,51% больше, из них:

• удовлетворено - 2976 материалов или 55,26% (в 2023г. - 2404 или 49,78%), что на 23,79% больше;

• отказано в удовлетворении - 2409 материалов или 44,74% (в 2023г. - 2425 или 50,22%), что на 0,66% меньше, чем в 2023 году.

По вопросам, связанным с исполнением приговора, рассмотрено 2214 материала, из которых удовлетворено 1003 или 45,30% (в 2023г. – удовлетворено 1148 или 46,05%), в том числе:

• об условно-досрочном освобождении рассмотрено 726 материалов, из них удовлетворено 248 (34,16%);

• об отмене освобождения от наказания с применением пробационного надзора рассмотрено 248 материалов, из которых удовлетворено 167 (67,34%).

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам поступило 241 материал (в 2023г. – 1031), из них:

- возвращено 29 материалов или 12,03% (в 2023г. – 60 или 5,82%);
- прекращено 3 материала или 1,24% (в 2023г. – 4 или 0,39%).
- Рассмотрено 211 материалов (в 2023г. – 989), из них:
- с удовлетворением 147 материалов или 69,67% (в 2023г. – 895 или 90,50%);
- с отказом в удовлетворении 64 материала или 30,33% (в 2023г. – 94 или 9,50%).

Рассмотрение судебных материалов в порядке досудебного производства:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 34 245 судебных материалов в порядке досудебного производства (в 2023г. – 37 419), что на 8,48% меньше по сравнению с 2023 годом, из них:

• возвращено - 438 материалов или 1,28% от общего числа поступивших материалов (в 2023г. – 331 или 0,88%), что на 32,33% больше, чем в 2023 году;

• прекращено - 52 материала или 0,15% (в 2023г. – 56 или 0,15%), что на 7,14% меньше;

• передано в другой суд - 3 материала или 0,01% (в 2023г. – 9 или 0,02%), что на 66,67% меньше.

Всего рассмотрено в порядке досудебного производства 33 752 судебных материала (в 2023г. – 37 017), что на 8,82% меньше по сравнению с 2023 годом, из них:

• удовлетворено - 31 613 материалов или 93,66% от общего количества рассмотренных материалов (в 2023г. – 34 142 или 92,23%), что на 7,41% меньше, чем в 2023г., из которых:

• по представлению прокурора - 31 117 материалов (в 2023г. – 33 723);

• по заявлениям - 496 материалов (в 2023г. – 419).

• отказано в удовлетворении - 2139 материалов или 6,34% (в 2023г. – 2875 или 7,77%), что на 25,60% меньше, чем в 2023г., из которых:

• по представлению прокурора - 1552 материала (в 2023г. – 2377);

• по заявлениям - 587 материалов (в 2023г. – 498).

Статистика по категориям

Разрешение на производство выемки и обыска – 5647 материалов или 16,73% от общего числа рассмотренных материалов, из которых удовлетворено - 5499 или 97,38% (в 2023г. - 4661 или 12,59%, удовлетворено 4521 или 97%), что на 21,15% больше по сравнению с 2023 годом.

Проведение специальных следственных действий – 10 056 материалов или 29,79%, из которых удовлетворено 9725 или 96,71% (в 2023г. – 12 215 или 33%, удовлетворено 11 758 или 96,26%), что на 17,67% меньше.

Об избрании меры пресечения – 6659 материалов или 19,73%, из которых удовлетворено – 6065 или 91,08% (в 2023г. - 8565 или 23,14%, удовлетворено 7339 или 85,69%), что на 22,25% меньше, из них:

• заключение под стражу - 6371 или 95,68% (в 2023г. - 8237 или 96,17%);

• домашний арест - 277 или 4,16% (в 2023г. - 314 или 3,67%);

• подписка о невыезде - 3 или 0,05% (в 2023г. - 7 или 0,08%);

• передача несовершеннолетнего под присмотр - 8 или 0,12% (в 2023г. - 6 или 0,07%);

• (в 2023г. - под наблюдение командования воинской части за военнослужащим 1 или 0,01%).

О законности и обоснованности задержания лица, подозреваемого в совершении преступления – 4042 материала или 11,98%, из которых удовлетворено 4036 или 99,85% (в 2023г. - 4745 или 12,82%, удовлетворено 4733 или 99,75%), что на 14,82% меньше по сравнению с 2023 годом.

Продление срока содержания под стражей – 1203 или 3,56%, из которых удовлетворено 1092 или 90,77% (в 2023г. - 2239 или 6,05%, удовлетворено – 2067 или 92,32%), что на 46,27% меньше.

Иные материалы – 6145 или 18,21% (в 2023г. – 4592 или 12,41%), что на 33,82% больше.

Рассмотрение дел о правонарушениях

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 30 857 дел о правонарушениях (в 2023г. – 26 130), что на 18,09% больше.

Возвращено 1625 дел или 5,27% (в 2023г. – 1585 или 6,07%);

Направлено по подсудности 189 дел или 0,61% (в 2023г. - 42 или 0,16%).

Всего было рассмотрено 28 990 дел (в 2023г. – 24 328), что на 19,16% больше, чем в 2023г.

С наложением взыскания было рассмотрено 27 521 дело в отношении 27 521 лица или 94,93% от общего числа рассмотренных дел (в 2023г. – 22 103 лица или 90,85%), из них:

• лишение прав - 10 839 или 39,38% (в 2023г. - 8025 или 36,31%);

• штраф - 7679 или 27,90% (в 2023г. – 7300 или 33,03%);

• арест - 6180 или 22,46% (в 2023г. - 3579 или 16,19%);

• общественные работы - 2709 или 9,84% (в 2023г. - 3148 или 14,24%);

• выдворение иностранных граждан - 79 или 0,29% (в 2023г. – 7 или 0,03%);

• предупреждение - 35 или 0,13% (в 2023г. - 44 или 0,20%).

В том числе привлечено к ответственности:

• 24 143 физических лиц или 87,73%, из которых 2139 женщин (в 2023г. – 20 560 или 93,02%, из которых 1385 женщин);

• 3314 должностных лиц или 12,04% (в 2023г. - 1529 или 6,92%);

• 64 юридических лиц или 0,23% (в 2023г. – 14 или 0,06%).

С прекращением дела было завершено 1412 дел или 4,87% (в 2023г. - 1308 или 5,38%).

С освобождением от взыскания завершилось 57 дел или 0,20% (в 2023г. – 47 или 0,19%).

По категориям дел:

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения безопасности движения и эксплуатации автомототранспорта и электротранспорта – 13 662 дела или 47,13% (в 2023г. – 12 938 или 53,18%), из которых:

- управление транспортным средством водителем, находящимся в состоянии опьянения, передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения или не имеющему права на управление транспортным средством (ст.193) – 13 364 (в 2023г. – 12 153).

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения общественного порядка, обращения оружия, других опасных предметов и веществ, а также обеспечения общественной и пожарной безопасности - 5683 дела или 19,60% (в 2023г. – 4636 или 19,06%), из них:

• мелкое хулиганство (ст.126) – 5093 (в 2023г. – 4030);

• употребление без медицинских показаний наркотических средств или психотропных веществ, распитие спиртных напитков в общественных местах (ст.127) – 525 (в 2023г. – 511).

Правонарушение против интересов детей и уклада семейных отношений – 4045 дел или 13,95% (в 2023г. – 2613 или 10,74%, из них:

- семейное насилие (ст.70) – 3962 (в 2023г. – 2573).

Рассмотрение судебных материалов по жалобам на постановление уполномоченного органа по правонарушению:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 1236 жалоб на постановления уполномоченного органа по делам о правонарушениях.

Возвращено 197 материалов или 15,94%;

Направлено по подсудности 10 материалов или 0,81%.

Всего окончено 1216 материалов (в 2023г. – 891), из них:

• постановление о правонарушении оставлено без изменения - 506 или 41,61% (в 2023г. – 235 или 26,37%);

• отменено постановление о правонарушении и прекращении производства по делу 710 или 58,39% (в 2023г. – 656 или 73,63%).

Виды наложенных взысканий:

• штраф – 1169;

• арест – 17,

• предупреждение – 13;

- общественные работы – 10;
- лишение прав – 7.

Рассмотрение судебных материалов о правонарушениях:

В 2024 году поступило 972 судебных материала о правонарушениях (в 2023г. – 858).

Возвращены 78 материалов или 8,02% (в 2023г. - 63 или 7,34%);

Направлены по подсудности 2 материала или 0,21% (в 2023г. - 2 или 0,23%);

Рассмотрено 878 материалов (в 2023г. – 782), что на 12,28% больше, чем в 2023г.

По вопросу временно изъятого имущества рассмотрено 426 материалов, что составляет 48,52% от общего числа рассмотренных материалов (в 2023г. – 217 или 27,75%), из них:

- об уничтожении временно изъятого имущества 187 материалов (в 2023г. – 113);
- о конфискации временно изъятого имущества 219 материалов (в 2023г. – 88);
- о возврате собственнику временно изъятого имущества 20 (в 2023г. – 16).

По вопросу изменения наложенного взыскания рассмотрено 452 материала, что составляет 51,48% от общего числа рассмотренных материалов (в 2023г. – 565 или 72,25%), из них:

- по 380 материалам представление удовлетворено (в 2023г. – 459);
- в удовлетворении представления отказано по 72 материалам (в 2023г. – 106).

(2023 году рассмотрено судебных материалов о нарушениях – 31, по делам о проступках - 6 дел).

По новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрен 1 материал (в 2023г. – 2), из них: 1 в удовлетворении заявления отказано (в 2023г. – 2).

Поступление и рассмотрение гражданских и экономических дел, а также судебных материалов судами первой инстанции

Поступление и рассмотрение гражданских и экономических дел:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 137 299 исковых заявлений, что на 49,26% больше, чем в 2023 году (91 986).

Возвращено - 11 218 заявлений (в 2023г. – 9688), что на 15,79% больше.

Отказано в принятии заявлений о выдаче судебного приказа - 12 084 (в 2023г. - 5404), что на 123,61% больше, т.е. более чем в два раза.

Возвращено из-за истечения срока на исправление недостатков - 5071 исковое заявление (в 2023г. - 4169), что на 21,64% больше.

Отказано в принятии искового заявления – 817 (в 2023г. - 619), что на 31,99% больше.

Заявление передано в другие суды - 897 (в 2023г. - 599), что на 49,75% больше.

Объединено в одно производство – 217 (в 2023г. – 177), что на 22,60% больше.

Окончено производством 102 438 дел, что на 44,51% больше по сравнению с 2023 годом (70 884).

С вынесением решения рассмотрено 48 917 дел (в 2023г. – 41 753), из них с удовлетворением полностью 40 234 или 82,25% от числа рассмотренных с вынесением решения (в 2023г. – 36 494 или 87,40%). Увеличение рассмотренных дел с вынесением решения составило 7164 или 17,16%.

С вынесением судебного приказа рассмотрено 40 755 дел (в 2023г. – 17 318), что на 135,33% больше, т.е. более чем в два раза.

Оставлено без рассмотрения 11 326 дел (в 2023г. – 10 648), что на 6,37% больше.

Производство по делу прекращено 1440 (в 2023г. – 1165), что на 23,61% больше.

С нарушением процессуальных сроков рассмотрено 3115 или 3,04% от общего числа оконченных дел (в 2023г. – 2722 или 3,84%).

Основные категории гражданских и экономических дел:

Семейные споры – 26 782 дела или 26,14% от общего числа оконченных дел (в 2023г. – 24 704 или 34,85%), что на 8,41% больше по сравнению с предыдущим годом, из них:

- о расторжении брака - 13 245 или 49,45% от общего числа семейных споров (в 2023г. – 12 510 или 50,64%);
- о взыскании алиментов - 10 413 дел или 38,88% от общего числа семейных споров (в 2023г. – 9241 или 37,41%).

О взыскании долга – 17 305 дел или 16,89% (в 2023г. – 11 616 или 16,39%), что на 48,98% больше, в том числе по спорам между юридическими лицами - 781 дело (в 2023г. – 944).

Жилищные споры – 2372 дела или 2,32% (в 2023г. – 2746 или 3,87%), что на 13,62% меньше, в том числе:

- о выселении - 666 дел или 28,08% от общего числа жилищных споров (в 2023г. – 727 или 26,47%).

О признании сделок недействительными – 2272 дела или 2,22% (в 2023г. – 2166 или 3,06%), что на 4,89% больше, в том числе по спорам между юридическими лицами 165 дел (в 2023г. – 228).

Трудовые споры – 527 дел или 0,51% (в 2023г. – 536 или 0,76%), что на 1,68% меньше, в том числе:

- о восстановлении на работе - 270 дел или 51,23% от общего числа трудовых споров (в 2023г. - 286 или 53,36%).

Дела особого производства – 7047 дел или 6,88% (в 2023г. - 6843 или **9**,65%), что на 2,98% больше, в т.ч.:

- об установлении фактов, имеющих юридическое значение - 3712 дел или 52,67% от общего числа дел особого производства (в 2023г. – 3549 или 51,86%).

-

Споры по наследству - 818 дел или 0,80% (в 2023г. – 769 или 1,08%), что на 6,37% больше.

Иные споры – 45 315 дел или 44,24% (в 2023г. – 21 504) или 30,34%.

В 2024 году сумма государственной пошлины, уплаченной истцами при предъявлении иска, составила 231 087 268 сомов (231 миллиона 087 тысяч 268), (в 2023г. – 205 026 520), что на 12,71% больше.

Из 132 742 гражданских дел, рассмотренных судами первой инстанции, в судах второй инстанции было обжаловано 7304 судебных акта, что составляет 5,50% от общего числа рассмотренных дел. Из обжалованных актов 4468 были оставлены в силе, что составляет 61,17% от числа обжалованных актов. Таким образом, стабильность судебных актов по гражданским делам судов первой инстанции составила 97,97% (в 2023 году — 97,89%).

Поступление и рассмотрение судебных материалов по гражданским и экономическим делам:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 24 108 судебных материалов по гражданским и экономическим делам, что на 16,45% больше по сравнению с 2023 годом (20 702).

Возвращено 3150 материалов (в 2023г. – 2468), что на 21,65% больше;

В принятии заявления отказано 112 материала;

Передано в другой суд 16 материалов, что на 69,23% меньше по сравнению с 2023 годом (52).

Рассмотрено 21 102 судебных материала, из которых 16 256 были удовлетворены (в 2023г. – 17 834, удовлетворено 13 484), что на 18,32% больше, чем в 2023г.

Основные категории судебных материалов по гражданским делам:

- Принятие мер по обеспечению иска, замена и отмена этих мер - 7063 или 33,47% от общего числа рассмотренных материалов, что на 26,85% больше по сравнению с 2023 годом (5568 или 31,22%);
- Вопросы, связанные с исполнением судебных решений - 790 или 3,74% что на 19,55% меньше (982 или 5,51%);
- Отсрочка и рассрочка исполнения решения, изменение способа и порядка исполнения решения - 605 или 2,87%, что на 6,35% меньше (646 или 3,62%);
- Судебные поручения - 525 или 2,49%, что на 0,57% больше (522 или 2,93%).

Поступление и рассмотрение административных дел и судебных материалов судами первой инстанции

Поступление и рассмотрение административных дел:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 4651 административное дело (в 2023г. - 4272), что на 8,87% больше по сравнению с предыдущим годом.

Возвращено исковых заявлений - 1259 или 27,07% (в 2023г. – 1175 или 27,50%), что на 7,15% больше;

Отказано в принятии заявлений - 465 или 10% (в 2023г. – 491 или 11,49%), что на 5,30% меньше;

Передано в другие суды - 28 или 0,60% (в 2023г. – 34 или 0,80%), что на 17,65% меньше;

Объединено в одно производство - 40 или 0,86% (в 2023г. – 29 или 0,68%), что на 37,93% больше.

Окончено 2919 дел или 62,76% (в 2023г. – 2861 или 66,97%), что на 2,03% больше по сравнению с 2023 годом.

Количество дел, рассмотренных с вынесением решения, составило 2023 дела или 69,30% от числа оконченных производством дел (в 2023г. - 1740 или 60,82%), что на 16,26% больше по сравнению с 2023 годом, из них:

- удовлетворено (полностью либо частично) - 1150 или 39,40% от числа оконченных дел (в 2023г. – 863 или 30,16%);
- отказано в удовлетворении иска - 873 или 29,91% (в 2023г. – 877 или 30,65%).

Оставлено без рассмотрения - 547 или 18,74% (в 2023г. – 480 или 16,78%), что на 13,96% больше.

Производство по 349 делам прекращено или 11,96% (в 2023г. – 641 или 22,40%), что на 45,55% меньше по сравнению с 2023 годом.

С нарушением сроков, установленных процессуальным законом, рассмотрено 622 дела или 21,31% (в 2023г. - 1035 или 36,18%), что на 39,90% меньше.

Основные категории административных дел:

- Об оспаривании ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц - 164 дела или 5,62% от общего числа оконченных дел (в 2023г. – 123 или 4,30%), что на 33,33% больше;
- Об оспаривании нормативных актов государственных органов, их должностных лиц, органов местного самоуправления и их должностных лиц - 260 дел или 8,91% (в 2023г. - 269 или 9,40%), что на 3,35% меньше;
- Об оспаривании административного акта, действий или бездействий органов государственной власти, их должностных лиц и других органов – 1480 дел или 50,70% (в 2023г. – 1501 или 52,46%), что на 1,40% меньше;

• Иные категории - 1015 дел или 34,77% (в 2023г. – 968 или 33,83%), что на 4,86% больше, чем в 2023 году.

Сумма государственной пошлины, оплаченной при подаче иска составила 3 028 628 (3 миллиона 028 тысяч 628 сомов), из которых взыскано решением суда в доход государства 646 957 сомов, (в 2023г. при подаче иска поступило 3 531 955 сомов, взыскано судом 646 252 сомов).

Из 4711 административных дел, рассмотренных судами первой инстанции, в судах второй инстанции было обжаловано 1666 судебных актов, что составляет 35,36% от общего числа рассмотренных дел. Из обжалованных актов 1171 был оставлен в силе, что составляет 70,28% от числа обжалованных актов.

Стабильность судебных актов по административным делам судов первой инстанции составила 92,24% (в 2023 году — 92,45%).

Поступление и рассмотрение судебных материалов по административным делам:

В 2024 году в суды первой инстанции поступило 1324 судебных материалов по административным делам (в 2023г. - 980), что на 35,10% больше, чем в 2023г.

Возвращено – 247 материалов или 18,66% (в 2023г. – 194 или 19,80%), что на 27,32% больше;

Передано в другой суд 1 материал или 0,08% (в 2023г. – 6 или 0,61%), что 83,33% меньше.

Рассмотрено 1087 судебных материалов или 82,10% (в 2023г. – 785 или 80,10%), что на 38,47% больше, из них:

- удовлетворено - 710 или 65,32% (в 2023г. – 525 или 66,88%);
- отказано в удовлетворении - 318 или 29,25% (в 2023г. – 240 или 30,57%);
- прекращено - 3 или 0,28% (в 2023г. – 2 или 0,25%);
- оставлено без рассмотрения - 56 или 5,15% (в 2023г. – 18 или 2,29%).

Основные категории судебных материалов по административным делам:

- Заявления об обеспечении иска - 541 материал или 49,77% от общего количества рассмотренных заявлений (в 2023г. - 418 или 53,25%), что на 29,43% больше;
- Об отмене обеспечения иска - 216 материалов или 19,87% (в 2023г. - 197 или 25,10%), что на 9,64% больше;
- О пересмотре судебных актов по вновь открывшимся или новым обстоятельствам - 174 материала или 16,01% (в 2023г. – 88 или 11,21%), что на 97,73% больше.

Нагрузка судов первой инстанции

Суды первой инстанции (по областям)	2024	2023	Административный суд	2024	2023
по городу Бишкек	85	62,87	г.Бишкек	32,2	28,17
по Чуйской области	55,5	46,79	Чуйской области	23,69	22,44
по Ошской области	51,5	43,13	Ошской области	27,58	27,72
по Джалал-Абадской области	54,14	43,27	Джалал-Абадской области	27,69	23,89
по Баткенской области	46,68	37,86	Баткенской области	9,04	11,67
по Иссык-Кульской области	59,85	55,71	Иссык-Кульской области	16,38	16,17
по Нарынской области	59,2	43,46	Нарынской области	7	6,13
по Таласской области	42,61	39,14	Таласской области	8,71	5,63

Нагрузка на одного судью судов первой инстанции в 2024 году составила в среднем по республике 62,3 дела, в административных судах 21,9 дела в месяц (в 2023г. – 49,9; административных судов – 20,2).

Поступление и рассмотрение судебных дел и материалов судами апелляционной инстанции

Поступление судебных дел в суды апелляционной инстанции

В 2024 году в суды апелляционной инстанции поступило 14 817 дел, что составило 8,30% от общего числа дел, рассмотренных судами первой инстанции (в 2023г. – 12 386 или 9,33%), что на 19,63% больше по сравнению с 2023 годом, из них:

• 2809 уголовных дел (в 2023г. – 2803), что на 0,21% больше;

• 693 дела о правонарушениях (в 2023г. – 628), что на 10,35% больше;

• 9365 гражданских и экономических дел (в 2023г. - 7009), что на 33,61% больше;

• 1950 административных дел (в 2023г. – 1944), что на 0,31% больше;

• (в 2023г. - 2 дела о проступке).

Поступление судебных материалов в суды апелляционной инстанции

В 2024 году в суды апелляционной инстанции поступило 5134 судебных материала, что составило 7,49% от общего числа материалов, рассмотренных судами первой инстанции (в 2023г. – 5909 или 9%), что на 13,12% меньше по сравнению с 2023 годом, из них:

• 629 по уголовным делам (в 2023г. – 523), что на 20,27% больше;

• 132 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащим рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (в 2023г. – 717), что на 81,59% меньше;

• 2705 материалов в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 2849), что на 5,05% меньше;

• 20 о правонарушениях (в 2023г. – 16), что на 25% больше;

• 1426 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 1638), что на 12,94% меньше;

• 222 по административным делам (в 2023г. – 165), что на 34,55% больше;

• (в 2023г. - 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

Рассмотрение судебных дел судами апелляционной инстанции

Судами апелляционной инстанции в 2024 году рассмотрено 12 102 дела (в 2023г. – 10 156), что на 19,16% больше по сравнению с 2023 годом, из них:

• 2473 уголовных дела (в 2023г. – 2476), что на 0,12% меньше;

• 659 дел о правонарушениях (в 2023г. – 577), что на 14,21% больше;

• 7304 гражданских и экономических дела (в 2023г. - 5360), что на 36,27% больше;

• 1666 административных дел (в 2023г. - 1740), что на 4,25% меньше;

• (в 2023г. – 3 дела о проступках).

Рассмотрение судебных материалов судами апелляционной инстанции

Судами апелляционной инстанции в 2024 году рассмотрено **4242** судебных материала (в 2023г. – 4804), что на 11,70% меньше по сравнению с 2023 годом, из них:

• 546 по уголовным делам (в 2023г. – 477), что на 14,47% больше;

• 133 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам, подлежащим рассмотрению в порядке уголовного судопроизводства (в 2023г. – 719), что на 81,50% меньше;

• 2246 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 2183), что на 2,89% больше;

• 20 о правонарушениях (в 2023г. – 14), что на 42,86% больше;

• 1117 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 1288), что на 13,28% меньше;

• 180 по административным делам (в 2023г. – 122), что на 47,54% больше;

• (в 2023г. – 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

Рассмотрение дел в апелляционном порядке судами апелляционной инстанции по регионам

В 2024 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 16 344 дела и судебных материала (в 2023г. – 14 960), что на 9,25% больше по сравнению с 2023 годом, в том числе:

1. **Бишкекский городской** суд – 6229 дел и судебных материалов или 38,11% (в 2023г. – 5796 или 38,74%), что на 7,47% больше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 4069 (в 2023г. – 3575), что на 13,82% больше, из них:

• 908 уголовных дел (в 2023г. – 838), что на 8,35% больше;

• 310 дел о правонарушениях (в 2023г. – 237), что на 30,80% больше;

• 2325 гражданских и экономических (в 2023г. – 1906), что на 21,98% больше;

• 526 административных дел (в 2023г. – 593), что на 11,30% меньше;

• (в 2023г. - 1 дело о проступке).

Судебных материалов – 2160 (в 2023г. – 2221), что на 2,75% меньше, из них:

• 111 по уголовным делам (в 2023г. – 103), что на 7,77% больше;

• 28 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 263), что на 89,35% меньше;

• 1476 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 1217), что на 21,28% больше;

• 487 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 588), что на 17,18% меньше;

• 58 по административным делам (в 2023г. – 50), что на 16% больше.

2. **Ошский областной** суд – 2868 дел и судебных материалов или 17,55% (в 2023г. – 2454 или 16,40%), что на 16,87% больше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 2312 (в 2023г. – 1767), что на 30,84% больше, из них:

• 451 уголовное дело (в 2023г. – 411), что на 9,73% больше;

• 96 дел о правонарушениях (в 2023г. – 72), что на 33,33% больше;

• 1373 гражданских и экономических (в 2023г. – 963), что на 42,58% больше;

• 392 административных дела (в 2023г. – 321), что на 22,12% больше.

Судебных материалов – 556 (в 2023г. – 687), что на 19,07% меньше, из них:

• 33 по уголовным делам;

• 36 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 126), что на 71,43% меньше;

• 284 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 344), что на 17,44% меньше;

• 165 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 196), что на 15,82% меньше;

• 38 по административным делам (в 2023г. – 21), что на 80,95% больше.

3. **Чуйский областной** суд – 2550 дел и судебных материалов или 15,60% (в 2023г. – 2754 или 18,41%), что на 7,41% меньше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 1882 (в 2023г. – 1838), что на 2,39% больше, из них:

• 479 уголовных дел (в 2023г. – 571), что на 16,11% меньше;

• 71 дело о правонарушениях (в 2023г. – 99), что на 28,28% меньше;

• 1096 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 958), что на 14,41% больше;

• 236 административных дел (в 2023г. – 209), что на 12,92% больше;

• (в 2023г. - 1 дело о проступке).

Судебных материалов – 668 (в 2023г. – 916), что на 27,07% меньше, из них:

• 265 по уголовным делам (в 2023г. – 282), что на 6,03% меньше;

• 27 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 153), что на 82,35% меньше;

• 150 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 214), что на 29,91% меньше;

• 205 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 241), что на 14,94% меньше;

• 21 по административным делам (в 2023г. – 21);

• (в 2023 году 4 материала о правонарушениях, 1 материал о пересмотре дела о проступке по новым и вновь открывшимся обстоятельствам).

4. **Джалал-Абадский областной** суд – 1610 дел и судебных материалов или 9,85% (в 2023г. – 1782 или 11,91%), что на 9,65% меньше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 1259 (в 2023г. – 1313), что на 4,11% меньше, из них:

• 265 уголовных дел (в 2023г. – 310), что на 14,52% меньше;

• 63 дела о правонарушениях (в 2023г. – 66), что на 4,55% меньше;

• 695 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 572), что на 21,50% больше;

• 236 административных дел (в 2023г. – 364), что на 35,16% меньше;

• (в 2023 году 1 дело о проступке).

Судебных материалов – 351 (в 2023г. – 469), что на 25,16% меньше, из них:

• 46 по уголовным делам;

• 19 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 74), что на 74,32% меньше;

• 119 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 242), что на 50,83% меньше;

• 134 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 131), что на 2,29% больше;

• 33 по административным делам (в 2023г. – 22), что на 50% больше.

5. **Иссык-Кульский областной** суд – 1260 дел и судебных материалов или 7,71% (в 2023г. – 1036 или 6,93%), что на 21,62% больше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 1025 (в 2023г. – 815), что на 25,77% больше, из них:

• 149 уголовных дел (в 2023г. – 136), что на 9,56% больше;

• 43 дела о правонарушениях (в 2023г. – 31), что на 38,71% больше;

• 693 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 523), что на 32,50% больше;

• 140 административных дел (в 2023г. – 125), что на 12% больше.

Судебных материалов – 235 (в 2023г. – 221), что на 6,33% больше, из них:

• 47 по уголовным делам (в 2023г. – 28), что на 67,86% больше;

• 11 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 48), что на 77,08% меньше;

• 91 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 72), что 26,39% больше;

• 75 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 71), что на 5,63% больше;

• 11 по административным делам (в 2023г. – 2), что на 450% больше, т.е. в 5,5 раза больше.

6. **Баткенский областной** суд – 534 дела и судебных материалов или 3,27% (в 2023г. – 456 или 3,05%), что на 17,11% больше по сравнению с 2023 годом.

Дел – 416 (в 2023г. – 338), что на 23,08% больше, из них:

•109 уголовных дел (в 2023г. – 101), что на 7,92% больше;

•24 дела о правонарушениях (в 2023г. – 24);

•219 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 163), что на 34,36% больше;

• 64 административных дела (в 2023г. – 50), что на 28% больше.

Судебных материалов – 118 (в 2023г. – 118), из них:

• 17 по уголовным делам (в 2023г. – 29), что на 41,38% меньше;

• 7 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 28), что на 75% меньше;

• 64 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 43), что на 48,84% больше;

• 22 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 18), что на 22,22% больше;

• 8 по административным делам.

7. **Нарынский областной** суд – 911 дел и судебных материалов или 5,57% (в 2023г. – 346 или 2,31%), что на 163,29% больше, т.е. в 2,6 раза больше.

Дел – 825 (в 2023г. – 244), что на 238,11% больше, т.е. в 3,3 раза, из них:

• 58 уголовных дел (в 2023г. – 44), что на 31,82% больше;

• 18 дел о правонарушениях (в 2023г. – 14), что на 28,57% больше;

• 714 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 144), что на 395,83% больше, т.е. в 4,9 раза;

• 35 административных дел (в 2023г. – 42), что на 16,67% меньше.

Судебных материалов – 86 (в 2023г. – 102), что на 15,69% меньше, из них:

• 17 по уголовным делам (в 2023г. – 28), что на 39,29% меньше;

• 1 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. – 15), что на 93,33% меньше;

• 43 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 26), что на 65,38% больше;

• 3 по правонарушениям (2023г. – 8), что на 62,50% меньше;

• 16 по гражданским и экономическим делам (в 2023г. – 20), что на 20% меньше;

• 6 по административным делам (в 2023г. – 5), что на 20% больше.

8. **Таласский областной** суд – 382 дела и судебных материалов или 2,34% (в 2023г. – 336 или 2,25%), что на 13,69% больше.

Дел – 314 (в 2023г. – 266), что на 18,05% больше, из них:

• 54 уголовных дела (в 2023г. – 65), что на 16,92% меньше;

• 34 дела о правонарушениях (в 2023г. – 34);

• 189 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 131), что на 44,27% больше;

• 37 административных дел (в 2023г. – 36), что на 2,78% больше.

Судебных материалов – 68 (в 2023г. – 70), что на 2,86% меньше, из них:

• 10 по уголовным (в 2023г. – 7), что на 42,86% больше;

• 4 по новым и вновь открывшимся обстоятельствам (в 2023г. - 12), что на 66,67% меньше;

• 19 в порядке досудебного контроля (в 2023г. – 25), что на 24% меньше;

• 17 по правонарушениям (в 2023г. – 2), что на 750% больше, т.е. в 8,5 раза;

• 13 по гражданским (в 2023г. – 23), что на 43,48% меньше;

• 5 по административным делам (в 2023г. – 1), что на 400% больше, т.е. в 5 раза.

Рассмотрение уголовных дел судами апелляционной инстанции:

В 2024 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 2473 уголовных дела в отношении 3248 лиц, что на 0,12% меньше, чем в 2023 году (2476 дел в отношении 3173 лиц).

Количество дел, рассмотренных свыше установленных УПК Кыргызской Республики сроков, составило 302 дела или 12,21% от общего числа рассмотренных дел (в 2023г. - 426 или 17,21%).

Возвращено 299 уголовных дел (в 2023г. – 337), что на 11,28% меньше, чем в 2023г.

Качество рассмотрения уголовных дел судами I инстанции по результатам апелляционного обжалования (в лицах):

• судебный акт оставлен без изменения в отношении 1771 лица, что составило 54,53% от числа лиц, обжаловавших судебные акты (в 2023г. – 1618 или 50,99%);

• судебный акт отменен в отношении 562 лиц, что составило 17,30% (в 2023г. - 634 или 19,98%), из них 45 оправдательных приговоров (в 2023г. – 66);

• судебный акт изменен в отношении 914 лиц, что составило 28,14% (в 2023г. - 921 или 29,03%), из них:

▪ с определением новой меры наказания - 51 (в 2023г. - 59);

▪ без изменения квалификации со снижением меры наказания – 29 (в 2023г. - 95);

▪ с изменением квалификации преступления – 34 (в 2023г. - 71);
▪ другие – 800 (в 2023г. - 696)
• апелляционное производство прекращено – 1 или 0,03%.

Основные категории уголовных дел, рассмотренных в апелляционном порядке:

• преступления против собственности - 847 или 34,25% (в 2023г. - 834 или 33,68%), что на 1,56% больше;

• преступления против жизни и здоровья - 304 или 12,29% (в 2023г. - 321 или 12,96%), что на 5,30% меньше;

• коррупционные и иные преступления против интересов государственной и муниципальной службы - 223 или 9,02% (в 2023г. - 274 или 11,07%), что на 18,61% меньше;

• преступления против общественной безопасности - 144 или 5,82% (в 2023г. – 136 или 5,49%), что на 5,88% больше;

• преступления против здоровья населения и общественной нравственности - 289 или 11,69% (в 2023г. – 254 или 10,26%), что на 13,78% больше;

• иные - 666 дел или 26,93% (в 2023г. – 657 или 26,53%), что на 1,37% больше, чем в 2023 году.

Рассмотрение судебных материалов по уголовным делам

Судами апелляционной инстанции в 2024 году рассмотрено 546 судебных материалов (в 2023г. - 477), что на 14,47% больше, чем в 2023г., из них: судебный акт суда первой инстанции оставлен без изменения 390, что составило 71,43% (в 2023г. – 332 или 69,60%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 133 судебных материала (в 2023г. – 719), что на 81,50% меньше, чем в 2023г., из них:

• с удовлетворением рассмотрено 89 или 66,92% (в 2023г. – 665 или 92,49%);
• с отказом в удовлетворении - 33 или 24,81% (в 2023г. – 43 или 5,98%);
• с прекращением производства - 11 или 8,27% (в 2023г. – 11 или 1,53%).

Рассмотрение судебных материалов в порядке досудебного производства

В 2024 году в порядке досудебного производства рассмотрено 2246 материалов (в 2023г. - 2183), что на 2,89% больше, чем в 2023г., из них:

• оставлено без изменения 1960 материалов , что составило 87,27% (в 2023г. - 1811 или 82,96%);

• отменено - 129 материалов, что составило 5,74% (в 2023г. - 146 или 6,69%);

• изменено - 157 материалов 6,99% (в 2023г. - 226 или 10,35%).

Основные категории материалов, рассмотренных в порядке досудебного производства:

• заключение под стражу - 1198 материалов или 53,34% (в 2023г. - 1069 или 48,97%), что на 12,07% больше;

• жалобы на действия, решения должностных лиц досудебного производства – 133 материала или 5,92% (в 2023г. - 180 или 8,25%), что на 26,11% меньше;

• продление срока содержания под стражей - 329 материалов или 14,65% (в 2023г. - 285 или 13,06%), что 15,44% больше;

• домашний арест – 103 материала или 4,59% (в 2023г. - 148 или 6,78%), что на 30,41% меньше;

• законность и обоснованность задержания лица, подозреваемого в совершении преступления – 150 материалов или 6,68% (в 2023г. - 107 или 4,90%), что на 40,19% больше;

• наложение и снятие ареста на имущество - 141 материал или 6,28% (в 2023г. – 129 или 5,91%), что на 9,30% больше;

• иные – 192 материала или 8,55% (в 2023г. - 265 или 12,14%), что на 27,55% меньше, чем в 2023 году.

Рассмотрение дел о правонарушениях в апелляционном порядке

В 2024 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 659 дел в отношении 663 лиц о правонарушениях (в 2023г. – 577 дел в отношении 577 лиц), что на 14,21% больше по числу дел, чем в 2023 году.

Наблюдается следующая динамика основных показателей по рассмотренным делам (в лицах):

• оставлено без изменения - 519 лиц, что составило 78,28% от числа лиц, обжаловавших судебные акты (в 2023г. – 428 или 74,18%);

• отменено - 108 лиц, что составило 16,29% (в 2023г. - 107 или 18,54%).

По постановлениям судов, принятых по жалобе на постановления уполномоченного органа:

• с оставлением апелляционной жалобы без удовлетворения - 2 лица, что составило 0,30% (в 2023г. - 20 или 3,47%);

• с оставлением постановления уполномоченного органа о правонарушении без изменения - 16 лиц, что составило 2,41% (в 2023г. - 7 или 1,21%);

• с отменой постановления уполномоченного органа о правонарушении и прекращением производства - 4 лица, что составило 0,60% (в 2023г. - 3 или 0,52%);

• отменено по другим основаниям – 14 лиц, что составило 2,11% (в 2023г. - 12 или 2,08%).

Основные категории дел о правонарушениях, рассмотренных в апелляционном порядке

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения безопасности движения и эксплуатации автомототранспорта и электротранспорта – 287 дел или 43,55% (в 2023г. - 193 или 33,45%), что на 48,70% больше.

Правонарушения против порядка управления в сфере обеспечения общественного порядка, обращения оружия, других опасных предметов и веществ, а также обеспечения общественной и пожарной безопасности – 125 дел или 18,97% (в 2023г. - 131 или 22,70%), что на 4,58% меньше.

Правонарушения против здоровья – 99 дел или 15,02% (в 2023г. - 92 или 15,94%), что на 7,61% больше.

Правонарушения против интересов детей и уклада семейных отношений – 49 дел или 7,44% (в 2023г. - 40 или 6,93%), что на 22,50% больше.

Рассмотрение материалов о правонарушениях в апелляционном порядке:

В 2024 году рассмотрено 20 материалов о правонарушениях (в 2023г. – 14), что на 42,86% больше, из них:

- с оставлением судебного акта суда первой инстанции без изменения - 13 материалов или 65% (в 2023г. - 12 или 85,71%);
- с отменой судебного акта - 7 материалов или 35% (в 2023г. - 2 или 14,29%).

(В 2023 году о проступке рассмотрено 3 дела, по пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрен 1 судебный материал).

Рассмотрение уголовных дел, дел о правонарушениях и судебных материалов Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекский городской суд

В 2024 году Бишкекским городским судом рассмотрено 908 **уголовных дел,** что составило 36,72% от общего числа рассмотренных уголовных дел (в 2023г. – 838 дел или 33,84%) в отношении 1217 лиц (в 2023г. - 1087 лиц), из них:

• оставлено без изменения - 763 лиц, что составило 62,70% (в 2023г. – 666 или 61,27%);

• отменено - 196 лиц, что составило 16,11% (в 2023г. – 160 или 14,72%);
• изменено - 258 лиц, что составило 21,20% (в 2023г. – 261 или 24,01%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено – 111 материалов, что составило 20,33% от общего числа рассмотренных материалов (в 2023г. – 103 или 21,59%), из них:

• оставлено без изменения – 90 материалов или 81,08% (в 2023г. - 54 или 52,43%);
• отменено - 19 материалов или 17,12% (в 2023г. - 48 или 46,60%);
• изменено - 2 материала или 1,80% (в 2023г. - 1 или 0,97%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 28 материалов, что составило 21,05% от общего числа пересмотренных материалов (в 2023г. - 263 или 36,58%), из них:

• удовлетворено - 22 материала, что составило 78,57% (в 2023г. - 246 или 93,54%);
• отказано в удовлетворении – 3 материала, что составило 10,71% (в 2023г. - 9 или 3,42%);
• прекращено - 3 материала, что составило 10,71% (в 2023г. - 8 или 3,04%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 1476, что составило 65,72% от общего числа рассмотренных материалов (в 2023г. - 1217 или 55,75%), из них:

• оставлено без изменения - 1319 материалов или 89,36% (в 2023г. - 1058 или 86,94%);
• отменено 63 материала или 4,27% (в 2023г. - 46 или 3,78%);
• изменено 94 материала или 6,37% (в 2023г. - 113 или 9,29%).

Рассмотрено дел о правонарушениях – 310 или 47,04% от общего числа рассмотренных дел (в 2023г. - 237 или 41,07%), из них:

• оставлено без изменения - 239 судебных актов, что составило 77,10% (в 2023г. – 186 или 78,48%);
• отменено - 69 судебных актов, что составило 22,26% (в 2023г. – 49 или 20,68%);
• изменено - 2 судебных акта, что составило 0,65% (в 2023г. – 2 или 0,84%).

(В 2023 году рассмотрено 1 дело о проступке, что составило 33,33%).

2. **Ошский областной суд**

В 2024 году Ошским областным судом рассмотрено 451 уголовное дело, что составило 18,24% (в 2023г. – 411 дел или 16,60%) в отношении 560 лиц (в 2023г. - 528 лиц), из них:

• судебный акт оставлен без изменения в отношении 310 лиц, что составило 55,36% (в 2023г. – 265 или 50,19%);
• судебный акт отменен в отношении 79 лиц, что составило 14,11% (в 2023г. – 120 или 22,73%);
• судебный акт изменен в отношении 171 лица, что составило 30,54% (в 2023г. – 143 или 27,08%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено – 33 материала, что составило 6,04%, из них:

• оставлено без изменения – 24 материала, что составило 72,73%;
• отменено - 9 материалов, что составило 27,27%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 36 судебных материалов, что составило 27,07% (в 2023г. – 126 или 17,52%), из которых:

• удовлетворено – 20 материалов, что составило 55,56% (в 2023г. – 114 или 90,48%);
• отказано в удовлетворении - 13 материалов , что составило 36,11% (в 2023г. - 9 или 7,14%);
• прекращено - 3 материала, что составило 8,33% (в 2023г. - 3 или 2,38%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства – 284 материала, что

составило 12,64% (в 2023г. - 344 или 15,76%), из которых:

- оставлено без изменения – 237 материалов, что составило 83,45% (в 2023г. - 263 или 76,45%);
- отменено - 24 материала, что составило 8,45% (в 2023г. - 30 или 8,72%);
- изменено - 23 материала, что составило 8,10% (в 2023г. - 51 или 14,83%).

Рассмотрено дел о правонарушениях - 96 дел, что составило 14,57% (в 2023г. - 72 или 12,48%), из которых:

- оставлено без изменения - 88 судебных актов, что составило 91,67% (в 2023г. – 67 или 93,06%);
- отменено - 8 судебных актов, что составило 8,33% (в 2023г. – 5 или 6,94%).

3. Чуйский областной суд

В 2024 году Чуйским областным судом рассмотрено 479 уголовных дел, что составило 19,37% (в 2023г. – 571 дело или 23,06%) в отношении 629 лиц (в 2023г. – 724 лица), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 346 лиц, что составило 55,01% (в 2023г. – 361 или 49,86%);
- судебный акт отменен в отношении 131 лица, что составило 20,83% (в 2023г. – 168 или 23,20%);
- судебный акт изменен в отношении 152 лиц, что составило 24,17% (в 2023г. – 195 или 26,93%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 265 материала, что составило 48,53% (в 2023г. - 282 или 59,12%), из которых:

- оставлено без изменения - 186 материалов, что составило 70,19% (в 2023г. - 224 или 79,43%);
- отменено - 78 материалов, что составило 29,43% (в 2023г. - 56 или 19,86%);
- изменено - 1 материал, что составило 0,38% (в 2023г. - 2 или 0,71%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 27 судебных материалов, что составило 20,30% (в 2023г. – 153 или 21,28%), из них:

- удовлетворено – 17 материалов, что составило 62,96% (в 2023г. - 141 или 92,16%);
- отказано в удовлетворении - 8 материалов, что составило 29,63% (в 2023г. - 12 или 7,84%);
- прекращено - 2 материала, что составило 7,41%.

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 150 материала, что составило 6,68% (в 2023г. - 214 или 9,80%), из которых:

- оставлено без изменения - 115 материалов, что составило 76,67% (в 2023г. - 168 или 78,50%);
- отменено - 18 материалов, что составило 12% (в 2023г. - 23 или 10,75%);
- изменено – 17 материалов, что составило 11,33% (в 2023г. - 23 или 10,75%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 71 дело, что составило 10,77% (в 2023г. - 99 или 17,16%), из которых:

- оставлено без изменения - 50 судебных актов, что составило 70,42% (в 2023г. – 62 или 62,63%);
- отменено - 18 судебных актов, что составило 25,35% (в 2023г. – 36 или 36,36%);
- изменено - 3 судебных акта, что составило 4,23% (в 2023г. - 1 или 1,01%).

(В 2023 году рассмотрено материалов о правонарушениях 4, что составило 28,57%, из которых: оставлено без изменения - 3 материала, что составило 75%, отменено - 1 материал, что составило 25%. Дела о проступках рассмотрено - 1 дело, что составило 33,33%. По пересмотру дел о проступках по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрен 1 судебный материал).

4. **Жалал-Абадский областной суд**

В 2024 году Жалал-Абадским областным судом рассмотрено 265 уголовных дел, что составило 10,72% (в 2023г. – 310 дел или 12,52%) в отношении 366 лиц (в 2023г. – 407 лиц) из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 169 лиц, что составило 46,17% (в 2023г. – 160 или 39,31%);
- судебный акт отменен в отношении 80 лиц, что составило 21,86% (в 2023г. – 108 или 26,54%);
- судебный акт изменен в отношении 117 лиц, что составило 31,97% (в 2023г. – 139 или 34,15%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено – 46 материала, что составило 8,42%, из которых:

- оставлено без изменения – 32 материала, что составило 69,57%;
- отменено - 14 материалов, что составило 30,43%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 19 судебных материалов, что составило 14,29% (в 2023г. - 74 или 10,29%), из них:

- удовлетворено - 14 материалов, что составило 73,68% (в 2023г. - 71 или 95,95%);
- отказано в удовлетворении - 4 материала, что составило 21,05% (в 2023г. - 3 или 4,05%);
- прекращено - 1 материал, что составило 5,26%.

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 119 материала, что составило 5,30% (в 2023г. - 242 или 11,09%), из которых:

- оставлено без изменения - 107 материалов, что составило 89,92% (в 2023г. - 196 или 80,99%);
- отменено - 4 материала, что составило 3,36% (в 2023г. - 33 или 13,64%);
- изменено - 8 материалов, что составило 6,72% (в 2023г. - 13 же 5,37%).

Рассмотрено дел о правонарушениях – 63 дела, что составило 9,56% (в 2023г. - 66 или 11,44%) в отношении 66 лиц (в 2023г. – 66 лиц), из которых:

- оставлено без изменения - 63 судебных акта, что составило 95,45% (в 2023г. – 58 или 87,88%);
- отменено - 3 судебных акта, что составило 4,55% (в 2023г. – 8 или 12,12%).

(В 2023 году было рассмотрено 1 дело о проступке, что составило 33,33%).

5. **Иссык-Кульский областной суд**

В 2024 году Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 149 уголовных дел, что составило 6,03% (в 2023г. – 136 дел или 5,49%) в отношении 191 лица (в 2023г. –148 лиц), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 76 лиц, что составило 39,79% (в 2023г. – 60 или 40,54%);
- судебный акт отменен в отношении 36 лиц, что составило 18,85% (в 2023г. – 30 или 20,27%);
- судебный акт изменен в отношении 79 лиц, что составило 41,36% (в 2023г. – 58 или 39,19%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 47 материалов, что составило 8,61% (в 2023г. – 28 или 5,87%), из них:

- оставлено без изменения - 25 материалов, что составило 53,19% (в 2023г. - 18 или 64,29%);
- отменено - 20 материалов, что составило 42,55% (в 2023г. - 10 или 35,71%);
- изменено - 2 материала, что составило 4,26%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 11 судебных материалов, что составило 8,27% (в 2023г. - 48 или 6,68%), из которых:

- удовлетворено - 8 материалов, что составило 72,73% (в 2023г. - 47 или 97,92%);
- отказано в удовлетворении - 1 материал, что составило 9,09% (в 2023г. - 1 или 2,08%);
- прекращено – 2 материала, что составило 18,18%.

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 91 материал, что составило 4,05% (в 2023г. - 72 или 3,30%), из них:

- оставлено без изменения - 71 материал, что составило 78,02% (в 2023г. - 50 или 69,44%);
- отменено - 12 материалов, что составило 13,19% (в 2023г. - 7 или 9,72%);
- изменено - 8 материалов, что составило 8,79% (в 2023г. - 15 или 20,83%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 43 дела, что составило 6,53% (в 2023г. - 31 или 5,37%), из них:

- оставлено без изменения - 32 судебных акта, что составило 74,42% (в 2023г. – 25 или 80,65%);
- отменено - 11 судебных актов, что составило 25,58% (в 2023г. – 6 или 19,35%).

6. Баткенский областной суд

В 2024 году Баткенским областным судом рассмотрено 109 уголовных дел, что составило 4,41% (в 2023г. – 101 или 4,08%) в отношении 135 лиц (в 2023г. – 137 лиц), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 55 лиц, что составило 40,74% (в 2023г. - 63 или 45,99%);
- судебный акт отменен в отношении 18 лиц, что составило 13,33% (в 2023г. - 23 или 16,79%);
- судебный акт изменен в отношении 62 лиц, что составило 45,93% (в 2023г. - 51 или 37,23%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 17, что составило 3,11% (в 2023г. - 29 или 6,08%), из них:

- оставлено без изменения 14 материалов, что составило 82,35% (в 2023г. - 22 или 75,86%);
- отменено 2 материала, что составило 11,76% (в 2023г. - 7 или 24,14%);
- изменено 1 материал, что составило 5,88%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 7 материалов, что составило 5,26% (в 2023г. - 28 или 3,89%), из них:

- удовлетворено 4 материала, что составило 57,14% (в 2023г. - 22 или 78,57%);
- отказано в удовлетворении 3 материала, что составило 42,86% (в 2023г. - 6 или 21,43%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 64 материала, что составило 2,85% (в 2023г. - 43 или 1,97%), из них:

- оставлено без изменения 59 материалов, что составило 92,19% (в 2023г. - 38 или 88,37%);
- отменено 2 материала, что составило 6,25% (в 2023г. - 2 или 4,65%);
- изменено 1 материал, что составило 1,56% (в 2023г. – 3 или 6,98%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 24 дела, что составило 3,64% (в 2023г. - 24 или 4,16%), из них:

- оставлено без изменения 22 судебных акта, что составило 91,67% (в 2023г. – 18 или 75%);
- отменено 2 судебных акта, что составило 8,33% (в 2023г. – 6 или 25%).

7. Нарынский областной суд

В 2024 году Нарынским областным судом рассмотрено 58 уголовных дел, что составило 2,35% (в 2023г. – 44 или 1,78%) в отношении 89 лиц (в 2023г. – 58 лиц), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 25 лиц, что составило 28,09% (в 2023г. - 21 или 36,21%);
- судебный акт отменен в отношении 9 лиц, что составило 10,11% (в 2023г. - 12 или 20,69%);
- судебный акт изменен в отношении 55 лиц, что составило 61,80% (в 2023г. - 25 или 43,10%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 17, что составило 3,11 (в 2023г. - 28 или 5,87%), из них:

- оставлено без изменения 13 материалов, что составило 76,47% (в 2023г. – 11 или 39,29%);
- отменено 3 материала, что составило 17,65% (в 2023г. - 6 или 21,43%);
- изменено 1 материал, что составило 5,88% (в 2023г. - 11 или 39,29%).

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 1 материал с отказом в удовлетворении, что составило 0,75% (в 2023г. – 15 или 2,09%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 43 материала, что составило 1,91% (в 2023г. - 26 или 1,19%), из них:

- оставлено без изменения 38 материалов, что составило 88,37% (в 2023г. - 20 или 76,92%);
- отменено 3 материала, что составило 6,98% (в 2023г. - 2 или 7,69%);
- изменено 2 материала, что составило 4,65% (в 2023г. - 4 или 15,38%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 19 дел, что составило 2,88% (в 2023г. - 14 или 2,43%), из них:

- оставлено без изменения 14 судебных актов, что составило 73,68% (в 2023г. – 10 или 71,43%);
- отменено 5 судебных актов, что составило 26,32% (в 2023г. – 4 или 28,57%).

Рассмотрено материалов о правонарушениях 3 материала, что составило 15% (в 2023г. - 8 или 57,14%), из них:

- оставлено без изменения 1 материал, что составило 33,33% (в 2023г. – 7 или 87,50%);
- отменено 2 материала, что составило 66,67% (в 2023г. - 1 или 12,50%).

8. Таласский областной суд

Таласским областным судом рассмотрено 54 уголовных дела, что составило 2,18% (в 2023г. – 65 или 2,63%) в отношении 60 лиц (в 2023г. - 84 лица), из них:

- судебный акт оставлен без изменения в отношении 27 лиц, что составило 45% (в 2023г. – 22 или 26,19%);
- судебный акт отменен в отношении 12 лиц, что составило 20% (в 2023г. – 13 или 15,48%);
- судебный акт изменен в отношении 21 лица, что составило 35% (в 2023г. – 49 или 58,33%).

Судебных материалов в порядке уголовного судопроизводства рассмотрено 10 материалов, что составило 1,83% (в 2023г. - 7 или 1,47%), из них:

- оставлено без изменения 6 материалов, что составило 60% (в 2023г. - 3 или 42,86%);
- отменено 3 материала, что составило 30% (в 2023г. - 4 или 57,14%);
- изменен 1 материал, что составило 10%.

По пересмотру уголовных дел по новым и вновь открывшимся обстоятельствам рассмотрено 4 материала, что составило 3,01% (в 2023г. - 12 или 1,67%), из них:

- удовлетворено 4 материала (в 2023г. – удовлетворено - 10 или 83,33%, отказано в удовлетворении 2 или 16,67%).

Рассмотрено материалов в порядке досудебного производства 19 материалов, что составило 0,85% (в 2023г. - 25 или 1,15%), из них:

- оставлено в силе 14 материалов, что составило 73,68% (в 2023г. - 18 или 72%);
- отменен 1 материал, что составило 5,26% (в 2023г. - 3 или 12%);
- изменено 4 материала, что составило 21,05% (в 2023г. - 4 или 16%).

Рассмотрено дел о правонарушениях 34 дела, что составило 5,16% (в 2023г. - 34 или 5,89%), из них:

- оставлено без изменения 26 судебных актов, что составило 76,47% (в 2023г. – 29 или 85,29%);
- отменено 8 судебных актов, что составило 23,53% (в 2023г. – 5 или 14,71%).

Рассмотрено материалов о правонарушениях 12 материалов или 70,59% (в 2023г. – 2 или 14,29%), из них:

- оставлено в силе 12 материалов, что составило 70,59% (в 2023г. - 2);
- отменено 5 материалов, что составило 29,41%.

Рассмотрение гражданских и экономических дел, а также судебных материалов судами апелляционной инстанции

Рассмотрение гражданских и экономических дел судами апелляционной инстанции

В 2024 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 7304 гражданских и экономических дел (в 2023г. – 5360), что на 36,27% больше по сравнению с 2023 годом.

Количество дел, рассмотренных свыше сроков, установленных ГПК КР, уменьшилось до 572 или 7,83%, в то время как в 2023 году этот показатель составлял 633 или 11,81%.

Количество дел, возвращенных без рассмотрения, составило 2031 дело или 21,69% (в 2023г. – 1666 или 23,77%), что на 21,91% больше по сравнению с 2023 годом.

Восстановление пропущенного срока было отказано по 874 делам, или 11,97%, что в 2 раза больше, чем в 2023 году (320 или 5,97%).

Качество рассмотрения гражданских и экономических дел судами первой инстанции по результатам апелляционного обжалования (решения)

В 2024 году обжаловано 4450 решений или 60,93% от общего числа рассмотренных дел (в 2023г. – 3777 или 70,47%), что на 17,82% больше, чем в 2023г., из них:

- 2893 решения или 65,01% от числа обжалованных решений в апелляционном порядке оставлены без изменения (в 2023г. – 2425 или 64,20%);
- 1131 решение или 25,42% отменено полностью (в 2023г. - 1047 или 27,72%);
- 139 решений или 3,12% отменено частично (в 2023г. – 130 или 3,44%);

из отмененных решений:

- ▪ 673 дела или 52,99% рассмотрены с вынесением нового решения (в 2023г. – 650 или 55,23%);
- ▪ 381 дело или 30% направлено на новое рассмотрение (в 2023г. – 329 или 27,95%);
- ▪ 99 дел или 7,80% оставлены без рассмотрения (в 2023г. – 73 или 6,20%);
- ▪ 117 дел или 9,21% прекращены (в 2023г. – 125 или 10,62%);

изменены:

- 56 решений или 1,26% полностью (в 2023г. – 23 или 0,61%);
- 231 решение или 5,19% частично (в 2023г. – 152 или 4,02%).

Качество рассмотрения гражданских и экономических дел судами первой инстанции по результатам апелляционного обжалования (определений)

В 2024 году обжаловано 1980 определений или 27,11% от общего числа рассмотренных дел (в 2023г. – 1263 или 23,56%), что на 56,77% больше по сравнению с 2023 годом, из них:

- 1575 определений или 79,55% от числа обжалованных определений в апелляционном

порядке оставлено без изменения (в 2023г. - 891 или 70,55%);

- 403 определения или 20,35% отменено полностью (в 2023г. – 364 или 28,82%);
- 2 определения или 0,10% отменено частично (в 2023г. - 6 или 0,48%);

из отмененных определений:

- 378 дел или 93,33% направлено на новое рассмотрение в суд первой инстанции (в 2023г. – 339 или 91,62%);
- 27 дел или 6,67% вынесено новое определение (в 2023г. – 31 или 8,38%);

- (в 2023 году изменено полностью 1 или 0,08%, изменено частично 1 или 0,08%).\

Основные категории гражданских дел, рассмотренных в апелляционном порядке

- семейные споры 760 дел или 10,41% (в 2023г. - 710 или 13,25%), что на 7,04% больше;
- о признании сделки действительной/недействительной 967 дел или 13,24% (в 2023г. - 973 или 18,15%), что на 0,62% меньше;
- о взыскании долга 2559 или 35,04% (в 2023г. – 892 или 16,64%), что на 186,88% больше, т.е. более чем в 2 раза;
- жилищные споры 340 дел или 4,65% (в 2023г. - 388 или 7,24%), что на 12,37% меньше, в том числе о выселении - 297 дел или 4,07% (в 2023г. – 320 или 5,97%);
- трудовые споры 317 дел или 4,34% (в 2023г. – 355 или 6,62%), что на 10,70% меньше, в том числе о восстановлении на работе - 221 дело или 3,03% (в 2023г. – 240 или 4,48%);
- о праве наследования 213 дел или 2,92% (в 2023г. – 222 или 4,14%), что на 4,05% меньше.

Рассмотрение судебных материалов по гражданским и экономическим делам в апелляционном порядке

В 2024 году судами апелляционной инстанции рассмотрено 1117 судебных материалов (в 2023г. – 1288), что на 13,28% меньше, чем в 2023г., из них:

- отказано в восстановлении пропущенного срока - 50 или 4,48% (в 2023г. - 61 или 4,74%).

По заявлениям:

Рассмотрено 107 заявлений, что составляет 9,58% от общего числа рассмотренных материалов (в 2023г. - 89 или 6,91%), что на 20,22% больше, чем в 2023г., из них:

- с удовлетворением заявления - 52 или 48,60% от числа рассмотренных заявлений (в 2023г. - 41 или 46,07%);
- с отказом в удовлетворении 54 или 50,47% (в 2023г. - 47 или 52,81%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 1 заявление, что составляет 0,93% (в 2023г. - 1 или 1,12%).

По жалобам:

- оставлено без изменения - 698 или 72,71% от числа рассмотренных судебных материалов по жалобам (в 2023г. - 844 или 74,17%);
- отменено полностью - 244 или 25,42% (в 2023г. - 264 или 23,20%);
- отменено частично - 8 или 0,83% (в 2023г. - 16 или 1,41%);

из отмененных:

- с прекращением производства по делу - 5 или 1,98% (в 2023г. – 4 или 1,43%);
- с вынесением нового решения - 164 или 65,08% (в 2023г. – 195 или 69,64%);
- с передачей дела на новое рассмотрение - 71 или 28,17% (в 2023г. – 64 или 22,86%);
- с разрешением вопроса по существу - 7 или 2,78% (в 2023г. – 13 или 4,64%);
- с оставлением без рассмотрения - 5 или 1,98% (в 2023г. – 4 или 1,43%);

- изменено 10 или 1,04% (в 2023г. – 14 или 1,23%).

Рассмотрение гражданских и экономических дел Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекским городским судом рассмотрено 2325 гражданских дел, что составляет 31,83% (в 2023г. – 1906 или 35,56%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 1349, что составило 68,10% (в 2023г. – 1279 или 71,85%);
- судебный акт отменен - 523, что составило 26,40% (в 2023г. – 462 или 25,96%);
- судебный акт изменен - 109, что составило 5,50% (в 2023г. – 39 или 2,19%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 344 (в 2023г. - 126).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 487, что составляет 43,60% (в 2023г. - 588 или 45,65%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 307, что составило 72,58% (в 2023г. – 397 или 76,49%);
- судебный акт отменен - 112, что составило 26,48% (в 2023г. – 117 или 22,54%);
- судебный акт изменен - 4, что составило 0,95% (в 2023г. – 5 или 0,96%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 18 (в 2023г. - 23).

По заявлениям - 46 (в 2023г. - 46), из которых:

- с удовлетворением – 18;
- с отказом в удовлетворении – 28.

2. Ошским областным судом рассмотрено 1373 гражданских дел, что составляет 18,80% (в 2023г. – 963 или 17,97%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 957, что составило 76,38% (в 2023г. – 603 или 66,41%);
- судебный акт отменен - 259, что составило 20,67% (в 2023г. - 285 или 31,39%);
- судебный акт изменен - 37, что составило 2,95% (в 2023г. – 20 или 2,20%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 120 (в 2023г. - 55).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 165, что составляет 14,77% (в 2023г. - 196 или 15,22%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 116, что составило 77,85% (в 2023г. – 151 или 82,97%);
- судебный акт отменен - 33, что составило 22,15% (в 2023г. – 31 или 17,03%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 9 (в 2023г. - 7).

По заявлениям - 7 (в 2023г. – 7), из которых:

- с удовлетворением – 2;
- с отказом в удовлетворении заявления – 5.

3. Чуйским областным судом рассмотрено 1096 гражданских дел, что составляет 15,01% (в 2023г. – 958 или 17,87%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 649, что составило 61,87% (в 2023г. – 555 или 60,79%);
- судебный акт отменен - 344, что составило 32,79% (в 2023г. – 323 или 35,38%);
- судебный акт изменен - 56, что составило 5,34% (в 2023г. – 35 или 3,83%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 47 (в 2023г. - 45).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 205, что составляет 18,35% (в 2023г. - 241 или 18,71%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 125, что составило 74,85% (в 2023г. – 150 или 72,46%);
- судебный акт отменен - 42, что составило 25,15% (в 2023г. – 54 или 26,09%);
- (в 2023г. - судебный акт изменен - 3, что составило 1,45%);

- отказано в восстановлении пропущенного срока - 3 (в 2023г. - 9).

По заявлениям 35 (в 2023г. – 25), из которых:

- с удовлетворением – 26;
- с отказом в удовлетворении заявления – 9;
- (в 2023г. - с отказом в восстановлении пропущенного срока – 1).

4. Джалал-Абадским областным судом рассмотрено 695 гражданских дел, что составляет 9,52% (в 2023г. – 572 или 10,67%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 388, что составило 59,42% (в 2023г. – 279 или 52,35%);
- судебный акт отменен - 223, что составило 35,53% (в 2023г. – 223 или 41,84%);
- судебный акт изменен - 33, что составило 5,05% (в 2023г. – 31 или 5,82%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 42 (в 2023г. - 39).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 134, что составляет 12% (в 2023г. - 131 или 10,17%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 77, что составило 66,96% (в 2023г. – 73 или 64,04%);
- судебный акт отменен - 37, что составило 32,17% (в 2023г. – 38 или 33,33%);
- судебный акт изменен – 1, что составило 0,87% (в 2023г. – 3 или 2,63%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 7 (в 2023г. - 11).

По заявлениям 12 (в 2023г. – 6), из которых:

- с удовлетворением – 6;
- с отказом в удовлетворении заявления – 6.

5. Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 693 гражданских дел, что составляет 9,49% (в 2023г. – 523 или 9,76%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 227, что составило 55,10% (в 2023г. – 333 или 68,80%);
- судебный акт отменен - 168, что составило 40,78% (в 2023г. – 133 или 27,48%);
- судебный акт изменен - 17, что составило 4,13% (в 2023г. – 18 или 3,72%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 281 (в 2023г. - 39).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 75, что составляет 6,71% (в 2023г. - 71 или 5,51%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 39, что составило 65% (в 2023г. – 32 или 56,14%);
- судебный акт отменен - 18, что составило 30% (в 2023г. – 23 или 40,35%);
- судебный акт изменен – 3, что составило 5% (в 2023г. - 2 или 3,51%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 8 (в 2023г. - 9).

По заявлениям 7 (в 2023г. – 5), из которых:

- с отказом в удовлетворении заявления – 6;
- отказано в восстановлении пропущенного срока – 1.

6. Баткенским областным судом рассмотрено 219 гражданских дел или 3% (в 2023г. – 163 ли 3,04%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 152, что составило 69,41% (в 2023г. – 111 или 68,10%);
- судебный акт отменен - 51, что составило 23,29% (в 2023г. – 39 или 23,93%);
- судебный акт изменен - 16, что составило 7,31% (в 2023г. – 13 или 7,98%).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 22, что составляет 1,97% (в 2023г. – 18 или 1,40%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 18, что составило 81,82% (в 2023г. – 12 или 66,67%);
- судебный акт отменен - 4, что составило 18,18% (в 2023г. – 6 или 33,33%).

7. Нарынским областным судом рассмотрено 714 гражданских дел, что составляет 9,78% (в 2023г. – 144 или 2,69%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения 613, что составило 89,36% (в 2023г. – 74 или 54,01%);
- судебный акт отменен - 62, что составило 9,04% (в 2023г. – 57 или 41,61%);
- судебный акт изменен - 11, что составило 1,60% (в 2023г. – 6 или 4,38%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 6 (в 2023г. - 7).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 16, что составляет 1,43% (в 2023г. - 20 или 1,55%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 8, что составило 61,54% (в 2023г. – 11 или 61,11%);
- судебный акт отменен - 4, что составило 30,77% (в 2023г. – 7 или 38,89%);
- судебный акт изменен – 1, что составляет 7,69%;
- отказано в восстановлении пропущенного срока 3 (в 2023г. – 2).

8. Таласским областным судом рассмотрено 189 гражданских дел, что составляет 2,59% (в 2023г. – 131 или 2,44%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 133, что составило 75,14% (в 2023г. – 82 или 67,21%);
- судебный акт отменен - 36, что составило 20,34% (в 2023г. – 25 или 20,49%);
- судебный акт изменен - 8, что составило 4,52% (в 2023г. – 15 или 12,30%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 12 (в 2023г. - 9).

Судебных материалов в порядке гражданского судопроизводства рассмотрено 13 или 1,16% (в 2023г. - 23 или 1,79%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 8, что составило 72,73% (в 2023г. – 18 или 78,26%);
- судебный акт отменен - 2, что составило 18,18% (в 2023г. – 4 или 17,39%);
- судебный акт изменен - 1 или 9,09% (в 2023г. – 1 или 4,35%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 2.

Рассмотрение административных дел и материалов судами апелляционной инстанции

Рассмотрение административных дел судами апелляционной инстанции

За отчетный период в апелляционном порядке рассмотрено 1666 административных дел (в 2023г. - 1740), что на 4,25% меньше, чем в 2023г.

С нарушением сроков, установленных АПК КР, рассмотрено 92 дела, что составляет 5,52% (в 2023г. - 114 или 6,55%).

Возвращено без рассмотрения 257 дел, что составило 13,18% от числа поступивших дел (в 2023г. – 240 или 12,35%), что на 7,08% больше, чем в 2023г.

Качество рассмотрения административных дел судами первой инстанции по результатам апелляционного обжалования

- оставлено без изменения 1171 судебный акт, что составило 72,64% (в 2023г. – 1262 или 75,84%);
- отменено 425 судебных актов, что составило 26,36% (в 2023г. - 397 или 23,86%);
- изменено 16 судебных актов, что составило 0,99% (в 2023г. - 5 или 0,30%);
-

- отказано в восстановлении пропущенного срока обжалования 54 (в 2023г. - 74);
- (в 2023г. – 2 апелляционные жалобы были оставлены без рассмотрения).

Основные категории рассмотренных административных дел:

Оспаривание ненормативных актов, решений и действий государственных органов, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 229 дел или 13,75% (в 2023г. - 168 или 9,66%), что на 36,31% больше, чем в 2023 году, в том числе:

- айыл өкмөтү - 157 (в 2023г. – 132);
- мэрия городов - 67 (в 2023г. – 29);
- правительство - 2 (в 2023г. – 4);
- местные кеңеши - 3 (в 2023г. – 3).

Оспаривание нормативных актов государственных органов, их должностных лиц, органов местного самоуправления и их должностных лиц – 374 дела или 22,45% (в 2023г. - 371 или 21,32%), что на 0,81% больше, чем в 2023 году, в том числе:

- по налоговым спорам - 133 (в 2023г. – 83);
- по спорам о статусе беженцев - 37 (в 2023г. – 81);
- по таможенным спорам - 5 (в 2023г. – 15);
- по спорам о недропользовании – 1.

Оспаривание административного акта, действий или бездействий органов государственной власти, их должностных лиц и других органов - 705 дел или 42,32% (в 2023г. - 929 или 53,39%), что на 24,11% меньше, чем в 2023 году.

Рассмотрено судебных материалов по административным делам в апелляционном порядке

Судами апелляционной инстанции за 2024 год рассмотрено 180 судебных материалов (в 2023г. – 122), что на 47,54% больше, чем в 2023г., из них:

- отказано в восстановлении пропущенного срока обжалования 8 (в 2023г. - 1).

По заявлениям:

- рассмотрено 19 (в 2023г. – 15), в том числе:

▪ с удовлетворением заявления - 7 (в 2023г. – 9);
▪ с отказом в удовлетворении - 6 (в 2023г. – 6);
▪ с прекращение – 1;
▪ с оставлением без рассмотрения – 5.

По жалобам:

- оставлено без изменения 123 или 80,39% (в 2023г. - 80 или 75,47%);
- отменено полностью 30 или 19,61% (в 2023г. - 25 или 23,58%);
- (в 2023г. – отменено в части 1 или 0,94%).

Из отмененных

▪ с вынесением нового решения 26 (в 2023г. - 15);
▪ с передачей дела на новое рассмотрение 4 (в 2023г. - 11).

Рассмотрение административных дел Бишкекским городским судом и областными судами

1. Бишкекским городским судом рассмотрено 526 административных дел, что составило 31,57% (в 2023г. - 593 или 34,08%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 363 дела, что составило 70,21% (в 2023г. – 432 или 75%);
- судебный акт отменен - 153 дела, что составило 29,59% (в 2023г. – 143 или 24,83%);
- судебный акт изменен - 1 дело, что составило 0,19% (в 2023г. – 1 или 0,17%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 9 дел (в 2023г. - 16);

- (в 2023г. - апелляционная жалоба оставлена без рассмотрения - 1).

Судебных материалов рассмотрено 58, что составило 32,22% (в 2023г. - 50 или 40,98%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения - 29 материалов, что составило 63,04% (в 2023г. – 28 или 71,79%);
- судебный акт отменен - 17 материалов, что составило 36,96% (в 2023г.- 11 или 28,21%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока – 5 материалов (в 2023г. – 1).

По заявлениям рассмотрено 7 заявлений (в 2023г. – 10), из которых удовлетворено 3, отказано в удовлетворении заявлений 4.

2. Ошским областным судом рассмотрено 392 административных дела, что составило 23,53% (в 2023г. - 321 или 18,45%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 269 дел, что составило 69,87% (в 2023г. – 227 или 75,17%);
- судебный акт отменен – 104 дела, что составило 27,01% (в 2023г. – 72 или 23,84%);
- судебный акт изменен – 12 дел, что составило 3,12% (в 2023г. – 3 или 0,99%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока – 7 дел (в 2023г. - 19).

Судебных материалов рассмотрено 38, что составило 21,11% (в 2023г. - 21 или 17,21%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения - 25 материалов, что составило 71,43% (в 2023г. – 15 или 71,43%);
- судебный акт отменен – 10 материалов, что составило 28,57% (в 2023г. – 6 или 28,57%).

По заявлениям рассмотрено 3 заявления, которые оставлены без рассмотрения.

3. Чуйским областным судом рассмотрено 236 административных дел, что составило 14,17% (в 2023г. - 209 или 12,01%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 163 дела, что составило 73,42% (в 2023г. – 136 или 70,83%);
- судебный акт отменен – 58 дел, что составило 26,13% (в 2023г. – 56 или 29,17%);
- судебный акт изменен - 1 дело, что составило 0,45%;
- отказано в восстановлении пропущенного срока - 14 дел (в 2023г. - 17).

Судебных материалов рассмотрено 21, что составило 11,67% (в 2023г. - 21 или 17,21%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения – 15 материалов, что составило 88,24% (в 2023г. – 14 или 73,68%);
- судебный акт отменен – 2 материала, что составило 11,76% (в 2023г. – 5 или 26,32%).

По заявлениям рассмотрено 4 заявления (в 2023г. – 2), из которых удовлетворено – 3, отказано в удовлетворении заявления – 1.

4. Джалал-Абадским областным судом рассмотрено 236 административных дел, что составило 14,17% (в 2023г. - 364 или 20,92%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 189 дел, что составило 83,26% (в 2023г. – 286 или 81,71%);
- судебный акт отменен – 36 дел, что составило 15,86% (в 2023г. – 63 или 18%);
- судебный акт изменен – 2 дела, что составило 0,88% (в 2023г. – 1 или 0,29%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока – 9 дел (в 2023г. - 13);
- (в 2023г. - апелляционная жалоба оставлена без рассмотрения 1).

Судебных материалов рассмотрено 33, что составило 18,33% (в 2023г. - 22 или 18,03%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения – 29 материалов (в 2023г. – 18 или 94,74%);
- (в 2023г. - судебный акт отменен 1, что составило 5,26%).

По заявлениям 4 (в 2023г. – 3), из них удовлетворено 1, прекращено – 1, оставлено без рассмотрения – 2.

5. Иссык-Кульским областным судом рассмотрено 140 административных дел, что составило 8,40% (в 2023г. - 125 или 7,18%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 81 дело, что составило 63,78% (в 2023г. – 82 или 69,49%);
- судебный акт отменен – 46 дел, что составило 36,22% (в 2023г. – 36 или 30,51%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока – 13 дел (в 2023г. - 7).

Судебных материалов рассмотрено 11, что составило 6,11% (в 2023г. - 2 или 1,64%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения – 9 материалов, что составило 90% (в 2023г. – 2);
- судебный акт отменен – 1 материал, что составило 10%.

6. Баткенским областным судом рассмотрено 64 административных дел, что составило 3,84% (в 2023г. - 50 или 2,87%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 52 дела, что составило 81,25% (в 2023г. – 44 или 88%);
- судебный акт отменен – 12 материалов, что составило 18,75% (в 2023г. – 6 или 12%).

Судебных материалов рассмотрено 8, что составило 4,44%, из которых 8 материалов оставлено без изменения.

7. Нарынским областным судом рассмотрено 35 административных дел, что составило 2,10% (в 2023г. - 42 или 2,41%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения – 25 дел, что составило 75,76% (в 2023г. – 27 или 67,50%);
- судебный акт отменен 8, что составило 24,24% (в 2023г. - 13 или 32,50%);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 2 (в 2023г. – 2).

Судебных материалов рассмотрено 6, что составило 3,33% (в 2023г. - 5 или 4,10%), из них:

- судебный акт оставлен без изменения - 6 материалов (в 2023г. – 2 или 40%);
- (в 2023г. - судебный акт отменен 3 или 60%).

8. Таласским областным судом рассмотрено 37 административных дел, что составило 2,22% (в 2023г. - 36 или 2,07%), в том числе:

- судебный акт оставлен без изменения – 29 дел, что составило 78,38% (в 2023г. – 28 или 77,78%);
- судебный акт отменен – 8 дел, что составило 21,62% (в 2023г. – 8 или 22,22%).

Судебных материалов рассмотрено 5, что составило 2,78% (в 2023г. - 1 или 0,82%), из которых:

- судебный акт оставлен без изменения - 2 (в 2023г. – 1);
- отказано в восстановлении пропущенного срока 2.

По заявлениям рассмотрено 1 заявление с отказом в удовлетворении.

Нагрузка судов апелляционной инстанции

В 2024 году нагрузка на одного судью судов апелляционной инстанции составило в среднем за 1 месяц 12,2 дело (в 2023г. – 11,1):

Наименование суда	2024	2023
Бишкекский городской суд	16,2	15,1
Ошский областной суд	15,9	13,6
Чуйский областной суд	11,8	12,7
Иссык-Кульский областной суд	10,5	8,6
Джалал-Абадский областной суд	10,3	11,4
Нарынский областной суд	9,5	3,6
Баткенский областной суд	5,6	4,7
Таласский областной суд	4	3,5

Информация подготовлена
сектором по анализу
судебной статистики
Аппарата Верховного суда
Кыргызской Республики

КУТМАН КУРАГЫҢЫЗДАР КУТ БОЛСУН!

Эсеналиев Нурбек Канатбекович

Эсеналиев Нурбек Канатбекович 1992-жылы Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук Университетин бүтүргөн.

Эмгек жолун 1993-жылдын май айынан Кыргыз Республикасынын Аскер прокуратурасында аскер прокурордун жардамчысы болуп иштөөдөн баштаган.

1999-жылдын декабрь айында Кыргыз Республикасынын Аскер сотунун судьясы болуп дайындалган, юстициянын полковниги.

2009-жылдын декабрь айынан 2015-жылдын август айына чейин Бишкек шаарынын Свердлов райондук сотунун судьясы болуп эмгектенген.

2016-жылдын апрелинде Бишкек шаардык сотунун судьясы болуп дайындалган.

2022-жылдын 30-апрелинен баштап Бишкек шаардык сотунун төрагасы болуп дайындалып үзүрлүү эмгектенип келе жатат.

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Ардак грамотасы менен сыйланган.

Урматтуу Нурбек Канатбекович, Сизди 60 жаш кутман курагыңыз менен куттуктайбыз, ишиңизге албан ийгиликтерди каалайбыз!

Алибаев Акматали Имаралиевич

Алибаев Акматали Имаралиевич 1992-жылы Харьков шаарындагы Украина юридикалык академиясынын кечки факультетин бүтүргөн.

Эмгек жолун 1993-1995-жылдары Жалал-Абад облусунун Жалал-Абад областтык Кенешинде юрист-референт, 1995-1999-жылдары Жалал-Абад областтык мамлекеттик администрациясынын юрист-уюштуруучу инспектору болуп иштөөдөн баштаган.

1999-жылы Баткен облусунун Арбитраждык сотунун судьясы болуп дайындалган.

2002-2013 жылдары Ош облусунун Арбитраждык сотунун судьясы, Ош облусунун райондор аралык сотунун судьясы, 2013-2018- жылдары Бишкек шаардык сотунун судьясы болуп иштеген.

2019-2022 жылдары Чүй облустук сотунун судьясы, 2022-жылдан баштап Бишкек шаардык сотунун судьясы болуп эмгектенип келе жатат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин, Кыргыз Республикасынын Судьялар Кеңешинин Ардак грамоталары жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун " Кыргыз Республикасынын сот тутумунун мыктысы" сыйлыктары менен сыйланган.

Урматтуу Акматали Имаралиевич, Сизди 60 жаш кутман курагыңыз менен куттуктайбыз, ишиңизге албан ийгиликтерди каалайбыз!

Курманов Ашырбек Такишович

Курманов Ашырбек Такишович 1990-жылы Кыргыз Улуттук Университетинин юридикалык факультетин бүтүргөн.

Эмгек жолун 1990-1991- жылдары Республикалык пенсияларды жана пособиелерди төлөө борборунда жетекчи, башкы бухгалтер, ревизор болуп иштөөдөн баштаган.

1990- 1992 жылдары Жумгал райондук прокуратурасында прокурордун жардамчысынын стажёру, 1991-1993-жылдары Жумгал районунун прокуратурасында прокурордун жардамчысы болуп эмгектенген.

1999- 1996 жылдары Кыргыз Республикасынын Аскердик прокуратурасында прокурордун башкы жардамчысы,1996-1999 жылдары Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасында бөлүмдүн прокурору жана бөлүмдүн улук прокурору, 1999-2000-жылдары бөлүм башчысы, 2000-2001-жылдары Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын юридикалык бөлүмүндө сектор башчы болуп эмгектенген.

2001-2003-жылдары Чүй облусунун Арбитраждык сотунун төрагасы, 2003-2011 жылдары Чүй облусунун экономикалык иштер боюнча райондор аралык сотунун төрагасы, 2011-2018-жылдары Чүй облусунун райондор аралык сотунун төрагасы, 2018-2020-жылдары Чүй облусунун райондор аралык сотунун судьясы, 2020-2022-жылга чейин Чүй облусунун Ысык-Ата райондук сотунун судьясы, 2022-жылдан бери аталган соттун төрагасы болуп эмгектенип келет.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Ардак грамотасы, Юстициянын отличниги төш белгиси, Кыргыз Республикасынын Сот системасынын 1-даражадагы отличниги төш белгиси, Кыргыз Республикасынын Президентинин сааты менен сыйланган.

Урматтуу Ашырбек Такишович, Сизди 60 жаш кутман курагыңыз менен куттуктайбыз, ишиңизге албан ийгиликтерди каалайбыз!

Масабирова Тарифа Жаанбаевна

Масабирова Тарифа Жаанбаевна 1993-жылы Кыргыз Улуттук Университетинин юридикалык факультетин бүтүргөн.

Эмгек жолун 1982-1983 жылдары Ош облусунун Ош шаардык сотунун жазык иштери боюнча катчы, 1984-1987-жылдары сот жыйналышынын катчысы, 1987-1997-жылдары бөлүм башчы болуп иштөөдөн баштаган.

1997-2013-жылдары Ош шаарында жактоочу болуп эмгектенген.

2013-жылы Ош шаардык сотунун судьясы болуп дайындалып 2018-жылга чейин иштеген.

2018-2019-жылдары Ош шаардык мэриясында юрист болуп эмгектенген.

2019-2022-жылдары Ош облустук сотунун судьясы болуп, 2022-жылдан бери Чүй облустук сотунун судьясы болуп эмгектенип келет.

Урматтуу Тарифа Жаанбаевна, Сизди 60 жаш кутман курагыңыз менен куттуктайбыз, ишиңизге албан ийгиликтерди каалайбыз!

Усубалиев Бакыт Токтогазиевич

Усубалиев Бакыт Токтогазиевич 1991-жылы Фрунзе шаарындагы Кыргыз Мамлекеттик Университетинин тарых-юридика факультетинин сырттан окуу бөлүмүн аяктаган.

Эмгек жолун университетте сырттан окуп жүргөн мезгилде эле Чүй райондук сотунда сот аткаруучу кызматынан баштаган.

1992-жылы Нарын облусунун Жумгал районунан Суусамыр району бөлүнүп чыккандыгына байланыштуу, аталган райондук сотуна төрага болуп шайланган.

1995-жылы Чүй облусунун Жайыл райондук сотуна судьялык кызматка которулган.

1997-1999 -жылга чейин Чүй-Токмок шаардык сотуна судья болуп иштеген.

1999-2004 -жылдары Ош облусунун Ноокат райондук сотуна төрагасы, 2004-2013 -жылдары Ош облустук сотунун судьясы болуп эмгектенген.

2013-2021 -жылдары адвокат болуп иштеп, 2021-жылдын 29-июнунда Чүй облусунун Москва райондук сотунун судьясы болуп дайындалган.

2022-жылдын 30-апрелинде Ош облусунун Ош шаардык сотунун судья болуп которулуп, ошол жылдын 16-майынан бери аталган соттун төрагасы болуп эмгектенип келе жатат.

2023-жылы Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Ардак грамотасы менен сыйланган.

Урматтуу Бакыт Токтогазиевич, Сизди 60 жаш кутман курагыңыз менен куттуктайбыз, ишиңизге албан ийгиликтерди каалайбыз!